

Ent 90
tab 50.
no 9.

✠
BIBLIOTECA
DEL REAL MONASTERIO
DE HUERTA.
Núm. 157.

R^o 383.

HIEROGLYPHICORVM
ET MEDICORVM
EMBLEMATVM
ΔΩΔΕΚΑΚΡΟΥΝΟΣ

Auctore

LVDOVICO CASANOVA
CONSILIARIO ET MEDICO REGIO.

LVGDVNI.
SVMP TIBVS PAVLI FRELLON.
IN VIA MERCATORIA.

M. DCXXVI.

HIEROGLYPHICORVM

ET MEDICORVM

EMBLEMATVM

ΔΔΔΔΔΔΔΔΔΔ

Anglic

LVDOVICO CASANOVA

CONSILIAIO ET MEDICO REGIO

LVDVNI

STAMPTIBVS PAVLI FRILLON

IN VIA MERCATORVM

M DCCXXI

ILLVSTRISSIMO GENEROSISS.^{QVE}

DOMINO D. IVSTO HENRICO A TVRNONE,

COMITI ROSSILLIONÆO, BARONI CHALANCONIO,

REGIS CHRISTIANISSIMI VTRIVSQUE ORDINIS EQVITI
Torquato, & ab vtroq; consilio, quinquaginta cataphractorum
equitum Duci, Viuariensium moderatori
potentissimo,

LVDOVICVS CASANOVA. S. D.

Erſarum Reges oblatam interdum aquam non respue-
runt; nec, vti ſpero, HEROS POTENTIS-
SIME, quam offero respues. Nam cum ſis Comes,
comis etiam es; & cum Regibus noſtris agnatione ſis
proximus, Virtuti es agnitione proximior. Artaxerxes
ex vtre ſordido, Darius eſt lutulento equorum veſtigio
aquam biberunt: non bibes tam ſordidam, non bibes
tam lutulentam, nec tam exiguam; charior enim For-
tunæ es, quia Virtus tibi charior. Hæc aqua totus Fons
eſt, iſque lympidus, nihilque cum illis commune ha-
bet, niſi quod ab equo. Sed à quo? à Pegaſo ſcilicet, cuius eſt Fontem vngula aperire,
imò creare. Fons erat Athenis Δωδεκάφυρος, qui & Callirhoe dicebatur, eſt cuius duode-
cim ſiphunculis tam pura effluebat aqua, vt de ea Pallas in ſacris; tam ſœcunda, vt
Thalſſius in nuptiis; tam ſalubris, vt in potionibus Æſculapius; tam probata potui,
vt de ea omnes in conuiujs vellent, haberent, miſcerent, biberent. Illène Fons huc
deductus: verat ſpatium. Hic tamen Fons Palladius eſt, ortus tuis Athenis, quippe
TVRNONE, quam Athenas Gallix fuiſſe & eſſe tam certum eſt, vt Reges Cecropide ſi
viuerent, inuideant honorem IVSTIS à TVRNONE; duodecim tubos habet,
quia tot emblemata; corporis & animæ inſeruit connubio, quia ſanitati; medicis
acceptus, quia medica continet; cæteris etiam placere poſſit, quia pro varietate
guſtuum varius eſt. Et guſtatum nolles? tuus in Mineruam cultus, in Hygeiam amor,
in philologiæ ſtudioſum non patientur. Guſtabis igitur, imò bibes ex hoc Fonte,
cui ſuus etiam ornatus eſt. Quos ſuis in palatijs, viridarijs, & amœnis locis Fontes
habent Principes, ornantur ſignis eſt Pario marmore, & ære Corinthiaco Deos, & Se-
mideos referentibus, alijsque venerandæ antiquitatis monumentis, qualia multa ha-
bes in hoc veuſtiſſimo tuo caſtro. Et habet ſua ſigna, & ſtatuas Fons iſte, in quo
videas Comum^a cum tibia, Saturnum^b cum falce, cum claua Herculem^c, Æſcula-

^a Emblem. 3

^b Embl. 4

^c Embl. 10

a Embl. 11
 e Embl. 9
 f Embl. 7
 g Embl. 9
 h Embl. 12
 i Embl. 1
 k Embl. 6
 l Embl. 8
 m Embl. 2

pium^d cum baculo serpente implicito, Iouem^e in nube, Nympham^f in fontano cratere, & omnia cum symbolis expressa pathemata^g. Quid plura? palmas^h, pyramidesⁱ, leones^k, & venaticos canes^l mysticâ cælaturâ spectabiles. Vitam^m etiam ipsam viridi amictam veste, & amarantho coronatam, quam supplex precor velit, in sinum generosi pectoris tantum olei primigenij de suo vase refundere, vt veluti Fons perpetuus, quem nullus calor æstiuus exsiccat, annoso tuo vita tua perennet.

EDUARDUS CASARONA...
 DOMINO D. VASTO HENRICO A TARNONE
 COMITI ROSSILLONIS BARONI CHALANCONIO

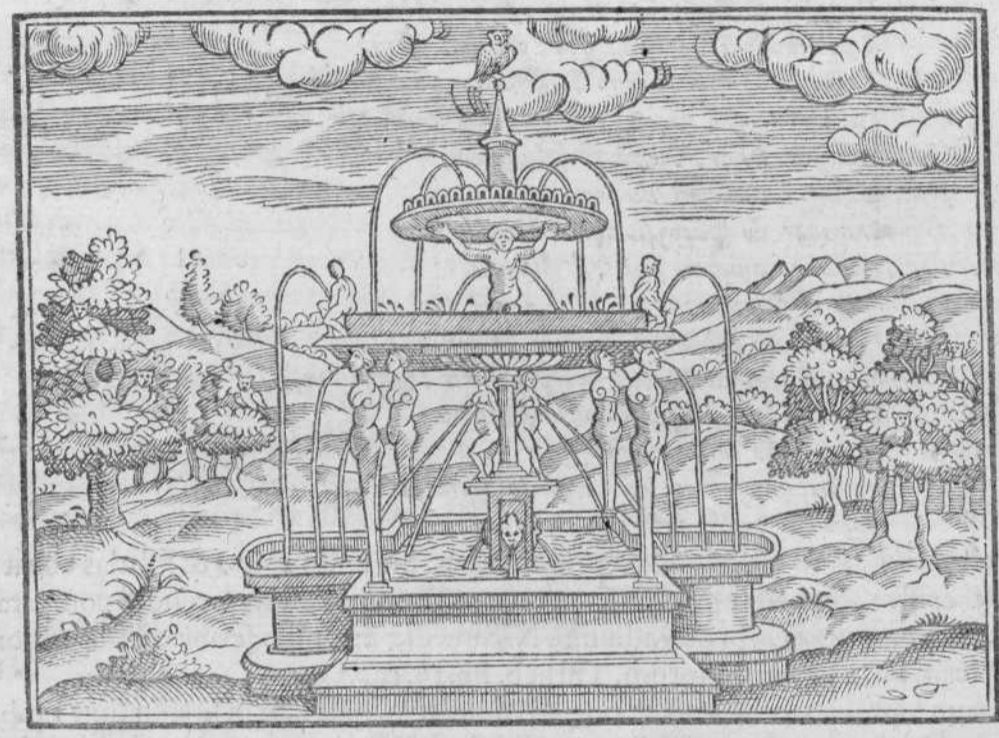
Embl. 11
 Embl. 9
 Embl. 7

HIEROGLYPHICORVM ET
EMBLEMATON MEDICORVM

ΔΩΔΕΚΑΚΡΟΤΟΣ.

EMBLEMA EMBLEMATON.

*Biseno Siphone dabat fons Pulcher Athenis
Flumina, cui nomen Δωδεκάκρτος erat.
Fons emblematis bisenis iste libellus
Nunquid? Athenarum num rigat Hippocratis?
Irrigat; at quali clepsydra parua rigantur
Prædia, quæ saltu ranula transfiliat.
Ista tuæ philiatre sui sunt: serpere noui
Flumina gymnasii vberiora iatro.*

Hieroglyphica.

- SIPHONES sive CANALES, hieroglyphica sunt MYSTERIORVM ET EMBLEMATVM. numero I.
- DVODENARIVS NVMERVS, hieroglyph. ABVNDANTIAE. num. II.
- DVODECIM FONTES, hieroglyph. ENCYCLOPÆDIAE. num. eod.
- ATHENÆ, hieroglyph. SCIENTIARVM SEDIS. num. III.
- FONS, hieroglyph. LIBRI. num. IV.

AQVÆ ÆGYPTI, hieroglyph. *SCIENTIÆ ETHNICORVM PHILOSOPHORVM.* num. cod.

IRRIGANS PARVA CLEPSYDRA, hieroglyph. *LEVITER DOCENTIS.* num. V.

RANA AGELLVM SALTU TRANSILIENS, hierogl. *EXIGVI FVNDI.* num. cod.

HYDROPICVS, hieroglyph. *AVIDE DESIDERANTIS.* num. cod.

BIBENS, hieroglyph. *DESIDERIVM EXPLENTIS.* num. cod.

I.

THENIENSES fontem suum duodecim scaturigines, & fistulas habentem Δωδεκάκρνον nominarunt; & in sacris, & nuptiis non alia nisi huius fontis aqua uti solebant. De illa Io. Tzetzes Chil. 8. hist. 18.

Η Καλλιέη τις κρνὶς τυγχάνει τῆ ἀθηνῆς,
 Ἡπερ ἢ ἐννεάκρνον τὸ παλαιὸν ἐκαλεῖτο.
 Ἐγὼ δὲ δωδεκάκρνον ἕτως εἰρήκειν σόμα,
 Καθὼς τοῖς πάλαι παρ' ἡμῶν παρωχῆκοσι χεῖνοις,
 Περὶ αὐτῆς ὡς γέγραφεν ὁ κωμικὸς κρατῖν
 Ἀνάξ ἀπολλῶν, τ' ἐπὶ τῶν ῥόμαίων,
 Κατηγῶσι πηγῆν δωδεκάκρνον σόμα,
 Ἴλιος ἐν Φάρυγι. ἢ ἂν εἴποιμι;
*Callirhoe quidam fons est Athenis,
 Qui & Enneacrunos antea vocabatur,
 Ego autem duodecim fontium sic dixero os,
 Sicut à majoribus ante nos prateritis temporibus,
 De eo alicubi scripsit comicus Cratinus:
 Rex Apollo carminum fluentis
 Perstrepunt fontes, duodecim fontium os
 Ilissus in valle. quidnam dixerim?*

Biffeno Siphone.] Hoc est, duodecim salientibus. Sic enim tubos & fistulas vocat Tullius ad Q. Frat. lib. 3. epist. 1. Siphon propriè instrumentum est compescendis incendiis comparatum. Vide Cæcil. Plin. lib. 10. epist. 42. ubi de vastissimo Nicomediæ incendio scribit ad Imperatorem Traianum. Vide Alciat. lib. 1. prætermisforum. Turneb. lib. 19. cap. 23.

Per duodecim Siphones siue tubos ac canales, duodecim quæ hoc in libello sunt Emblemata, intelligenda sunt. Quemadmodum enim intercurfu canalium aqua à fonte aliò deducitur: ita horum Emblematum beneficio, doctrina quæ in illis est, ab Auctore in quo primùm residet, ad alios deferitur. Sancti Patres, Canales aquarum in quibus Iacob Genes. 30. virgas pōnebat, quas arietes & oves concepturæ intuerentur; mysteria sacrarum paginarum esse dicunt, quæ variè varij concipiunt & interpretantur. Et Emblemata, quia mysteria sunt per symbola & simulachra depicta, quorum sensum concepturi, contemplatione sedula consideramus, nonne Siphones & Canales sunt? Quemadmodum autem fontis aqua latet in canalibus & tubulis, deinde emicat & apparet: ita Emblematis doctrina & sensus, sub symbolis & hieroglyphicis primùm, sub historia vel naturali, vel narratiua, aut alia re simili delitescit; sed demum expositione innotescit.

I I.

DVodenarius Siphonum numerus abundantiam notat. Cùm enim includat decadem perfectionis numerum, ut pote quæ numeros omnes diuersæ virtutis ac perfectionis intra se habet, ut scribit Martian. Capell. lib. 7. de nupt. Philolog. & insuper binarium habeat, matrem scilicet numerorum, ex sententia Zaratæ Pythagoræ præceptoris, apud Plutarch. lib. de creat. animæ, nonne Duodenario Siphonum numero, absolutus Emblematum istorum numerus, & vbertas doctrinæ connotabitur? Certè per duodecim fontes aquarum qui erant in Elim num. 33. Encyclopædiam scientiarum, quæ mentes sciendi siti detentas irrigant, Patres multi significant. Et hic per Duodecim fontis veluti fontes, multiplicem in Emblematum tabulis latentem doctrinam, ex omnibus penè scientiis & artibus liberalibus depromptam, & hoc circulo conclusam intelligi dico.

Dodecas siue Duodenarius numerus, non abundantiam quanlibet, sed ex Pythagora & Platone abundantiam naturæ, quæ imprimis Medicinæ est: cùmque hæc Emblemata Medica sint, Duodenario conuenientius numero, quàm alio quouis comprehenduntur. Quis verò, inquit Plut. de Isid. & Osir.

Osir. pro dignitate fati *Aegyptios* miretur, trigonium pulcherrimum, id est orthogonium, vniuersi naturæ comparando? cui Plato in Republica sua *γαμήλιον διάγραμμα*, id est, *nuptialem figuram* comparauit. Habēt illa triangulum trium linearum ad rectitudinem, quatuor basin, quinque angulum subdistentum ambeuntibus æquipollentem. Angulum siquidem ad rectas assimilat mari, basin fœminæ; subdistentum ex utroque prognato. Osirim itaque tanquam principium, Isin quasi suscipientem, Horum ceu ab utroque prodeuntem venerantur. Et ternarius quidem primus est impar perfectus, ternarius autem tetragonus à latere integro binarij profectus. Quinarius partim matri, partim similis patri proditur, ex triade scilicet & dyade congenitus. Iam si hos omnes numeros coniunxeris 3.4.& 5. Dodecadem effeceris.

Font. Fons de pulchro, I I I.

Fons Pulcher.] Si cui fortè minus Pulchrum videatur hoc adiunctum, sciat Fontem cuius hic mentio, Callirhoem dictum, *καλῶς ῥεῖν*, quòd Pulchrè & clarè flueret. Et Gregorium Nazianzenum non minus eloquentia quàm sanctimonia clarum, Perpulchri epithetum fonti dedisse.

Εξ απίτης σωεχόθεν ἔλιν ὠκεαλλία πηγὴν.

Martianus Capel. de Nupt. philol. lib.6. de Callirhoe. In ora, inquit, portus, cui nomen Scyronia, faxa viginti sex longitudine, latitudine quinque millibus passuum à Myrthoo recedentibus Athenæ atque Atticæ. Fontes ibi multi, inter quos Callirhoe prædicatur. Alius Fons hoc nomine in Palæstina Medicæ salubritatis erat ex Plin. lib. 5. cap. 16. In eo Herodes desperato morbo, & cœlitus immisso laborans, seipsum lauit, auctore Iosepho. Atticus Fons, de quo hoc Emblemata, non eadem virtute Medica donatus erat, licet eodem nomine donaretur. Hic enim ut ille Callirhoe vocabatur, quòd ex eo flueret aqua purissima lympidissimaque. Hoc autem salubris aquæ signum est ex Galeno lib. 1. de sanit. tuend. Probabile etiam certè est, salutarem inter reliquas Atticæ, illius aquam fuisse, quòd ab omnibus expeteretur, celebrareturque. Ægrotis Fontanam præscribimus, & à compositione etiam medicamentorum puteanam ablegamus. Ex quibus infero, sequentia Emblemata Medica, Fontibus aptius fuisse figurata.

Athenis.] Athenæ Mineræ scientiarum deæ Acropolis, doctorumque metropolis eloquentiæ sedes, philosophiæ patria, omnis eruditionis fons. Athenæ Pomponio Melæ libro secundo clariore sunt, quàm ut debeat indicari. Euripidi apud Athenæum, *ἑλλάδος ἑλλάς*, *Græcia Græcia*. Thucydidi, *παίδεσις ἑλλάδος*; *Græcia institutio*. Illas Diodorus nominat *κοινὸν πάντων ἀνθρώπων παιδείησιν*, *omnium mortalium commune gymnasium*. Strabo, *σοφὸν οἰκητήριον*, *sapientia domicilium*. Aristides qui Athenarum laudes fusè persequitur, *σοφίας περὶ τανείον*. Ouidius in epist. doctas,

doctas iam nunc eat, inquit, Athenas.

Ex quibus videre est, Athenas pro loco vbi scientia aliqua vigeat, vsurpari, & gymnasium Hippocratis non malè ab auctore Athenis relatum.

Quemadmodum ab Attione Attica, Mopsopia à Mopsopo, Ionia ab Ione, Possidonia à Neptuno qui *Ποσειδῶν* dictus: ita Athenæ à Pallade Athenarum tutelari dea, quæ *Αθήνη* denominatur. Vide Seruium Maurum ad Georg. lib. 1. Ferunt Neptunum cum Pallade de Athenis imponendo nomine diu multumque contendisset, demum inter eos ita conuenisse, ut vrbi nomen daret qui rem mortalibus vtiliorem edidisset. Cumque Neptunus equum, Pallas oleam produxisset, duodecim deorum suffragiis, ut notat Apollodorus qui erat Atheniensis, lib. 3. Biblioth. victum Neptunum Palladi concessisse, quæ de nomine suo Athenas nominauit. Facebant igitur qui ab *Adonai* Hebraica voce Athenas deducunt. Pindarus Olymp. 5. Pallade è Iouis cerebro edita Solem *Φωσὶ βροτῶν δαίμονα* Rhodios narrat præmonuisse, uti primi omnium Palladi adolerent, quod esset ex reipublicæ utilitate, illam apud eos habitaturam à quibus ei primùm sacrificatum esset. Cum igitur Rhodij in arcem ut Palladi sacra facerent ascendissent (quod Scholiastis est, non Pindari qui nihil habet quod ad Rhodi honorem non faciat) fugit eos ignem vnà cum rebus ad sacrum comparatis deferre. Atque ita sacrificium *ἀπνεον* fecerunt. Athenienses autem qui primi cum igne sacrificassent, digni sunt habiti in quorum vrbe Pallas, & cum ea ingenuæ disciplinæ habitarent.

I V.

Flumina.] *Συνεκδοχικῶς* pro aqua, quæ sensus Emblematis, ac doctrinæ hieroglyphicum est. Salomon Prou. 16. fons vitæ eruditio possidentis. Richardus à S. Viçt. in illa verba Gen. 49. *Effusus est sicut aqua*. Per aquam, inquit, carnalis prudentia figuratur. Vnde cum mundanæ scientiæ Aqua superabundat, cauendū est ne timor sollicitudinis, vltra mensuram excrescat. Adamantius homil. 13. super Genes. vbi de puteis quos fodit Isaac, habet, inquit, omnis terra Aquas, sed qui Philistinus est, & terrena sapit, nescit in omni anima inuenire rationalem sensum ad imaginem Dei, nescit fidem,

pietatem, religionem posse in omnibus inueniri. Quid tibi prodest habere eruditionem, & nescire ea vti. Perlege reliquum homiliae, & idipsum sæpè videas confirmatum. Idem super Exod. homil. 4. vbi de decem plagis, Aquas Ægypti ethnicorum philosophorum eruditionem interpretatur. D. Ambrosius lib. de Isaac & anima cap. 4. Puteus, inquit, latitudinis quid aliud significat, nisi de naturalibus disciplinam? Et apud Poëtas quid Aquæ aliud Pegaseæ, Castaliæ, Heliconis, Pimplæ, Aganippes, & aliorum Bœoticiæ fontium & fluminum, quæ Musis sacrabantur, quàm eruditio. Doctæ vocantur illæ Aquæ, docti illi amnes,

*Concinuit fœlix Helicon, fluxitq; Aganippe
Largior, & docti riserunt floribus amnes.*

inquit Manilius.

Δωδεκάκρονον.] Componitur ex *δώδεκα*, quod duodenum numerum significat, & *κρονον*, quod scaturiginem & aquæ ductum. Philost. eloquentiam Dionysij Milesiaci denotaturus, *εἰ τοῖς μὲν*, inquit, *δώδεκάκρονον δοκεῖ τὸ σόφον.* Nonnullis eius os duodecim Siphunculos habere videtur, & scaturigines illas Atticæ eloquentiæ.

Fons Emblematicus, &c.] Fons libri hieroglyphicum est. Patres illud Psalm. 67. interpretantes: *In ecclesiis benedicite Deo, Domino de Fontibus Israël.* Per Fontes Israël, Israëliticos libros intelligunt, ex quibus viri sanctitate illustres, multa ad Dei Optimi Maximi gloriam hauserunt. D. Hieronymus illud Isaia cap. 12. explicans, *Haurietis aquam in gaudio de Fontibus Saluatoris.* Fontes Saluatoris, librum Dei, sacram scilicet scripturam esse scribit.

Athenæum.] Templum Mineruæ, locus ad quem Poëtæ Græci sua carmina ferebant, recitabantque: sicut Poëtæ Latini in Apollinis & musarum templo, vt ait Budæus in Lexico. Lampridio tamen gymnasium publicum est vbi non tantum Græci, sed & Latini Poëtæ atque etiam rhetores exercebantur: sic enim ille in Alexandro Seuero, *Ad Athenæum*, inquit, *audiendorum & Græcorum & Latinorum Rhetorum, & Poëtarum causa, frequenter processit.* Hoc autem ab ara *Ἀθηνῶν*, id est, Palladis plerique omnes putant appellatum: qualis fuit Lugduni olim ad Rhodanum, vt Iuuenal. Satyr. 1. testatur his verbis:

*Palleat, vt nudis presit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunensem rhetor dicturus ad aram.*

Diuus Hieronymus pro auditorio vsurpauit: Quando, inquit, omne Athenæum scholasticorum vocibus consonabat. Athenæi nomine vsus est auctor potius quàm alio, quia vt libellum suum cum Pulchro illo fonte comparat, ita Athenæum medicum cum Athenis, vbi erat fons ille.

Hippocrates.] Hippocrates medicinæ magister iure merito à D. Ambrosio epist. 39. quæ est ad Horontianum, nominatur. Tantum enim in ea præcelluit, vt ob summa quæ in humanum genus illa arte contulit merita, publico gentium & nationum consensu, ei pares cum Hercule honores decreti sint. Natus est in insula maris Ægæi, quæ hodiè *Langous*, olim *Cos* dicebatur, vnde prognoset suas Coacas inscripsit. Mos inualuerat in illa insula vt palam in templo Æsculapij quo quisque morbo laborasset perscriberet, quibusque remediis ægritudinem discussisset, vt ab eius exemplo quo quisque maximè indigeret, posset inuenire. Inde Hippocrates medicorum omni æuo celeberrimus, libros sua etiam experientia & scientia confirmatos dicitur collegisse, collectosque in lucem dedisse. De eo Suidam lege.

Quotquot eius libris auctores inuigilarunt, tam multas in eum congerunt laudes, vt non hominem, sed Deum aliquem celebrare videantur. Galenus tam crebris laudibus eum extollit, vt qui omnes colligere velit, faciat volumen integrum necesse sit. Tres duntaxat aut quatuor afferam. Libro primo Therapeuticiæ postquam multimodè prædicauit Aristotelem Peripateticorum principem, Theophrastum etiam, & alios celeberrimos philosophiæ professores, ab eo multa suos in libros transtulisse scribit. Neque mirum est Platonis discipulos ad Hippocratem tanquam scientiarum fontem accessisse, cum Plato ipse suspexerit illum. Audi Galenum lib. citato. Audistin, inquit, vir bone Platonem simili methodo animæ naturam inueniendam esse censere, qua corporis naturam Hippocrates? An adhuc vis multas hominis dictiones ex multis librorum eius locis deligam, in quibus ille Hippocratem omnium qui ante se fuerunt, maximè admiratur. Ita Galenus. At Plato qui diuinus dicitur admiratusne fuerit Hippocratem? quid ni, cum Hippocrates non tantum diuinus, sed diuinissimus fuerit, ita enim vocatur à Galeno lib. de virtut. animal. Imo non diuinissimus tantum, sed etiam Deus, lib. 1. de vsu part. cap. 9. Rursus igitur, inquit, ab Hippocratis dictione, tanquam à Dei voce, auspicemur. Infra alia de eodem afferentur.

V.

R*igat.*] Rigat hic pro subdocet. Rigans enim hieroglyphicum est erudientis. Locus est apud Cornificium qui huic, & præcedentibus sequentibusque verbis enucleandis conuenit: Isti magistri, inquit, omnium dicendi præceptores non videntur sibi ridiculè facere, cum id, quod aliis pollicentur, ab aliis quærunt. Si qui se fontes maximos, penitus absconditos, aperuisse dicat, & hoc fi-

tiens

riens quàm maximè loquatur, neque habeat quo sitim sedet, non irrideatur? Isti cum non modò dominos se fontium, sed seipfos fonteis esse dicant, & omnium Rigare debeant ingenia, non putant fore ridiculum, si, cum id pollicentur aliis, arefcant ipsi siccitate. Ita ille. Ex quibus colligere est parua clepsidra Rigantem, leuiter docentis esse symbolum.

Quali Clepsydra.] Extenuando opellam suam Auctor non de tollenonum haustibus loquitur, sed de Clepsydra, qua vitur olitor ad hortulum irrigandum, Gallicè *vne champeleure*. Clepsydra antiquitus instrumentum erat horologicum, dicitur à κλέψην τὸ ὕδωρ, quòd aquam furtim subtrahat.

Quæ saltu ranula, &c.] Hoc carmen meæ illud subiicit memoriæ, quod apud Iuuenal est Sat. 3.

Vnius sese dominum fecisse lacerta.

Cum breue spatium sit illud quod rana saltu metiatur, non potest latifundium, sed agellum tantum connotare. Ranarum pedes posteriores longiores sunt, id causæ est cur ita saltitent.

Philatre.] Opus suum pro Philiatris esse dicit, hoc est tyronibus, qui prima terunt limina Æsculapici gymnasij, non autem iarris & archiatris qui aut artem medicam edocent, aut illi iam pridem operam nauant.

Siti.] Quanta voluptas est viatoris, cum fauces vrit fitis,

Dulcis aqua saliente Sitim restinguere riuo,

vt ait Maronianus Menalcas, tantæ deliciæ sunt ingenij sciendi cupidissimi

-----integros accedere fontes,

Atque haurire.

vt ait Lucretius in fronte libri 4. de fontibus Castaliis loquens. Sitis hic pro sciendi desiderio. Apud Tullium Cato sic accipit: Literas, inquit, Græcas sic arripui, quasi diurnam Sitim explere cupiens. Iuuenalis Sat. 10.

*-----tanto major forma Sitis est quàm
Virtutis.*

Origenes homil. 13. super Genes. Non enim, inquit, populus ille bibere potest de scripturis, sed Sitim patitur verbi Dei, donec veniat Isaac, & aperiat eos, vt bibant pueri sui. Et homil. 11. sup. Exod. de Siti populi in Raphadin disertè. Qui beati sunt secundum verbum Domini esuriunt, & iustitiam Sitiunt, & alij nihilominus dicunt. Sitiuit anima mea ad te Deus. Qui verò peccatores sunt, patiuntur non Sitim aquæ, neque famem panis, sed Sitim audiendi verbi Dei. Idcirco igitur, & hic addit, quia populus Sitiit aquam, qui debuit Deum Sitire, qui debuit Sitire iustitiam. Horat. inducit Canidiam magam ita loquentem:

Desiderij, temperare poculum.

Idem Carm. lib. & Od. 2.

*Crescit indulgens sibi dirus Hydrops,
Nec Sitim pellit.*

vbi Hydrops auidè desiderantem significat. Bibens, desiderium explentem notat. Eccles. 9. Vinum nouum, amicus nouus: veterascet, & cum suauitate bibet illud, hoc est, fruetur eo.

Serpere.] Hoc verbi de fluminibus dicitur, Papinius in via Domitiana de Bagrada Africæ fluuio,

Qualis Bagrada Serpit inter agros.

Lucanus lib. 1. Pharf. de Rubicone,

Perque imas Serpit valles.

Gymnasis.] Non temerè & sine causa Gymnasij potius nomen, quàm scholæ, hic, in re scilicet medica, positum. Gymnasium exercitij dictio est, schola verò otij. Nam schola ἀπὸ τῆς σχολῆς, aut vt Festus vult σχολῆς, quod est otuari.

At Gymnasiū ἀπὸ τῆς γυμνάσεως, id est, *exercendo*, ex Gal. lib. infra citando. Locus enim erat vbi exercebantur athletæ vngendo, fricando, luctando, discum iaciendo, aut simile quippiam agendo. Denique laboris locus erat vbi athletæ laborabant, sudabant. Vide D. Ambrosium lib. 1. offic. cap. 16. vbi athletis & gymnasticis sese ludis exercentibus otiantes opponit, & istis ab illis dicitur: Venite, nobiscum laborate. Gymnasij labore athletæ firmabantur, augebantur, reficiebantur. Vnde seruus ille Thesprio apud Comicum in epid. se athleticè valere dicit, vt se fortem, firmum, & rectè valentem dicat. Scio Galenum euexiam gladiatorum exagitare, at non exagitat quòd exercerentur, corporaque gymnastico labore firmarent: sed quòd nimium alerentur saginarenturque cum periculo ne vasa violenter distenta disrumperentur, aut ne vitalis, naturalisve facultas cum extinctione opprimeretur. Exercitatione sanantur sæpè minus valentes. Straton ex illustri familia oriundus, & abundans diuitiis, non antè corporis exercitia vsurpauit, quàm ex splene laborare cœpit. Tunc enim cum remedium petere ex exercitiis oporteret, ad temperandam valetudinem iis scilicet vsus est, vt scribit Ælianus lib. 4. Var. hist. cap. 15. Contra luxu & desidia Dionysius Heracleotes miseram vitam vixit. Corpora enim pigritia & sessione torpentia, diu benè valere ἀδύνατον censet Galenus: labores autem laudibus extollit. Lege eum primis libris de sanitate tuenda.

Ex his constat congruentius positum hic nomen exercitationis, Gymnasij scilicet, quàm scholæ, hoc est otij, quod Hippocrates, & post eum medici omnes fugiunt & damnant.

Iatro.] *Iæp* & est vir bonus, Medicinæ peritus. Bonus quidem ut sit, iusiurandum Hippocraticum Christiano dignum, ipsaque artis professio, & humaniorum litterarum studia quæ colit, ipsum ait Gorræus, ad virtutem instituunt, qua ubi stimulari cœpit, nullis parcit laboribus, nihil subire recusat, quo perueniat ad agnitionem veritatis, nihilque habet prius ægrotantium salute: quam ut consequatur omnem quantam potest adhibet diligentiam, & legendo, percunctando, conquirendo studet medicinæ peritus esse, ut ægros valeat à morbis vindicare.

LONGITVDINE VITA
BREVIATVR.

EMBLEMA I.

*Pyramis est suffulta globis bis vitrea binis,
Hic niger, ille albus, flavus hic, ille ruber.*

*Plena basis luna est, & coni luna senescens,
Lumine Phæbæo deficiente perit.*

*Vita hominis fulcitur sanguine, phlegmate, bile,
Qua gemina: & sensim definit in nihilum.*

*Nullus in humanis tenor est: homo pupulus est iam,
Post pubens, iuuenis dein, vir &, inde senex.*

Hieroglyphica.

PYRAMIS, hieroglyphicum VITAE. numero I.

COR, hieroglyph. VITAE. num. II.

VITRVM, hieroglyph. { FRAGILITATIS }
& { VITAE. } num. III.

GLOBVS, hieroglyph. HVMORIS. num. cod.

GLOBVS,

GLOBVS { NIGER, hieroglyph. MELANCHOLIAE.
ALBUS, hieroglyph. PITUITAE.
FLAVVS, hieroglyph. FLAVAE BILIS.
RVBEVS, hieroglyph. SANGVINIS. } num. IV.

LVNA, hieroglyph. VITAE HVMANAE. num. V.

PLENILVNIVM, hieroglyph. VITAE NASCENTIS. num. cod.

LVNA CORNICVLATA, hierogl. VITAE DEFICIENTIS. num. cod.

ELEMENTA, hieroglyph. HVMORVM. num. VI.

TORRENS, hieroglyph. RERVM HVMANARVM. num. VII.

FOENVM, hieroglyph. { GLORIAE }
& humanae } num. cod.
VITAE.

I.

LONGITVDINE vita breuiatur.] Diuus Ambrosius, Prius, inquit, incipit augeti vita nostra quàm minui. Et nonne quò plus augetur illa, eò plus minuitur? D. Augustinus lib. 13. de Ciuitate Dei, cap. 9. tempus vitæ huius cursum ad mortem vocat. Et Seneca epist. 78. cum itinere conferre videtur, cum de morte loquens, his verbis vtitur: Nullum sine exitu iter. Itaque quò quis plus longitudinis curriculi, vel itineris emetitur, eò plus illa abbreviantur. De pluribus qui in eadem currunt, illi breuior restat cui longior fuit.

Pyramis.] Aliquid huic Emblemati congruum legitur in Misoponeri Satyrico num. 10. vbi sic. Pyramis Emblematum varietate mystica statim à descripti antea labyrinthi exitu apparet; eam solidam putēs, nisi vitrea suffultam stylobate aduertens dixeris: fragile solido impar est. Inter scapi se cogentis initia, quadata litera hic titulus: SIC SENSIM SINE SENSU ARCTATUR VITA.

Pyramide vitam rectè figurari priusquam latius ostendatur, quærendum est cur racemi strobili, & scolyi fructus Pyramidali sint figura. Quid tandem causæ est quòd in basi latiora sint? Nimirum quia cum basis alimento vicinior sit, plus habet vnde augeatur, quàm pars remotior quæ in cono est. Si quid fecus in aliquibus fructibus videatur, alia ratio est iam non indaganda. Vita haud dispari ratione plus extenditur nascens, quæ veluti in sua basi est, quippe quæ suæ originis vicinior plus habeat humidi radicalis, quod est eius alimentum: minus autem in extremo, hoc est in senectute, quo tempore vita quodammodo stringitur & finitur. Cor vitæ symbolum est, vt constat ex responso quod dedit Spurina aruspex Iulio Cæsari eo die quo purpurea veste velatus aurea in cella confedit. Et ex medicis nostris à quibus ἀρχὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ζωῆς τῆς ζωῆς cor dicitur, vita ex corde pender, & animal omnino mori non potest, ni cor afficiatur, vt scribit Gal. lib. 5. de locis affect. cap. 1. Membrum istud nuci pinæ hoc est figuræ Pyramidali respondet. Milesius lib. de natura humana scribit, cor natiui caloris infurnibulum, Pyramidali figura constructum fuisse, ob calorem intra se conceptum, cuius figura propria Pyramidalis est. Hic aliquid iis quæ de fructibus dixi consonum afferri possit. Cum enim coronaria vena vniuersam primò cordis basin instar coronæ cingat, deinde hinc inde ramos diffundat ad visceris nobilissimi nutritionem, ibi latius esse cor debuit, vbi suo proprius est nutrimento.

Pyramis est solida figura planis superficiebus operata, è quarum vna cæteræ surgentes, simul in vnum coeunt. Ab igne cuius figuram æmulari videtur, nomen sortitur. Pythagoras enim, & Platonici, igni tetraedron seu Pyramidem accommodarunt, propter acumen flammæ ascendentis. Vide Cardinalem Bessarionem contra Platonis calumniatores. Democritus & Leucippus à quo vita sit, ignem esse dixerunt. Potuit igitur vita humana Pyramide figurari. Sed Goropium Becanum in suis hieroglyphicis lib. 7. ista confirmantem afferamus. Fuit sanè hæc, inquit, omnium priscorum sapientum sententia, vt igni Pyramidis figuram tribuerent: qua in re nisi consensissent, nomen ipsius figuræ minimè sic nuncupassent. Solut Aristoteles, Pythagoræ, & Platonis desertor, argumenta congerere maluit, quibus receptam ab antiquis opinionem oppugnaret, quàm inuestigare quid sibi prisci illi maiores voluerint, dum tanta concordia non igni modo hanc darent figuram, sed eam etiam ab eodem elemento nominarent, quasi eius præcipua, propria, & peculiaris esset. Longè profectò aliter primi illi sapientes in rerum principiis inquirendis versati sunt, quàm eos Aristoteles vel intelligere vel reprehendere videtur.

Et paulo post.] Eodem modo de Pyramide igneæ naturæ ab antiquis maximo consensu tributa iudicabit is, qui Theologiæ non erit ignarus: in qua qui ignem audit, mox mentem ad apicem omnis creationis dirigit, minimè consistens in elemēto, calore, & siccitate naturam suam terminante. Quis in religione nostra Seraphici ordinis flammæ non audiuit? Quis primum illum ignem in quo Deus dicitur

dicitur habitare & sedere in arcanioribus mentis adytis non persentiscit, si modò vel vnam minimam ei diuini amoris scintillam Spiritus sanctus fuerit elargitus. Hic est ignis ille, qui Pyramidis fortitus est figuram, cuius cuspis infinitum diuinitatis orbem attingit. *Et infra*: Pyramis itaque prima omnibus rebus diuinam vnionem, essentiam & vitam communicat, solido processu per curtas Pyramides vim suam deriuans, quam ex fonte vnitatis haurit. Hæc est Tetractys illa Pythagorica, quàm æternæ vitæ fontem nominarunt aurea carmina:

Καὶ τὴν ἡμετέραν ψυχὴν ἀποδόντα τετρακτῶν
Πατρῶν ἀέννας φύσεως.

Quòd si hunc præceptorem Aristoteles sequi maluisset, quàm diuinas sententias sophisticis argutiis oppugnare, non tam temerè de ignis figura disputasset. Quicquid de diuinis intelligimus, id per imagines duntaxat & symbola apprehendimus, quorum mathematica aptissima illa quidem sunt ad contemplationem demonstratione absoluendam, sed à sensibus tamen physicis corporibus remotiora, & minùs etiam apta ad agendi vim exprimendam. Quocirca, vt symbolica rationi efficientia accederet, ad naturam ipsam numeros & magnitudines applicarunt, & in ea quasiuerunt, quid primæ huic solidæ figuræ in Elementis maximè responderet, in qua inuestigatione igni multis rationibus primas tribuerunt, tum quòd maxima vi in agendo cæteris omnibus præstet, tum quòd ad summum apicem perpetuò contendere videatur, haud secus ac primum solidum corpus sese ad vnitatem supremam effert. Ignis itaque symbolum est tetractyos, tetractys primi ordinis creaturarum, quem ab ardore & flammis Seraphinum dixi vocari, in quo Deum habitare ipse etiam cacodæmon diuino coactu confessus dicitur. Quid? quòd ignis quoque noster corporeus figuram Pyramidis exprimit, inferiore parte qua materiam depascitur, basim constituens, & superius vndique ad conum se cogens, cuius causam Aristoteles potius explicare debuisset, quàm id quòd oculis omnium cerueretur, oppugnare. Quæ tam exigua flammula cernitur, quæ se in acumen non tallat? & quòd minimæ cuique parti à natura est tributum in corpore partium similitudinem conseruante, quid ni toti dicamus id conuenire? Hic si se exercuisset omnium veterum Momus, clariora vtillioraque ea quæ de ignis figura disseruit, reddidisset. Miror quid responsurus fuisset, si quis eum interrogasset, vnde Pyramis nomen accepisset: quòd si ab igne vocabulum deriuasset vel se vel primum nomenclatorem, & omnes eum sequutos erroris condemnasset; sed hoc quàm illud facere maluisset.

Si viuere viuentibus (addit sequenti fol.) est ipsum esse, vt talia sunt, quòd Aristoteles in iis quæ de anima scribit confitetur; quid aliud erit, ipsa vita, quàm caloris, quo omnia viuunt, siue opus siue actio? quæ continua quædam motio est eius ignis quem intus habemus. Aristoteles animam nouo nomine entelechiam dixit, qua veluti sepia quadam ignotæ vocis atramento, naturæ cognitionem offuscaret. Satius ergo, ex iis de anima iudicium ferre quæ omnium consensu stabiliuntur, quàm in huius solius tenebris versari. At, ipsomet confitente omnes animam definiunt motu, sensu & incorporeo: quo sit, vt cum anima corpori suo vt forma insit, rectè describi queat, incorporea essentia siue forma corpori motum & sensum præbens. Huius autem motio vita erit: at mouere non potest corpus, nisi per calorem, quem viuentis corporis ignem si voces, non peccaris, eo quòd calor subtilissimo spiritui inditus, igneæ sit naturæ. Videmus itaque ignem motionis instrumentum esse: quo extincto, anima corpus deserat, nec amplius mouere possit. Huius ergo instrumenti, quo tanquam vehiculo anima vititur, siue latio, siue motio ipsissima est vita. *Et haud multo post*: Non malè ergo illi qui animam ignem esse dixerunt, eo quòd humana anima officio suo non fungatur, nisi ritu ignis hominem fetat sursum ad ipsum vnum, ad quòd omnium rerum creaturarum Pyramides finiuntur. Quocirca cum Pyramis illa ipsa sit figura ad quam se ignis in motione sua conformat, age dic mihi quisquis es, an aliquid perspicaci ingenij tui acumine inuenire queas, **QVOD VT VITÆ SYMBOLVM SIT POTIVS, QVAM PYRAMIS MEREATVR?** Hæc ille.

Ex his Pyramide vitam rectè significari docetur. Hominis vita in basi, hoc est, in natiuitate lata est vt Pyramis, & magni spatij, sed sensim coarctata & tenuata tandem in conum, hoc est, in mortem definit. Filius ille Enoch præ cæteris longæuus cum primum in lucem editus est, vitam habuit latissimam, quæ per sæcula imò per lustra, annos, menses, hebdomadas, dies, imò per horas, imò per momenta strictior facta; demum anno 969. quo obiit diem suum extremum, strictissima facta extremo illo cono, morte scilicet, terminata est. Hæc Pyramide numerali siue numero Pyramidali depicto clarius sub oculum cadent. Pyramidem hanc in Rege Ægypti quæramus, vbi omnium celeberrimæ fuerunt. Nascatur verbi gratia Apis ille quem viginti quinque annos vixisse scribit Plutarchus. In illo primo vitæ exordio annos habet percurrendos omninò viginti quinque, numerum annorum suorum maximum. Hæc latitudo longior, & longitudo eius vitæ latior est, & veluti basis. Anno illo primo elapso & incipiente secundo, viginti quatuor tantum restant, vita enim vno decurtata est: anno tertio, tantum viginti tres: anno quarto tantum viginti duo, & ita de cæteris, à basi siue anno natiuitatis, quæ tanquam fundamentum toti vitæ deinceps minuendæ substernitur, ad strictiores numeros ascendendo, donec ad vltimum ventum sit, qui conus vitæ est, vt in sequenti figura patet.

Quod

I.

2. 2.

3. 3. 3.

4. 4. 4. 4.

5. 5. 5. 5. 5.

6. 6. 6. 6. 6. 6.

7. 7. 7. 7. 7. 7. 7.

8. 8. 8. 8. 8. 8. 8. 8.

9. 9. 9. 9. 9. 9. 9. 9. 9.

10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10.

11. 11. 11. 11. 11. 11. 11. 11. 11. 11.

12. 12. 12. 12. 12. 12. 12. 12. 12. 12. 12.

13. 13. 13. 13. 13. 13. 13. 13. 13. 13. 13. 13.

14. 14. 14. 14. 14. 14. 14. 14. 14. 14. 14. 14. 14.

15. 15. 15. 15. 15. 15. 15. 15. 15. 15. 15. 15. 15. 15.

16. 16. 16. 16. 16. 16. 16. 16. 16. 16. 16. 16. 16. 16. 16.

17. 17. 17. 17. 17. 17. 17. 17. 17. 17. 17. 17. 17. 17. 17. 17.

18. 18. 18. 18. 18. 18. 18. 18. 18. 18. 18. 18. 18. 18. 18. 18. 18.

19. 19. 19. 19. 19. 19. 19. 19. 19. 19. 19. 19. 19. 19. 19. 19. 19. 19.

20. 20. 20. 20. 20. 20. 20. 20. 20. 20. 20. 20. 20. 20. 20. 20. 20. 20. 20.

21. 21. 21. 21. 21. 21. 21. 21. 21. 21. 21. 21. 21. 21. 21. 21. 21. 21. 21. 21.

22. 22.

23. 23.

24. 24.

25. 25.

Quod hic de vita quinque & viginti annorum, quo numero vita humana summum acquirit incrementum, de longioribus vitis & brevioribus dici possit; quod & de mensibus etiam, de hebdomadibus, diebus, horis, & momentis intelligendum est: Tam enim puero qui triduum tantum vixit sua vitalis Pyramis fuit, quam Nestori qui tria sæcula: sed huius longior latiorque fuit, illius strictior, & brevior. Chemmis, Cephus, Micerinus, & alij Ægypti Reges cum se per vitalem istam Pyramidem quæ sensim minuitur, vivere scirent, vt secunda post mortem vita fruerentur, fama scilicet & posterorum memoria, longa annorum serie, ingenti artificum numero, & infinitis sumptibus Pyramides, quarum gradus imi latiores erant supremis, extruxerunt.

I I.

Pyræmis vitrea.] Vitæ Pyramis vitrea est, vita enim vt vitrum, fragilis, imò fragilior. D. Augustinus sermone I. de verbis Domini, fragiliores, inquit, sumus vase vitreo. Quia etsi casus vitro timeatur, non tamen senectus aut febris. Cardan. in fine lib. 5. de subtilitate. Vnicum hoc est fragilitatis humanæ exemplum, quod inter cæteros non solum oculis, sed mente, principes perpetuò debent contemplari. Verum fragilior est longè vitro vita humana, atque tantò, quantò res quæ sponte frangitur ea quæ non nisi alieno impetu. Ita ille. Tertull. in Apologet. Tanti, inquit, vitreum, quanti verum margaritum. Quis ergo non libentissimè tantum pro vero habeat erogare, quantum alij pro falso. Ex quibus vitreum pro re inani, vili, & fragili accipi constat.

Præter vitri fragilitatem, eius etiam compositio consideranda, & ad vitam referenda. Duabus constat substantiis vitrum, altera quidem vegetatiua, quæ spiritalis & volatilis est, à qua fusio; altera mineralis quæ corporea & fixa: illa est planta quæ Arabibus Chali, nobis Soda & Salicor dicitur, quæ in ora maritima Hispaniæ, & Galliæ etiam nostræ Narbonensis legitur: Ista, arena est, aut silices, sine quibus Soda igne luculento, qui fundendo vitro requiritur, in fumum solueretur. Volatilis illa & hæc fixa substantia, igne opus moderante coalescunt. Hæc eadem vt vita detur animali, requiruntur. Primò, materia fixa, vltimi scilicet alimenti excrementum in testibus elaboratum. Secundò, Volatilis quædam facultas tota ætherea, plenaque spirituum, qui per vniuersum corpus oberrantes singulorum partium ideam collegerunt. Benigno calore vteri auxiliante, ex duobus illis, quoddam veluti domicilium fit, quod animam recipit, & viuit, vita scilicet vitrea, hoc est fragili. Andreas Laurentius lib. 8. histor. anatom. aliquid veluti operis vitriarij in animalis conformatione & informatione, hoc est in vita videtur admittere, Sic enim ait: Is ille est qui *ἰσογένεια μέρα* constituit, extendit, & veluti exsufflatione quadam perforat, vt solent vitriarij.

Suffulta globis bis vitrea binis.] Quatuor globis quibus incumbit Pyramis, quatuor sunt humores, quibus innititur vita, sanguis, bilis, melancholia, & pituita.

Globis humores representantur, non enim alia figura concinnius denotentur. Licet enim nullius figuræ sint, si tamen extra sua vasa diffluant, vel extra corpus fundantur, conglobantur. Vide sanguinem è venis in cutem, aut subiectam carnem effusum, vide humorem pituitosum in membro œdematoso collectum, vide Melancholicum alicui membro impactum, vide Bilem synceram quæ è venis expurgatur, & partes carnosas transgreditur vt in herpete, quæ non tantum rotunda est, sed in orbem quoquouersum rotatur, nonne in globulos coguntur? Quam pituitam excreas, nunquid sphericam potius dixeris quàm alterius figuræ? quæ si propter calorem concreta est, iam globulos dixeris. Guttæ sanguinis in hæmorrhagia nonne orbiculatim fluunt, vt in phlebotomia. Ipsa etiam humorum conceptacula, cystis siue vesicula fellea, lien & venæ magis ad rotundam, quàm ad aliam figuram accedunt. Maxima præterea humorum volubilitas, eos globo corpore omnium volubilissimo denotandos permittit. Bilis flaua ad cystim fertur, inde ad ieiunum intestinum; post ad inferiora. Melancholicus succus ad lienem, à liene, nunc in portam & intestina per ramum splenicum, nunc in sedem per hæmorrhoidas, nunc in renes per venas emulgentes, nunc in ventriculum; deinde in ventris capacitatem relabitur, tandemque cum cibi reliquiis foras deferitur. Pituitoso humori nullam naturam peculiarem sedem dedit, quasi eum cum sanguine ire, redire, & toto corpore per orbiculares illos tubulos rotare voluerit.

Cæterum sustentatur quidem Pyramis globis illis, sed cum rotundi sint, & ab iisdem periculum sit, parum stabilis esse videtur. Haud dispari ratione licet humoribus quatuor vita foueatur, quia tamen ab iis sexcenti morbi, & mors ipsa quavis hora inferri possit, nullo modo secura est.

I V.

Hic Niger.] Globo nigro Melancholicus succus connotatur, est enim Niger. Medicorum præcipui μέλαινα χυμὸν succum Melancholicum vocant: non Melancholiam, quæ apud Hippocratem lib. 3. aphor. 14. & lib. de loc. & aquis, & alibi nomen est morbi, vt in alio Emblemate docebitur. Nihilominus tamen, quia inopes sumus nominis, quod sine additamento Melancholicum succum sigillatim significet, nomine Melancholiæ pro illo interdum vtar. Gignitur à temperatura siue totius corporis, siue hepatis frigida sicca, qualis est ætate declinante, & autumnis, & ex alimentis similiter frigidis & siccis, aliisque omnibus sumendis, admonendis, faciendis, educendis frigidum siccum, crassumque succum producentibus. Et est terrestrior & sæculentior sanguinis portio, quæ à liene attrahitur. Vinorum crassorum sæci similis est, vnde non mirum est si ad nigredinem vergat, & si Hippocrates bilem atram, quæ nihil aliud est quàm succus ille incalescens & putrescens simpliciter μέλαινα hoc est Nigrum vocat. Vt ὡς αἷμα φύσιν ἀνδρ. & lib. 2. de morb. vbi sic loquitur μέλαιναν ἐμὲς οἶον τρύγα. Bilem atram vomit tanquam facem. Inter elementa, terra quæ grauitate præpollet plus exteris ad nigredinem accedit, idcirco color ater à terra dicitur, optima enim quæ atra. Ita Melancholicus succus, qui terra humorum dici possit, nigra est. Vt lymphida & defæcata plus habent lucis: ita minus habent sæculenta, inter quæ numeratur iste succus, cuius dominium ostendit color fuscus, vt ait Rhazes lib. 2. ad Mansorem cap. 1. in toto corpore, sed maximè in palpebra inferiore. Melancholicorum vt plurimum vrinæ & deiectiones fuscæ & nigra, vt & sudores strigili, & sanguis secta vena lance exceptus. Melancholicorum somnia sunt de rebus nigris, & de Dæmonibus quod sibi nigros imaginantur. Interdum vigiles nigra se videre credunt, & vani timoris causas sibi ipsi architectantur. Nimirum quia ex Galeno libr. 3. de locis affect. & ibid. Thoma Roderico à Veiga, & libr. 2. de causis sympt. in fine: humoris Melancholici nigredo circumsepit substantiam cerebri, & spiritus animales infuscat, quibus externæ species infuscata, phantasiæ cum nigredine obuersionantur. Placet Æschylium dum tristem, & Melancholicum animum μελαγχόλιον φρενά, quasi nigrum & pullatum dicat. Arabes vt atros Melancholicorum spiritus diluant & illustrent, clarissimas in suis electariis margaritas præscribunt, vt atris fuliginibus repressis spiritus illuminentur. Morbi à Melancholia oriundi non sunt sine nigredine, vt cancer qui liuidus ac nigricans, pustulæ nigra, varices, melas, quæ à barbaris morphæa nigra, & alij quos longum esset enumerare.

De quatuor humorum coloribus nigro in melancholia, albo in pituita, flauo in bile, & rubro in sanguine, vide Auicennam lib. 1. fen. 1. doct. 4. cap. 1. Attexam hic tantum quæ habet Bern. Gordoni in Lilio Medic. part. 2. cap. 11. quod de scotomate & vertigine est, vbi inquit horum morborum causam per colores rerum & vaporum animo obuersionantur. Si vapor, inquit, est ex sanguine corrupto, apparent corpora rubea: & si ex cholera siue bile flaua, apparent citrina siue flaua, & videtur sibi in somno quod volent: & si phlegma, apparent corpora alba, & videtur sibi quod sit in aquis: & si Melancholia, apparent corpora nigra, & videtur sibi quod transeat per loca angusta. Ita ille.

Ille albus.] Hoc globo albo Pituita designatur, est enim alba. Cùm aqua cui respondet Pituita in suis primordiis alba appareat, cùm ab aqua albedo emanet vt indicant gummi, quæ si soluantur candida sunt: & proficiscatur etiam à frigiditate vt apparet partim in niue, & in iis qui frigidas habitant regiones qui albi sunt. Pituita quæ frigida est, quæque aquam refert, meritò alba est. Nonne Pituitosorum corpora albicant, vt & vrinæ deiectionesque? Sudor item in linteis albus apparet. Pituitosorum morbi albis dignoscuntur signis, vt œdema qui pituitosus est tumor, est albidus coloris. Leuce quæ à pituita viscosa & lenta, alba est. Dicitur enim à λευκή hoc est alba: sic enim deriuat Aëtius & Galen. 3. de symptom. causis cap. 2. Idem tamen lib. 2. method. in principio dictam leucem ait à λεύκη dictione paroxytona, quæ albam populum significat.

----- candida populus antro

Imminet.

Virgil. eclog. 9. Vt enim in populo quædam sunt albæ lanugines, sic in Leuce cutis albescere videtur, imo & capilli, quod à Pituita est, vt etiam attingit diuinus Philosophus in Timæo. Copia pituitosi humoris anasarcam facit: idcirco corpus anasarca laborantis colore est subalbido.

Flauus hic.] Bilis hic intelligenda, quæ flaua est. Et quæ in pituitosis albescere dixi, in biliosis flauescunt. Et biliosarum ægritudinum notæ, sæpè sæpius à flauitie petuntur, vt in ictero, cui à flauitie gallica nostra lingua nomen fecit, *iaunisse* scilicet, qui proditur ex effusione flauii humoris, biliosi nimirum per summam cutem. Cùm flaua bilis sit humorum ignis, debuit habere colorem ignis. Flauus autem color, color est ignis: vnde ex Scaligero exercit. 325. in Card. dicitur à flamma. Medici, vt notat Gal. Com. 2. in lib. 3. Epid. per biliosa flaua intelligunt, quod cùm ita sit, multo certè magis per flaua biliosa intelligere licebit, maximè cum vnica sit bilis flaua, multæ autem sint Biles. *ὡς δ' αὖτις εἰκόσσει χολώδη διεχέρησεν ἀκρατε, τρετέσιν ἤτοι ξανθὰ κ' ἢ τὴν χροίαν ἢ πυρρὰ τὰ γὰρ ἰώδη κ' μελανα μὲν τὲ περθεῖναι ἢ χροίαν ἐθ' ὅτι κ' τέτω κ' τοῖς ἄλλοις ἰατροῖς, κ' ἡμῖς εἰώδαμν ἀνδρ' περθεῖναι χολώδη διεχέρησεν πνὰ λέγειν, ὅτι τῇ χολῇ ξανθῇ ποιαύτη λέξ' χροῖον. Τὰ δὲ τ' ἰώδης ἢ μελαίνης, ἢ πν' ἐτέρας χολῆς ἢ λεγομν ἀπλῶς χολώδη, τίθειμν δ' αὐτοῖς ἢ ἀπὸ τ' χροίας διακρίσιν αὐτοῖς. Vero autem est simile eam deiecisse biliosa syncera, hoc est, vel flaua colore vel rufa. Nam eruginosa & nigra adiecto colore proferre, & huic, & aliis Medicis solemne est. Et nos quoque citra adiunctionem solemus dicere biliosa quendam deiecere, de flaua bile eam dictionem vsurpantes. Excrementa verò eruginosa, vel atra, vel alterius bilis, non dicimus simpliciter biliosa, verum ipsis coloris discrimen addimus.* Ita Galenus loco citato.

Monitum hic velim lectorem naturalem bilem non profus flauam esse, sed aliquantisper à flauitie ad pallorem declinare, propter admixtionem feri, quo dilutam bilem naturaliter constitutam agnoscit Galenus, eamque simpliciter bilem vocat. Alias bilis species cum adiuncto nminat, *χολὴν λεκυθώδη, περθεῖναι ἰσχυρώδη, μελαίναν, &c.*

Ille Ruber.] Ruborem sanguinis colorem esse nemo negarit sine rubore: nemo tam exanguis, & excors qui hoc nesciat. Rubeus ille color sanguinis ab hepatis parenchymate est, quemadmodum albedo chyli & lactis ab albo colore sunt, illa ventriculi, hæc mammarum glandulis. Cùm enim caro illa sanguinis concreti similitudinem referat, vi propria & insita facultate ruborem sanguini præstat. Quod vt melius perficiatur, quàm plurimi sunt tenuium venarum plexus, totum illud parenchyma pererrantes, per quas sanguis transmeando ruborem acquirit.

In sanguineis ea rubere scius, quæ in phlegmaticis albescunt. Princeps Arabum Auicenna loco supra citato, copiam sanguinis colore rubicundo denotari scribit; quod interpretandum de rubicundo saturato & fusco, qualis in eorum facie apparet, qui vino generosiore plus fatis se ingurgitant, quique

Capparim, & putri cepas halece natantes,

Et pulzam dubio de petasone vorant.

Morbum qui à sanguine sit rubore cognosci apparet in oculo. Si sanguis in humorem albugineum, vel in tunicam corneam influit, omnia obiecta ruborem mentiuntur,

Et Meotica nix minio iam certat Ibero.

Propertius lib. 2. nihil tam candidum, quod non rubrum videatur: si bile flaua, omnia flaua: si melancholia; omnia nigra. Si ophthalmia sit à sanguine, venæ intumescunt, & totus oculus & facies rubore inficiuntur; quemadmodum si à pituita, albedine; si à bile, colore luteolo; si à melancholia, omnia nigredine infecta videntur.

V.

P*lena basis Luna est.*] Per Lunam vita humana intelligenda; certè D. Basilius in Exaemero homil. 6. Lunam ita accipit. Nam

Vt nunc pleno lucida cornu

Totis fratris obuia flammis

Condit stallas Luna minores.

Nunc obscuro pallida cornu

Phæbo propior lumina perdit.

vt scribit Boërius lib.1. Ita vita mutatur, & nos cum ea. Omnibus nobis vt res dant sese, ita magni atque humiles sumus, ait Terentius in Hecyra. D. Ambrosius Hexaem. lib.4. cap.8. Vnde, inquit, si miraris quomodo defectum Luna patiat, cum tantam vim mutationis habeat suæ: considera & in eo magnum esse mysterium, quod eius exemplo cognoscis, ô homo, nihil rerum humanarum esse posse, & mundanæ totius creaturæ, quod non aliquando resoluatur.

Luna vitæ præest. Nec dubium est, scribit Macrobius lib.1. in somn. Scipion. cap.11. quin Luna sit mortalium corporum & auctor & conditrix: adeo vt nonnulla corpora sub luminis eius accessu patiantur augmenta, & hac decrescente minuantur. Hæc verba Macrobij, cum his Galeni lib.3. de diebus decretoriis cap.2. maximè consentiunt: *μεγάλα τὰ ἔργα αὐτῆς ἐν ταῦτ' ἐστίαν*, *Magne sunt*, loquitur de luna, *in hæc inferiora vires*. Tantum in vitam potestatis habet, vt Astrologi, & Medici nonnulli criticorum dierum causam ad eam retulerint. Quia plenam Lunam vitæ præesse credebant antiqui, idcirco tunc potius, quàm incipiente Luna aut desinente nuptiæ fieri solebant, per quas actio progignendi liberos incoatur. Pindarus Isthmiorum Od. 8.

----- ἐν δισκομηνίδεσσιν

δὲ ἐσπερας ἑσπέρων

λύουμιν χαλινὸν

ὑπὸ ἥρωι παρθενίας.

Vespera plenilunij amabile soluat frantum virginitatis. Et apud Euripidem in Iphigenia in Aulide, Agamemnon rogatus ab vxore Clytemnestra quando filiæ suæ nuptias vellet celebrari, respondet his verbis:

Ὅταν σελήνης εὐτυχῆς ἔλθοι κύκλῳ.

Quemadmodum Papinius Lunam noctis moderatricem vocat, ita Macrobius cap.19. libri proximè citati, eandem vitæ moderatricem nominat: Certè quod in nocte Luna est, hoc in hac mortalitate vita est. Luna igitur vitam significat, & plena Luna, nascentis vitam, quæ plena & integra est. Panselina enim siue plenilunium grauiditatem, partumque afferre, & ab Ægyptiis nascenti homini præesse creditur. Macrobius lib.1. Satur. cap.19. & Tullius 2. de diuinit. Vbi enim plena Luna est excafactorias habet vires, vt scribit Philosophus lib.4. de partib. animal. cap.5. Plutarchus probl. Rom. Ex antiquo Poëta Lunam, ait, celerem partum præstare. Nam plenilunio facile partu leuari mulieres videntur. Hoc est quod Luna *λοχεῖα* dicta est ab Orpheo, & aliis, id est, parturientium faulrix, facilius enim pleniluniis est partus, ait Budæus in suo lexico, & *ἑυλαχῶ* ab Euripide. Et Plutarchus Sympof. lib.3. probl. vltimo, Lunam à Timotheo quodam cuius & versus habet *ὠκυτόπον* ostendit appellatam esse, hoc est vtilem ad partus accelerandos. Et Ithyiam *Ἰθῆα τὸ ἐλεύθερον* à *veniendo* quòd venientibus in lucem præsit. Lucinam illam toties à parturientibus antiquis inuocatam, & à Poëtis decantatam, vt ab Ouidio in fastis;

Gratia Lucine dedit hæc tibi nomina lucus,

Aut quia principium tu dea lucis habes.

Parce precor grauidis facilis Lucina puellis,

Maturumque utero molliter aufer onus.

non aliam cehset M. Varro, quàm Lunam. Catullus cum in carmine sæculari ita loquitur,

Diane sumus in fide

Puella, & pueri integri:

Diane pueri integri,

Puellaq; canamus.

Dianæ nomine Lucinam, siue Lunam partuum præsidem & arbitram intelligit, vt ex sequentibus constat versibus.

Tu Lucina dolentibus,

Iuno dicta puerperis:

Tu potens Trinia, & notho es

Dicta lumine Luna.

In his carminibus pueri dicuntur integri, non tantum quia illibati in ætate tenella, sed etiam quia integra est eorum vita, cuius nulla vel exiguissima pars detracta est. Hoc enim maximè nomine pueri plenæ Lunæ, cuius lumen est integrum subiiciuntur.

Luna cum plena est, maiorem humectandi calefaciendique vim habet ex Aristotele. Et ex Hippocrate, in pueris plus est calidi innati, & plus humidi primigenij: & nulla ætas subsequens arte Medica, & exquisita viuendi lege, par in primo ortu accepto calido innato, & humido primigenio habere potest, alioqui humana vita in infinitas annorum myriadas extendi posset. Sensim capiunt illa in homine, aliisque animalibus detrimentum, non aliter ac Luna quæ sensim minuitur. Horat. libr.2. carm. Od. 18.

----- *pergunt interire Luna.*

Basis Pyramidis quæ latissima pars, & à qua ad cacumen plus spatij est, vitam nascentium notat, quorum vita maior & longior superest, quàm eorum qui iam pridem nati. Rectè igitur plena Luna in basi

sita

sita est, quæ pars plenior Pyramidis, quandoquidem his vita plena significatur. Ex quibus colligere est, non absque causa comparatum à Misoponero numero 11. Vitæ vultum, Lunæ plenum os extra nubem proferenti.

Et conus Luna senescens.] Conus Luna ea est quæ est in Pyramidis acumine: apex enim rerum turbinatarum, & quæ in acutum desinunt, conus dicitur: vt κων & acerui spicarum in arcis apud Galenum nostrum in Lexico Hippocratis, conus turbinis,

Quem celer assueta versat ab arte puer.

vt ait Tibullus. Conus nucis pineæ, & Conus galex centies apud Poëtas.

Carolus Lotharenus Cardinalis pro stemmate habebat hederam, quæ altam Pyramidem, in cuius apice bicornis luna erat, complectebatur, cum hoc hemistichio, TE STANTE VIREBO. Et Carolus II. tres Lunas habuit corniculatas contraria significatione; illis enim incrementum futurum intelligebat. Hic corniculata Luna, præteritum decrementum significatur.

Lunam senescere dicit Plinius, & ab Ægyptiis senectutem in Luna admissam, quos ait, Lunæ senio annum terminasse lib. 7. cap. 48. Luna, ait Annianus apud Gellium lib. vltim. cap. 7. senescit. Ea re ostrea sicut alia quædam tenuia exustaque sunt. Ibidem Gellius Lunam scribit adulescere. Et Tullius lib. 2. de diuinit. arbores scribit cum Luna simul senescere. Cum igitur suæ ætates Lunæ sint, plena Luna in latiori parte Pyramidis, qua vitæ principium notatur, non malè posita est: Nec etiam malè in Pyramidis acumine Luna falcata & bicornis ad senectutem accedens, qua vitæ senectus significatur. Plutarchus lib. de Lunæ maculis, & lib. de Socrat. dæmon. Parcas Lunæ adiungit, & Lunam dare & rapere scribit, iungere & disiungere. Dat scilicet in generatione, & iungit; rapit & disiungit in morte, animam corpori, quemadmodum ostrea conchis subtrahens.

Luna dispensationibus hebdomadam, vt scribit Macrobius lib. 1. Somn. Scip. cap. 6. & menstrua experientia constat, luminis sui vices sempiterna lege variando disponit. Primis enim septem vsque ad medietatem velut diuisi orbis excrefcit, & διχότομο tunc vocatur: secundis, orbem totum renascentes ignes colligendo iam complet, & plena tunc dicitur: tertiis, διχότομο rursus efficitur, cum ad medietatem decrefcendo contrahitur: quartis, vltima luminis sui diminutione tenuatur. Septem quoque permutationibus, quas φάσεις vocant Græci, toto mense distinguitur, cum nascitur, cum fit διχότομο, & cum fit ἀμφικυρτο, cum plena & rursus ἀμφικυρτο, ac denuo διχότομο, & cum ad nos luminis vniuersitate priuatur. Αμφικυρτο est autem cum supra diametrum dichotomi est, antequam orbis conclusionem cingatur: vel de orbe iam minuens inter medietatem ac plenitudinem insuper mediam luminis curuat eminentiam. Sic iuuenescit, & sic senescit Luna.

Lumine Phæwo deficiente perit.] Quia Luna à Sole lumen suum mutuatur, quod peculiare ei esse vult noster Auicenna: pro vt enim plus aut minus eam Sol illustrat, plus aut minus splendet. Cum soli ex diametro obiecta quoquouersum iubar suscipit, plena est; accessu deinde ad solem minus splendoris recipiens, de suo lumine amittit, minusque rotundatur. Demum congressum cum sole iniens irradiari non potest. Et hæc causa est, cur interdum Luna non apparet. Lucretius lib. 5. de rerum natura.

*Luna potest Solis radiis percussa nitere,
Inq; dies maius lumen conuertere nobis
Ad speciem, quantum Solis secedit ab orbe,
Donicum eum contra pleno benè lumine fulsit,
Itq; oriens obitus eius super edita vidit:
Inde minutatim retro quasi condere lumen
Debet item, quanto propius iam Solis ad ignem
Labitur ex alia signorum parte per orbem.*

V I.

Vita hominis fulitur, &c.] Galenus lib. 2. de elect. cap. 1. humores proxima animalium sanguine præditorum elementa nominat; & diuinus senex, ipsam humani corporis naturam. Nam ex humoribus corpus humanum proximè gignitur & nutritur. Præterea ab humorum symmetria, sanitas: ab eorum ametria morbi profluunt. Quod scriptis testatur fragmentum quoddam Galeno attributum in lib. de humor. vbi aphorism. 2. sect. 2. lib. 6. Epidem. exponit. his verbis: Χρη γδ ἀκείως εἶναι κακωμένους ποιοῦσιν, καὶ ἴσως ποσοῦσιν τὰς χυμὸς ἵνα ὑγεία τε διαμένῃ, καὶ μὴ εὖ ἐπιανελεύσῃ: Humores enim qualitate temperatos & quantitate equatos esse oportet, vt presens sanitas persistat, atque absens redeat. Correspondent quatuor elementis mundi, humores quatuor nostri corporis, & singuli humores ex singulorum qualitatibus elementorum constant. Ex quibus liquidò innotescit, hominis vitam quatuor humoribus inniti, quemadmodum innititur mundi ordo & harmonia, quatuor elementis. Cum microcosmus sit homo, sua vt megalocosmus debuit habere elementa, quæ non sunt alia quàm quæ in sequentibus numerantur.

Sanguine.] Rectè sanguis ante reliquos humores positus est; quantitate enim & qualitate cæteris humoribus præstat.

Optima chyli portio à ventriculo, tenuibusque intestinis attracta & præparata, ad portæ truncum, & hinc ad trunci radices per iecoris substantiam numerosa serie sparsas defertur, ibique elaboratur, & innata hepatis proprietate in sanguinem transmutatur: qui aut per diapedesin aut anastomosin in venæ cavae radices primùm attrahitur; deinde in eius truncum, tandemque per ramos in totum corpus, singulasque partes distribuitur nutritionis causa, ut alimentum elaboratum toti commune. Et id est quod sanguinem appellamus: Hoc quidem discrimine à cæteris humoribus, quòd è venis siue foras, siue in ventrem, siue in vesicam, siue in vterum, siue in intestina, siue in thoracis spatium, siue in aliam denique capacitatem excidat, concrefcit in grumum propter fibras quas habet, quod cæterorum humorum nulli est concessum.

Omnium certè humorum mitissimus & ad naturæ opera factus sanguis est, ut qui vitæ nostræ fomes sit, & alimonix nostræ consentanea perennisque materia, mitissimisque donetur qualitatibus, quibus naturæ maximè gratus sit, calorem temperatum, humiditatem parem, dulcedinem insignem, & permeabilem in omnem substantiam, in vias & ductus quantumlibet angustos, facileque se naturæ præbeat obsequentem. Vnde iure merito ab Isaac Israëlita lib. febr. partic. 5. cap. 3. naturæ filius dictus sit. Quàm benè Isaac ille, tam malè Empedocles & Critias dixerunt, qui meditati quantum sanguis vitæ conduceret, arbitrati sunt, ille quidem solum sanguinem animam esse, iste vna cum humore coniunctum.

Cæterùm quantum sanguine vita sustentetur hinc constat, quòd ex eo spiritus progengerentur; & quia imprimis calorem natium fouet, quo deficiente deficiunt omnia & animal extinguitur, quandoquidem vita in calido & humido consistit.

Phlegmate.] Qui humor à Latinis omnibus pituita dicitur, ab omnibus Græcis, si vnum Prodicum excipias, Phlegma nominatur. Est humor alimentarius, & in sanguinis massa portio crudior, quæ sanguis ex dimidio coctus vocari solet, ac per venas in totum corpus distribuitur, ut partes frigidiores humidioresque, uti est cerebrum, alat. Per se separatim frigida & humida est, colore alba, exers saporis, sed si à calore naturali non nihil alteretur, dulcis aliquo modo redditur. Gignitur Phlegma ex apta chyli portione in iecinore & venis, quòd testatur Gal. 2. de facult. natur. non autem in ventriculo, ut apparet in pueris in vtero, qui licet nihil in ventre habeant, pituitam tamen generant. Nullum Phlegmati proprium receptaculum natura assignavit, ut reliquis humoribus, sed in venis & habitu corporis eam reliquit, quia est alimentum ex dimidio coctum, debetque non secerni & euacuari, sed alterari, & calore mediocriter in sanguinem conuerti.

Bile, quæ gemina est.] Bile scilicet simpliciter dicta, & Bile atra, siue potius ater succus. Bile enim sine adiectione semper apud Hippocratem de flaua, & pallida intelligenda, nunquam de nigra. Gal. Comment. ad Aphor. 32. lib. 7. Το μὲν χολῶδες αἰεὶ ὀξείας ἐργάζετ' νόσους. εἶρη δὲ ἡμῖν ὅτι τὸ πικρὸν χολὸν χυμὸν ἔπος ὀνομάζειν ἐστὶ ἐπὶ τοῖς παλαιαῖς ἰατροῖς, ὡς τὸν γε μελαγχολικὸν αἰεὶ μὲν περὶ ὀξείας λέγουσιν, ἐχ' ἀπλῶς χολὴν ὡς ἔξασθην, ἀλλὰ μέλαιναν χολὴν. Bile quidem semper acutorum morborum causa est. Dictum namque à nobis est, quòd Biliosum humorem hoc nomine veteres Medici donare consueverunt, non secus ac melancholicum humorem semper cum addito, non simpliciter Bilem, velut flauam, sed atram Bilem proferunt. Bile simpliciter dicta, est humor ex calidissima & subtilissima chyli portione, vnde naturæ igneæ est, substantiæ tenuissimæ, ac per se saporis amari, coloris flauo, nisi seroso humore permisceatur, à quo pallida efficitur. Sicut ex vino recens expresso, sed adhuc feruente & despumante in do- liis duo excrementa per alterationem illam caloris beneficio separantur, vnum leuius & magis æreum quod florem; alterum grauius & terreum magis, quòd fæcem nominant. Ita ex cibis duo humorum genera in hepate promanant, Bile flaua, tenuis: & Bile atra, crassior. Neque verò quidquid huius naturalis Bile in nobis est, id ab alimentis solis esse putandum est, sed ab hepatis etiam calore. Bile portio vtilissima in iecore cum sanguine permiscetur, ut cum eo membra calidiora alat, humoresque gelidos calefaciat & attenuet. Residuum ad cystim siue folliculum felleum, ac tandem ad duodenum relegatur, excretionis adiuuandæ gratia, & ut intestina à crassis & viscosis humoribus repurget.

Melancholia verò naturalis, siue μελαγχολικὸς χυμὸς in iecore cum aliis, humoribus fæci vinorum crassorum proportione respondens, veluti per residentiam progignitur ex maximè terrestri chyli portione. Eius pars vtilissima & benignissima cum sanguine miscetur, & per venas distribuitur, ad corporis nutritionem: imprimis verò partium crassarum, siccarum, frigidarum. Superuacanea verò & inutilissima, quæ acerbior magis & acida est, ad lienem propriam sedem præcipuè relegatur. Portio verò ad ventriculum mittitur, ut eum constringendo famem excitet. Et ut iecur & sanguis à redundanti melancholia expurgetur, inseruit lien: quare si lien minus quàm oportet, ad se trahat, corpus humore melancholico restagnabit, vnde decolor erit. Attrahit autem lien melancholiam, ut ea mutata & confecta perfruatur; & quòd in eo redundat per ventrem naturaliter expurgatur.

Et sensim desinit in nihilum.] Ut Pyramis sensim à basi minuitur, tandemque in acumine finitur: ita censendum de vita, quæ à natiuitate paulatim consumitur, tandemque extinguitur. Nostra me-

hercule vita, licet supra mille annos exeat, in arctissimo contrahetur, ait Seneca lib. de breuitat. vitæ. Et epist. 58. Nemo idem est in senectute, qui fuit iuuenis; nemo est mane qui fuit pridie. Imo & ad- dam istud de meo. Nemo nostrum idem est hora secunda qui fuit prima, nemo tertia qui fuit secun- da. Quin & hoc amplius; Nemo est momento quarto qui fuit tertio, nemo secundo qui fuit primo. Nimirum quia arctioris est vitæ, qui attingit momentum quartum, quàm esset in momento tertio, & in secundo quàm esset in primo.

V I. I.

Nullus in humanis tenor est.] Philo Iudæus lib. de mundi opific. *ὅθεν τὸ ἐν γενέσει βέβαιον, ἡ ἀσπίς καὶ μεταβολαὶ ἀναγκαίαι τὰ θνητὰ δέχεται*. Nihil in rerum natura stabile est: mutationes vicissitudi- nésque necessarias humana res habent. Phryx ille fabulator quærenti apud Stobæum ferm. 103. quid dii facerent, sapienter respondit, eos alia struere, alia diruere. Omne humanum genus, ait Seneca epist. 72. quodcumque est, quodcumque erit, morte damnatum est. Omnes quæ vsquequaque ponuntur vrbes, vbi fuerunt, aliquando quæretur, & vario excidij genere tollentur. Alias destruunt bella, alias desidia paxque ad inertiam versa consumit, & magnis opibus exitiosa res luxus. Quæ- cumque videmus ac tangimus fluunt, eunt, & assidua diminutione sunt. D. August. in hæc verba Psal. 109. *De torrente in via*. Sicut torrens, inquit, pluuiabilibus aquis colligitur, redundat, perstreper, currit, & currendo decurrit, id est, cursum finit: Sic est omnis iste cursus mortalitatis, nascuntur ho- mines, moriuntur, & aliis morientibus, alij nascuntur, succedunt, accedunt, decedunt, nec hic ma- nebunt; quid hic tenetur? quid non decurrit? quid non quasi de pluvia collectum it in abyssum? Eucherus ad Valerianum: Velut, inquit, ex alto vndarum iactus aliis, atque aliis superuenientibus, in littoris extremâ frangitur: ita in terminum mortis succidua alliduntur ætates. Theagenes apud Heliodorum lib. 5. *ἐπεὶ δὲ*, inquit, *ἀσάδμητόν τι τὸ ἀνθρώπειον ἢ ἄλλοτε πρὸς ἄλλα φερόμενον*. Atqui cum humanarum rerum ratio sit instabilis, & aliàs aliò inclinat.

Τὰ θνητὰ πάντα μεταβολαὶ πολλὰς ἔχουσι.

Mutantur humana vario modo omnia.

Et inter humana homo maximè mutatur. Totus homo, scribit Tertulianus lib. de resurrect. carnis, in hoc æuo multifariam demutatur, & habitu, & corpulentia, & valetudine, & conditione, & digni- tate, & ætate, studio, negotio, artificio, facultatibus, sedibus, legibus, & moribus. D. Ambrosius Hexaem. lib. 3. cap. 7. Omnis caro scænum. Et verè. Viret enim & gloria hominis in carne quasi scæ- num: & quæ putatur esse sublimis, exigua quasi herba est, præmatura vt flos, caduca quasi scænum; germinat vitæ viriditatem in specie, non in fructu soliditatem: hilarioris vitæ quasi flos prætendens iucunditatem, breuiori spatio occasura, sicut herba scæni, quod priusquam euellatur arefcit. Quæ enim firmitudo in carne, quæ salubritas potest esse diuturna? Hodie videas adolescentem validum, pubescentis ætatis virtute florentem, grata specie, suavi colore: crastina die tibi facie & ore mutatus occurrit: & qui pridie tibi lautissimus decoræ formæ visus est gratia, alio die miserandus apparet, ægritudinis alicuius infirmitate resolutus. Plerosque aut labor frangit, aut inopia macerat, aut cru- ditas vexat, aut vina corrumpunt, aut senectus debilitat, aut euiratos delicia reddunt, luxuria deco- lorat. Nonne verum est quia aruit scænum, & flos decidit? Alius abauis atauisque nobilis, & maiò- rum honestatus infulis, profapix veteris clarus insignibus, amicis abundans, stipatus clientibus, & vtrumque latus tectus, secum producens maximam & reducens familiam repente aliqua accidentis periculi mole turbatus, destituitur ab omnibus, à sodalibus derelinquitur, impugnatur à proximis. Ecce verum est, quia sicut scænum vita hominis, priusquam euellatur, arefcit. Est etiam qui dudum vbertate affluens copiarum, liberalitatis fama per ora volitans, singulorum clarus honoribus, præ- minens potestatibus, tribunalibus celsus, folio sublimis, beatus, populis æstimatus dum præconum clamore deducitur, subita rerum conuersione, in eum carcerem rapitur, qui alios ipse detruferat, & inter reos suos imminentis pœnæ deslet ærumnam. Quantos pridie caterua plaudentiù, & inuidiosa fauentis populi frequens domum pompa deduxit, & nox vna gloriosæ illum splendorem deductio- nis aboleuit, & repentinus lateris dolor effusus gaudiis luctuosam grauis successionem mœroris ad- miscuit. Huiusmodi igitur est gloria hominis, sicut flos scæni. Quæ etiam cum defertur, nihil operi- bus adiungit, in qua nullus fructus acquiritur, & cum amittitur euanescit, omnem scenam hominis, & quam desuper obumbrabat repente destituens, & quam intus animabat.

Itaque nec in homine, nec in humanis tenor vllus est.

Pupulus.] Catulli dictio puerulum significans, diminutiuum est pupi, qui à puero dicitur. Varro lactis fugentem poscere Pupum.

Post Pubens, &c.] Vt apud Horat. lib. 2. Od. 18.

Truditur dies die.

ita annus truditur anno, & ætas ætate. Seneca epist. 70. Præternauigamus vitam, & quemadmodum in mari, vt ait Virgilius noster,

..... terræq; urbescq; recedunt,

Sic

Sic in hoc cursu rapidissimi temporis primum pueritiam abscondimus, deinde adolescentiam, deinde quicquid est illud inter iuuenem & senem medium, in vtriusque confinio positum: deinde ipsius senectutis optimos annos, nouissimè incipit ostendi publicus finis generis humani.

De ætatum hominis numero & terminis, multa multi auctores. Vide Guenaram in epistola ad Alphonsum d'Alualos, Isidor. lib. 11. Censorin. cap. 14. & Varronem. Medici secus diuidunt quàm Iurifconfulti quos adi ad L. si infanti C. de iur. delib. Tu Medice adi Hippocratem, Galenum, Fernelium quibus cum Auctor in quinque ætates præcipuas vitam partitur. Prima, est pueritia, quæ decimum quartum ætatis annum attingit, dicente Galeno tertio Aphorismorum vigesimo septimo his verbis: Incipiunt quidem pubescere post annum quartum decimum. Illud tamen omnes, qui in hunc locum inciderint, admonitos velim: nunquam vnum exquisitè terminum ætatis alicuius præfiniri posse. Sed cum ab autore dicitur, Incipit pubertas quarto decimo anno; vt plurimum intelligi oportere, quasi illud quod multis contingit, ac si contingeret cunctis, loco exempli dictum sit; quare fortasse meliùs diceretur, Pueritia circa quartum decimum annum finitur: quia tanquam medium quoddam, id tempus est, supra quod non multum ascendat, neque infra multum consistat; quod dilucidè docuit Galenus in eodem loco hæc addens verba: Neque enim est omnibus vnus exactus terminus pubertatis, propter calorem & frigus temperamentis; calidi enim citiùs, frigidi verò tardiùs pubescunt. Secunda ætas est pubertas, quæ (vt dixi) quarto decimo incipiens, ad vigesimum quintum prorogatur. Proinde Hippocrates quinto Aphorismorum septimo, ita habet: Quibuscumque morbi comitiales fiunt ante pubertatem, mutationem accipiunt: quibuscumque autem vigesimo quinto, commoriuntur; primum terminum vltra pubertatem vigesimum quintum constituit. Tertia ætas est, quæ iuuentus dicitur, aut ætas florens, quæ à vigesimo quinto incipiens, ad trigesimum quintum prorogatur; tertio libro Prognostici ita habet Hippocrates: Magis expectari sanguinis oportet eruptionem in minoribus natu quintum & trigesimum annum habentibus: in maioribus verò natu supputationem. Rursus in eodem libro: Quemadmodum (inquit) in minoribus natu, quam trigesimum agentibus annum abscessus consistunt: ita quartanæ potius annum agentibus trigesimum. In his locis duplicem terminum scripsit iuuentutis, trigesimum, & trigesimum quintum: quia, vt diximus non omnes eodem tempore pubescere, ita non omnes eodem tempore consistunt. Quod ita enarrat Galenus in commentario: Ob id igitur Hippocrates quandoque trigesimum commemorat, quandoque trigesimum quintum, vt paulò antè; nam eo quòd aliæ aliis accidant mutationes, fieri non potest, vt vna communis regula ex omnibus finiatur. Hæc ille. Nos intelligimus, eadem ratione, eos qui trigesimo cœpère consistere, circa vigesimum cœpisse vigere: quamquam alij hac ætate pubescant: nisi fortè victus vitio factum est nuper, vt maturiùs ad frigidius permutetur. Quarta est ætas consistendi: quæ, vt inquit Galenus libro primo Aphorismorum decimo tertio, inter iuuentutem & senectutem constituta est: pertingit ferè quinquagesimum annum. Reliqua sunt senectutis. Aliqui ad quatuor ætates quinque istas reducunt: & aliqui in quinque denas inuenerunt. Ita sapiens ille Solon apud Censorinum de natali die cap. 14. dicebat in prima hebdomade dentes homini cadere, in secunda pubem apparere, in tertia barbam nasci, in quarta vires, in quinta maturitatem ad stirpem relinquendam, in sexta cupiditatibus temperari, in septima prudentiam, linguamque consummari, in octaua eadem manere, in qua alij dixerunt oculos albescere, in nona omnia fieri languidiora, in decima hominem fieri morti maturum. Huius legislatoris elegiaci versus leguntur apud Clem. Alexand. Stromat. lib. 6. & apud Philonem lib. 1. de mundi opificio

Παῖς μὲν ἀνήθετός ἐστιν ἐπὶ νήπιν ἔρχεται ὀδόντων
Φύσας ἐκβάλλει πρῶτον ἐν ἑπτα ἔτεσιν.

Τὸς δὲ ἑτέροις ὅτε δὴ τελέσει θεὸς ἑπτα ἔνιαυτὸς,
Ἡβὴς ἐμφαίνει σήματα γινόμενης.

Τῇ τεταρτῇ δὲ γένειον ἀεζομένων ἐπὶ γυῶν
Λαχνῶται χροῖης ἀνδρῶν ἀμειβομένων.

Τῇ δὲ τεταρτῇ πᾶσι ἐν ἐβδομάδεισιν αἰεὶ
Ἰαχὺν, οἷον ἀνδρῶν σήματα ἔχουσιν ἀρετῆς.

Πέμπτῃ δὲ ὡραῖ ἀνδρα μεμνημένον ἀρ γάμος ἐστίν,
Καὶ παίδων ζητεῖν ἔξοπισσω γυῶν.

Τῇ δὲ ἕκτῃ πᾶσι πάντα καταρτύνει νόσος ἀνδρῶν,
Οὐδὲ ἔρδειν ἐστὶ ὁμοῦς ἔργον ἀπάλαμνα δελφί.

Ἑπτα δὲ νῆν καὶ γλώσσαν ἐν ἐβδομαῖσι μέγ' αἰεὶ
Οὐκ ἔστιν ἀμφοτέρω τεσσάρω καὶ δεκάτῃ.

Τῇ δὲ ἐνάτῃ ἐπὶ μὲν δύναμις, μαλακώτερος δὲ αὐτῆς
Πρὸς μεγάλην ἀρετὴν γλώσσαι τε καὶ σοφίαν.

Τῇ δεκάτῃ δὲ εἶπες τελέσας καὶ μέτρον ἴκοιτο
Οὐκ ἂν ἀωροῦς εἶναι μοῖραν ἔχοι θανάτου.

Puer impubis adhuc infans, septum dentium producit septem primis annis. Postquam verò alios septem ei concesserit annos, pubis indicia generationi apte apparent. Ætate tertia mento, augetur iam membris, increfcit mutabilis

tabilis coloris lanugo. Quarto septenario quisque præstantissimus est robore, ipsique viri signa virtutis edunt. Quintus maturum iam virum nuptias moliri suadet, & liberorum suscipere posteritatem. Sexto, in omnia hominis animus incenditur, & vilia perficere amplius opera recusat. Septimo septenario intelligentia, & lingua fiet optimus, & octavo, coniunctis illis totis annis quatuordecim. Nono adhuc aliquid potest, verum remissior est ipsius ad virtutes præclaras tam eloquentia, quam sapientia. Decimum tandem si quis moderatè contigerit septenarium, iam non immaturus mortis fatum subeat.

D. Ambrosius lib. 6. epist. 39. ad Horontianum cum Solone, & Hippocrate nostro vitam partitur. Celebretur, inquit, hebdomas, eò quòd per septem ætatum cursus vita hominum vsque ad senectutem transcurritur, sicut Hippocrates Medicinæ magister scriptis explicuit suis. Prima ætas infantia est, secunda pueritia, tertia adolescentia, quarta iuuentus, quinta virilis ætas, sexta æui maturitas, septima senectus. Est ergo infans, puer, adolescens, iuuenis, vir veteramus, senex. Solon autem decem fecit ætatum ordines per annos septenos, ita vt prima ætas infantia vsque ad emissionem sit dentium, quibus conficiat cibum, sermonemque distinguat, vt possit effabilis videri. Pueritia quoque vsque ad annos pubertatis procedit, & genitalia tentamenta. Adolescentia vsque ad barbæ lanuginem. Iuuenta vsque ad perfectæ virtutis processum. Quinta ætas virilis est, apta copulis coniugalibus per totam hebdomadam. Sexta quoque hebdomas virili deputatur ætati, & ad prudentiæ processum habili, & ad agendum strenuè. Septima quoque hebdomas, & optaua æui maturum, & sensum vigentem, & sermonem non insuavis alloquij gratia præditum produunt. Nona hebdomas reliquias adhuc habet aliquas virium, lingua ac sapientia mollior. Decima verò hebdomas mensuram implet, ad quam is qui peruenire potuerit, non immaturo temporum cursu pulsabit mortis fera vestibula.

VBI VITA, IBI MORS.

EMBLEMA III.

*Sideribus lampas dependet terrea filo,
 Quod tenuis filum vincat araneoli.
 Cincta sedo virgo viridi succincta theristro,
 Luceat ut lychnus sufficit inde oleum.
 Subtrahit hinc vetula exsucca, offea, pallida; lippa,
 Gibbosa & senio, lychnus ut intereat.
 Hinc vita, illinc mors; rapit ista, quod illa reponit;
 Vitæ principium est principium interitus.*

TERRA, hieroglyphicum, *HOMINIS*. numero I.
 FILVM, hieroglyph. *DISCRIMINIS*, *REI VILIS & MINIMAE*.
 num. IV.
 ARANEA TELA, hieroglyph. *REI VANAE*, & *INANIS*. num. V.
 ARANEVS, hieroglyph. *MATHEMATICI*. num. eod.
 VIRGO, hieroglyph. *VITAE*. num. VI.
 FLOS, hieroglyph. *VIRGINITATIS*, & *VITAE*. num eod.
 SEMPERVIVVM, & AMARANTHVS, hierogl. *VITAE*. num. VII.
 VIROR, hieroglyph. *VITAE*. num. VIII.
 LYCHNVS, hieroglyph. *HOMINIS*. num. IX.
 LVX, hieroglyph. *VITAE*. eod. num.
 VMBRA, hieroglyph. *MORTIS*. eod. num.
 OLEVVM, hieroglyph. *HVMIDI RADICALIS*. num. X.
 VETVLA, hieroglyph. *MORTIS*. num. XI.

I.

TRANSLATVM hoc Emblema ex Misoponero, vbi numero 10. his verbis
 vita & mors describuntur. Lychnum ex nube subtilissimo filo pensilem, quod
 vel æmulas Apellis, & Protogenis lineas tenuitate superare iures, antiquior iux-
 ta, ac perfectior penicillus expinxit. Virgo etiam viuuda est, amarantho corona-
 ta, Mineruæ Lemniæ fronte conspicua, oculis vegetis ac tacitè blandidicis
 Amulianæ similis, malis Cassandræ Delphicæ miniatis non inferior, colore ve-
 stium herbescens solum referens, & totius hilaritate vultus par Lunæ plenum
 os extra nubem proferenti. Possit igniculis, quos toto spargit corpore, senis quamlibet capularis ge-
 lidum pectus inflammare. Ea de vase hyalino, oleum Venafrano longè nobilius, balsamino longè
 salubrius, cuius vel gutta Cæsareorum leuet vulnerum multitudinem, lucenti lampadi supernè af-
 fundit. Effundit contrà, lychnum infernè terebrans, moles magis ossea quàm anus. Vnius de octo-
 genis magni magnæ ciuitatis polyandrij sarcophagis, hospitam sibi spectator facilè persuadeat, si pi-
 ctura permiserit.

Vbi vita, ibi mors.] Hoc verum est, quia vita nihil aliud est quàm ad mortem iter ex Seneca
 lib. de breuitate vitæ. D. Augustinus de verbis Domini ferm. 40. Diu viuere quid est, nisi ad finem
 hoc est ad mortem currere? Et ita certè est, nam quotidie senescimus, & vt ait ille,

Singula de nobis hora pradamur euntes.

non tantum anni. Seneca epist. 24. Quotidie morimur; quotidie enim demitur aliqua pars vitæ, &
 tunc quoque cum crescimus, vita decrefcit. Ex quibus suo Emblemati fecisse videtur Misoponerus
 hoc lemna *dum crescit, vita decrefcit*. Hoc etiam verum est quia

— ὄμως βεπτῶν
 Νοσῶσιν οἱ βλέποντες —

vt ait Euripides, *homines agrotant viuentes*. Itaque cum interrogatione dicenda sint quæ apud eun-
 dem in Troadibus Andromachæ dicit Hecuba,

Οὐ τωτὸν, ὦ παῖ, τὸ βλέπειν τὰς κατθανεῖν;

Num idem, ô filia, viuere & mori? Versus sunt nescio cuius Poëtæ, qui aptè huic Emblemati conue-
 niunt;

*Fallimur, & ceci mortem procul esse putamus,
 Illa tamen medio corpore clausa latet.
 Quandoquidem ex illa quàm primum nascimur hora,
 It vita iuncto mors comes atra pede.
 Partem aliquam vitæ semper furatur, & ipsam
 Diminuit vitam quelibet hora tuam.
 Et morimur sensim, & momento extinguimur vno,
 Non secus ac lampas deficiente oleo.
 Mors nihil vt perimat, tamen ipso in tempore presto est.
 Quin nunc, ah miseri! dum loquimur morimur.*

Ad intellectum Emblematis sciendum in omnibus viuentibus calorem esse, qui licet vitæ sit opifex, continuo depascitur humidum primigenium, olei speciem referens. Ne autem illud humidum statim absumatur, idoneo foueri debet alimento. Alimentorum igitur quo vescimur pars oleosior, humidum illud primigenium fouet & alit, quo & alitur & fouetur calor ille siue calidum innatum.

I. I.

Lampas terrea.] Hominem Lampadem esse infra demonstrabo, terream verò esse hic declaro. Lampades antiquorum quæ dictæ sunt immortales, quòd in conditoriis nullo oleo superfuso arderent, terreae erant quales aliquas vidi primùm Narbone, deinde Lutetiis. Antiquissimus & hominum primus, Adamus formatus est de limo terræ, vt Genes. 2. dicitur, & suo nos lumine antiquissima lampas illa per traduces participauit. Certè Adam qui à D. Augustino statim in fronte enarrat. in 1. Psal. terrenus homo nuncupatur, si originationem Hebraicam inquirimus deducitur ab אָדָם *Adama*, quod terram rubram significat, qualem sæpe videre est, non solum iuxta mare rubrum, sed etiam in multis orientalibus locis propter solis adustionem. Et ipse homo Turcica & Orientali lingua adam dicitur, vt auctor est Bartholomæus Vngarus. Homo latina dictio, quicquid dicat Fabius, ab humo dicitur. D. Ambrosius Officior. lib. 1. cap. 3. Considera, inquit, ô homo, vnde nomen sumpseris; ab humo vtrique, quæ nihil cuiquam eripit, sed omnia largitur omnibus, & diuersos in vsum omnium animantium fructus ministrat. Homo, scribit Lipomanus cum Glossa Genes. 1. ab humo dicitur, & conuenit cum etymologia Hebraica supra allata. Hierosolymitanus Sacerdos ille Iosephus, ab *Edon*, id est, rubro, *Adam*, dictum putat, fictum enim esse hominem in agro Damasceno, eamque terram de qua compactus fuerit, rubram extitisse. Vnde nomen hominis à terra, de qua plasmatus fuerat, ortum habet, tam in Latina lingua, quam in Hebræa, Adam enim non tantum est nomen illius primi hominis proprium, sed etiam totius speciei humanæ. Lactantius lib. de ira Dei cap. 10. ita scribit: Corpus hominis ex humo factum est, vnde nomen accepit: Quod & repetit lib. 2. diuinar. institut. cap. 11. Hominem figurauit ex limo terræ, vnde nuncupatus est, quòd sit factus ex humo. Quapropter hominis nomen appositè Adamo quadrat, qui non alio sæpe vocabulo in sacris codicibus nominatur; vbi enim Christus Dominus, filius hominis dicitur, Adami filium doctiores quique intelligunt. Manet adamantinum illud, & manebit numinis decretum, *puluis es, & in puluerem reuertaris*. D. Ambros. enarratione in 1. Psal. Non aduertis, inquit, quia puluis es & tu? dispergeris & dissipaberis? Et lib. de Noë & arca, cap. 29. Terra caro nostra est, quam improbus operatur, bonus autem excolit. Ille quasi mercedem quærit è terra, iste quasi boni fructus capit gratiam disciplinæ, vt magis fructiferum faciat agrum suum, & qui Domini possit respondere culturis, & indulgentiam cultoris ostendat. Rupertus in Genes. Hoc, inquit, perpendentes homines sancti, creatorem figulum, seipfos, autem *lutum* appellauerunt, eleganti confessione, lacrymosa declaratione. *Et nunc Domine*, ait Propheta, *nonne omnium, tu Pater noster es, & nos lutum: & fictor noster, & opera manuum tuarum nos omnes*. Et ad Ieremiam Deus ipse: *Nunquid sicut figulus iste non potero vobis facere domus Israël: ecce sicut lutum in manu figuli, ita & vos in manu mea domus Israël*. Vnde optimè Apostolus: *O homo tu quis es vt respondeas Deo? nunquid potest figmentum dicere ei qui se finxit: quare me fecisti sicut Aut nunquid non habet potestatem figulus facere de eadem luto, aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam*. Et Isaias: *Vt qui contradicit fictori suo testa de Samiis terra*. Plutarchus in calce libelli de fanitate tuenda, corpus fragile, & mortale vocat: Terrenum etiam, quòdque è terra originem suam traxerit. Tertullianus lib. de Resurrectione carn. hominem non semel limum vocat. Diuus Hieronymus statim in limine epistolæ quàm ad Castrutium scribit, hominem terrenum animal. Et Diuus Augustinus lib. 1. confess. cap. 6. se terram & cinerem. Innocentius de Miser. hum. Formatus est, inquit, homo de luto, de puluere, de cinere. Galenus noster libr. 3. de vsu part. se & omnes homines terreas statuas vocat. Plinius lib. 2. cap. 63. terræ, maternæ venerationis cognomen, cum omnibus mortalibus dat. Et dederant ante Plinium Iobus, & Salomon. Ille cap. 1. *Nudus egressus sum de utero matris meæ, nudus reuertar illuc*. Iste, Eccles. cap. 5. *Sicut egressus est nudus de utero matris suæ, sic reuertetur*. Tertulianus lib. 1. aduersus Marcionem: Despicias, inquit, terram planè inimice carnis tuæ matricem, & omnes medullas eius victui extorques. Rectè terram carnis matricem vocat, quod enim matrix est in minore mundo, scilicet foemina, hoc in maiore est terra, quam rerum omnium parentem dicebant coniectores illi Cæsarei apud Suetonium. Rerum omnium corporearum, itane? etiam carnis? Ecfurdij iuxta portam D. Andreae cum terra ad vallum in altiore molem attollendum egeretur, carnem inuentam fuisse musculosam bubulæ quàm simillimam, nisi quod ex ossis omninò esset, plures asserunt. An id fieri possit an non, inquirendi non hic locus: Philo Iudæus *ἀπὸ τῆς γῆς* ita scriptum reliquit, ἢ ὅτι ἀλλήλων γένεσις ἀνθρώπων, νεώτερον φύσεως ἔργον ἀρχαιονότερον ἢ ἀριστώτερον, ἢ ἐκ τῆς ἐπιείδαν τῶν πῶτων μήτηρ ἐστίν. Non soli Iudæi, non soli Christiani, sed etiam ethnici è terra factum hominem crediderunt. Phœnicēs siquidem & Ægyptij Theologi primos homines Ogygem & Inachum aliòsque, vna cum reliquis animantibus prorepisse è terra asseuerarunt, quod Porphyrius literis mandauit; & Archelaus Physicus, itémque Euripides in eandem pedibus iuere

sententiam. Vide Philonem Iudæum lib. de mundi incorruptione, Iustinum Martyrem in sua paræsi. Et ex Ethnicis Platonem in Menexemo, & Diodor. Sicul. ad princ. suæ Biblioth. qui aliqua in parte alueum Nili fluminis aquis destitutum fuisse scribit, vbi ex limosa & palustri materia soli exposita, vastissimæ animantes prodierint. Lactantius Firmianus libr. 2. diuin. institut. ita orditur caput 12. Aiunt certis conuersionibus cœli, & astrorum motibus maturitatem quandam extitisse animalium ferendorum: itaque terram nouum semen genitale retinentem, folliculos ex se quosdam in vterorum similitudinem protulisse, de quibus Lucretius,

Crescebant vteri terra radicibus apti.

Eosque cum maturassent natura cogente ruptos, animalia tenera profudisse. Deinde terram ipsam humore quodam, qui esset lacti similis, exuberasse, eoque alimento animalia esse nutrita. Censorini verba ad Q. Cærellium cap. 4. referre placet. Anaximander, inquit, Milesius videri sibi ex aqua terraque calefactis exortos esse, siue pisces, siue piscibus simillima animalia: in his homines creuissent, fœtusque ad pubertatem intus retentos, tunc demum ruptis illis, viros mulierisque, qui se iam alere possent, processisse. Empedocles autem egregio suo carmine, quod eiusmodi esse prædicat Lucretius,

Vt vix humana videatur stirpe creatus.

tale quiddam confirmat: primò membra singula ex terra quasi prægnante passim edita, deinde coisse & effecisse solidi hominis materiam igni simul, & humore permixtam. Et paulò post. Democrito verò Abderitæ ex aqua limoque primùm visum est homines procreatos. Nec longè secus Epicurus. Is enim credidit limo calefacto vteros nescio quos radicibus terræ coherentes primùm increuisse, & infantibus ex se editis ingenitum lactis humorem naturam ministrantem præbuisse: quos ita educatos, & adultos genus humanum propagasse. Et interiectis paucis subdit: Denique etiam volgo creditum est, vt plerique genealogiæ auctores sunt, quarumdam gentium, quæ ex aduentitia stirpe non sint, principes terrigenas esse, vt in Attica & Arcadia, Thessaliæque, eosque autochthonas vocitari: vt in Italia Poëta cecinit Nymphas indigenasque Faunos nemora quadam tenuisse, & non difficile rudis antiquorum credulitas recepit. Nunc verò eò licentiæ poëticæ processit lubido, vt vix auditu ferenda confingant, post hominum memoriam progeneratis iam gentibus & vrbibus conditis, homines è terra diuersis modis editos, vt in Attica fertur regione, Erichthonius ex Volcani semine humo exaratus, & in Colchide vel in Bœotia confitis anguis dentibus Spartæ: quibus mutua cæde inter se necatis pauci superasse traduntur, qui in conditu Thebarum Cadmo fuerint adiumento, nec non in agro Tarquiniensi puer dicitur diuinitus exaratus nomine Tages, qui disciplinam cecinerit extispicij, quam Lucumones, tum Etruriæ potentes ex scripserunt. Non miror illos vanis opinionibus delusos, sed Auicennam non minus doctrina, quàm profapia regium, id ipsum sensisse, non sat mirari queo. Ille siquidem vbi de diluuiis agit asseuerasse videtur, post ingentes cataclysmos, terrarumque eluiones, sine humano semine, ex sola putri terra, cœlestium corporum influxu auxiliante, hominem reparari. Quis nescit hominem de luto à Prometheo factum ex poëticis fabulis, quis Virgilium ita cecinisse ignorat?

Terrea progenies duris caput extulit aruis.

Et ex Deucalionis & Pyrrhæ lapidibus homines factos apud Iuuenalem, & alios:

Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor

Nauigio ascendit montem, sorteſq; poposcit,

Paulatimq; anima coluerunt mollia saxa,

Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas.

Phocylides in suo Poëmate missis fabulis sic scribit, concinens quodammodo sacris codicibus:

Σωμα γδ ἐκ γαίης ἐξέρχεται, καὶ αὐτίκα ἐς ἀπὴν

ἀνέμφοι νότις ἐσφύει, ἀπὸ δὲ ἀνὰ πνεύματι δίδεται.

Corpus verò ex terra habemus, & omnes in eam

Resoluti puluis sumus: cælum verò spiritum recipit.

Vno igitur omnium consensu homo terreus est. Lychnum verò esse infra ostendam.

I I I

Sideribus dependet.] An pro astronomorum opinionè maxima vis inest cœlestibus corporibus in hæc inferiora, vnde ab illis dependere meritò dicantur? An Saturno frigido & sicco planetæ mense primo quo fœtus in vtero est, itemque octauo subiacet (quemadmodum alij menses planetis aliis) quæ causa sit cur octimestris fœtus non sit vitalis. An Mars flauam bilem commouet, & cum ea tertianas febres, hæmitritæos, hæmorrhagiam, choleram morbum, maniam, phrenitidem, carbunculos, herpes, erysipelata, exanthemata, icterum, dysenteriam. An Saturnus melancholiam, & cum ea malignas vlcera, strumas, cancerum, scirrhum, lepram, febres quartanas, hepatis & lienis obstructions, hæmorrhoides, varices, herniam, vteri præfocacionem. An Luna pituitam, & cum ea epilepsiam, hydropem, arthritidem, paralyfin, lethargum, coma, caron, catharrum. An Iupiter sanguinem, & cum

& cum eo cephalalgiam quæ à sanguine, synochos, ephemeræ, febres, pleuritides, peripneumoniam, phlegmonas, anginas, apoplexiam. An Mercurius linguæ vitia, vertiginem, tusses siccas. An Sol ciet febres continuas, & cordis palpitationem. An Venus œdemata, gonorrhæam, satyriasin, priapismum, morbum Gallicum, infanum amorem. An infantia Luna præest, pueritia Mercurius, adolescentia Venus, Sol iuventuti, ætati virili Mars, senescenti Iupiter, decrepito Saturnus? An caput hominis Saturno peculiariter subiaceret, iecur Ioui, cor Soli, fel Marti, os Mercurio, & ita de cæteris? An ita sideribus dependet homo? Sed hæc sint penes astronomos. An quemadmodum dicitur ab Aristotele Sol & homo generant hominem, ita dicere fas sit, morbus & astra iugulant hominem. Certè diuinus Hippocrates *ὡς ἀπὸ ἀστροῦ* ita loquitur: De rebus sublimibus in cælo non est institutum dicere, nisi quatenus ex iis fanitas & morbus, ex iis bonum & malum, ex iis vita & mors. Astra in aërem, calorem, & frigus, imbres, & siccitatem lumine motuque suo inducere nemo negarit. At exiis fanitatem interdum, interdum morbum oriri certissimum est. Præter illa sensibus conspicua, alia sunt fanitatis & morborum femina abdita, occulta, & abstrusa, vt sensus nostros omninò effugiant, nec vnquam nisi effectibus deprehendantur. Ardentem & siccam æstatem sæpe homines morbosam experti sunt, & aliàs alij experti sunt fanam, cum iisdem qualitatibus. Sæpe pestilentiam hyeme initium cœpisse, quæ æstate media vel autumnno, tempestatibus illi prognerandæ aptis, extincta & soluta sit. Quod certissimum testimonium est, præter primarum qualitatum vim, astra alia vi agere in hæc inferiora, varia scilicet & multiplici inter se commixtione. Aristoteles lib. 1. meteorol. cap. 2. Est autem, inquit, necessario mundus iste superioribus lationibus ferè continuus, vt inde vis eius vniuersa regatur. Ea siquidem causa prima putanda omnibus est, vnde motus principium existit.

Quid virtutis habet cælum? est vis omnis in astris

Astra regunt orbem terrarum, atque omnia mutant:

Astra creant cuncta in terris, & cuncta gubernant,

Hoc docet astronomus, communis opinio fert hoc.

D. Thomas in 2. distinct. 19. quæst. 1. rerum intereuntium speciebus singulis in cælesti mundo peculiare virtutes respondere scribit, quibus foueantur conferuenturque. Sideribus ergo dependet homo.

Dependere etiam ex alto hominem hic dictum est, quia homo à Deo pendet, vt & omnia

Quicquid est, hæc omnia animat, format, alit,

Auget, creat, sepelit, recipitq; in se omnia,

Omniumq; idem est pater, in idemq; eadem

Quæ erunt de integro, atque eodem occidunt.

Pacuius apud Tull. 1. de diuinit. Seneca verò in Oedipo:

Quicquid patimur mortale genus,

Quicquid facimus venit ex alto.

D. August. lib. 1. confess. cap. 6. ita Deum alloquitur: Apud te rerum omnium instabilium stant causa, & rerum omnium mutabilium immutabiles manent origines, & omnium irrationabilium & temporalium sempiternæ viuunt rationes. Et infra: Vnde hoc tale animal nisi abs te Domine? An quisquam se faciendi erit artifex, aut vlla vena trahitur aliunde, qua esse & viuere currat in nos, præterquam quòd tu facis nos Domine, cui esse & viuere non aliud atque aliud est, quia summè esse, atque summè viuere idipsum es? Summus enim es, & non mutaris, neque peragitur in te hodiernus dies, & tamen peragitur, quia in te sunt & ista omnia; Non enim haberent vias transeundi, nisi contineres ea.

I. V.

Filo.] Si Filo, quod ita fragile est dependent homines, quàm fragiles ipsi, eorumque vita. Syneus in epistola quadam, *ὅτι ἀπὸ λεπτοῦ Φιλοῦ μίτε τὸ ζῆν ἠρπῆσθαι*. *Autunt vitam de tenui pendere Filo.* Ennius annal. lib. 3. apud Macrob. Saturn.

Hac noctu Filo pendebit Hetruria tota.

Hoc est, in summo discrimine versabitur. Plutarchus in apophthegmatis Laconicis, cum quispiam Lampen Æginetam celebraret, tanquam longè locupletissimum, propterea quòd multa possideret nauigia, Lacon *ὁ ἀποσέχω*, ἔφη, τῆ ἐνδεμονία ἐν χροινίαν ἠρτημένῃ, id est, *Nilil, inquit, moror felicitatem de funiculis pendentem.* Filo vitam humanam pendere dixerunt antiqui trium Parcarum fabula, quarum vna Filum vitæ ordiretur, altera contexeret, abrumperet tertia. Incipimus enim cum nascimur, sumus cum viuimus, desinimus cum morimur. Vide auctorem libri de Mundo. Quod in fuso perfectum erat, præteriti temporis ferebat imaginem; quod torquebatur in digitis; momenti præsentis habebat spatia, & quod nondum ex colo tractum subactumque digitis, id futurum & consequens tempus præsignificabat.

○ Filum in sacris paginis pro re minima vsurpatur, vt interpretatur Glossa ordinaria in cap. 14. Genes. vbi Abram Regi Sodomorum his verbis respondet: Quòd à Filo subtegminis, vsque ad corrigiam

caligæ, non accipiam ex omnibus quæ tua sunt. Quibus significat ne rem quidem minimam de eius bonis se accepturum. Rectè igitur vita Filo pendere dicitur, quia fragilis est, & minima re perit hominum vita. *Φύσιν ἀνθρώπων ἀμωρότους*, ait Aristophanes in auibus, *Natura homines sunt imbecillis vita.*

V.

Quod tenuis filum vincat araneola.] Rectè Tenuis Araneolæ, quia quòd minores & Tenuiores sunt Araneæ, eò etiam Tenuiora deducunt fila, quibus Tenuitas à Poëtis sæpè tribuitur. Lucretius,

----- *aranei tenuia fila.*

Catullus,

----- *tenuem texens sublimis aranea telam.*

Ouid. 4. Metamorph.

----- *illud opus tenuissima vincant*

Stamina.

Idem lib. 4. de remed. amoris:

Vel pede quod gracili deducit aranea filum,

Cum leue deserta sub trabe figit opus.

Cùm tenuis araneolæ filum tenuius sit omni filo, & filis etiam crassiorum araneorum in rusticorum tuguriis textentium, illo aptius declaratur viuentis hominis infirmitas. Aranei in suis filis σοφώτατοι sunt apud Aristotelem lib. 9. hist. animal. In illis sex admiratur principia designantia, stamen, tramam, texturam, medij designationem, cubilis penorisque constructionem. *ὑφάνει γὰρ, πρῶτον μὲν ἑστάνειν πρὸς τὰ ἄκρα ἀνατράχον. εἶτα σημονίζῃ ἀπὸ τῆς μέσης λαμβάνει δὲ τὸ μέσον ἰνακῶς. ἐπὶ δὲ ταύτοις, ὡς περ κέρας ἐμβάλλει. εἶτα συνουφάνει. τὸ μὲν ἐν κοίτην καὶ τὸ ἀπὸ δεξιῶν ἢ ἀπὸ ἀριστερῶν ποιεῖται. Principio namque textit extendens ad extrema undecumque. Deinde stamen inducit à medio, quod medium quantum satis sit, capit. Tum super hæc tramam imponit. Postremò contexit, ac cubile quidem suum prædag, repositorium alibi constituit. Vide Plin. lib. 11. cap. 24.*

D. Ambrosius in enarratione in Psal. 39. Ne vana, inquit, & inania sequamur, ne telam Araneæ texere iudicemur, eo quòd peccata nulla perpetuitatis possunt habere substantiam. Vnde cùm videtis aliquos studere facultatibus ampliandis, cumulandis opibus, affectando decori, dices illud Esaiæ: Telam Araneæ texunt, quæ diuturna esse non potest, sed citò scinditur, atque opus eius omne dissoluitur. Non enim supra solidum aliquod firmamentum locatur, sed in vacuo suspenditur. Nihil laxum, nihil molle, verum Christi militem decet. Ecce enim qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt. Arguti sibi & industrij omnes avari videntur. Quid argutius, quid sollicitius Araneæ, quæ operi suo diebus ac noctibus semper intendit, nec vllò sumptu vllaque impensa conficit vestimentum, sed vanum est omne quod fecerit? Sic homo omnis est, qui opus suum supra Christi non constituit fundamentum. Vanè noctibus & diebus & ipse turbatur: cùm eum plerumque Araneæ modo etiam in ipso suæ improbitatis molimine, operis sui ruina conuoluat. *Idem alibi*, Hæc eorum, inquit, sapientia telæ Araneæ comparatur, in quam si culex aut musca inciderit, exuere se non potest: si verò validiorum animantium vllum genus incurrisse visum est, pertransiuit, & casses rupit infirmos, atque inanes laqueos dissipauit. Talia sunt retia Chaldæorum, vt in his infirma hæreant, validiores sensu offensionem habere non possint. Itaque vos qui validiores estis, cùm videritis Mathematicos, dicite: Telam Araneæ texunt: quæ nec vsùm potest habere, nec vincula, si tu non quasi culex aut musca lapsu tuæ infirmitatis incurras, sed quasi passer aut columba casses inualidos præpetis volatus celeritate dissoluas. Ita ille. D. Chrysof. epist. 7. ad Eutropium. Omnia vanitas, omnia nox sunt & somnium, & die exorta nunquam comparuerunt. Umbra erat & pertransiit, &c. Araneæ telæ erant, & discissæ sunt. Vide integrum hunc locum Emblemate 9. vbi de bulla. Ænigma de Araneæ textricæ hoc est, in quo illa loquitur:

Vsus abest manuum, ducens pede stamina texo:

Alnus lanigera fertilitate scater.

Cum pedicas muscis, scutulatum rete faceffo.

Concedunt tramis serica fila meis.

V I.

Virgo.] Vita virgine exprimitur, quia virgines iuvenes sunt, & si quæ sint annoæ, merulas albas esse scias. Hinc à Latinis Virgo ab ætatis vigore dicitur: At iuuentus viuacior ætas est. Virgo si D. Thomam 2. 2. quæst. 102. audimus, à virore deriuatur, virefcit Virgo: fœmina contra concupiscentiæ ardore consumuntur. Iam vita nonne viror est? certè sedo comparatur, vt infra dicam, & ab Orpheo *αἰὲς ἑλλάω* dicitur, hoc est, *semper virens*: Virgini præterea integritas conuenit, imò Virgo integra dicitur. Lib. 1. Reg. cap. 7. vbi Samuel agnum integrum offerre Deo legitur, D. Gregorius virginem mente & corpore interpretatur. Quantum autem integritas virgini conuenit,

tantum

cantum corruptio aduerfatur. Vnde à patribus vitium virginitati contrarium, corruptione denotatur; Ambrosius cap. 2. Virgini lapsæ dicit, De Virgine facta es corruptio. Genes. cap. 6. cumque vidisset Deus terram esse corruptam: omnis quippe caro corruerat viam suam. Virginis corpus est intactum & incorruptum. Quid autem vitæ magis quadret quam integritas, quid magis contrarium sit quam mors, quæ corruptio est, omnia quippe viuentia morte corrumpuntur. Multæ historiæ Virginum à piis auctoribus referuntur, quæ diu post mortem incorruptæ permanferunt.

Virginitas flos est. Ouidius Virginum expugnator Metamorph. lib. 14.

Salve Virginei flos intemerate pudoris.

Catullus Epithal.

*Vt flos in septis secretus nascitur hortis,
Ignotus pecori, nullo confusus aratro,
Quem mulcent auræ, firmat sol, educat imber
Multi illum pueri, multæ optauerunt puellæ,
Idem cum tenui carptus defloruit ungui,
Nulli illum pueri, nullæ optauerunt puellæ:
Sic Virgo, dum intacta manet, dum chara suis: sed
Cum castum amisit polluto corpore florem,
Nec pueris incunda manet, nec chara puellis.*

Vita etiam flos est. Iuuenal. Satyr. 9.

*—festinat enim decurrere velox
Flosculus.*

Flores virgæ Aaronis num. 17. pro vita accipiuntur ab Origene homil. 9. super numeros, vt innuit his verbis: Virga arida germinat, cum corpus extinctum cœperit reuiuiscere.

Omnes virginitatem amant, vt ex Catulli versibus constat; vitam verò quis non amat? Q. Calaber lib. 13.

Οὐ γάρ τι ψυχῆς πῶτε ἀνδράσι φίλτερον ἄλλο.

Nihil vita hominibus charius.

V I I.

C*incta Sedo.*] Debuerat virgo Sedo coronari, sed incisoris errore fertum tortile læua gestat. Sedum semperuiuum vocatur, aizoon Græcè, quod nullis frigoribus, nulla cœli iniuria quantumuis frigida moriatur. Hanc originationem habet Dioscorides lib. 4. cap. 77. Et Apuleius de virtutibus herb. vbi & nominatum vitalem dicit, semperflorium etiam, & ambrosiam. Dicitur ab eodem αἰθαλῆς, id est, *semper virens*, & ἰεθαλῆς, hoc est, *valde virescens & pullulans*, αἰώνιον etiam, hoc est, *æternum*, quæ omnia nomina ad vitam referuntur, quapropter eo merito vita coronatur. Apuleius citato lib. his verbis describit, Cubitales (de maiore Sedo hæc omnia intelligenda) euomit thyrsos, robore digitali, facillè vigentes atque pingues, cum foliis pinguibus maioris digiti crassitudine linguatos, hoc est, linguam simulantes in summitate, inferiora verò supinata, sed in capite præstricta, rotunditatem oculi simulantia. Dixi describi ab Apuleio maius Sedum, quia duplex est, maius & minus; maius peculiariter semperuiuum nominatur; minus, vermicularis. Græcè τετραλῆς quod ter pullulet & floreat in anno. Caules ab vna radice exeuntes multos habet tenues, foliis plenos, rotundis, pinguibus, paruis, in summa acuminatis, Tertium est Sedum syluestre dictum, folia habens pinguiora, ad portulacæ figuram accedentia, & hirsuta breuioriq; cacumine, hoc ab aliis diuersum nactum est temperamentum. Nam si gustaueris, calidissimum est, & linguam vehementer vrit. Vnde imperitè illi Pharmacopœi faciunt, qui ea herba pro aizoo & Sedo minore in vnguento populeo vtuntur. Altera foliis constat longiusculis, rariusculis, crassiusculis, & flore candido.

Ratio autem cur semperuiuum semperuiuat, est, quia cum humido oleoso abundet, quo alitur & sustentatur, terra licet interdum exsiccetur, habet tamen in se pabulum quo fouetur. Quod si quis hoc admittat in pinu, cupresso, picea, quæ plantæ plurimum sunt resinosa, à quibus humor est tenax & pinguius, non autem in Sedo, siue semperuiuo, cuius succus non ita oleosus, sciat Sedum licet non adeo pingui, oleosa, & vtili humiditate constet, atque arbores resinam dantes, sufficienter tamen oleosam esse humiditatem illam naturæ semperuiui, maiorique copia exuberare, quam illæ arbores, seruata tamen proportione. Et hæc ratio est, cur ista planta conferuetur etiam sub ardente canicula omnia exsiccante & exurente. Succum enim habet copiosissimum, eumque frigidum, cuius beneficio ardoris iniuriis resistit. At cur in media hyeme, cum herbas reliquas & arbores

—penetrabile frigus adurit.

vt cum Virgil. 1. *Georg.* frigida herba frigori potest obniti? Herbae & arborum folia hyeme decidunt, non ob siccitatem, cum enim tempus pluuium sit, hyems multum humoris terræ suppeditat: sed quia frigus venularum oras condensans alimentum intercipit. At licet vitæ alimenti intercipientur in semper-

semperuiuo, abundè tamen humoris illi est, vnde alatur, maximè cum eius calor perexiguus parum dissipet.

Sedum non tantum semperuiuit, sed aeternam etiam vitam id Glaucò dedisse scripsit Athenæus lib. 15. Glaucus Anthedonius vrinator, & natandi peritia longè omnium primus. Is quo magis esset miraculo, commentus est imposturam huiusmodi. Enatabat è portu spectantibus Anthedoniis, donec iam extra prospectum esset. Ibi reuersus in terram fecessit in locum aliquem semotum, atque in eo dies complures commorabatur. Deinde cum videretur, redibat natans in portum, spectantibus iis qui stabant in littore. Mirantibus autem amicis, ac sciscitantibus vbinam gentium tandiu commoratus esset, adsimulabat in marinis fluctibus interim versatum esse sese. Auxit miraculum altero commento. Hybernis mensibus, cum ceteri piscatores nihil piscium capere possent, ille ciues rogabat quosnam pisces adduci vellent. Quosque iussissent, aduehebat, videlicet iam ante paratos in hunc usum, atque alibi conclusos. Euenit tandem vt hic impostor à bellua quadam marina deuoretur. Porrò cum non rediret constanti fama creditum est, Glaucum saturatum planta semperuiuo (hoc enim notat Athenæus citatus (quod non notant Palæphatus, Scholiastes Apollonij, Ouidius, Hyginus, Philostratus, Pausanias) factum immortalem, & in mari vitam agere. Ex his omnibus liquet iure cinctam Sedo siue semperuiuo Vitam ab auctore representari.

In Misoponero amarantho Vitam coronat Auctor, propter eandem rationem, qua hic Sedo coronatur. Hic enim flos gaudet decerpi & lætius renasci: & postquam cuncti defecere, madefactus aqua reuiuiscit, & hybernas coronas facit. Summa eius natura (ait Plinius) in nomine est appellato, quoniam non marcescat, ab α priuatiua, & $\mu\alpha\rho\epsilon\iota\upsilon\epsilon\sigma\theta\varsigma$, quod est, *marcescere*. Coronas ex amarantho Diis, quorum vita nunquam marcescit,

— Deus est qui non mutatur in aeo.

vt ait Manil. lib. 1. Astronom. dicari & suspendi in templis auctor est Artemidorus lib. 1. cap. 79. Nempe eas in somniis visas iudicibus imprimis faustas esse ait, quod sint immarcescibiles, & seruantes sui coloris. Hinc est quod Clem. Alex. pædag. lib. 2. cap. 8. cum monet Christianum ne coronetur instar simulachorum mortuorum, addit pulchram illi amaranthi coronam esse repositam, qui piè sanctèque vixerit: Hunc, inquit, florem terra ferre non potest, cælum solummodo eam producit, vbi scilicet perennis vita. D. Petrus epist. 1. cap. 1. $\alpha\mu\alpha\rho\epsilon\alpha\upsilon\tau\iota\upsilon\upsilon\ \&\ \delta\acute{o}\xi\eta\varsigma\ \sigma\epsilon\phi\alpha\upsilon\upsilon$, *amaranthinam gloria coronam*.

V I I I.

Viridi.] Viridis coloris varietas est multiplex, quam notare est in plantarum multitudine, inter lapides in smaragdo videtur cum lætitia, inter aues in psittaco: inter insecta in scarabæorum quadam specie, de qua meminit Aristoteles. Videtur etiam sed saturatior in chryfocolla & æruginè. Adi Antonium Thylesium Cosentinum libello de colorib. cap. 12. Viror vitæ symbolum est: arbores viuere incipiunt, cum incipiunt virere & eorum vita cum virore terminatur. Virg. lib. 6. Senectam Charontis longè à mortè ab esse dicturus, viridem vocat.

— cruda Deo viridifq; senectus.

Viridis color in humido crasso vt plurimum est, vt apparet in impluuiis, fossis, cisternis, aliisque aquarum conceptaculis, vbi diutius aqua consistens aliquam crassitiem acquirit, atque ita tandem virefcit, quod ex Aristotele $\omega\delta\epsilon\ \chi\lambda\omega\mu\acute{\alpha}\tau\omega\upsilon$ confirmatur. Vbi, inquit, plusculum temporis consistit aqua, rursus exarescens, colore fit herbaceo. Ratione autem euenit, & hunc primum in omnibus ex terra nascentibus colorem consistere: siquidem omnes aquæ vetustescens à principio sanè virides fiunt, solis radiis admixta: mox autem nigrescunt: rursus viridi permixta coloris fiunt herbacei. Nam humidum, vt præfati sumus, sponte naturæ suæ vetustescens & exarescens, nigrescit: sicut in cisternis, seu aquarum conceptaculis tectoria: ex iis enim quæcumque sunt sub aqua, hæc omnia atri coloris efficiuntur, quod dum excrescunt, humidum exhalet, & in aërem dissipetur: quicquid autem exhaustum soli exponitur, in herbaceum colorem abit, ea causa quod flauum nigro permiscetur. Hoc idem humido. Magis, ac largius nigrescente, herbacei fit coloris, eoque copiosius saturatur, & viridem colorem concipit, propè ad porri exemplum. Quod etiam est in causa, vt in omnibus ramis germina ætate confecta, multò nigrioris coloris visantur, quàm quæ noua sunt, & adhuc pubescentia: flauiores enim sunt, quod nondum in ipsis humidum nigrescat. Horum enim cum sit tardius incrementum, infideatque diutius humiditas, quoniam humidum ipsum exhalans vehementer nigrescit, ex eo viride fit & porracei coloris, vtpote nigro, eique sincero permixtum. Viridis ergo color ex humido crasso. At ab humido crasso & oleoso vitam esse supra docui. Rectè igitur viror vitæ attributus est.

Causa materiali Viroris inuestigata, efficientem in Galeno vnà cum Vallesio inuestigamus, è calore perpetuo causam viroris inueniemus, vnde vitæ quæ in calido sita est, aptissimè conuenire inferemus. Galen. cap. 12. libri 1. de Crisibus: $\tau\acute{o}\ \delta\iota\ \alpha\upsilon\ \chi\lambda\omega\epsilon\acute{o}\nu\ \chi\epsilon\acute{o}\sigma\mu\alpha\ \kappa\acute{\iota}\ \delta\epsilon\ \acute{\epsilon}\pi\iota\ \tau\acute{o}\ \mu\acute{\epsilon}\lambda\alpha\upsilon\ \acute{\omicron}\delta\acute{o}\nu\ \gamma\acute{\iota}\nu\epsilon\theta\iota$, $\kappa\acute{\iota}\ \acute{\epsilon}\sigma\tau\iota\ \acute{\omega}\sigma\pi\epsilon\rho\ \acute{\omicron}\acute{\iota}\sigma\tau\iota\ \omega\epsilon\rho\acute{\omicron}\acute{\iota}\mu\iota\omega\upsilon\ \tau\acute{\epsilon}\ \mu\acute{\epsilon}\lambda\alpha\upsilon\ \theta\iota$. $\epsilon\acute{\iota}\ \gamma\acute{\delta}\ \kappa\alpha\pi\acute{\omicron}\nu\theta\epsilon\varsigma\ \acute{\epsilon}\sigma\tau\iota\ \tau\acute{o}\ \nu\acute{\omicron}\sigma\theta\mu\alpha$, $\kappa\acute{\iota}\ \tau\acute{o}\iota\varsigma\ \acute{\epsilon}\mu\acute{\epsilon}\tau\omega\iota\varsigma$, $\kappa\acute{\iota}\ \tau\acute{o}\iota\varsigma\ \delta\iota\sigma\chi\omega\rho\acute{\iota}\mu\alpha\sigma\iota$.

μασι, ἐν τοῖς ἕροις τοῖς χλωροῖς, ἐπεὶ ἔστιν ἐπιφαλεῖν τὰ μέλανα. περιλειπὸν δὲ χροῖμα, μόνης ψύξεως ἔκγονον. id est: Color Viridis in ipsa via ad nigrum fit, & est veluti principium quoddam nigri. si enim malignus sit morbus, & vomitibus, & deiectionibus, & urinis viridibus, statim succedunt nigra. liuidus verò color solius frigoris est soboles. Constat hac ratione, Galenum apertè omnem colorem viridem tribuere calori; nam quod additum est ad finem dictionis, *Liuidus verò color semper frigoris est soboles*: dictum est ad differentiam causæ viridium, quos ex morbi malitia fieri dixerat; constat enim Galeno esse consuetudinem hanc benè veterem: malignum morbum dicere vrentem, vt colliquantem, eum qui vehementia interimit. Ira hinc inquit: Viridis, cum morbus est cacoëthes, liuidus ex solo frigore prouenit. Hunc locum hoc modo intellexere autor de urinis, & Aëtius docentes: Nigrum colorem ex calore fieri posse, aut frigore, verum distingui ex antecedente colore; si enim chlorus color antecessit, ex caloris vehementia fit: si liuidus, ex frigore. Hæc nullus non intelligit ex præsentī Galeni loco esse desumpta. Sed hoc vnum inuenias discrimen: vbi nos vertimus *Viridis*, interpretes Aëtij & autoris libelli de urinis vertunt *flauus*, tamen apud ipsos Græcos autores nihil est diuersum.

Cum eandem dictionem vsurparit Galenus quam & alij duo, nempe *χλωρόν*. Videndum ergo modò est: vtra harum versionum videatur accedere propius ad Galeni mentem. Si enim nos melius transtulimus vertentes *Virides*: constat, virides colores de sententia Galeni citra dubium ex causa calida perpetuò generari. Considera dictionem hanc *χλωρόν* duo significare, *pallidum*, & *viride*, interprete eodem Galeno, qui in comment. 47. 2. Prognostici inquit: Sæpenumero dictum iam est, vt chloron de pallido dicere solitum sit: & item de eo, quod à quodam vocatur æruginosum. Illud *æruginosum* dictum est, non quòd *chloron* solum æruginosum significet, ac non etiam *porraceum*, & *rutaceum*, & si quæ sunt aliæ viroris species: sed quòd quasi per descriptionem, significaret colorem viridem; est enim nullum nomen Græcis vniuocum, quod dictioni huic *viride* respondeat; proinde hos colores comparatione declarant: & de porraceo, aut æruginoso dicunt multa, quæ de viridi in genere dicerentur. Notauit hoc Galenus ipse comm. 39. eiusdem libri dicens: Porracei verò nunc primum habuit mentionem, cum non habeat proprium nomen, sed vtatur porri appellatione. Pro viridi apertè vsurpatur *ρο*. De simpl. facul. capite 5. cui titulus est *περὶ χλωρόν βατεράχων*, id est, *de ranis viridibus*; nouimus enim tales esse ranas, de quibus illic est sermo. Itaque significat dictio duo hæc, *pallidum*, & *viride*. Quæ in illa tamen dictione à Galeno de chloris dicebantur, nullo modo possunt pallido colori quadrare. Ergo de viridi erat illic sermo. Quid enim inquit? Chlorus color est, veluti principium nigri. Vide hoc quantum conueniat cum viridi, & quantum discrepet à pallido. Plato in dialogo de natura ex quo loco Galenum desumpsisse video omnes colorum naturas; & appellationes, ita scripsit: Splendidum rubro alboque permixtum flauum procreat: ruffum flauifuscique attemperatione producitur, fuscum albi & nigri, pallidum albo flauo permixto, ruffi nigrique temperie producitur color porraceus. Est verò hic porraceus dictus color viridis; de pallidi, ruffi & flauifuscique generatione prius fuerat locutus; constituens hos gradus citra rubeum: tantum abest, vt nigri coloris sint principium. Viridis verò, quem porraceum appellat Plato, vt sua ostendit generatio ex ruffo & nigro, principium nigri est. Itaque rectè vertimus de sententia Galeni; viridem colorem esse velut nigri principium, & fieri ex incendio semper; contra ac liuidus, qui extinctione caloris fit decimo etiam de simplicium medicamentorum facultate capite 12. apertè significat: Omnes species viridium colorum ex flauis fieri per vstionem in transitu ad nigrum edifferens de bile. Quin & in animalibus (inquit) apparet, flaua quidem iis, quæ magis sunt calida: quæ verò minus, pallida: & vbi calida animalia fame aut siti torquentur, ad atrum colorem vergit, interim illum habens æruginosum, interim cæruleum (cæruleum non est viride colore, sed via etiam est à flauo ad nigrum: nam, vt flauum fit ex albo & splendido cum rubro, ita cæruleum ex albo & splendido cum nigro) interim ifatidis, qui quidem magis est colore brassicæ fuscus. Harum tantummodo specierum viroris meminit libello de atra bile: neque, quod ego legerim, alicuius meminit alterius. Nam, si sexto Epidemion comment. 3. capite 21. herbacei meminit: non significauit illa dictione speciem aliquam viridis, sed per descriptionem ipsum virorem; quod declarauit transferens etiam appellationem per metaphoram ad omne vigen & boni habitus, constat verò per hanc metaphoram dici solere, *Virentem Iuuentutem*, non herbaceam. Sunt ergo dictæ viroris species, quas semper dat Galenus calidæ causæ. Secundo Prognostici commentario 39. ita scriptum reperias: At verò gignitur in corpore, quemadmodum crocea bilis per naturam habentibus, ita porracea altera præter naturam; constatque, vt hæc in ventriculo sæpenumero gignatur propter quorundam cruditatem esculentorum, aut olerum, qualia beta, cæpa & brassica sunt: atque vt etiam interdum talibus nequam ingestis, ratione ægrotaionis in venis gignatur, ac decumbat, aut in ventrem superiorem, aut inferiorem, calorem in corpore indicans præter naturam, atque excrementi proprietatem, talis temperamento, qualis prædictorum olerum succus est. Hæc de porracea. Rursus capite 47. inquit: Flauus, vbi serofus ipse humor affatur, quo permixto ruffus apparet: æruginosus verò, vbi is vehementer affatur. Cum itaque adeò hæc sibi consentiant: mihi persuadeo, reliquos colores, quos ex frigidis causis fieri obseruauerunt Auicenna, & Auerroës, malè referri in virides: sed hos omnes nasci ex vstione. Neque verò si quis coloris ipsius naturam contempletur, aliter iudicet; nam qui ex frigore fiunt, sunt intermortui qui-

dam colores, at albus, & liuidus: qui verò participant igneo quodam splendore, cuiusmodi sunt rufus & flauus; hos ex inflammante igne verifimilius est nasci: nam & ipse niger color, non aliter cognoscas, fieri ex calore aut frigore, quàm si intermortuus est, aut splendore quodam ostendit ignis vestigium, Gal. lib. 3. de causis symptomatum. Quòd verò omnis color viridis splendoris sit particeps, ipse docet intuitus, & præterea generatio; fit enim, vt diximus, immiffione rufi (qui quia igneas flammâs imitatur, appellatur Græcis πυρρός) in colorem nigrum. Atque ita natura ipsius coloris docet, vt ad nigrum splendidum via sit, cum fiat nigritie & splendido colore confusis. Ex his omnibus constat viridem colorem humore crasso, & calore fieri. Vnde inter cæteros colores vitæ hic maximè aptari potest, cuius primarium instrumentum est calor, quippe cuius præsentia fouetur corpus, ac sua probè munia perficit; eiusdem verò absentia iacet exanime. Eget autem hic calor humido, vt infra dicitur, at non quouis humido, sed pingui, & parum tenaci quo calor, & cum calore vita, nutritur, foueturque.

Succincta Theristro.] Theristrum vestis subtilis est & leuis, quales æstiuæ sunt, ἄπο τῆς θεείζου deriuat Baysius, quod æstiuare significat. Hoc habent nominis Græca Biblia Genes. cap. 24. & cantic. cap. 5. Theristrum & Theristrum dicit Budæus in suo Lexico. Senes quibus vita effœta & calor languidus, multis indigent vestibus. Hinc eos foco videas affixos tanquam Lares, pellitos, mastrucatos, capitiis, petasis, aliisque integumentis caput operros. Iuenculos autem & adolentes quibus multum inest caloris, quibus vita viget, tunica angusta & curta, amictu breui & leui succinctos videas. Florentis vitæ alacritas, & viuaciorum hominum opera vestium pondus non patiuntur. Sat locuples ignis sub sinu est; viuax illa flamma frigus non timet. Rectè igitur vita Theristro succincta pingitur.

I X.

Vceat vt Lychnus.] Lychnus lucernam significat ὡς τὸ λύειν τὸ νύχθ, ἤγιν σκότθ. Vide in Ammonio λυχνίον.

Lychno homo designatur, vt enim in Lychno duo sunt ignis, & terra ex qua lampades antiquæ, quales multas sæpe vidi, fingeantur: ita in homine terreum corpus est, & anima quæ igne, & lumine significatur, vt infra dicam. D. Bernard. ferm. de tribus mixturis, Agnosce, inquit, ô homo dignitatem tuam, agnosce gloriam conditionis humanæ. In te conglutinantur sibi limus terræ, & spiritus vitæ: in te compacta & confœderata sunt caro, & anima; illa plasmata, hæc inspirata. In nouo instrumento D. Ioannes Baptista lucerna vocatur. Ioan. 5. *Ille erat lucerna ardens & lucens.* Et in antiquo etiam, Psalmo 131. *Parauit lucernam Christo meo*, quæ de splendente gloria in Israël non tantum intelligenda sunt, sed etiam si D. Hieronymum audimus de Ioanne Baptista. Vide D. Ambrosium in Psal. 118. ferm. 14. illum Lucernæ comparantem. Itaque Lychnus ardens hominem viuentem notat, & extincta mortuum. Propheta Hieremias sub Dei personas has minas habet: *Perdam ex iis vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocem malæ, & lumen lucernæ.* Quibus verbis se præmissa fame, mortem miseram illaturum dicit, auferendo lucem lucernæ, hoc est animam siue vitam corpori. Fabularum textores scribunt, Prometheum hominem primò ex luto finxisse, & igne è cælo delato, suum hominem terreum animasse. Lychnus igitur homo, quod ex sequenti ritu, & Herculis auctoritate liquidius fier. Saturnus in Latio horrendo sacrificij genere colebatur, non quidem vt homo ad aram immolaretur, sed vt in Tyberim de ponte Miluio mitteretur. Quod ex responso quodam factitatum esse, Varro auctor est apud Lactant. Firmianum lib. 1. de falsa relig. cap. 21. Illius responsi vltimus versus hic erat.

Καὶ κεφαλὰς κεννίδη ἢ τὰς πατεὶ ἀέμπετε Φ Ω Τ Α.

qui ita exponitur:

Plutoni capita, ast hominum sacra reddite patri.

hoc responso homo è ponte iaci solebat. Verùm id genus sacrificij ab Hercule, cum ex Hispania rediret dicitur sublatum, ritu tamen permanente, vt pro hominibus lampades Saturno dedicarentur, oraculo ita exposito:

Plutoni capita, at genitori lumina dentur.

Cum enim φῶς significet lumen, hominem etiam significat, vt apud Homerum videre est Iliados λ & ξ & Odyss. α. à φῶ, quod est dico, loquor. Nam μόνθ φωτίζι τὰς θενοίας τὰς λόγῳ, teste Etymologico. Polyxena apud Euripidem in Iphigenia ita vitam affatur, χαίρε φίλον φῶς. *Salue charum lumen.*

Lucere ponitur hic pro viuere: quod enim lux in lampade, hoc vita est in homine. Vnde lux sæpissimè pro vita vsurpatur. Tullius pro Rosc. Amerin. Propter quos hanc suauissimam lucem aspereris, eos indignissimè luce priuare. Et in Tuscul. quæst. lib. 2. Obiciebatur animo metus quidam & dolor cogitanti, fore aliquando finem huius lucis, & amissionem omnium commodorum. Et lib. 1. Miserum M. Craffum qui illas fortunâs morte dimiserit: miserum Cn. Pompeium qui tanta gloria fit orbatus: omnes denique miseros qui hac vita careant. Ouidius 5. de Tristib.

Et

Dumque (quod ô bene fit) lumen vitale videbis.

Et Mezentius paulò ante mortem, ad finem libri decimi Æneid. sic ait:

*Nunc vivo, neque adhuc homines lucemq; relinquo,
Sed linguam.*

Itaque quemadmodum umbra quæ luci aduersatur, morti attribuitur; ita lux pro vita vsurpatur. D. Ambros. in epist. ad Timoth. 2. in hæc verba, *Qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam, &c.* Vitam, inquit, illuminavit æternitate, vt resurgens à mortuis iam mori non possit. Obscura enim vita est quæ tempore definitur, dum soporatur, &c. Sanctus vir ille qui *vixitq;* passim scribit Iob. cap. 12. *Producit in lucem umbram mortis.* Vide D. Gregor. 14. Moral. cap. 11. Accendebantur faces, funalia, lampades in antiquorum nuptiis, vt constat ex D. Chrysoft. homil. 12. cap. 4. epist. 2. ad Corinth. Nimirum vt ostenderetur nuptiis vitæ lucem hominibus dari: Quod & diebus lustricis, fiebat vt testatur idem auctor: qui mos & hodie in Ecclesia viget, & vigere maximè Monspelij notauit: Quo enim tempore, Christiani vitam viuere incipientibus nomen imponitur, duodecim faces accenduntur. In lautioribus olim ædibus simulachra iuuenili facie, senili nunquam, lucernas tenebant. Lucret. lib. 2. de rerum nat.

Si non aurea sunt iuuenum simulachra per ades,

Lampades igniferas manibus retinentia dextris.

Cum lumen vitam significet, iis maximè aptandum fuit, quibus plus vitæ est, vt iuuenibus.

X.

Sufficit inde oleum.] Vt calor corporis innatus igni egregiè comparatur, vtrumque enim quatuor modis præter naturam afficitur, extinguitur pabuli inopia, nimia eiusdem abundantia, rei contrariæ appulsu, & rei vehementioris occurfu. Ita Oleo appositè humidum radicale designatur,

Paulatim morimur, momento extinguimur vno,

Sic Oleo lampas deficiente perit.

scribit Thomas Morus quem infra plenius allegabo. Omnes Medicæ scientiæ doctores humidum istud Oleo comparant; non tamen in quibus hæc duo conueniant dicunt. Ego hic paucis aliqua animi gratia disquiram.

Triplex humor in omnibus quæ aluntur corporibus deprehenditur, alibilis qui fit ex alimentis concoctione alteratis, & in cæca corporis penetralia raptis, illum videre est in virentibus arborum ramis, si igni iniiciantur. Videas enim primò humorem quendam emanare, qui non admittit ignem, & is est quem è terra pro alimonia sibi assumpserat. Si diutius lignum illud vtride igni relinquatur, consumpto priore humore exardescet, beneficio scilicet humoris pinguis & Oleo similimi. Tertius humor elementaris est, qui etiam extincta flamma in carbonibus remanet, cuius ope perstant, carbonumque partes coherent. Nihil oculis vsurpare possumus, quod calorem insitum in viuentibus corporibus fouere possit, quàm secundum humorem illum, qui in mortuis flammæ pabulum est. Si ex feminibus, si ex fructibus, si ex floribus, si ex radicibus plantarum: Si ex ossibus, si ex neruis, vel ex carne, vel ex membranarum animalium, Oleum arte exprimat, humor ille extrahetur, qui quam in viuente corpore naturam habebat, & modo retinet, flammam scilicet & calorem fouendi & conseruandi. Non tantum igitur humidum primigenium Oleo comparandum, sed & Oleum esse videtur. Illud tamen conferamus cum vulgari nostro Oleo.

Oleum humectatorium est & moderatè calidum ex Galen. de simpl. medic. & alibi passim. Humidum etiam primigenium humectatorium esse, vel ex ipso constat nomine: benignè etiam calidum esse nemo dubitarit. Non enim potest esse frigidum. Quomodo enim esset spiritus insiti, siue calidi innati sedes. Non etiam immoderatè calidum, citius enim consumeretur, homòque celerius ad mortem raperetur.

Oleum pingue est, & pinguedine sua flammam retinet. Humidum etiam primigenium viscidum est, etiam ex Aristotele libro de breuitate & longitudine vitæ. Hoc humido viscido spiritus insitus retinetur, & partes solidæ quæ humidi nostri sedes sunt, & sua natura siccæ, coniunguntur, & ad mortem vsque conseruantur.

Oleo claues facillimè vertuntur, si feras eo vnxis: nimirum propter pinguedinem Olei, & lubricitatem. Et in quibus multum humidum primigenij est, celeres fiunt versiones. Videmus sæpe, non sine admiratione, iuuenes verti sinuosè, reuerti tortuosè, conuerti agiler, per multimodas ambages discursus reciprocos agitando, & inuerti periculosè corpore plicatili, & repetitis flexibus rotas imitari, nisi homines esse sciremus, ex osses crederemus. Age verò, senes in quibus humidum primigenium exsiccatum est, aliquid simile agant, non facient: Saltandi sunt indociles, nec brachia, nec pedes paulò celerius rotare volent,

Inualidæq; manus, & inanes cerne lacertos.

ait Lucanus lib. 5. de bello Pharsal. Quid ita? sicci sunt, & rubiginosi. Oleo, hoc est primigenio humido indigent, vt commodiores & aptiores fiant ossium versiones.

In Lychni Oleum, si aquam inuergimus, extinguitur flamma. Non aliter si non alimentarius fucus, sed aqueus in primigenij locum reponatur, vt in hydropico, eius quamprimum mors suo pede offeo pulsat domum. Non enim vita producitur absque calore, nec calor absque humore, aëreo scilicet & oleoso, cum ab aqueo, vt à sibi contrario restinguatur. Calore illo, igne illo, lumine lychno nostro adempto, vita terminatur,

Lumine adempto animam moribundo corpore fundit.

Oleum conseruandæ vitæ aptissimum censet Auerroes: & quid aptius eidem conseruandæ, atque adeo producendæ, quàm humidum primigenium, quod caloris insiti auctor, parens, & sustentaculum est. Phanuacopolia affluunt Oleis multimodis, Anachardino, Anethino, Balanino, Caryino, Chamæmelino, Cheirino, Cyprino, Gagatino, Irino, Laurino, Mastichino, Moschatelino, Myrthino, Nardino, Omphacino, Papauerino, Ricino, Rutaceo, Sambucino, Sampfucino, Violato, Vulpino, Lentiscino, Philosophico, Perficino, & sexcentis aliis quæ omnia recensere longum sit. Vnguentis etiam & emplastris quàm plurimis quæ non sine Oleo fiunt. Vtilissimum igitur fouendæ vitæ Oleum. Et humidum primigenium vtilissimum esse nemo ambigat.

Vrinatores Oleum in ore habentes, profundum maris adeunt, & salui emergunt: homines quotidie pericula vitæ subeunt, & iam iam aquis obruti, hoc est humoribus, videntur, qui tamen humidi primigenij affluentis beneficio incolumes euadunt. Psaltes regius Psal. 108. *Caro mea immutata est propter Oleum*, scilicet propter humidum primigenium, quo ægri sanitati restituntur. Ex Plutarcho, & Aristotele si Oleum mari procelloso inuergatur,

*Iam venti ponent, strataq; equaliter vnda
Ceruleis Triton per mare curret aquis.*

Vita morborum procellis turbatur: affunde multum illius humidi si potes, & breui procellæ illæ conquescent.

Mirum est quomodo tantisper Olei in vestibus, & rebus aliis diffundi & dilatari possit: quod nec aquæ, nec vino, nec melli, nec liquorum aliorum vlli conuenit. Num etiam mirum quomodo tantillum humidi primigenij à semine parentum accepto, in sæcula extendi possit?

Si Oleum lampadi defit, teter odor quamprimum diffunditur: si defit humidum primigenium graueolentia cadaueris aërem inficit malis odorari.

absinthia tetra

Abrotanosq; graues, & tristia centaurea.

Misoponus postquam hoc Oleum Venafrano, & balsamo prætulit, hyalino vase contineri dicit, quia nihil ars facit quod corruptioni magis obnitatur, quam vitrum; incorruptibilitate enim sua, fragilitatem suam æquat: haud dispari ratione nihil in nobis à natura factum, quod humido primigenio sit fragilius. Nullum enim temporis est momentum, in quo non dissipetur. Nihil tamen corruptioni nostræ tantum aduersatur, atque idem illud humidum, quod si eadem qua in ortu est integritate & perfectione repararetur, possemus in sexcentos annos mortis corruptionem differre.

Oleum Lychno suffici dictum est, quia cum humidum primigenium, atque adeo vniuersi corporis substantia, tum ab insito illo igne, calore scilicet innato: tum à circumfuso aëre, aliisque causis consumetur ac dissipetur, neque vltra septem aut nouem dies vt plurimum possit consistere, nisi cibis idoneis humidi primigenij dispendium reparetur, suggeri debet alimentum, quod variis alterationibus concoctionibusque tandem sufficiatur in locum humidi primigenij deperditi. Primò ore exceptum ibi molitur dentibus, & admixtione saliuæ, in qua magna vis inest ex Galeno & Hippocrate ad immutandum resoluendumque, alteratur: lingua, quæ instar manus est, vt ait Galen. lib. 11. de vsu part. transferente ac volente illud, tandemque transmittente in gulam siue œsophagum, qua via in ventriculum demittitur, vbi, vi scilicet caloris & insita ventriculi proprietate, secunda fit alteratio quæ prima concoctio est. Concocto ibi alimento, & in substantiam liquidam, & colore albam, cremori prifanæ non absimilem quam chylum vocamus, mutato, os inferum pylorus dictum, discluditur, fitque via ad intestina, vnde per venas meseraicas ad hepar rapitur, vbi cum exiles admodum sint venæ, succus attractus, eius carni propriæque substantiæ intimè insinuatur. Diutina illic mora, & exquisita iecoris contagione, chylus sanguinis specië induit: & hæc secundâ concoctio est. Sufficenter illic expurgatus sanguis per venas ampliores primùm, quasi per quosdam tubos, in totum corpus defertur, & in angustiores deinde deriuatus, omni qualitate & circūstantis partis proprietate perfunditur, sensimq; & per gradus illius naturæ assumit. Fit ibi primus humor ex quatuor secundariis, dehinc per oscula, & cæcos exilium venarum sinus, roris modo multiplici Mæandro, in omnem partis substantiâ influit: fitque tum vera succi istius appositio, quem aptioris nominis inopia, rorem appellamus, paulò enim aqua crassior est. Circum partium villos & stamina, ros ille magis ac magis assiduo partium calore & contactu concrefcit, illisque agglutinatur & annectitur: Estque tertius ex secundariis humor, qui partis tum qualitatem, tum æmulatur proximè temperamentum. Postremò naturæ energia, & vniuersa partium substantia ita concrefcit, vt vsquequaque carni assimiletur. Et hoc Oleum est, quod nobis ad viuendum sufficitur, iacturam humidi primigenij pro vt potest reparando. Pro vt, inquam, potest, non autem perfectè. Et cum D. Augustinus in Psal. 140. scribit: Propterea castiga

castiga corpus tuum, modò doma, quod postea recipias, modò deficiat, & tunc sufficiat: nam in hac vita reparari non potest quamdiu mortale geritur. Hæc de perfecta reparatione, non autem de aliqua, intelligenda sunt.

Inde.] Altior locus Virgini vitam connotanti in Emblemate datur, nec immeritò. Vita enim quæ tantum præstat morti, quantum malo bonum, digniorem locum habere debuit. D. Ambrosius. Quid tam, *inquit*, contrarium, quàm vita morti? Si ergo vita bona putatur, quomodo mors non est mala? Et ideo quid sit vita, quid etiam mors, consideremus. Vita est spirandi munere frui, mors privari. Hoc autem spirandi munus, in bonis ducitur. Hoc est ergo vita, frui bonis: mors contra, bonis exui. Et scriptura dicit Ecclef. 15. Ecce dedi ante faciem tuam, vitam & mortem, bonum & malum: vitam bonum appellans, mortem malum: & hæc sibi priora, & hæc sibi conferens. Denique ut lectionis diuinæ exemplo utamur, in Paradiso est positus homo, ut ederet de ligno vitæ, & ceteris Paradisi lignis: de ligno autem in quo esset cognitio boni & mali, non ederet: qua die autem ederet, morte moreretur. Non seruauit præceptum, & caruit fructu, atque eiectus de Paradiso mortem gustauit. Malum igitur mors, quæ pretio damnationis inferitur.

X I.

Subtrahit hinc vetula exsucca.] Clemens Alexand. lib. 5. stromat. Ναὶ μὲν καὶ ἐν Διοσπόλει ἡ Ἀργύπτις, ὅτι τὰ ἱερὰ καλεῖται Πυλῶν, ἡ δὲ ἀργύπτις παιδίον μὲν γυνέσεως σύμβολον. φθορᾶς δὲ ὁ γέρων. θεὸς τε αὖ ὁ ἱεραξ, ὡς ὁ ἰχθύς, μίσης, καὶ κατ' ἄλλο πάλιν σημαίνοντον ὁ κροκόδειλος ἀναίδειας. φαίνετο γὰρ σιωπῆδον τὸ σύμβολον. διλοπιδὸν ἐξ τῆς δὲ γυνόμενοι καὶ ἀπογόμενοι θεὸς μισεῖ ἀναίδειαν. Porro *Diospoli, quæ est vrbs Aegypti in æde sacra quæ vocatur Pylon, expressus est puellus signum generationis: senex verò interitus: & rursus Dei symbolum accipiter, ut piscis symbolum odij. & in alio rursus significato, Crocodilus est signum impudentiæ. Videtur ergo vniuersum hoc symbolum simul positum hoc significare: O QUI NASCIMINI ET INTERITIS, DEVS ODIIO IMPVDENTIAM HABET.* Hæc ille. Quibus verbis fenili vultu expressam constat fuisse mortem, quæ sensum videtur humidum nostrum suffurari. Hinc exsucca dicitur illa vetula, quia senio siccesimus in dies. Cùm enim humidorum elementorum, aëris scilicet & aquæ, minus in corporis nostri compositione sit, quod ex grauitate qua præpedimur liquidum est: cumque illa humida elementa præ tenuitate facilius resoluantur & in auras abeant: partes contra terreæ quæ in nobis præpollent, copia nimirum & renixu magis ac magis augeantur, hæc causa est cur nunquam non exsiccemur. Quod certè experientia comprobatur. Ideo enim infantes nec loqui, nec ambulare valent, quia humiditate abundant, qua muscoli relaxantur, quod Galenus & Aristoteles scribunt: Progressu tamen temporis & loqui valent & incedere. Nimirum quia humiditate illa prima immutata sicciores facti muscoli, maiorem firmitudinem habent. Demum cùm multò minus humidus est, flexibilitas illa membrorum quæ in præcedente erat ætate, perit. Quis enim in sene exossem saltationem quàm interdum in iuuenili ætate videmus, requirat? exsiccata sunt membra, tabida & terrea siccitate, & à pingui illa prima substantia omninò diuersa.

Theos ἐν νόσῳ, senium ex morbo, Philippo dicitur marcoris species lib. 1. de præfag. ex puls. quasi senectus sit aliquis marcor, & succi defectus.

Ossea.] Aquea & aërea in nobis portio tempore absimitur, ut iam dixi, non autem terrea quæ resistit. Ossa quæ sicca, frigida, dura, grauia, quorum scilicet materia est seminis crassamentum, dicente Aristotele: Ossa in prima constitutione gignuntur ex seminis excremento, terrea sunt; ideoque resistunt, nec facillè exteruntur, ut partes humidæ, quæ in senibus consumptæ sunt, non autem terreæ & sicca, nimirum Ossa, quæ in senibus remanent, atque adeo in mortuis. Psalm. 140. *Sicut crassitudo terræ erupta est super terram. dissipata sunt Ossa nostra secus infernum.* Ossa, quæ ex terreo crassamento sunt, in morte & post mortem, quæ inferni nomine connotatur, distrahuntur & dissociantur, quia partes reliquæ non ita solidæ quarum beneficio connectebantur, distenduntur & tandem absumentur, non autem Ossa, quæ etiam post mortem Ossa sunt. Vnde rectè sola Ossium compage mors repræsentatur. In scelestis enim nostris, ad quorum exemplum pictores mortem Ossicam effigiant, præter hyoidem Ossa omnia videas.

Pallida.] Sanguis qui genarum pictor est, in senili ætate & copia & calore minuitur. Hinc senes Pallefcunt. Pallefcunt etiam quia cutis senectute crassescit, quo fit ut putredo, quæ scatet in senili corpore, non facillè diffletur, vnde Pallor.

Cæca.] Acies oculorum in senibus obtunditur, quia cernendi spiritus paucus est, & quia crassus, non autem æthereus, & limpidus. Obtunditur etiam propter humiditatis excrementitiæ copiam, qua spiritus dilatatio prohibetur. Propter tunicæ corneæ crassitiem etiam obtunditur. Cùm enim ad acutè videndum tunica illa debeat esse subtilis, & tunica illa in senibus, quemadmodum & vngues crassescat, imò & corrugetur, species difficiliter in senili oculo recipiuntur.

Gibbosa.] Gibbus Latinum nomen à Græco tractum. Gibbus ὄβδος. Modò extrorsum spina flectitur, modò introrsum, modò in obliquum. ὄβδος, vel κυρτός, vel κυρτός primos Græci vocant, Gib-

bos Latini: secundos illi *λόρδοις*, Latini regibbos: tertios illi *σκολιωμαίνες*, Latini obliquos. Ioan. Ma-
nard. epist. Medic. lib. 7.

Gibbosa, & Senio.] Gibbo deformantur senes, non ob humiditatem ad vertebrae dorfi dilaben-
tem, laxantemque ligamina spondylorum, quod sæpe in pueris accidit, minus autem in senibus, qui
ficci sunt. Non etiam ob vertebrarum luxationem, sed ob motricis facultatis infirmitatem, instru-
mentorumque corporeorum debilitatem. Cum enim dorsum membrorum superiorum molem
sustinere non valeat, incuruatur, quemadmodum Mascion, aliisque baiulus suis cum humeris grauius
onus imponitur. Bruta animantia versus terram inclinantur, homo verò altioribus natus, erectiore
est corpore, propter caloris vbertatem, qui sursum semper fertur. Nihilominus tamen, ut scribit Ga-
lenus, carinæ instar dorsum versus anteriorem partem paulisper inflectitur, tum ad ferenda facilius
onera, tum ut quæ ante oculos humi sunt posita attollantur. Iam verò facultate motrice, & calore
etiam vna cum corpore senescente, cedit capitis & spatularum ponderi, & quò vergit dorsum, eò
magis incumbit. Vide Galen. Comm. 3. in lib. de Art. vbi Gibbositas causas enumerat. Homerus
Gibbositas causam senectutem agnoscit lib. 2. Odyss. vbe de Ægyptio Heroë loquens, sic ait,

Ὅς δὴ γῆραι κυρὸς ἔνν, κὶ μυεῖα ἤδη.

Qui ob senectutem incuruus erat, & malta sciebat: Vbi scribit Eustathius *γῆραι* additum ad discrimen
eius qui natura Gibbosus sit, & *γυρὸς* vocatur, ut Odyss. 19. de Eurybate Vlyssis præcone,

Γυρὸς ἔνν ὤμοισι μελάγχροσ, ἔλοκάρηνσ.

Gibbosos habebat humeros, nigro erat corpore, & crispo capite. Dicitur enim *γυρὸς* qui humeris est teretibus,
valdè extantibus & incuruis, ὁ ἀεὶ φερέεις τῆ στρογγύλης ἔχων τὰς ὀμῆς, ἢ κυρτὸς, ut exponit Scholiastes.
Fit autem Gibbus ex Hippocrate etiam sanitatis tempore, aut natura, aut senio, aut doloribus, & ca-
su, uti habet lib. de Art.

Lychnus ut intereat.] Consumpto humido primigenio calidi innati pabulo, extinguitur ipsum
calidum, quod animal conseruat, & hæc extinctio hominis interitus est.

Hinc vita, illinc mors, &c.] A puppi, Vitæ dulces aquæ nobis sunt; à prora, portus Mortis, ad quem
plenis velis imus. In huius Vitæ flumine à tergo fontem, & originem habemus; à fronte amarum
mare, & Mortem ad quam properamus. Seneca in Oedipo:

Labimur senio rapiente fato.

Principium vitæ principium necis est.] D. Ambrosius de vocatione gentium lib. 2. cap. 8. Vitæ huius
Principium, Mortis exordium est, nec prius incipit augeri Vita nostra quam minui. Cui si quid adii-
citur spatij temporalis, non ad hoc accedit ut maneat, sed in hoc transit ut pereat. Quod ergo ab ini-
tij sui die mortale est: qualibet occidit die, non contra legem mortalitatis occumbit, nec vnquam
ei vicinius est posse viuere, quam posse deficere. Quamuis autem ex vna causa omnium hominum
sit orta mortalitas, non in vnâ tamen, sed in multiplicem imbecillitatem corruptibilis natura di-
strahitur. Et siue morbis, siue debilitatibus, siue vulneribus, non solum anni aut menses vel dies æta-
tis humanæ, sed & omnes horæ, omniæque momenta subiecta sunt. Nec est aliquod mortis genus,
aut vllus obeundi modus, qui non intra vniuersitatem mortalium in aliquam incidat portionem.
Manet enim graue iugum super filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, in diem sepulturæ
in matrem omnium. D. Augustinus in illa verba Psal. 127. *Et videas bona Hierusalem.* Sic ait. Filij sunt
paruuli, blanditis paruulis, blandiuntur paruuli, nunquid stant in eo? Sed optas ut crescant, ut acce-
dat ætas optas. Sed vide quia cum accedit vna, altera moritur. Veniente pueritia, moritur infantia:
veniente adolescentia, moritur pubertas: veniente senectute, moritur iuuentus: veniente mor-
te, moritur omnis ætas. Quot optas gradus ætatis, tot simul optas & mortes ætatum. Non sunt ergo
ista. Num deinde nati sunt tibi filij, in terra tecum victuri, an tecum potius exclusuri & successuri?
Ad eos gaudes qui nati sunt, ut excludaris? Nati enim pueri tanquam hoc dicant parentibus suis.
Eia cogitate & vos ire hinc, agamus & nos minimum nostrum. Thomas Morus magnæ Britannæ
lumen & columen, hoc scripsit Epigramma, quod extat in eius operibus:

Nugamur, mortemq; procul, procul esse putamus:

At mediis latet hæc abdita visceribus.

Scilicet ex illa, qua primùm nascimur hora

Prorepunt iuncto vitæq; morsq; pede.

Partem aliquam furtim qua se metitur, & ipsam

Surripit è vita qualibet hora tua.

Paulatim morimur, momento extinguimur vno,

Sic oleo lampas deficiente perit.

Vt nihil interimat, tamen ipso in tempore mors est:

Quin nunc, interea dum loquimur, morimur.

Misoponerus in suo Satyrico ad finem num. 12.

Nascentes cunis ferali nascimur vrna,

Prima dies nobis exequialis & est.

Manilius lib. 4. Astronom.

Nascentes morimur, finisq; ab origine pendet.

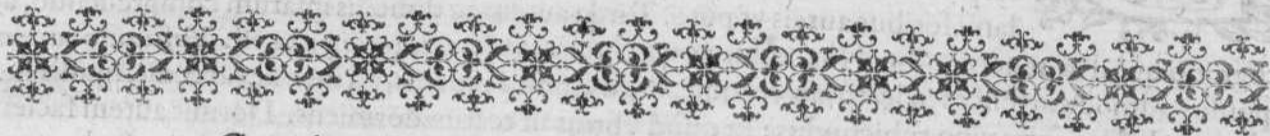
Seneca epist. 24. Infantiam amifimus, deinde pueritiam, deinde adolescentiam, vsque ad hesternum quicquid transit temporis perit. Hunc ipsum quem agimus diem, cum morte diuidimus. Chorus Oedipi apud eundem,

Primusq; dies dedit extremum.

quem imitatus Silius Ital. lib. 3. ita scripsit,

Extremumq; diem primus tulit. —

Sapientiae cap. 5. *Nos nati continuo desuimus esse.* Quod Rex David Ethai Gethæo dixit Reg. lib. 2. cap. 15. hoc ipsum cuius homini iure dicatur: *Heri venisti, & hodie compelleris egredi.* Per portam vitæ huc ingredimur, vt ad aliam eamus, qua egrediamur. D. Augustinus lib. 13. de Ciuit. cap. 9. Quid aliud, *inquit*, est vitæ huius tempus, quam cursus ad mortem. Vide D. Gregorij Nazianzeni disticha,

SANGVINEVS.

E M B L E M A III.

*Comus hic hortorum, & speciosus flore iuuenta,
Tibia cui, myrthus, fractus & est radius.
Effert se gradibus, quibus itur ad aurea tecta,
Hac iuuenis sunt symbola sanguinei.*

Hieroglyphica.

COMVS, hieroglyphicum SANGVINEI HOMINIS. numero I.

FLORES, hieroglyph. VERIS. num. II.

FLOS, hieroglyph. BARBAE, & IVENTVTIS. num. III.

TIBIA, hieroglyph. MUSICAE. num. IV.

MYRTVS, hieroglyph. { VENERIS,
& num. V.
AMANTIS.

RADIVS

RADIVS FRACTVS, hieroglyph. *LIBERALITATIS*. num. VI.
 GRADVS, hieroglyph. *DIGNITATVM*. num. VII.
 AVRVM, hieroglyph. *SANGVINIS*. num. VIII.

I.

E quatuor humoribus actum in Emblemate 1. de Calido innato, & humido primigenio, in 2. in sequentibus agit de Temperamentis, quæ omnia ad primam Medicinæ partem, quæ Physiologia est, referuntur.

Comus.] Philostratus secunda pictura graphicè depingit Comum commestationum, festiuitatùmque Deum; qui Phornutum exscripsit. Sic enim ex interpretatione Iodoci Velarei; Dæmon est Comus, à quo *κωμίζεν* adstans thalami foribus aureis vt puto. Tarda autem ac difficilis ipsarum comprehensio, ac cognitio quòd in tenebris sint. Nox enim non à corpore sed à tempore picta est. Vestibulo autem sponfos admodum felices in lecto iacere indicant, & Comus iuuenis, ad iuuenes accedit, mollis nec adhuc ephebus, præ vino rubicundus: Et quòd ebrius sit rectus dormiens. Dormit autem faciem quidem in pectus deiiciens, & gutturis nihil ostendens, sinistram venabulo sustinens. Sed manus sustineri arbitrata soluitur. Et profectò is exprimitur affectus qui in dormiendo exordio accidit, cum nobis somno blandiente, cogitatio in eorum transit obliuionem quæ continet. Vnde & quæ in dextra est facula, manum præ somno languentem effugisse videtur. Sed Comus metuens cruri adhaerentem ignem, sinistram quidem tibiam in partem dextram, faculam verò ad sinistram transfert, vt ignis vaporem declinet, ab exposito genu manum arcens. Faces autem debentur quidem à pictoribus his, qui in vigore sunt ætatis constituti, & absque his cæcutint picturæ. Como verò paululum facie opus est inuenti, & à capite umbram trahenti. Verùm cæteræ corporis partes exactæ effectæ sunt, eas illustrante, atque in lucem educente facula. Rosarum autem corona laudatur quidem, sed nequequam à specie; flauis enim ac cæruleis si contigerit coloribus florum imagines referre, haud magnus est labor. Cæterum ob coronæ laxitatem ac mollitiem laudetur oportet. Commendo & rosarum rosidum, ipsasque cum odore pictas assero. Quid reliquum est Comi? quidnam aliud præterquam lasciuientes. Nonne Crotala, strepitusque intonans, ac vox enormis te petit? Lampades quoque sublucent, vnde & lasciuientibus quæ ante pedes habent, videre, & à nobis videri licet. Multus autem populus simul accersitur, & mulierculæ cum viris incedunt, & calciamentum extat, & præter peculiarem cinguntur consuetudinem. Nam Comus & mulieri virum agere, & viro stolam induere mulierem, muliebritérque incedere permittit. Et coronæ non amplius floridæ, sed ipsarum quod capitibus concinnatæ sint, ablata est hilaritas, cum per luxum & lasciuiam currant. Florum enim libertas malum auersatur, vtpote quæ eos ante tempus flaccidos reddat. Plausum etiam quendam imitatur pictura, cuius maximè indiget Comus. Nam dextra contractis digitis subiectam sinistram ad cauum plectit, vt manus cymbalorum more percussæ consonæ fiant.

Comus igitur gaudij, comeffationum, cantionum, chorearum Deus, quæ cum in homine sanguineo sint, non impropiè illo Deo repræsentantur. Plutarchus ad finem quæst. 6. lib. 8. Symp. quæst. comeffari deriuat à *κώμῳ*, quæ dictio & comeffationem significat. Aristophanes in Pluto *ἔσκει ὅτι κώμον βαδίζειν, i.e. visus ad Comum*, hoc est, ad comeffationem, festiuumque conuiuium. Consulenti Antigono adhuc iuueni an *κώμον* adiret, respondit Menedemus, Regis te filium esse memineris. Laërtius in Mened. lib. 2.

Comus cantionem etiam significat. Pindar. Olymp. 6.

— πὶ κῷ.
 ἀνδρὲς κώμῳ ἀσπώτα
 νῦν πᾶσι σὺν εὐκασίῳ.

Quod etiam viro cantici Domino nunc adest Syracusano. Apud Aristophanem in Ranis, *κρηπυλόκωμῳ*, est vinitorum Hymnus. Athenæus lib. 14. Deipnosoph. ex Tryphone Nomenclaturarum lib. 2. has inter tibiales cantiones Comon primò recenset: Comum, Bucoliasmum, Gingras: Deinde etiam Tetracomon, Epiphallon, Choricam, Callinicon, Polemicam: & præterea Hedycomon, Sicynnotyrben, Thyrocopicon, quæ Crousthyros etiam dicitur, Cnifmon, Mothona, quæ omnes cum saltatione canebantur. Imo *κώμῳ* saltationis etiam nomen est. Anacreon

Ὁ δὲ Ἔρως ὁ χρυσοχαίτας
 Μετὰ τῆς καλῆς λυαίης,
 Καὶ τῆς καλῆς Κυτήρης
 Τὸν ἐπίεστον γεραίοις
 Κώμον μετέσει χαίρων.
 Sed & aurea decorus
 Veniens coma Cupido,

Comitante

Comitante cum Lyao,
Comitante cum Cythere,
Senibus voluptuosam
Chorem lubens frequentat.

Nonio κῶμⓄ εὐρησις festi hilaritas est, & Eustathio etiam apud Dionysium lib. de situ orbis dum de Bretanidibus insulis, ita scribit:

Αρχὴ δὲ νησιῶδων ἕτερⓄ παύρⓄ ἔνθα γυναικες
Ανδρῶν ἀντιπέριθεν, ἀγαυῶν ἀμνητῶν
Ορνύμδρα τελέτῃσι κτῆ νόμον ἴσα Βάκχῳ.
Στεφάμδρα κιασοῖο κατὰφυλάω κορύμβοις,
Εννύμρα πατῆρῆς δὲ λογύτρⓄ ὄρνυ) ἠχῆ.
Ου) ἔτω Θρήικες ἐπ' ἠίοσι ἀψύνδοιο

Βισονίδες καλέσων εἰς βρομον εἰραφιῶτην,
Οὐδ' ἔτω σὺν παῖσι μελανδίνην ἀνά γάγῃην
Ἰνδοι Κῶμον ἀγασιν ἀειβρεμέτη Δωνύσω
Ὡς κείνον κτῆ χῶραν ἀνδρόθεσι γυναικες.

Nisiadum spatio non distant littora longo,
In quibus uxores Amnitum Bacchica sacra
Concelebrant, hedera foliis, teetæq, corymbis.

Non sic Bistonides absinthi ad flumina Thraces

Exeritis celebrant clamoribus Iraphioten,

Non sic prærupto, qua currit gurgite Ganges,

Eoi strepero peragunt Comum Dionysio

Oceani tranans hic nauibus aquor apertum.

Hic Comus pro solemnibus epulis ponitur. Priscianus enim cuius hi versus sunt, penultimum sic reddiderat:

Indi solemnnes epulas peragunt Dionysio.

Ita describitur iocularis viuendi modus, quo lasciuire solet etiam hodiè iuuentus in hilaribus, vnde & nomen Comi retinuit mutato C. in M. Vocamus enim idiomate Gallico *momum*, qui laruatus, & ludibundus cum talis Bacchanalia peragit.

Omnes Comi hæctenus recensiti conueniunt cum sanguineis, qui sunt festiuitatum, comessationum, & saltationum antesignani. In hilaritate nihil sanguineis iucundius, in conuiuuiis nihil salsius, in choreis nihil promptius: si gaudendum, toto exultant pectore, si comessandum, pleno risu adsunt, si cantandum, pleno ore iubilant, si saltandum, ipsi choragi primi tripudiant & pede libero plaudunt choreas. Veri Comi sanguinei, semper Comi comites, & vbique Comum agunt.

I. I.

Hortorum, & Flore.] Comus coronatur Floribus hic, quemadmodum & apud Philostratum, & Phornutum. At quibus Floribus? variis, sed rosis inter cæteros Flores, quæ cum vere proueniant, vernum tempus significant. Epigrammatarij in Anthologia, εἰαεινὸν ῥόδον, vernam rosam vocant. Et Ouidius 5. Fastorum

Dum loquitur vernas afflat ab ore rosas.

Anacreon:

Ἰδὲ πῶς ἔαρⓄ φανέντⓄ

Χάριτες ῥόδα βρύουσι.

Videns ut incunte vere

Charites rosas abundant.

Neque verò tantum rosæ, sed Florum omnium suaueolentium maxima seges, vere tellurem ornant. Martial. lib. 2.

Florida per varios ut pingitur Hybia colores,

Cum breue Siccania ver populantur apes.

Tibull. lib. 3.

Mulcebant Zephyri natos sine semine flores,

Cum se purpureo vere remittit humus.

Manil. lib. 1. Astronom.

— florentia tempora veris.

& lib. 3. de iisdem temporibus loquens,

Tum primum multa pelagus consternitur vnda,

Et varios audet flores emittere tellus.

Ouid. in transformat.

*Omnia tunc florent, florumq; coloribus almus
Ludit ager.*

Idem Trift. lib. 3.

*Iam violas pueriq; legunt, hilaresq; puella,
Rurag; qua nullo nata serente vehunt.
Prataq; pubescunt variorum flore colorum.*

Virgil. Eclog. 9.

*Hic ver purpureum, varios hic flumina circum
Fundit humus flores.*

Seneca,

Vere cum flores venient tepenti.

Ver quod Floribus hic designatur, humidum & calidum est, tum ex Macrobo. Saturn. lib. 7. cap. 5. tum ex Medicis nostris passim, atque etiam ex astronomis, & Philosophis. Scire tamen operæpretium est, ver licet calidum & humidum sit, eius tamen menses tres, æqua ratione calidos & humidos non esse. Cum sol in Ariete est, initium est veris, quod cum proximè hyemem quæ humida & non calida est, subsequatur, magis humidum quàm calidum est. Cum sol Geminos percurrit, finis veris est instanti æstati calidæ & non humidæ vicinus. Propterea calidior est quàm humidior censenda, extrema pars verni temporis. Medium autem veris cum sol est in Tauro, ab extremis æqualiter distans temperatè calidum & humidum habendum. Quæ qualitates sanguini adscribuntur. Magnus enim Hippocrates libro infra citando, & Galen. lib. 2. de facultat. natural. humidum & calidum sanguinem prædicant. Nec audiendus Aristoteles, vel interpretandus est cum Thoma Aueiga, si quando frigidum, & siccum vocet sanguinem, ni sanguis calidus & humidus esset, non posset eo ali corpus nostrum, propter quod nutritio est; est humidum absumptum cui calidum infidebat, debet igitur sanguis calidus & humidus esse, vt humidi & calidi vices impleat. Verno tempore qualitibus simili sanguini, exuberat sanguis: at ver huiusmodi est, vt antea dixi: illo igitur tempore maxima sanguinis est copia ex Hippoc. de natura humana, & in sphaera corporis hum. vbi propter eandem rationem vernam phlebotomiam suadet, & iuuenes tunc temporis si ægrescant, à sanguine laborare scribit. Et lib. 3. Aphor. 20. profluua sanguinis vere vigere asserit, quod quotidie experimur. Cum igitur ver Floribus cinctum ab antiquis pingeretur Ouid. 2. transformat.

Verg; nouum stabat cinctum florente corona.

quod & repetit tertio de Ponto:

Tu neq; ver sentis cinctum florente corona.

ita Comus coronari Floribus debuit, vt ostenderetur vere vigerè sanguinem. *Speciosus.* Inter illa quæ in pulchritudine desiderantur colorum concinnitas est, quæ à sanguine. At qui colores illi? non niger, qui à melancholia, non flauus, qui à bile, sed ruber, cum albo mixtus, qui in sanguineis est, quia eorum corpus humore temperatiore rubram albedinem, & albam rubedinem, lactis & liliorum candorem cum rosarum, & purpuræ rubore carni conciliante, constat. Anacreon absolutam pulchritudinis imaginem pictori describens hæc habet carmina:

*Γεῶρε ρίνα κ; παρειὰς,
Ρόδα τῶ γάλακτι μιξῆαι.
Nasum genasq; pinges,
Lacti rosas remiscens.*

Ouid lib. 3. transform.

*----- eburnea colla, decusque
Oris, & in niueo mistum candore ruborem.*

Tibull. lib. 3.

*Candor erat, qualem præfert Latonia Luna,
Et color in niueo corpore purpureus.
Vt iuueni primum virgo deducta marito,
Inficitur teneras ore rubente genas.
Vt cum intertextunt amaranthis alba puella
Lilia, & autumnio candida mala rubent.*

Hippocrates citato libello, corpus sanguinei floridum, colorémque elegantem esse scribit.

I I I.

Flore iuuenta.] Quod in anno ver, iuuentus in vita est. Ver dat Flores, vt supra ostendi, & iuuentus Florida est, vt virilis ætas fructuosa. Maro de obitu Meccenatis, *illa rapit iuuenes, prima florente iuuenta.*

Pindarus in Isthm. *εὐανδέα ἀλιχίαν*, pulchre Floridam iuuentutem. Amasius ille Charea in Eunucho Terentij, puellam quindecim annorum Florem vocat. Homerus Iliad. v. de Ænea loquens,

Καὶ δὲ ἔχθ' ἡβῆς ἀνθ' αὐτῆς.

Flos quoque adest aui.

At quis in iuuentutis vere Flos germinat? barba, quæ vernare dicitur, quia in vitæ vere se prodit. Martialis lib. 2.

Cum tibi vernarent dubia lanugine mala.

Macrob. lib. 1. in somnium Scipion. cap. 6. barbam Florem vocat. Post ter septenos annos, genas Flore vestit iuuenta; iuuenta quæ à Symmacho lib. 10. epist. 22. ad Theodosium, & Arcadium verigentis ætatis nominatur. Eratosthenes apud Stobæum Serm. 113. vigentem ætatem veri comparabat, declinantem ætati & autumnno, senectutem hyemi.

In iuuentutis Flore sanguis superabundat, ex Galeno lib. 1. prognost. 37. & lib. 3. pronost. 14. & Aphor. 30. & 27. lib. 3. qui eam causam esse dicit, cur sanguinis profluvia ex naribus fiunt in tali ætate constitutis. Virgil. lib. 1. Æneid.

----- *lumenq; iuuenta*

Purpureum,

dicit, quia cum sanguis in iuuenta copiosius affluat, iuuenis Æneæ formam augebat, rubicundo scilicet colore. Cæterum Comus Iuuenis depingitur à citatis authoribus.

I V.

T*ibia cui.*] Comus cum Tibia in læua manu pingitur in Phorn. & Philost. hic etiam eodem modo figuratur, vt significetur sanguineos musica delectari. Cùm enim sint temperatiore temperamento, quia sanguis temperatus est, ex Galeno comment. in lib. de natura hum. musica, quæ vocum est temperamentum, capi & affici debent, vt pote re ipsis congrua & simili. Præterea sanguinei copiam spirituum tenuium limpidorum, & perfectè elaboratorum habent, qui facilius ad exterioris soni motum concitantur; Apollo qui iuuenis ab antiquis pingebatur, quique ab Epigrammariis *ἡδόνων*, hoc est, *letus* nominatur, citharam, & ex aliquorum opinione Tibias inuenit: debuit esse sanguineus rerum ad musicam pertinentium inuentor.

V.

M*yrthus.*] Myrto sanguineos amantes esse hic indicatur, vt infra dicam. Myrtus autem cur statim post tibiam ponatur ex lib. 9. Martiani Capellæ versibus collige,

*Puer ipse versiformis
Facibus studet Cupido,
Arcusq; dulcinerues
Roseo ligant ramali,
Feriato linquit arcu
Calamos parente musa,
In carminis leporem
Curam negat sagittis:
Tenerumq; arundinetum
Nostrum in melos relinquit.
Nunc ergo corda mulcent
Papor & canor iugati,
Placet ac decet vicissim
Cantemus, atque amemus.*

Myrtus Veneri dicatur, an quia ad mare nascatur è quo nata Venus? an quia Myrto coronata adstitit iudicio Paridis, victoriâque de Pallade, & Iunone reportauit,

Κάλλεσσι ἐνεκεν Κύπριον ὄτρ' ἔειπ' ἠερέθισσαν

Αἰθνήν), κόσμονσεν ἐν Ἰδαίοισιν ὄρεσσι.

Quod Venus Idæis est illa in montibus olim

Compta comas, vbi de forma contentio nata est.

ait Nicander noster in Alexipharmacis. An quia mulieres minimè sibi à Venere temperantes Myrto vtantur, aut abutantur potius, vt aperta libidinis vestigia deleant. Ob illas rationes Myrtus est Veneris, & amantum planta. Virgilius lib. 6. Æneid. amantes in Myrteto locat:

--- *quos durus amor crudeli tabe peredit,*

Secreti celant calles, & myrtea circum

Sylua tegit.

Sanguinei de hoc sunt numero, facilè enim amorem concipiunt. Cum enim sint molles, hilares, faciles, & comes, resistere amori nesciunt, ex Platone in sympos. calorem, & humiditatem in se habent libidinis incentiua, propterea feruntur in Venerem. Ad hæc. Sanguis vitæ sedes, & materia spiri-

tuum in illis feruet, turgēt, inflat, implet, & motus mouet, vult exire qua dara à natura porta est; abundat ex seipso & excremento, quod semen est. Hinc Veneri, eiusque Cupidini addicti sunt.

V I.

FRACTUS, & EST RADIUS.] Fracto Radio, sanguineos liberales esse intellige, qui sine mensura dant. Radius enim inter alia significat hostorium, siue instrumentum, quo raduntur mensuræ. Vnde etiam prouerbum, ait Cælius Rhodig. lib. 10. cap. 4. Sine Radio cumulare, seu absque hostorio, quod est affluenter & ultra mensuram congerere. Plautus

Dij deaq̄ omnes, tantam nobis letitiam

Tot gaudia sine radio cumuletis.

Sanguinei sunt benefici & perliberales, propter humoris benignitatem.

Cæterum liberalitas statim à Venere, Fractus Radius post myrtum positus in carmine est, quia amantes omnes liberales: apud Plutarchum *δωροδοξὸν ἢ μεγαλόφρον γινέσθαι πᾶς ἐραστῆς*. Hinc vulgare antiquorum dictum Cupidinum, & amantum crumenam porri folio vinctam esse. Idem libello inscripto, quomodo Poëtæ sint legendi: *Ὁ δὲ ἄν τις μάλιστα θαυμάσειεν, φειδωλὸς ἀνὴρ ἢ μεγαλόφρον ἐμπροσθὸν εἰς ἐραστῆν, κατὰπερ εἰς πῦρ σίδηρον, ἀνεθεὶς ἢ μεγαλῆς, ἀπαλὸς ἢ ὑγρὸς ἢ ἡδίων. ὥστ' ἅπαν τὰ παλαιόμορον μὴ πᾶσι φαίνεσθαι γελῶν, ὅτι πρὸς τὸν φύλλον τὸ τ' ἐραστῆν δέδωκε βαλάντιον. ἐλέχθη δὲ ἢ ὅτι πρὸς μεθύειν τὸ ἐρᾶν ὁμοίον ἔστι. ποιεῖ γὰρ θερμὸς ἢ ἰσχυρὸς ἢ ἐλαττωμένους. id est, Quòdque vel maximè miretur aliquis, vir parcus ac sordidus, simulac in amorem incidere, non aliter quàm igni impostum ferrum, sit mollior ac tener, lentus ac suauior: ut non vsquequaque derediculum videatur illud quod ioco populari dicitur, Cupidinum crumenas porri folio ligatas esse. Dictum est autem ob eam causam, quòd amor ad similes sit ebrietati: reddit enim calidos, & hilares, & effusos. Idem Plutarchus in libello quem ἐρωτικὸν inscribit, hoc inter amoris laudēs commemorat, quòd è sordido splendidum, è parco liberalem, è tristi ciuilem, è timido audacem reddit hominem. Cùm quibus Xenophon lib. de vita Socratis consentit, his verbis: *Πολλοὶ χρημάτων δυνάμει φειδωλὸν εἶναι ἐρᾶν ἐραδιέντες ἐπέτι δύναμι*. Proinde Cupidinis siue amantum marsupium, herbaceo & fragili vinculo quod solui facilè vel frangi potius facillimè possit, ligari dicitur; Amantis enim diuitiæ non tā amantis quàm amati sunt. Amabat Anytus Anthemionis filius Alcibiadem, qui cum aliquando laruatus ædes Anyti intrasset, partemque mediam supellectilis argenteæ secum detulisset, qui aderant factum improbarunt, quasi improbè cum Anyto egisset Alcibiades; quin imò festiuè, inquit, comiter & humanè; cum enim totam supellectilem auferre ius ei dedisset meus in eum amor, partem tantum abstulit. Iul. Cæsar cùm Seruiliam M. Bruti matrè amaret, sexagies H S. margaritam ei mercatus est: & à bello ciuili super alias donationes amplissima prædia eidem ex auctionibus hastæ minimò addixit. Suetonius in Iulio cap. 50. Ex Strabone lib. 13. Antonius Cleopatrà quam deperibat non tantum sua largitus est, sed etiam omnia quamlibet pretiosa, quæ in aliis erant prouinciis in Ægyptum conuehebat, imò ipsa templa spoliabat sacra anathemata diripiens. *Τὰ κάλλιστα ἀναθήματα ἐν τῷ ἐπιφανιστάτων ἱερῶν. τῇ Αἰγυπτίᾳ χερσὶ ζοῦν*.*

Comus qui hic sanguineus exprimitur, adstare dicitur à Philostrato, & Phornuto, thalami vestibulo, quòd sponsos admodum felices in lecto iacere indicare subiiciunt; & in eadem Comi imagine multum esse populum, & mulierculas cum viris incedere, quæ omnia amorem Cupidinis & societatis, quo sanguinei ardere solent, denotant.

V I I.

EFFERT SE GRADIBUS.] Extollit se in altum, & in aërem Comus, quia sanguinei aërei sunt, quem enim in elementis locum habet aër, habet sanguis in humoribus. Sanguinem humidum & calidum supra declarauimus, eandem aëri inesse qualitates iam declaro. Primò aërem humidum esse ex eo probatur, quòd facillimè alieno termino circunducatur, suo agrè circumscribitur; quòd profectò rerum humidarum proprium esse nullus Philosophus ignoret. Maximè cum Aristoteles libro, & capite 2. de generat. humidum esse scribat, quòd non benè proprio, termino, sed alieno terminatur. Iam verò aërem esse calidum ex eo suadet, quòd aër vi coloris generetur, vt videre est in olla igni superposita. Contrà frigore corrumpitur, & in aquam mutatur, vt apparet in antris rupibus subiectis, vbi algore crassescit aër & stillat. Præterea quæ aërea sunt vt oleum, humida & calida esse scimus.

Sanguineos aptissimos esse, qui se gradibus efferant, dignitatésque assequantur liquidò dicitur in sequenti nota. Sat hic dicere, gradibus dignitates significari. Tullius Epist. lib. 1. epist. 7. obtinere summum & altissimum gradum dignitatis. Aliæ huiusmodi autoritates passim prostant.

Quibus itur ad Aurea.] Phornutus post Philostratum, Comum foribus thalami Aureis adstare scribit. Quid verò hic per Aurea tecta significatur quæ Comus subeat? sanguineos dignissimos aulis principum esse, facilèque si velint primas illic consequuturos.

Regum & Imperatorum palatia sæpe Aurea fuisse legimus. Dio Chrysostomus oratione de Regno, & Philostr. lib. 1. vitæ Apollonij Palatium Regum Persarum Aureum describit. Portæ, fenestras,

stræ, ipsi parietes Auro radiebant. Ipsa regis sella erat Aurea, ex Diodoro Siculo lib. 17. cap. 11. Imò lectus erat Aureus, cui superstabat vitis Aurea gemmis ornata, vt ex Amyntæ libro primo de ponderibus & stateris refert Athen. Nero ex Cornelio Tacito lib. 15. annal. domum extruxit, in qua haud perinde gemmæ & Aurum miraculo erant, de qua sic Tranquillus in Nerone cap. 32. Domum à palatio Exquiliis vsque fecit: quam primò transitoriam, mox incendio absumptam, restitutamque Auream nominauit. Alexandri magni tabernaculum erat Aureum, lacunaria aurata, & thronus Aureus; Athen. lib. 12. Deipnosoph. Si quibus ad Aurea principum palatia aditus esse debet, sanguinei sunt. Aulici formosi esse debent, sanguinei formosiores sunt, tum viuido colore, roseo ac florido & splendente ex albo & rubro mixto; tum etiam corpore non quidem multo adipe obeso, sed carnosissimo, ex lib. 2. Temperam. multa enim caro à multo sanguine est; Galen. de arte Medicinali cap. 59. Aulici læti, festiui, iucundi, salsi, faceti, esse debent; tales sunt sanguinei; ex Hippoc. enim lib. de præparatione hominis, frequenter rident, qui puriore fruuntur sanguine; Hilares sunt, comes, ridibundi, iucundarum rerum & hominum amantes, & vt cum Aristophane loquar,

ἰσεφωμένοι,
Γελῶντες, εὐφημῶντες.

Coronati, ridibundi, faustis acclamationibus intenti. Aulici esse debent dociles, ingeniosi, & apti rebus omnibus. Huiusmodi sunt sanguinei ob ingenij vigorem, & insitam ex sanguine vim. Aulici non ita facilè ira succendi debent. Sanguinei non sunt in iram proni, humiditate enim sanguinis & benignitate feruor bilis obtunditur. Canunt, amant, dant effusè aulici. Vide Balthasarem Castagl. Sanguineos hæc eadem agere supra docui.

V I I I.

Aurea tecta.] Sanguineo dignissima, quia vt ferrum bilem refert, plumbum melancholiam, pituitam argentum, ita sanguinem Aurum, vtrumque enim temperatum. Aurum, scribit Florentinus ille Medicus Marsilius, omnes ante omnia probant tanquam rerum omnium temperatissimum, & à corruptione tutissimum. Soli quidem propter splendorem, Ioui autem propter temperaturam consecratum. Ideoque posse calorem naturalem cum humore mirificè temperare, humores à corruptione seruare, Solarem & Iouialem spiritibus inferre virtutem. Verumtamen oportet durissimam Auri substantiam subtiliorem facere penetratūque facillimam. Nouerunt enim cordialia runc maximè latentem cordis recreare virtutem, quando in eis attrahendis minimè natura laborat. Vt autem minimè fatigetur, vel subtilissima iam effecta, vel cum subtilissimis sunt exhibenda. Optimum fore putant si absque aliena permixtione Aurum potabile fiat, sin minus possit, contusum, & in folia redactum accipi volunt. Aurum vt ferme potabile habeas, collige flores borraginis, buglossi, melissæ, quam citrariam nominamus. Et quando Luna (subiicit idem) Leonem subit vel arietem, vel sagittarium, aspiciatque Solem aut Iouem, coque cum candido saccharo aqua rosacea liquefacto, & pro qualibet vncia infere diligenter Auri folia tria, ieiunus cum vino quodam Aureo sume. Item, aquam ex capone destillantem foco, vel aliter consumpto, vna cum Iulep sume rosaceo, in quo Auri folia quædam antè contuderis. Præterea in nitidissimam fontis aquam Aurum exstingues ignitum, cum eadem Auri contundito folia, eadem vinum Aureum temperato, & vnà cum eiusmodi potu comedito recentem oui vitellum. Facile verò in tota corporis arbore seruabis humorem, si in radicibus conseruaueris: Accipe igitur gallinarum & pullorum eiusmodi, atque caponum cor, iecur, stomachum, testiculos atque cerebellum, coque aqua modica minimo sale, cocta contunde ex tota carne, & toto iure & saccharo, addito recentis oui vitellum, fac placentam modico cinnamomo, crocoque conditam, & auratam, ac vescere esuriens semel, saltem quarto quoque die, & tunc quidem sola, claro tamen ad potum addito vino. Hoc Aureo victu Aureas hoc est sanguineas in te virtutes hilaritatem, amorem, benignitatem, temperaturam, & alias procreabis. Addi temperaturam, quia sanguinea temperatura omnium temperatissima est, & temperatura Auri significatur. Pindarus sic oden omnium primam orditur.

Λειπον μὲν ἕδωρ. ὁ δὲ
Χρυσὸς, αἰτόμενον πῦρ
Ἀπὸ δὲ πρὸς νυκτὶ,
Μεγανόρῳ ἔξοχα πλάττει.

Optima quidem res aqua, & aurum (velut ignis noctu ardens) coruscet eximie inter superbificas diuitias. Quibus in versibus Aurum inter aquam ignemque ponitur, quod temerè factum minimè credendum est, nimirum significare voluit æqualissimum perfectissimum purissimumque Aurum esse corporum, quæ ex elementis componuntur, ita vt ignis actio vehementissima, & aquæ corruptio & rubigo, eius vix possint perfectionem labefactare, vnde Cyrus Theodorus, Aurum ἀμειχρον, id est, *inexpugnabile* nominauit, quæ certè quadrare sanguini videntur. Inter bilem & pituitam nonne locum habet? num illius calorem, huius humiditatem tenet, sed absolutiore perfectiorēque gradu? Non enim calor sanguinis ficcus & acer est, vt bilis; nec sanguinis humiditas aquea est. Quo fit vt viuacif-

fimi sint qui sanguinea sunt temperatura, quia in calido humido longissima vita est. Hoc enim ordine ratione vitæ longioris, temperaturæ locantur ab Haly filio Abbas. Breuissimæ vitæ sunt frigidi sicci; deinde, frigidi tantum; tertio, sicci tantum; quarto frigidi; quinto calidi sicci; sexto, humidi tantum; septimo calidi tantum: Postremo longissimæ vitæ sunt calidi humidi, & contra breuioris æui esse dixi, qui qualitates istis postremis pugnantibus habent, frigiditatem scilicet & siccitatem. Cum enim vita in humido & calido cum debita quantitate & qualitate consistat, tum ex omnibus nostris doctoribus, tum ex Aristotele lib. de respirat. mors adueniet ex illorum defectu. Id causæ est cur mors definita sit, frigiditas cordis ex humidi inopia. Iam sanguinei cum humidi sint, non humore aqueo, sed aëreo & pinguiusculo: Et calidi etiam, non calore tenui, raro, & acri, sed benigno: longiorem vitam ducunt. Iure igitur merito sanguis thesaurus vitæ dicitur, quandoquidem Aurum est, quo vita habetur, conseruatur, & diurnitatem assequitur, cuius qui inopes sunt vitæ etiam inopes sint necesse est.

Dicat fortasse aliquis in superioribus aliquid esse contradictorij. Diximus enim sanguinem & sanguineos esse temperatos, diximus & eosdem esse calidos & humidos. At quæ calida & humida sunt, temperata esse non possunt, nec quæ temperata, calida esse & humida. Dico sanguinem modo temperatum, modo calidum, & humidum dici ab Hippocrate, & Galeno sexcentis in locis, sed diuersa consideratione. Sanguis in seipso expensus temperatus est, quia nullius qualitatis euiden-
ιασβολια siue excessum habet. Constat enim ex pituita frigida & humida, ex bile calida & sicca, & melancholia frigida & sicca, quibus necessarium est sanguinis massam temperari, & magna moderatione librari. Qua quidem consideratione existimandum, est sanguinem sæpissimè temperatum ab artis nostræ principibus fuisse appellatum. Si verò sanguis cum reliquis humoribus, & cum quouis eorum conferatur, nulli dubium erit quin calidus & humidus dicendus sit. Nam Galenus lib. 2. de causis morb. calorem & humiditatem sanguinis venatur collatione facta ad humores reliquos. Addo etiam insuper, propriam & peculiarem eam esse sanguinis temperiem, & vtilem corpori quod calido & humido viuit. Nam licet temperatus dicatur, id potius intelligendum est, quod modico excessu versus calorem & humiditatem recedat, quàm quod re vera talis existat: siquidem quarta substantia abundantior est reliquis succis, & ea temperie reliquos coercet ac moderatur, quod ex omnibus calor & humiditas eluceat, adeo tamen moderatè, vt ferè in naturæ mediæ æquilibrio pendere videatur. Idem de vere medio maximè dicendum est, quod in se consideratum temperatum censetur, quia nullius qualitatis euidenti excessu præpollet; cum reliquis tamen tempestatibus comparatum, & humidum, & calidum habetur.

Quæ sanguineæ temperaturæ sunt, satis superque declarata, in Alexandro demonstro, cuius temperatura ad sanguineam vergebat. Sanguinei belli & venusti sunt, Alexander forma fuit laudabilis: testes Lyssippi statua. Testis candor ille, qui in toto corpore elucescebat, & in genis & pectore, vt notat Plutarchas, purpurascebat. Candor erat ab humida, rubor à calida sanguinis qualitate.

Sanguinei musica afficiuntur: Alexander Achillis lyram habebat, qua fortium virorum laudes canere consueuerat.

Sanguinei comitate & vrbanitate præstant, Comis & vrbanus erat Alexander. Cum è Macedonum copiis ad mare remitteret murilos ac valetudinarios, proditus est quidam qui falsò inualidis se adscripserat. Is ad Alexandri conspectum adductus, falsus est ingenuè se ob amorem Telesippæ ad mare profectæ morbum prætexuisse. Cui Rex abire permisit, eius amori comiter indulgendo. Idem dum omnes gentes infatigabili cursu lustraret, quodam loco niuali tempestate oppressus, senio iam confectum militem Macedonem, nimio frigore obstupefactum: ipse sublimi & propinqua igni fede sedens, animaduertit: factaque non fortunæ, sed ætatis vtriusque æstimatione descendit, & illis manibus quibus opes Darij afflixerat, corpus frigore duplicatum, in suam sedem imposuit. Idem Alexander licet violentia morbi dilaberetur, in cubitum tamen erectus, dextram omnibus, qui eam contingere vellent, porrexit.

Sanguinei clementia & humanitate antecellunt. Et Alexander excelluit. Cum accepisset esse quendam qui conuitiis ipsum impeteret, Regium est, inquit, cum facias benè, audire malè; indemnemque dimisit.

Sanguinei vt humani sunt, ita & liberales & munifici. Certè Alexander vt humanitate, ita largitate de omnibus merebatur. Cum multi eius milites violentia militari, & tumultuoso clamore imperium detractassent, eiulatu atque pœnitentia percussus Alexander, eis nunc modestè inculcatis, nunc comiter appellatis, complures bello inutiles exauctorauit, magnificentissimèque donatos dimisit. Anaxarcho Philosopho iusserat quæstorem dare, quantumcumque ille postulare: cumque quæstor audita postulatione turbatus Alexandro indicasset, Philosophum petere centum talenta Rectè, inquit, facit, sciens se amicum habere, qui tantum dare & possit & velit. Perillus vnus ex amicorum Alexandri numero (habebat enim amicorum multitudinem, quod sanguineorum proprium est) filiabus suis ab Alexandro dotem petiit. Iussit rex illum capere talenta quinquaginta, cumque ei respondisset, decem satis esse. Tibi quidem, inquit, satis est tantum accipere; mihi verò non satis est tantum dare. Xenocrati Philosopho quinquaginta talenta dono misit: ea cum ille recusasset accipere,

cipere, dicens sibi non esse opus, interrogavit, ane amicum quidem vllum haberet, cui esset opus. Nam mihi, inquit, vix Darij opes in amicos sufficerent.

Sanguinei lepore, & morum festiuitate celebrantur, Alexander à Plutarcho dicitur omnium Regum in consuetudine festiuissimus, neque vllius exors leporis.

Sanguinei sunt iucundarum rerum amantes, & hominum: erat & Alexander. Chares Mityleneus refert apud Athen. Alexandrum cum mala pulcherrima in agris circa Babyloniam reperisset, iis scaphas compleuisse, ac illorum iactu è nauibus vt pugnarent, imperasse, periucundo eo spectaculo, quod inde *μηλομαχίαν* appellarunt.

Sanguinei potores sunt ac vinosi. Comestationes amant cum Como, qui à Philostrato, & Phornuto, præ vino rubicundus ac ebrius pingitur. Alexander vinolentus à Plutarcho, Arriano, Curtio, & Athenæo describitur, nec hic opus hederam dare Baccho, notus omnibus est.

Sanguinei cum amicis ioculariter versantur, gaudent rident, recreantur, & potant. Alexander gaudens, ridens, iocans, & commessabundus dies septem Carmaniam peragrauit. Illum equi octo composito gradu vehebant, sequebantur currus frequentes, partim purpureis, & picturatis tapetibus partem arborum virentium ramis inumbrati, quibus alij vehebantur amici & duces coronati potantesque. Videres non cetra, non galea, non farissa: sed phialis, pateris, calicibusque milites per ludum armatos, dum circumsonabant omnia loca fistulis, tibiis, carminibus, cantilenis, & mulierum circumludentium plausibus. Gedrosiæ ludos spectauit cum incredibili voluptate. Ecbatanis spectacula, & solemnnes dies indixit. Bagoam in theatro deosculatus est.

At sanguinei amasij sunt; Alexander verò temperantissimus fuit, qui Darij filias, & eius vxorem formosissimam captiuas licet, non violauit? Amori etiam deditus fuit Alexander, vt ex Dicæarcho, & Carytjo probat Athenæus lib. 13. Sed cohibuit ille sese. Hæc enim verba sunt authoris. *Vt ad amorem propensior fuit Rex Alexander, ita in eo, quod honestissimum ac maximè decorum est, temperans.* Concludam verbis Q. Curtij lib. 10. in quibus sanguineam indolem graphicè descriptam videas. Liberalitas sæpe maiora tribuentis, quàm à Diis petuntur: elementia in deuictos: tot regna aut reddita, quibus ea demperat bello, aut dono data: mortis, cuius metus cæteros examinat, perpetua contemptio: gloria, laudisque vt iusto maior cupido, ita vt iuueni, & in tantis admittenda rebus. Iam pietas erga parentes, quorum Olympiada immortalitati consecrare decreuerat, Philippum vltus erat. Iam in omnes ferè amicos benignitas, erga amicos beneuolentia: consilium par magnitudini animi, & quantam vix poterat ætas eius capere, solertia: modus immodicarum cupiditatum, Veneris iuxta naturale desiderum vsus: nec vlla, nisi ex permissio voluptas. Ingentes profectò dotes erant.

Symbola.] Symbola præter alia significata quæ missa facio, dicuntur signa quædam quasi ænigmata rei alicuius occultæ & reconditæ, quæ etiam *συνδήματα*, & *ἀλληγορήματα* dicuntur, qualia fuerunt Symbola Pythagorica, de quibus, vide Laërtium lib. 8. vide etiam quæ de hieroglyphicis infra habeo.

MELAN-

MELANCHOLICVS

E M B L E M A I I.

*Saturnus requiescit humi, manus ora coerces,
 Et senio tardos plumbea vincla pedes.
 Impallescentem libro terebrata dioptra,
 Polypus & cingit, tristificusq; lepus.
 Et siccis hic ponunt foliorum examina rami:
 Ista Melancholici sunt hieroglyphica.*

Hieroglyphica.

SATVRNVS, hieroglyphicum, *MELANCHOLICI*. num. I.
 TERRA, hieroglyph. *MELANCHOLIAE*. num. II.
 INDEX AD OS ADMOTVS, hieroglyph. *SILENTII*. num. III.
 SATVRNVS, hieroglyph. *TEMPORIS*. num. IV.
 PLVMBVM, hieroglyph. *MELANCHOLIAE*. num. V.
 DIOPTRA, hieroglyph. *PRVDENTIAE*. num. VI.

Tenacitatis. num. VII.

Malignitatis, & Fraudulentiae. num. VIII.

Auaritiae. num. IX.

Somniorum horrendorum. num. X.

Curarum. num. cod.

Timoris. num. XI.

Solitudinis. num. cod.

Famiae impatientiae. num. XII.

Ciborum salforum amoris. num. cod.

Breuioris vitae. num. cod.

POLYPVS, hieroglyph.

MELAN-
CHOLICI.

LEPVS,

- LEPVS, hieroglyph. *Tristitia.* num. XIII.
Vigilantia. num. XIV.
Timoris. num. XV.
Maciei. num. XVI.
Edacitatis. num. eod.
Libidinis. num. XVII.
Solitudinis. num. eod.
Solertia. num. XVIII.
- DECIDVI RAMI, hieroglyph. *AVTVMNI.* num. XIX.

Hæc Melancholica constitutio, præcedenti, sanguineæ scilicet, in omnibus aduersatur. Melancholici autem nomen, non pro eo qui Melancholico morbo laborat hic accipitur, licet ita vt plurimum ab auctoribus vsurpetur; sed pro eo in quo plurimum est Melancholici chymi. De hoc nomine infra.

Saturnus.] Melancholica constitutione qui est, Saturno exprimitur, tam enim Saturnus Melancholicus, quàm Iupiter lætus. Morosoph. Emblemata 50.

Est grauis iste senex, sed lætus Iupiter, ambos

Allicit, & iungit docta Minerua simul.

Tristia qui miscet lætus, & gaudia lætu,

Temperat, hic Pylj secula regis ager.

Et certè nihil in Saturno nisi Melancholica videas. Filios vorat, virilia refecat, in compedes coniicitur, in tartarum detruditur, à Ioue ligatur. Et Saturni sacrificiis quid tristius, quando Carthaginenses suos illi filios immolabant? vt author est Plutarchus *ἠπὸ δεισιδαιμονίας*; & Phœnices etiam, vt testatur Apollodorus apud Porphyrium, quem & allegat in huius rei testimonium D. Cyrillus contra Iulianum lib. 4. Et Saturno planeta quid magis Melancholicum? lib. 7. Epigrammatum Græcorum, vbi varia variis planetis dantur attributa Saturnus *συγνός*, hoc est, *tristis* dicitur. Firmicus Maternus scribit Saturno in secundo signo ab Horoscopo per diem existente, reddi homines Melancholicos, latentes, absconsos, solitudinis amantes, quæ certè cum Hebræo, Syriaco, & Phœnicio Saturni ethymo appositè conueniunt; *סתר Sathar* enim nihil nisi absconsus notat, quod Melancholicorum, vt Timonis vitium est. Hic aliqua ex primo *ἀποτελεσμαίτων* Ptolemæi apponam, quæ & ad hunc locum, & ad alia subsequentiâ faciet. Illic dicitur Saturni sidus frigidum esse & ficcum, quæ Melancholiæ qualitates sunt vt infra dicam. Frigoris ratio est, quia sit à sole remotius, siccitatem parit interiectum à terra spatium. Martem Solis propinquitat torret, ac siccescere facit. Iouem temperatum reddit, hinc Saturni frigus, illinc Martis incendium, præcipuè tamen calefacere, quia Martis, & Solis spheris incumbat. Venus vt Luna humida est, quod & ipsa luminis copia terræ vapores attrahit, recipit tamen ex propinquo caloris vim. Et similia quæ videas. Nostra lingua Gallica Melancholicos Saturnios vocat, & Ronfardus Poëtarum nostrorum coryphæus, Saturni nomen tristitiæ dat.

Requiescit.] Quia Saturnus senex. Virg. lib. 7.

Saturnusq; senex. —

& quia *βαρύγενος*, hoc est, *grauibus & tardis genibus*, apud Nonn. in Dionysiacis, est. Et Melancholici graues, & tardi sunt, non tantum genibus, sed & toto corpore, imò & in omnibus suis actionibus,

———— *mouent formicinum gradum.*

vt ait Plautus in Menæch. de quodam Medico loquens.

I I.

Humi.] Humi iacet Saturnus, quia Melancholia terræ simillima ex Platone in Timæo. Quod & ante Platonem dictum fuerat, scilicet ab Hipp. de Compos. corp. hum. Melancholicus humor, vt ibidem habetur, frigidus & ficcus est. Galen. lib. 2. de temperamentis, & lib. 3. de partib. affectis, & ibid. Thomas Rodericus Aveiga, quæ quidem qualitates in terra sunt: ex Medicorum, philosophorumque consensu. Imo ex sacris codicibus siccitas terræ probari potest. Dicitur enim cap. 1. Genes. Et vocauit Deus aridam, terram, nimirum ob maximam eius siccitatem, vt interpretatur D. Ambros. lib. 1. Exam. cap. 4. & D. Basilius homil. 4. Si quis rationem poscit, adeat Aristotelis citatum locum càm humiditatem aeris probauimus, & fici definitionem illic acceptâ huc transferat.

terraque det, eo pacto quo humidi definitionem aeri adscriptimus. Frigidam verò esse terram experientia comprobatur. Videmus enim terram pro naturali sua constitutione affectam corpora sibi apposita circumgelare. Terra quia frigida & sicca, grauis etiam est. Etiam Melancholici omnifaria grauitate corporis scilicet & animi, graues sunt. Galen, in nat. hum. nimirum quia frigidi & sicci sunt.

I O I I.

Manus ora coerct.] *Συνεδοχμῶς* Manus pro digito à pollice proximo. Oris coertio facta indice taciturnitatem significat. Martianus Capella de nupt. Philol. lib. 1. Quidam redimitus puer ad os compresso digito salutari (qui index) silentia commonebat. Apul. lib. 1. Asini aur. At ille digitum à pollice proximum Ori suo admouens, & in stuporem attonitus; Tace, tace, inquit. Ægyptij Harpocratem silentij Deum celebrabant. Vide Goropium Becanum libris 4. 5. & 6. hierogl. vbi ille multa non multum: Romani verò, Angeronam digito Ori impresso in ara Voluptatis colebant. Vide D. Augustin. lib. 18. cap. 5. de Ciuitate Dei. Titi Liuij imaginem videre est, vt refert Valerianus, supra fores prætorij Patauini, in qua digitus os comprimit, nempe quod is scribendo tam multa fit complexus, vt scriptoribus cæteris alter Harpocrates silentium indixerit.

Hic igitur digiti admotione Ori taciturnitas Melancholicorum denotatur. Cur autem Melancholici taciturni? quia frigus cum viuientium actiones retardet, vt videre est summa hyeme, in qua animalia segnia & torpida sunt, adeo vt plurima, vt annotat Galen. lib. 1. Aphor. Comment. 15. similia mortuis appareant, cum sine sensu ac motu in latibulis iacent. Non mirum si Melancholici, quos frigidus dixi, paucorum verborum sint homines, rarius & parcius linguam mouendo. At illa taciturnitas non tam vitio linguæ est verborum dædalæ, quàm voluntatis. Organum enim logicum nullo impedimento præpeditur in Melancholicis, quos interdum videmus magna volubilitate verba rotare. Id ergo euenit pertinacia, fandi negligentia, & animo ad aliquid aggrediendum tardo, & abiecto. Nam ex Hippocrate Coac. lib. 2. *αἱ μὲν σιγῆς ἀδύμια μελαγχολίαν σημαίνουσι.* Animi deiectiones cum silentio Melancholiam significant.

I V.

ET senio.] Saturnus senex erat ex Virgil. supra citato, quippe qui pater fuit Iouis, qui à Poëtis sæpius dicitur,

Guil. Perrierus Embl. 7. Saturnum senectuti ductorem facit,

Decrepitam dicit Saturnus iure senectam.

Cui iam vita, dolor: mors properata, salus.

Senili grauitate pingebatur, vt Vincentius Cartari annotat. qua enim alia forma pingi potuit, qui tempus rerum omnium à Deo antiquissimum, quòdque rebus antiquitatem dat, repræsentabat. At quomodo tempus antiquissimum? discamus ex D. Augustino lib. 1. de Genesi contra Manichæos non longè à limine. Sed & si in principio temporis Deum fecisse cælum & terram credamus, debemus vtique intelligere, quod ante principium temporis non erat tempus. Deus enim fecit & tempora. Et ideo antequam faceret tempora, non erant tempora. Non ergo possumus dicere fuisse aliquod tempus, quando Deus nondum aliquid fecerat. Quo modo enim erat tempus, quod Deus non fecerat, cum omnium temporum ipse sit fabricator? Et si tempus cum cælo & terra esse cœpit, non potest inueniri tempus, quo Deus nondum fecerat cælum & terram. Cum autem dicitur, quid ei placuit subito, sic dicitur, quasi aliqua tempora transferint quibus Deus nihil operatus est. Non enim transire poterat tempus, quod nondum fecerat Deus, quia non potest esse operator temporum, nisi qui est ante tempora. Certe & ipsi Manichæi legunt Apostolum Paulum, & laudant, & honorant: & eius epistolas malè interpretando, multos decipiunt. Dicant ergo nobis quid dixerit Apostolus Paulus, Agnitionum veritatis, quæ est secundum pietatem Dei in spem vitæ æternæ, quam promisit non mendax Deus ante tempora æterna. Æterna enim tempora quid ante se habere poterunt? Hoc ergo cogantur exponere, vt intelligant se non intelligere, cum temerè volunt reprehendere, quod diligenter quærere debuerunt. *Et paulo post.* Non coæuum Deo mundum istum dicimus, quia non eius æternitatis est hic mundus, cuius æternitatis est Deus: mundum quippe fecit Deus, & sic cum ipsa creatura quam Deus fecit, tempora esse cœperunt. Et ideo dicuntur tempora æterna, non tamen sic sunt æterna tempora, quo modo æternus est Deus, quia Deus est ante tempora, qui fabricator est temporum. Cum igitur de rebus creatis nihil sit tempore antiquius, tempori senilem formam merito datam dicamus. Tempus verò Saturno figuratum ex Macrobo. lib. 1. Saturn. cap. 4. discimus, ex quibus & ea quæ ex D. Augustino retuli confirmantur. Saturnum aiunt abscessisse Cælij patris pudenda: quibus in mare deiectis, Venerem procreatam: quæ à spuma vnde coaluit, *αιφροδύτη* nomen accepit. Ex quo intelligi volunt cum Chaos esset, tempora non fuisse. Siquidem tempus est certa dimensio, quæ ex cæli conuersione colligitur. Tempus cœpit inde. Ab ipso natus putatur

putatur Κρόνος (Saturnus) qui χρόνος (hoc est tempus) est. Cúmque femina rerum omnium post cœlum gignendarum de cœlo fluere: & elementa vniuersa, quæ mundo plenitudinem facerent, ex illis feminibus funderentur, vbi mundus omnibus suis partibus membrisque perfectus est, certo iam tempore finis factus est procedendi de cœlo femina ad elementorum conceptionem: quippe quæ iam plena fuerant procreata. *Et post.* Falcem Saturno quidam putant attributam, quòd tempus omnia metat, exfecet, & incidat. Hunc aiunt filios suos solitum deuorare, eosdemque rursus euomere. Per quod similiter significatur, eum tempus esse à quo vicibus cuncta gignantur, absumanturque, & ex eo denuò renascantur. Eundem à filio pulsum, quid aliud est, quàm tempora senescencia, ab iis quæ post sunt nata depelli? Ex quibus quàm meritò senectus temporibus onusta hic Saturno denotetur, cuiuslibet patet. At cur senectutis tam longa hic mentio? quia illa ætas Melancholiæ imprimis subest. Apud Eurip. in Bacchis sic Cadmum alloquitur Agaue:

Ὡς Νυκτολογὸν τὸ γῆρας ἀνθρώποις ἔφρ,
 Ἐν τ' ὀμμασι σκυθρωπὸν.

*Vt morosa ipsa senectus apud homines est,
 Et in oculis tetricum.*

Senes enim sicci & frigidi. Galenus lib. 5. de fanitat. tuenda. Est, *inquit*, id quod omnes homines propriè senectutem appellant, non aliud quàm siccum & frigidum corporis temperamentum. Idem in arte Med. cap. 100. Ipsæ particulæ solidæ sicciore, & idcirco eorum vires sunt imbecilliores, atque earundem ratione corpus vniuersum frigidius. Macies, gracilitas, rugæ senum siccitatem comprobant. Id. rursus lib. 1. de fanit. tuend. paulo à princ. In eo verò quod sequitur tempore, omnibus iam partibus supra iustum sicciscentibus, non solum cuiusque officium minus probè administratur, sed etiã corpus ipsum macilentius graciliusque quàm antè, redditur. Ergo ultra siccitatem, non macilentius modò, verum etiam rugosum efficitur. Frigidi verò sunt, quia calor innatus actione sua continua, longa dierum annorumque serie ἀνπαράδχων necessariò elanguescit. Frigiditatis argumentum habes in ipsorum tremore. Tremor enim oritur ex Aristotele Sectione 3. probl. 5. cum corpus admodum friger: vel externi frigoris violentia, vt hyberno tempore cum

gelidus per dura cucurrit
 Ossa tremor.

Aut naturali calore extincto, quod fieri solet vel qualitate contraria, vel ætate,

vt cum felicior ætas

Terga dedit, tremuloq; gradu venit ægra senectus.

Ouidius 14. Metamorph. Melancholicus hic describitur senex, tristis, humi iacens: senex quidem propter rationes allatas: tristis autem, & humi iacens, præter dictas rationes vel dicendas, quia senectus quæ Melancholiam comitatur, humilis, abiecta est, & mœsta. D. Ambros. serm. 18. in Psal. 118. Non mirabilis humilitas in senectute, quæ effæta viribus, fracta debilitatibus, tristis doloribus, anhela suspiriis, coacta curarum æstibus, & ipso viuendi mœsta fastidio, alacritatem est oblita iactantia.

Tardos.] Tardiusculi sunt Melancholici tum in corporis, tum in animi actionibus propter rationes iam allatas. Pulsus Melancholicorum etiam tardus & rarus; omnia in illis aliquid tarditatis habent. Et id causæ est cur Saturnus Melancholicorum præses fingatur ligatus, vt nota proximè sequenti dicam.

V.

Plumbea vincula pedes.] Saturnus in carcerem fuit compactus, compedibusque detentus. Sibylla Erythræa;

Ἦνεκα δ' ἤκισσαν πᾶνες παῖδας δόντας
 Λάθερον, δὲ ἕσπερε Κρόνον τε ρέντε σίνδυνον.
 Καρρ' εἶχ' ἐν δεσμοῖσι Κρόνον τε ρέντε σίνδυνον
 Κρύψον δ' ἐν γαίῃ, καὶ ἐν ζώσμοις ἐφύλασεν.
*Est vbi Saturni Titan de semine natos,
 Deq; Rheæ sensit, trahit hos in vincula utrosque:
 Condens sub terra, vinculisq; coeruit illos.*

In his versibus Sibyllinis notabis Saturnum sub terra vinctum cum Rheæ, quæ terra est, vt docetur in commentariis in quartam Philostrati Epistolam pag. 107. & 108. quod absque causâ minimè factum. Indicant scilicet illi versus, Saturnum, hoc est Melancholiam cum terra qualitatibus coniunctum esse. Hinc infero rectè dictum in Emblemate, *Saturnus requiescit humi.*

Aliud quippiam significari docet Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 8. dum quærit, cur Saturnus ipse in compedibus visatur; Verrius Flaccus causam se ignorare dicit: Verum mihi Apollodori lectio suggerit: Saturnum Apollodorus alligari ait per annum laneo vinculo, & solui ad diem sibi festum, id est, mense Decembri. Atque inde prouerbium ductum, Deos laneos pedes habere. Significari verò

decimo mense semen in vtero animatum in vitam grandescere, quod donec erumpat in lucem, molibus naturæ vinculis detinetur: Aliam causam habet in fine capitis, vinctum fuisse Saturnum scribens, quod certa lege naturæ connexa sint tempora: vel quod omnes fruges quibusdam vinculis nodisque alternentur.

At fuit laneis pedicis ligatus, cur ergo hic dantur Plumbea vincula Saturno? quia Plumbum Saturno, & Melancholicis dedicatur, vt supra scripti. Philetas Poëta Cōus soleis Plumbeis vsus in calceis est, ne à vento propter corporis exilitatem efferretur. Qui Melancholica sunt constitutione, quod Philetas in pedibus, habent illi in capite, non omnibus cogitationum flabris feruntur, maturè omnia agunt, & vt Fabius Maximus,

-----*cunctando restituunt rem.*

nihil inconsiderantius agunt, sciunt & obseruant dictum Democriti Ætoli, nullam rem esse tam inimicam prudentiæ & consiliis quàm celeritatem. Præcipitata nulla reuocari pœnitentia in melius posse.

Impallescens libro.] Persiana dictio Satyra 5. quia studiis pallor contrahitur

At te nocturnis inuat impallescere chartis.

Melancholici studij amantes sunt, quia iidem solitudinis amantes,

Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit vrbes.

Horat. lib. & Epist. 2. hæc ratio est Arnaldi à Villanoua in cap. 92. de conseruanda valetud. Sed alias rationes doctiori indagine cum Ficino expiscemur.

Cur qui studio addicti sunt Melancholici sint, & Melancholici studio adducti, tres potissimum rationum species afferri possunt. Prima cœlestis, secunda naturalis, tertia est humana. Cœlestis, quoniam Mercurius, qui vt scientias inuestigemus inuitat, & Saturnus qui efficit, vt in doctrinis inuestigandis perseueremus, inuentasque seruemus, frigidi quodammodo sicci que ab Astronomis esse dicuntur: vel si forte Mercurius non sit frigidus, sit tamen sæpe solis propinquitate siccissimus, qualis est natura apud Medicos Melancholica: eandemque naturam Mercurius ipse, & Saturnus literarum studiosis, eorum sectatoribus impertiunt ab initio, ac seruant augentque quotidie. Naturalis autem ratio esse videtur, quod ad scientias præsertim difficiles consequendas, necesse est animum ab externis ad interna, tanquam à circumferentia quadam ad centrum sese recipere, atque dum speculatur in ipso, vt ita dixerim, hominis centro stabilissimè permanere. Ad centrum verò circumferentia sese colligere, figique in centro, maximè terræ ipsius est proprium, cui quidem Melancholia persimilis est. Igitur atra bilis animum, vt sese colligat in vnum, & sistat in vno contempleturque assiduè prouocat. Atque ipsa mundi centro similis, ad centrum rerum singularum cogit inuestigandum, euehitque ad altissima quæque comprehendenda: quandoquidem cum Saturno maximè congruit altissimo planetarum. Contemplatio quoque ipsa vicissim assidua quadam collectione, & quasi comprehensione, naturam Melancholiæ persimilem contrahit. Humana verò ratio & Medica hæc est. Quoniam frequens agitatio mentis, cerebrum vehementer exiccat; igitur humore magna ex parte consumpto (quod caloris naturalis pabulum est) calor quoque plurimum solet extinguui, vnde natura cerebri sicca frigidaque euadit, quæ quidem terrestris & Melancholica qualitas nominatur. Præterea ob frequentissimum inquisitionis motum, spiritus quoque moti continuè resoluuntur: Resolutos autem spiritus, ex subtiliore sanguine instaurari necessarium est. Quapropter subtilioribus clarioribusque sanguinis partibus sæpe consumptis, reliquus sanguis necessariò densus redditur & ficcus & ater. Accedit ad hæc quod natura in contemplatione, cerebro prorsus cordique intenta, stomachum eparque destituit. Quare alimentis præsertim vel vberioribus vel durioribus malè concoctis, sanguis inde frigidus crassusque efficitur. Demum nimio membrorum ocio, neque superflua excernuntur, neque glutinosi, tenaces, fuscique vapores exhalant. Hæc omnia Melancholicum spiritum generant.

V I.

T*erebrata dioptra.*] Inscitia incisoris astrolabium non Dioptram hic vides. Dioptra est instrumentum geometricum, quo distantia, altitudo, latitudo, & locorum longitudo è longinquo deprehenditur per minuta foramina, transmissa oculi acie, & interuallum colligente. Foraminosus ille caniculus qui visum colligit & dirigit, propter quem terebrata hic Dioptra, hoc est, terebra forata, *διωλιον* Polybio dicitur. Stofferinus de vsu astrolabij Dioptram & eius foramina sequentibus verbis describit. Adest, *inquit*, regula quæ extensa superponitur tabulæ instrumenti, in cuius capitibus binæ erectæ sunt tabellæ aut pinnæ, quæ ad accipiendas altitudines solis & stellarum, seu ad geometricalium mensurarum scientiam bina habent foramina sibi respondentia? hæc Arabicè vocantur Alhidada id est verticulum, quia in superficie instrumenti vertitur & mouetur, eleuatur & deprimatur. Græcè Dioptra, id est, speculatrix qua res mathematicas scrutamur & exactè consideramus, quam alij vocant mediclinium, quia in medio clinij, id est, tabulæ rotundæ consistit: alij haud ineptè radium dici volunt ob id, quia distantias locorum metiendis (quod Geometrarum officium est) seruiat.

seruiat. Per huius medium porrigitur linea recta, quæ non ab re linea fiducia nominatur.

Datur autem Melancholico Dioptra, quia ex Tullio lib. 1. de diuinitat. Melancholicus habet aliquid in animo præfagiens atque diuinum. Ille non alia quàm mentis Dioptra, hoc est, solertia non tantum locis disita, sed temporibus, vt quæ sunt futura aliquando detegit Melancholicus. Illius enim mentis vis acrior & expeditior, nimirum propter siccitatem, à principiis sensuum iudicio constitutis exorsa, longius progreditur ratiocinando inuestigandoque, & eruit ac texit inde longè plura concinnà serie & methodo, rectè dextrèque accommodatis principiis, & argutè formatis connexionibus syllogisticis, tandem rem venturam infert. Melancholico humore non tamen plus æquo excedente, nec praua aliqua qualitate affecto, homines prudentiores esse nemo it inficias, quia cum densos spiritus obtineant rerum simulachra concepta diu retinent, ficciore cerebro adiuuante, nec aliis eas commutant, quo fit vt easdem res variis cogitationibus volentes, & reuolutes quæ fieri possint ac debeant longa meditatione perquirunt, tandemque inueniunt, prædicunt, & cauent. Sapiens enim non tantum præteritorum meminit, præsentia agit, sed & futura quantum mentis solertia assequi potest prædicat, & præcauet, vt dicit Isocrates apud Stobæum serm. 1. Et hoc est per prudentiæ Dioptram, distantia è longinquo deprehendere, & res omnes exactè perfoructari.

Aristoteles Sect. 30. probl. 1. scribit ex Melancholia quosdam diuinos euasisse; & Sibyllas à naturali Melancholica humorum complexione, fuisse diuinatrices attestatur. Quemadmodum & Plato etiam in Menone, in Phædro, & in Ione, quod equidem à sola Melancholia id factum non dixerim.

V I I.

Polypus, & cingit.] Polypum ita describit Aristoteles lib. 4. hist. de animal. Polypus brachia sua ad officium tum manuum, tum pedum accommodat, namque duobus quæ supra os habet, iis admouet ori cibum. At quod omnium postremum est, eo vtitur ad coitum. Est autem inter cætera acutissimum, & solum obalbidum, & mucrone duplici, sinu cauo, & situm super dorso: vocatur autem dorsum hic, pars ea læuis à qua brachia prorsum prodeunt. Ante alueum supra brachia fistula caua est, qua mare alueo exceptum reddit cum quippiam corpore sumpserit. Mouet autem eam tum in dextram, tum in sinistram: ea etiam atramentum emittit. Nat obliquus, tendens pedes supra id quod caput appellatur. Eique ita euenit vt, quia oculos in vertice habet, quæ antè sunt prospiciat, os autem ponè sit, caput quandiu viuit durum, & quasi inflatum habet.

Hic Polypus hieroglyphicum est tenacitatis, quia si quid acetabulis siue brachiis, quæ sunt illi loco manuum & pedum amplectatur, firmissimè tenet. Polypus ille Euclio apud Plautum,

Ego istos noui polypos, qui ubi quid retigerint, tenent.

Ouidius Metamorphoseon lib. 4.

Vtque sub aquoreis deprensus polypus hostem

Continet, ex omni demissis parte flagellis.

Phocylides in suo morali poemate,

Μηδὶ ἔτερον κεύθης νεαδὴν νόον ἀλλ' ἀγορεύων

Μηδὶ ὡς πετεροφύνης πολύπους, καὶ χόρην ἀμέεβα.

Pectore nève aliud celes, aliudve loquere,

Proq̄ loco variere, petris uti polypus harena.

Gregorius Nazianzenus scribit; si quis de cauernis trahere per vim velit, aut de scopulis Polypum, aut è saxis aliquid eueller, aut è carne ipsius scopulis adhaerentem portionem relinquet. Aristoteles libro citato de illius acetabulis tenaciter hærentibus sic habet, ἀπὸ κατέχῃ τῶν πολετάναις ὑπὸ τῆς καὶ ὁ μετὰ τῶν ποδῶν ὑμῶν, ἐλατέτα) πῶς. Prehendit autem & retinet brachiis incuruatis, atque ibi membrana quæ inter pedes est, tenditur vniuersa. Idem Aristoteles de tenacitate Polypi, nonnihil detrahit dum ait. Quod si in arenam inciderit, impotens fit ad retinendum, quod quidem falsum bona tanti viri venia esse dico. Arenam enim ipsam retinere aliquando vidi, & se vidisse etiam asserit Iul. Cæs. Scaliger scribens, Polypum arenam retinere, sed illius partes cum non sint continuè, eo pacto, hoc est, continuè non potest retinere. Plinius lib. 9. cap. 29. vestigiis Aristotelicis insistens, postquam dixit, per brachia velut acetabulis dispersis, haustu quodam adhærescunt, tenent supini vt auelli non queant, addit, vada non apprehendunt. Apprehendunt, sed ea ratione qua dixi. Idem capite sequenti. Polypus luctatur complexu, & sorbet acetabulis, ac numerofo suctu detrahit, cum in naufragos vrinantésque impetum cepit. Et statim post eleuare eius videtur tenacitatem, aduersando iis quæ præcedenti capite dixerat, & quæ retuli. Sic enim ille: Sed si inuertatur elanguescit vis. Conciliari illa duo loca possunt dicendo: si Polypus dentes altius infixit etiam supinum firmiter tenere, alioquin resupinati vim facillè elanguescere. Non est prætereundum grandibus minorem esse tenacitatem, cum maior esse deberet.

Melancholici propter tenacitatem Polypi sunt. Auari, soluere lenti, parci, iræ & propositi tenaces, nimirum ob siccitatem quam in se habere dixi. Quis nescit quæ in re sicca cælata sunt, diutius hæ-

rere, quàm quæ in fluida. Infindat fallaci aratro altos sulcos in madido littore Vlyfles, Praxiteles verò incidat fufas Veneres in marmore, quod erit perennius: fculptura ficci marmoris, licet fculal-
tiores fuerint.

Polypi maligni funt, inuidi, fraudulentii. Infindantur conchis apertis, impofitòque lapillo extra corpus, ne palpitatu eiiciatur, ita fecuri graffantur, extrahuntque carnes: illæ fe contrahunt, ait Plinius, fed fruftra, difcuneatæ. Malignitatis, rapacitatis, & fraudulentia miram refert hiftoriam Ælianus. Puteolis oppido Italiae auditum eft Polypum in mirandam altitudinem creuiffe, & fperetò neglectoq; maritimo victu in continentem proceffiffe, & terrena quædam deprædatum effe. Cumq; per fubterraneum fpecum Puteolanis fordes in mare transmittentem in maritimam domum afcendiffet, vbi mercatorum ex Iberia res, falfamenta que in magnis vafis effent, brachiorum circumplexione vafa primò ftrictè comprimentem corrupiffet, deinde falfamenta depopulatum fuiffe. Mercatores verò ingreffos, vbi dolia difrupta infpexiffent, & permagnum earum rerum, quas nauì aduexiffent, numerum exhauftum deprehendiflent, ftupuiiffe. Ac nimirum cum ab infidiis fores integras, tecta ab omni irruptione intacta, parietes non perfoffos intuerentur. Quifnam populator fuiffet, nulla coniectura affequi potuiffet: At enim cum reliquias conditorum pifcium animaduertent, eos conftituiffet, ex domesticis audaciffimum armatum intus in infidiis ponendum effe. Polypum verò noctu ad affuetas tanquam epulas adrepentem reuertiffe: Et tanquam Athleta aduerfarium ftrictiffimè correptum fuffocat, fic flagellis vafa circumplicantem perfregiffe. Eum porrò qui infidias moliretur, etiamfi Lunæ fulgore domus illuftraretur, omnia que confpicua effent, non tamen, quoniam folus effet, beftia tantæ metu perterritum, hanc aggreffum fuiffe, fed manè mercatoribus totam rem explicaffe: Quod quidem, ipfum iudicantes, ei fidem enarratarum rerum non habebant. Deinde tum negotiatores ob tantum acceptum detrimentum, periculi memoria depofita, confenferunt fimul ingredi & congregari cum hofte, tum alij inufitati, & incredibilis fpectaculi ftudio fua fponfe fe auxiliatores vna in domo illa concluderunt. Poftea verò quàm fub vefperam infolita dolia fur inuafiffet, ex eis partim cloacam obftruebant, partim armis tecti in hoftem irruentes, dolabris & cultris acutiffimis eius brachia abfcindebant. Cùmque quemadmodum frondatores, & putatores arborum robuftiffimos ramos fecant, fic ij ipfius membra circuncidiffent, tandem vix non paucò labore cum ipfum confecerunt, atque oppreflerunt. Carteianus Polypus Puteolanum fequitur. Carteia in cætaris affuetus exire Polypus, è mari in lacus eorum apertos, atque ibi falfamenta populari, conuertit in fe cuftodum indignationem affiduitate furri immodici. Sepes erant obiectæ, fed has transcendebat per arborem: nec deprehendi potuit, nifi canum fagacitate; Hi redeuntem circumuaferè noctu, concitè que cuftodes expauere nouitatem. Primùm omnium magnitudine inaudita erat, deinde color muria obliiti, odore diri. Quis ibi Polypum expectaffet, aut ita cognofceret? cum monftro dimicare fibi videbantur. Namque & afflatu terribili canes agebat, nunc extremis crinibus flagellatos, nunc robuftioribus brachiis clauarum modo incuffos, agrè que multis tridentibus confici potuit. Oftendere Lucullo caput eius dolij magnitudine, amphorarum quindecim capax, atque (vt ipfius Trebij verbis vtat) barbas (hoc eft flagella & cirros) quas vix vtroque brachio complecti effet, clauarum modo torofas, longas pedum x x. acetabulis fiue caliculis vnalibus peluium modo, dentes magnitudini refpondentes. His vides hiftoriis malignitatem, & artes veteratorias Polyporum, quæ Melancholicorum vitia effe folent.

Polypus omnia venatur & colligit, in cubilique fuo recundit, teftas, cancrorum cruftas, vmbilicorum putamina, fpinas pifciculorum conuehit. Vefcuntur, ait Plinius, conchyliorum carne, quorum conchas complexu crinium frangunt; itaque præiacentibus teftis cubile eorum deprehenditur. Omnia in domum comportat, dein putamina crofa carne egerit, adnatantefque pifciculos ad ea venatur. Quid aliud hoc eft, quàm auaritia qua Melancholici infici folent. Pro queftu etiam tenui, maxima quoque, vt ait ille, pericula adeunt. Quorum quidem ea confuetudo eft, vt dum venantur quid in ædes inferant, nihil fordidum ac turpe defugiunt: nec pro exiguo quidem lucello ab infamia iter detorquent, fed cupiditate habendi; comparandarumque diuitiarum ac rei amplificandæ ardore nimio incenfi præcipitè que, cuncta vndique corradunt, non parcunt illiberalibus, nec abftinent fordidis: quippe quibus nullus amicitia, nullus religionis, nullus honefti, nullus denique famæ cultus, aut refpectus eft; lucro qualecùmque fit illud cuncta pofthabentes. Itaque & vnde & à quibus minimè licet, & fupra quàm opus eft, & quàm decet quacùmque ratione capiunt. Quid, capiunt? tolerabilius hoc effet, furantur, depeculantur, compilant, intercipiunt, auferunt, extorquent, dolo, vi, fraude, malis artibus, omni que impuritatis ac flagitij genere.

X.

Plutarchus in libello qui inscribitur, quomodo sint adolescentibus audiendi Poëtæ, non longè à principio scribit, esum Polypi somnia parere tristitia, ac formidolosa. Vnde eius esum interdicebant iis qui cuperent ex insomniis præscire futura: quemadmodum & fabarum, vt refert idem Plutarchus in symposiacis, caro enim eius & fabæ sunt Melancholici cibi. Certè Melancholia somnia gignit terribilia, vt mortis, cadauerum, sepulchrorum, cruciatuum, etiam & dæmonum. Ratio est quia atros progenerat spiritus, qui deinde in cerebro horrendas animo imagines exhibent.

Polypus sua ipse brachia rodit. Horus Apollo lib.2. hierogl. 106. *ἐκείνῳ ἐὰν ἀποφῆσῃ τρεφῆς ἢ ἄλλῳ ἄλλων, τὰς ἰδίας ἀλεκτῆρας ἐδίδε.* Is si victu aliunde quasito indiguerit, sua ipse comedit acetabula. Quod Melancholicorum proprium est, qui curarū & solitudinum dente seipfos rodunt atque conficiunt.

X I.

Polypus adeo meticulosus est, vt minimo vel strepitu audito, vel piscatore visò colorem mutet, quod Athenæus libro 7. & Plinius lib. 9. innuunt. Melancholici etiam timidi sunt, ex Hippoc. lib. 6. Aphor. 23. Galen. lib. 3. de locis affectis, & lib.2. de causis Symptom. Ratio est, quia cum vapor Melancholiæ niger & piceus in substantiam cerebri fertur, eam quibusdam tenebris inuoluit, quibus anima circumfusa perturbatur, & formidat, non quòd illa Melancholica caligo, eā immediate turbet, sed animales spiritus primum sentientis animæ instrumentum, qui cum debeant esse splendidi, si vapore Melancholico obscurentur, phantasia splendore quem à spiritibus habere debet priuata, conturbatur, & ex conturbatione timeret. Videmus pueros & rudes mulierculas, atque etiam viros minimè viriles, si in aliquo sint loco opaco & sine lumine, timore perhorrescere, dæmones, lemures, lycanthropos, *μορμολικεῖα*, & similia sibi adesse imaginari. Haud dispari ratione Melancholici tenebricosa phantasia perturbantur. Certissimum enim est quemadmodum Polypus ex Arist. lib.9. hist. habet atramentum quod in timore effundit, quodque si in lucernam infundatur amotis reliquis luminibus, adstantes omnes picea nigredine, fœdatos ostendet, ita vt Æthiopes videantur: Sic Melancholicus vaporum quodam veluti atramento abundat, quo per cerebrum effuso, multa animo horrenda representantur.

Polypus in scopulos maris excauatos se recipit: & Melancholicus solitudine maximopere delectatur, quia cum temperies Melancholica spirituum tristitiam generet, & rerum odium ex quibus læticia promanat: hinc fit vt à Melancholico vitetur societas humana à qua recreamur dicente Psalte regio Psal. 132. Eheu quam iucundum habitare in vnum: & Tullio orat. ad Quirites post red. haud multum à principio: Amicitia, consuetudines, vicinitates, &c. quid habeant voluptatis, carento magis intellexi, quàm fruendo.

X I I.

Polypus famis impatiens est, vt ex supradictis colligere licet. Melancholicus minus de omnibus famem patitur, quia fames à succo Melancholico excitatur. Portiuncula enim illius humoris à liene ad ventriculum fertur (siue per venam coronariam, vt vult Princeps Arabum, siue per alias, quas Galenus inuestigat) vbi frigiditate & austeritate sua ventriculum corrugat, vnde appetentia.

Polypus dulcia omnia refugit, ob eamque rationem non inueniuntur in Ponto Polypi: quia mare illud abundantissimo aquarum dulcium affluxu, supra aliorum æquorum saporem dulcescere quodammodo videatur. Et scopulis si Polypus adhærescat ea firmitate qua supra dixi, aquæ dulcis aspergine amouebitur. Quantum verò auersatur dulcia, tantum falsamenta amat, pernas, tomacula, & cibos omnes qui sapiunt,

Id quod marina misit aura piscina.

cuius rei fidem faciunt Carteiani, & Puteolani illi Polypi quos antè memorauimus. Melancholici dulcia non amant, amant verò cibos salarios vt plurimum, propter humorem acrem & siccum ventriculi tunicis impactum.

Polypus est breuioris æui scribente Aristotele lib. 9. histor. de animal. *τὸ μὲν ἐν ἀλείστον γένος ἔστω ἀολυπιδων, ἔστω δὲ διενήξ.* Paucissima genera Polyporum biennium viuunt. Melancholici etiam contractioris vitæ sunt. Cum enim longior vita sit à calida & humida complexione, qualis est sanguinea, vt prius probaui; sequitur vt breuior futura sit à complexione contraria quæ sicca & frigida, qualis est Melancholica, vt à me antea declaratum.

X I I I.

T*Risificusque lepus.*] Lepus ascribitur Melancholico, primo propter tristitiam, quam denotat adiunctum. Tristis enim naturæ est id animal, & eius caro comedentibus Melancholiam ingenerat,

nerat, Melancholia verò tristitiam. Quis enim ignoret actiones animi sequi temperiem corporis & humorum, ab iisque variè affici per spiritus splendorum aut tenebricosos. Splendidi animo afferunt & offerunt læta sub amœna idea: at atrii, quales qui à Melancholia vt supradixi, turbida mœstaque simulachra animo exhibent: sic Melancholia tristitiæ parens est, tristitia contra Melancholiæ mater, mutuam enim sibi dant operam. Præterea quemadmodum calor & humiditas temperata, gaudium ingenerant: ita qualitates contrariæ frigiditas & siccitas, quæ in hoc humore deprehenduntur, tristitiam ingenerabunt.

Opponet aliquis auctoritatem Medici illius Cappadocis Aretæi qui Græcè scripsit, & Iacobi Pharusij Medici Regiensis qui Leporinam carnem commendant. Ego verò eis opponam Hippocratem, Galenum, Paulum Æginetam, Simeonem Sethi, Michaëlem Psellum, & cum doctissimis illis rationes. Hippocrates lib. de diæta. Caro, *inquit*, Leporina sicca & adstringens, lotium aliquantisper mouet. Galenus lib. 3. de locis affect. cap. 6. plurimas enumerando quæ Melancholicum sanguinem gignunt; Atque magnam, *inquit*, in huiusmodi sanguinis generatione vim obtinet ex Lepore cibus. Et de aliment. facult. lib. 3. cap. 2. Caro Leporum sanguinem gignit crassiozem. Et in comment. de attenuante victu; vtilem eam dicit in victu exiccante, non autem attenuante, quia crassum sanguinem gignit. Paulus ab Ægina lib. 1. de arte Med. cap. 84. cum Galeno consentit, scribens succum illam crassum habere. Psellus etiam inter cibaria atram bilem gignentia eam connumerat. Simeon Sethi in libro de cibariis, quem Michaëli Ducæ Imperatori dicat, quæcumque ab antiquioribus dicta fuerant recolligens; Carnes, *inquit*, Leporum, his qui exiccare corpus volunt, valdè conducunt, minimè verò his qui temperatura sunt sicciore, sanguinem quippe gignunt crassarum partium, & Melancholicum.

Iam verò vt ad rationes veniam cum Ferrariensi Medico, Ioanne Manardo aliqua supponenda sunt. Primò quidem, quòd cum de temperatura cuiuspiam rei Medici loquuntur, non de ea loquuntur, quam in se, vel quo ad totam naturam habent (ad Philosophum enim spectat hæc consideratio) sed hominis consideratione: ita vt id calidum aut frigidum, humidumque vel siccum dicatur, quòd humanum corpus calefacere, frigefacere, humidumque vel siccum reddere potest. Secundò supponendum, escas & medicamina in hoc conuenire, quòd vtraque in nos agunt, & à nobis patiantur: in hoc differre quòd medicamenta agunt quidem potius, quam patiantur. Tertiò, cibos tandiu medicamenti rationem subire, quandiu in sanguinem mutantur: vbi verò perfectè in sanguinem versæ sunt, siue calidæ, siue frigidæ fuerint, ab eis semper calorem augeti. Quartò, escas etiam vbi penitus mutata à nutriente vi sunt, posse corpus reddere multò quàm esset antea frigidius, si videlicet plus frigidorum humorum, pituitæ scilicet, & nigri humoris, quàm boni sanguinis, & bilis generent. Ex his quatuor suppositis colligitur, qua via inuestiganda sit, & Leporinæ carnis, & cuiusque cibi temperatura. Non enim extrinsecæ cuiuspiam rei vel consideratione vel comparatione id metiendum, sed relatione ad corpus humanum iudicium faciendum: ex hoc quippe habet quid, vt sit homini cibus, quòd talem habet cum homine, similitudinem, vt conuerti in eius substantiam possit: hoc enim est, & non aliud, quòd facit aliquam rem, & dici, & esse hominis escam. Et licet agere dum mutatur in corpus hominis aliud possit: non propter hoc esca, sed medicina dici debet. Si quis igitur rectè iudicare voluerit Leporinæ carnis, quatenus esca est, temperaturam, agnoscere eum in primis oportet, in quos humores à calore humano concocta vertatur: quòd certè non nisi ex longo vsu dignosci euidenter valet. Omnia enim nutrientia, vt Galenus ait lib. 3. de temper. alterant aliquo modo corpus, sed obscure, dum semel tantum accipiuntur: Verum si longo tempore offerantur, valdè alterant, atque manifestè corpora immutant. Et lib. 1. de alim. facult. Cibi cognitio vix in multo tempore ex determinata experientia rectè fit. Et Hippocrates in Epidem. Cibi & potus experientia egent. In hoc ergo iudicio, quòd longo experimento innititur, standum antiquorum obseruationi, præsertim quando illis rationes quoque aliæ consentiunt, quas Galenus ab extrinsecæ acceptas vocat: inter quas multum valida ea, quæ à carnis ipsius substantia assumitur, quæ certè in Lepore (nam de lepuseculo non loquor, tantum enim hic ab illo differt quantum caro vitulina à bubula) dura satis apparet. Facit autem hæc durities, vt serò & paulatim nutriat. Quæcumque enim dura carne constant, vt ait Galen. in Aphor. 18. lib. 2. tardius & paulatim nutriunt, quòd non leuè frigiditatis argumentum est. Quemadmodum enim id quòd facile concoquitur & celeriter nutrit, est quo ad nos calidum, Galeno teste, in fine lib. 3. de Temper. ita è contrario quòd tardè & paulatim, est quo ad nos frigidum. Facile enim in substantiam nostram conuertitur, quòd cum natura nostra maiorem habet similitudinem: atque id difficilius, quòd magis dissimile. Sumus autem nos à prædominio humidi & calidi. Est præterea eadem durities euidentis indicium siccitatis, vt ex lib. de Temper. allato colligit Galenus. Licet enim non omne durum sit siccum, id tamen durum quòd neque à vehementi calido duratum est, neque à vehementi frigido congelatum, proculdubio est siccum. Tanta autem caliditas esse in Lepore non potest, vt carnem eius induret: nec tanta frigiditas, vt congelet. Quare cum sit dura omnino, omninò etiam sicca esse videtur: alioqui & ipsa sola durities eam à numero bonarum carniū eximit, Galeno teste, libro de attenuante victu. Non morror Martialis carmen,

Inter quadrupedes gloria prima Lepus. sed multò magis auctoritatem Galeni qui lib. 3. de alimentorum facult. cap. 18. Sanguis, inquit, ad coquendum est difficilis. Leporinus autem, vt suauissimus, celebratur. Si sanguis Leporis suauissimus existit, ex illis verbis Galeni, quomodo eius caro suauissima non existet. Respondebo non semper membra cum sanguine consentire. Lac nihil aliud est ex Aristotele libr. 4. de generat. animal. cap. 8. quàm sanguis dealbatus: lac tamen vaccinum butyro abundat, contra carnis naturam quæ sicca est. Et carnis vaccinæ ius pinguiissimum est, suauissimumque, caro verò arida. Iam ad consensus quos habet Lepus cum Melancholicis gradum facere tempus est.

X I V.

Lepus vt scribit Ælianus libro & capite tertiis decimis solus animalium, non oculos claudit cum somnum capit, nec somno eius palpebræ cedunt. Οὐ μὲν ὀπιμύει καθεύδων ὁ λαγῶς, ἐν τῷ αὐτῷ ζῶον, μόνος παρέστιν. Horus Apollo scribit Ægyptios patulum quippiam significare volentes, Leporem pingere, εἰς τὸ πάντοτε τῆς ὀφθαλμοῦ ἀνεωρότας ἔχειν τῷ ζῶον. Quod semper apertas habeat oculos hoc animalis genus. A Suida & à Nonno, quem & ipse Suidas ex Ægypto doctissimum vocat, Σεπρούνης dicitur, id est, inter dormiendum videns. Melancholici somnus non huic dissimilis est. Breuis est propter cerebri ficitatem, quæ somno obest ex omnibus tum Philosophis tum Medicis, & inter ceteros Auicenna & etiam Galeno qui lib. 3. de locis affect. scribit, senes ob ariditatem somniis vexari. Cùm dormit Melancholicus, vigilare videtur propter tristitia infomnia à fumis, & vaporibus Melancholicis excitata, quibus faciliè expergiscitur.

Xenophon non tantum de Leporis infomni somno, sed & de vigiliis eius loquitur dum scribit; Leporem palpebris clausis vigilare, ad apertis dormire. Melancholici præter quòd leui somno sunt, dum vigilant altis cogitationibus inhaerent,

Obstipo capite, & figentes lumine terram.

ita vt vigilantes vigilare non videantur.

X V.

Timidus est Lepus: vnde, vt Iulius Pollux ait in Onomast. τῷξ dicitur à τῷξαιεν quod est timere. Galen. ad princ. librorum de vsu part. Ceruo autem, inquit, & Lepori (timida enim sunt animalia) velox quidem est corpus, sed nudum omninò & inerme, timidis enim, opinor, velocitas quidem: arma verò audacibus conueniebant. Homerus Iliad. χ. hoc Lepori dat adiunctum de aquila loquens,

Ἀρπάζων ἢ ἄν' ἀμάλην ἢ τῷξαιεν λαγῶν.

Rapiens aut ouem teneram aut timidum Leporem. Et Iliad. ρ. solitariè τῷξαιεν vocat, quasi Lepus sit ipse Timor. Herodotus in Thamià leoni animali scilicet audacissimo Leporem opponit. Misoponerus Satyr. 4.

Omnibus est sub corde Lepus, nemo excutit illum

Vt quondam Oenotrias generosa Britannica turmas

Irruptura, Timor linguamq, stylumq, coerces.

hic timorem Leporem vocat, alludendo ad Bunduicæ Britannicæ virilis animi fæminæ factum. Illa centum viginti millia militum quibus præerat, hortata, vti scribit Xiphilinus in Nerone, λαγῶν ἐν τῷ κόλπῳ παρέθηκετο μαντείᾳ πνὶ χρωμένῃ. Leporem è gremio dimisit omnis capiendi causa. Demosthenes oratione in Æschinem λαγῶ βιον ἔζης, δεδιῶς ἐν τρέμων, ἐν αἰετῶν ἀληγήσειας προσδοκῶν. id est, Leporis vitam viuebas timens ac tremens, ac semper expectans vt vapulares. Hinc Poëta Cornificius fugientes præ timore milites suos, galeatos Lepores per opprobrium appellabat. Melancholicos meticulosos esse quis dubitet, cum ita loquatur Hippocrates, Ἦν φόβῳ ἐν δουρυμίν πολλὸν χέρον διεπέλη, μελαγχολικὸν τὸ ποιεῖτον. Si Metus cum tristitia perseuerent longo tempore, Melancholicorum hoc est. Causa autem cur Melancholici timidi sint inquiritur à Galeno libro 3. de locis affect. cap. 8. & ab Auerroë lib. 3. Colliget cap. 4. ille atro Melancholiæ colori causam timoris adscribit: iste temperamento. Ego neutri contradicens & colori & temperamento causam assigno. Melancholia cùm frigida sit, effectus producit effectibus à calore contrarios. Calor facit homines audaces, promptos, agiles; frigus contra timidos, & lentos. Qui frigido sunt temperamento vt senes, fæminæ, & qui proximè ad fæminas accedunt eunuchi, timidi sunt, inania etiam formidant, illis leui de causa,

-----frigidus horror

Membra quatit, gelidusque coit formidine sanguis.

Melancholia cùm frigida sit non solum cerebrum refrigerat, sed cor etiam, quod generosæ facultatis illius quæ irascibilis dicitur, sedes est. Galen. in arte Medica inter signa frigidi cordis timorem ponit, quod & scribit lib. 3. de placit. & Auicenna 1. 3. tract. 4. cap. 14. Ardore illo audaciæ parente imminuto, debet imminui audacia contra timor augeri. Eadem Melancholia cum nigra sit, vt alias

ostendi, spiritus animales qui puri, subtiles, & clari esse debent, incrassat, infuscat, opacat, & quodam veluti fumo, obtenebrat, & ita causa est, vt omnia obiectiue represententur sensibus interioribus sub specie opaca horrendaque, vnde timor.

X V I I

Lepores & cuniculi ex Plin. lib. 11. cap. 37. non pinguescunt: Melancholici etiam vt plurimum macri, ex Galeni libro tertio de locis affect. & ex experientia. Ratio datur à Sapiente prouerb. cap. 17. spiritus tristis exsiccat ossa. Alia ratio est, quia Melancholici laudabilis sanguinis inopes sunt. Alia etiam ratio est quam affert Mart. Ruland. lib. 2. his verbis: quia lien omnem aqueum humorem cuius alliciendi causa destinatus ad se rapit, & ab hepate sanguinis ergasterio auertit, ne ab eius venis captus, cum sanguine in corpus deriuetur, humidiores temperiem eidem conciliando.

Lepus edax est, cibum dentibus malè præparat, & statim deglutit. Vnde ventriculus oneratus, cibum remittit in os, vbi rursus eatenus præparatur, quatenus à ventriculo faciliè confici queat: Natura edax animal faciens, cæcum ei intestinum dedit, non quidem paruùm, vt aliorum, sed amplissimum & capacissimum omnium, quò esset veluti secundus quidam ventriculus, vbi chylus ultimo perficeretur: Siquidem huiusmodi intestinum materia chylosa refertum semper inuenitur. Melancholici malè cibos conficiunt, edaces sunt & famelici, vt experientia docet, & ratio suadet. Omnes acidi succi vt primum ventriculi os attingunt, appetentiam mouent, id quotidiano cognoscimus experimento dum acetum, omphacium, & eiusmodi acida cibi admiscuntur, quo deiectus appetitus irriteretur. Quod ex Galeno discimus, oris ventriculi deiectam appetentiam, acidis fructibus, & succis reparando. Fames enim sequitur acrem quendam morsum, & ventriculi corrugationem. Iam humor Melancholicus cum sit acidus, aciditate sua ad famem excitandam vim habet ventriculum corrugandi, ad quem ex Arabum sententia à liene mittitur. Et ex Galeno lib. 5. de vsu part. quem in hanc rem citat Franc. Valesius controuerf. Medic. lib. 1. cap. 20. Vt vesicula fellea expurgat sanguinem qui in hepate gignitur à biliosi excrementi multitudinc, & quam bilem traxerat, ad intestina deinde remittit alicuius utilitatis gratia: ita lien à Melancholico excremento purgat, quod deinde in ipsum reiicit ventriculum: id quod non sine magna commoditate fuerit à natura summè alioqui artificiosa, institutum. Nempe vt ventriculum corrugaret, vt in eodem libro dicit Galenus, & per consequens appetentiam excitaret, vt Auicenna clarè affirmat.

X V I I

Lepus lasciuus est, ideoque sub pomo Veneris arbore ex Scholiaste Aristophanis in nubibus, latitantem inducit Philostratus, & Cupidines deinde cum eo lusitantes. Hebræi cum genere masculinò omnia animalia efferre soleant, hoc solum fœminino extulerunt, quasi velint indicare molle esse & effeminatum. Herodotus eius lasciuam, & fœcunditatem his verbis describit in Thalia: Τὸ μὲν, ὅτι ὁ λαγῶς ὑπὸ πάντων θηρέων θηλείς, καὶ ὄρνιθες, καὶ ἀνδρόθυες. ἔπειθ' ἴσθι τὸ, κοιλύζονόν ἐστι. ὀπικίσιον μὲνον πάντων τῶν θηρέων, καὶ τὸ μὲν δασὺ τῶν τέκνων ἐν τῇ γαστρὶ, τὸ δὲ, ψιλόν. τὸ δὲ ἄρτι ἐν τῇσι μήτρῃσι πλάσσει. τὸ δὲ, ἀναίρει. τὸ μὲν δὴ τοῖσ' ἐστὶ. Vnde fit vt Lepus, quem omnia venantur, fera, ales, homo, tam ferax sit: solaque ex omnibus bestiis, cum grauida est, etiam impleatur, & alium fœtum in utero gestet pilis vestitum, alium nudum, alium tantum non formatum: alium concipiat. Et Lepus quidem talis est. Melancholici etiam lasciuus sunt ex Aristotele, quia flatulenti sunt, vt ex eorum palpitationibus & borborysmis frequentibus patet: flatus autem ita stimulant, & ad venerea excitant, vt sine illis quod in lasciuia maximè requiritur, lorum sit in aqua maceratum. Præterea quia crassus humor siue phlegmatis, siue atræ bilis interdum vel in splene, vel in hepate, vel in mesenterio Melancholicorum exardescit, qui cum quodammodo ebulliat, inflatur vicinasque partes exalfacit.

Lepus solitudinem amat, rarò enim aut nunquam duo in eodem cubili versantur, nec suos Lepusculos, vt notat Plutarchus animalium solertiam inquirens, in eodem reponit cuniculo, sed in diuersis, ingeris vnus interuallo separatis. Vndè forte ab Hebræis Saphan dicitur, quod occultationem significat. Melancholici solitudinis amantes sunt, quod tristem proprium est. Melancholicus ille Bellerophon præ tristitia syluas & deserta pererrabat.

X V I I

Lepus solers est. Aristot. lib. 1. histor. de animal. τὰ δὲ φρόνιμα, οἷον λαγῶς, δασύπυς. Alia sapientes (ingeniosæ vertit Gaza) vt Lepus, cuniculus. Cum enim Lepus se recipit cubitum, ne deprehendi queat, multum hac illac discurret, vestigiisque variis gyris & ambagibus miscet & perturbat, tandèmq; longiore saltu infert se in latebras. Idem decurso spatio retròspicit, lassus clunibus solis demissis confidit: vt capite erecto hostem speculetur: idem sentes, sarmentaque propter semi-

tam porrecta, prærodit eousque, quoad iter cursuro laxius fiat sublatis impedimentis. Melancholici etiam ingeniosi, ex Aristotele Sect. 30. problem. 1. quem Cicero lib. 1. Tuscul. quæstion. his verbis citat: Aristoteles ait omnes ingeniosos Melancholicos esse, ut ego me tardio rem esse non molestè feram. Plato, & ex eo Aristoteles scribunt, Melancholicos nonnullos interdum ad eò ingenio excellere, ut non humani, sed diuini potius habeantur. Quod ut probet Ficinus duplicem esse scribit Melancholiam, alteram quidem, naturalem à scientiæ nostræ doctoribus appellatam, adustam alteram. Naturalis illa nihil est aliud, quàm densior quædam sicciórque pars sanguinis. Adusta verò in quatuor partes distribuitur. Aut enim naturalis Melancholiæ, aut sanguinis purioris, aut bilis, aut falsæ pituitæ corrubustione concipitur. Quæcunque adustione nascitur, iudicio & sapientiæ nocet: nempe dum humor ille accenditur atque ardet, concitatos furentésque facere solet: quam Græci Maniam vocant; At quando iam extinguitur, subtilioribus clarioribusque partibus resolutis, solâque restante fuligine tetra, stolidos reddit & stupidos, quem habitum Melancholiam propriè & amentiam, vecordiâque appellant. Sola igitur atra bilis illa, quam diximus naturalem ad iudicium nobis sapientiâque conducit. Neque tamen semper. Sanè si sola sit, atra nimium densaque mole offuscat spiritus, terret animum, obtundit ingenium. Si verò pituitæ simplici misceatur, cum frigidus obtiterit circum præcordia sanguis, crassa quadam frigiditate, segnitiam adducit atque torporem. Atque ut densissimæ cuiusque materiæ natura est, quando eiusmodi Melancholia frigescit, ad summum frigiditatis intenditur. Quo in statu nihil speratur, timentur omnia, tædet cœli conuexa tueri; Si bilis atra vel simplex, vel mixta putrescit quartanam gignit febrem, lienis tumores, & multa generis eiusdem. Vbi nimis exuberat, siue sola sit, siue coniuncta pituitæ, spiritus crassiores facit atque frigidiores. Continuò animum afficit tædio, mentis aciem habet at, nec salit Arcadico circum præcordia sanguis. Oportet autem atram bilem neque tam paucam esse, ut sanguis, bilis, & spiritus quasi fræno caleant. Vnde instabile ingenium labilemque memoriam esse contingat: neque tam multam ut nimio pondere prægrauati dormire, atque egere calcatibus videamur. Proinde necessarium est, omnino eam esse quoad eius natura patitur subtilissimam. Si enim tenuata pro natura sua maximè fuerit, poterit forsitan absque noxa etiam esse multa: atque etiam tanta ut æquare bilem saltem pondere videatur. Abundet igitur atra bilis, sed tenuissima, non careat humore subtilioris pituitæ circumfuso, ne areseat prorsus durissimâque euadat. Non tamen misceatur omnino pituitæ, præsertim vel frigidiori vel multæ, ne frigescat: Sed bili sanguinique ad eò misceatur, ut corpus vnum conficiatur ex tribus, dupla sanguinis ad reliqua duo proportione compositum. Vbi octo sanguinis partes duæ bilis, duæ iterum atræ bilis portiones existant. Accendatur aliquantulum à duobus illis atra bilis, accensaque fulgeat, non vratur: ne quemadmodum solet materia durior, dum feruet nimium vehementius vratur & concitet. Dum verò refrigescit, similiter frigescat ad summum. Bilis enim atra ferri instar, quando multum ad frigus intenditur, friget ad summum: Quando contrà ad calidum valdè declinat, calet ad summum. Neque mirum videri debet atram bilem accendi posse facilè, atque accensam vehementius vrere. Siquidem videmus calcem illi similem, aqua perfusam feruere statim, atque exurere. Tantam ad vtrumque extremum Melancholia vim habet vnitate quadâ stabilis, fixæque naturæ. Quæ quidem extremitas cæteris humoribus non contingit summè quidem calens summam præstat audaciam, imo ferocitatem; extrenuè verò timorem ignauiamque extremam. Mediis verò inter frigus caloremque gradibus affecta variè, affectus producet varios, non aliter quàm merum præcipuè potens, bibentibus ad ebrietatem, vel etiam paulò liberius, affectus inferre varios solet. Igitur opportunè temperata sit atra bilis oportet. Quæ cum ita moderata est, ut diximus, & bili sanguinique permixta, quia & natura sicca est & conditione quantum ipsius natura patitur tenuissima, facilè ab illis accenditur, quia solida est atque tenacissima, accensa semel diutissimè flagrat, quia tenacissimæ siccitatis vnitate potentissima est, vehementius incalescit: Quemadmodum lignum in paleis si vtraque accendantur, magis diutiùsque calent & lucent. Atqui à diuturno vehementique calore, fulgor ingens, motusque vehemens & diuturnus proficiscuntur. Huc tendit Heracliti! lux sicca, anima sapientissima. Quæret fortè quispiam, quale sit corpus illud humoris eiusmodi ex tribus illis humoribus, ea qua diximus proportione conflatum? Tale est feruè colore, quale aurum esse videmus, sed aliquantum vergit ad purpuram. Et quando tam naturali calore, quàm vel corporis vel animi motu accenditur? feruè non aliter quàm ignitum, rubensque aurum, purpureo mixtum calet & lucet, atque velut iris trahit varios flagrante corde colores. Quæret aliquis iterum quonam pacto humor eiusmodi conducat ingenio? Nempe spiritus ex hoc humore creati, primò quidem subtiles sunt, non aliter quàm aqua illa quam, & vitæ seu vitis aquam nominant & ardentem, quoties ex crassiori mero, quadam ad ignem distillatione, ut fieri solet, exprimitur. Spiritus enim sub angustioribus atræ bilis eiusmodi compressi meatibus vehementiore ob vnitatem calore, maximè tenuantur, perque arctiores meatus expressi subtiliores erumpunt. Deinde calidiores similiter, atque eadem ratione lucidiores, tertio, motu agiles, actione vehementissimi: quartò, solido stabilique humore iugiter emanantes, actioni diutissimè seruiunt. Tali autem animus noster obsequio fretus indagat vehementer, perseuerat inuestigando diutius. Facilè quæcunque inuestigauerit, inuenit, clarè perspicit, syncerè diiudicat, ac diu retinet iudicata.

Adde quòd quemadmodum in superioribus significauimus, animus instrumento siue incitamento eiusmodi, quod centro mundi quodammodo congruit, atque vt ita dixerim, in suum centrum animum colligit, semper rerum omnium & centra petit & penetralia penetrat: Congruit insuper cum Mercurio atque Saturno: quorum alter omnium planetarum altissimus inuestigantem euehit ad altissima. Hinc Philosophi singulares euadunt, præsertim cùm animus sic ab externis motibus atque corpore proprio seuocatus, & quàm proximus diuinis, diuinorum instrumentum efficiatur. Vnde diuinis influxibus oraculisque ex alto repletus noua quædam inuisitataque semper excogitat, & futura prædicit. Quod non solum Democritus atque Plato affirmant, sed etiam Aristoteles in problematum libro, & Auicenna confitentur.

X I X.

ET sicci his ponunt foliorum, &c.] Foliis deciduis autumnus hic subintelligendus, Virgil. lib. 6. Æneid.

*Quàm multa in syluis autumnis frigore primo
Lapsa cadunt folia.*

Et lib. 2. Georg.

*Et iam olim seras posuit cùm vinea frondes,
Frigidus & syluis aquilo decussit honorem.*

Hinc Oppianus lib. 1. Cyneg. ver vocat *Φυλλοτόκον* folia producents, autumnum verò *Φυλλόεγον*, fluentem foliis.

Εισει Φυλλοτόκω, κ̅ Φυλλόεγω Φθινοπόρω.

Decidunt autem folia autumnali tempestate propter defectum humidi sustentis & alentis folia, quod maximè defit in autumnno ob siccitatem. Cùm enim præcedat æstiuia siccitas, & autumnalis subsequatur cum frigore, nihil superest foliis vnde possint conseruari. Autumnus enim qualitatibus veri aduersatur, quemadmodum Melancholica temperatura sanguinea. Hæc calida & humida est, illa vero frigida & sicca: ita ver calidum & humidum, quæ duo vitam fouent & tutantur: autumnus autem siccitate & frigiditate infamis est; hæ enim duæ qualitates vitæ sunt infensissimæ, vt ex superioribus liquet. Non igitur mirum si Galenus, & Arabes Auicenna, Rasis, & Auerroës dicant in autumnno vires, quàm in reliquo anno esse infirmiores. Infirma tunc temporis sunt vitæ sustentacula, non in animalibus tantum, sed multò etiam magis in plantis; debent ergo tunc defluere folia.

Autumnnum frigidum & siccum esse docent omnes & inter cæteros Macrobius lib. 7. Saturn. cap. 5. & ex Aphor. 10. lib. 3. colligere licet, vbi Hippocrates τὸ Φθινοπόρω τῶν Φθινοσι κακόν. *Autumnus tabidis malus.* Et Galenus illic ita dicit: liquet autem vtrisque autumnnum esse malum, cum sit siccus simul, & frigidus. Et quandoquidem in tabidorum mentionem incidi, hic obiter dico, tabidis capillos defluere propter eandem rationem, qua arboribus decidunt in autumnno, ob exhaustam scilicet humiditatem, quod enim frondes in arboribus, hoc pili sunt in homine. Autumnus cùm sit siccus & frigidus Melancholiæ conuenit, cuius feracissimus est, vnde vocatur *θνεϊώδης*. Quartanis febribus quæ Melancholiæ soboles sunt, abundat, non solum statò quartanarum ordine incipientibus, sed ex abscessu aliorum morborum per transitum in quartanam. Et hoc nimirum quia Melancholici humoris prouentus fit per autumnnum, proptereaque feracior est quartanarum febrium reliquis anni partibus.

At obiiciat aliquis Hippocratem lib. 3. Aphor. 20. scribere Melancholias vere fieri. Pro intellectu huius loci dicendum, vere humorem Melancholicum per corpus propagari, & veluti florescere, qui hyeme & maximè autumnno genitus est.

Foliorum examina.] Τῶν ἀρετῶν ἔσμων, *examen virtutum*, ἔσμων τ̅ ἀγαθῶν, *examen bonorum*, ex Plutarcho & Synesio: examen seruorum, infantium examen, iuuenum examen, examen Poëtarum ex Cicerone, Plinio Cæcilio, Horatio, Philostrato.

Melancholici.] In mendicis aptitudinẽ vestium non requirimus. Lacero suo pallio quod humeris tegendis vsus dedicauit, in tegendis pedibus interdum vtuntur, nimirum quia inopia abufum permittit. Inopia nominum nos etiam abuti nominibus interdum facit. Melancholicus is proprie est in quo exuperat *μέλαινα χολή*, hoc est, *nigra bilis*, supra modum vsta, calida, sicca, acris, erodens, acerba, acida, splendens, & terram fermenti & aceti acerrimi modo eleuans. Pro eo tamen hic, vt & vulgò vsurpatur, in quo abundat succus ille naturalis & benignus, licet crassus & sæculentus, qui Melancholicus dicitur.

Hieroglyphica.] Erant sacra Ægyptiorum notæ, siue potius imagines, figuræ & effigies, animalium diuersorum, plantarum & eiusmodi rerum ad aliquid significandum inuentæ, quibus literarum vice sacerdotes & sapientes Ægypti vtentur. Horum meminit Philo lib. de vita Mosis, scribens Mosẽm præter alias disciplinas, ab Ægyptiis didicisse insuper & occultam Philosophiam, descriptam literis, siue hieroglyphicis, hoc est, notis animalium quæ ipsi venerantur pro numinibus;

ἢ ἀεὶ ἢ ὁμοίαν τῶν συμβόλων φιλοσοφίαν ἢ ἐν τοῖς λεγομένοις γράμμασι ἐπιδείκνυσι), ἢ ὁμοίαν τῶν ζώων ὁμοίαν τῶν πτερόεντων ἢ τῶν περὶ τὰς γαλακτοκομίας. Mercurius ille dictus Theut, huiusmodi hieroglyphicorum inuentor dicitur à Platone, in dialogo qui inscribitur Philæbus. Qualia autem fuerint illa hieroglyphica plenius discite ex Clemente Alex. lib. 5. Stromatum; & ex lib. 3. biblioth. Diodori Siculi. Sed fusissimè ex Horo Apolline, ubi quæ ad eum dicuntur lege. In Horum hieroglyphicorum cognitione vniuersa Ægyptiaca doctrina sita erat, quam Origenes sapientiam secretam, & virtutem vocat: sic enim ille in homil. 1. super numeros. Si quis procedit in virtute, ipse numeratur; & non in qualicumque virtute, id est, non in Ægyptiorum virtute, neque in Assyriorum, neque in Græcorum, sed in virtute Israël ipse numeratur apud Deum. Est enim virtus animi, quam Græcorum Philosophi docent. Sed hæc non pertinet ad numerum Dei, non enim pro Deo, sed pro gloria exercetur humana. Est & Assyriorum virtus, est Chaldæorum, quæ in astrologiæ studiis prædicatur. Sed non est ista virtus Israëlita, & ideo non pertinet ad Deum. Est & Ægyptiorum virtus in ea quam dicunt secreta sapientia, sed hæc non adiungitur ad calculum Dei. Hæc ille.

Vt autem huic secretiori sapientiæ maior honor haberetur, erant quidam viri apud Ægyptios virtute, grauitate, & scientia non vulgari Hieroglyphi nominati, qui magna industria, & artificio in operosissimis ædium vestibulis suas illas mysticas notas siue hieroglyphica, vel insculpebant, vel depingebant, quod ex Cyrillo lib. 9. aduers. Iulianum constat. At tantumne in foribus ad reuerentiam? imo etiam ad immoralitatem in ingentibus pyramidum obeliscorumque molibus. Cuius etiam rei hodiè non desunt monumenta. Crinit. lib. 7. cap. 2. In obeliscis Regum Seforidis atque Senhosor-nei, qui ex Ægypto in urbem deuecti sunt, per eiusmodi symbola, & hieroglyphicas notas, rerum naturis interpretatio adnotata est: ita enim Ægyptiorum Philosophia creditur primò illustrata, quod à Plinio, & aliis traditur.

MELANCHOLICVS ÆGER.

E M B L E M A V.

*Cerne figurata circuncursare lucerna
Tegmina, queis asinos rasos tonstrina moratur,
Vel queis pretextas, & bullas pistor ad ades
Dulcia monstrantes irritamenta gularum
Cogit: ibi ranas, auulsos corporis artus,
Cisternas, gallos, nasum promuscidis instar,
Butyrum, lateres, vrinae flumina, vitrum,*

Serpentes, hominum truncos, ollas, & Atlantes,
 Atratos Erebi ciues, triplicemq; tiaram,
 Mortis & articulos extantes currere gyris
 Aspicias. Totidem siccum phantasmata versat
 Et gelidum cerebrum, quodque hypochondria misso
 Prouentu insano turbant fuliginis atra.

Hieroglyphica.

LATERNA, hieroglyphicum, CAPITIS HYPOCHONDRIACI. num. I.

ASINVS, hieroglyph. STOLIDI. num. II.

ASINVS RASVS, hieroglyph. INANIS OPERAE. num. eod.

PRÆTEXTA

& hieroglyphica, PVERI. num. eod.

BVLLA.

Rana. num. III.

Artus. num. eod.

Cisterna. num. IV.

Gallus. num. eod.

Nasus grandior. num. V.

Butyrum. num. eod.

Lateres. num. eod.

Vrinae flumen. num. eod.

Vitrum. num. eod.

Serpens. num. VI.

Truncus humanus. num. VII.

Olla. num. VIII.

Atlas. num. eod.

Cacodæmones. num. eod.

Mors. num. IX.

TRIPLEX TIARA, hieroglyph. PONTIFICIS. num. VIII.

CIRCVLVS MITRÆ PONTIFICIÆ, hieroglyph. REGIÆ POTESTATIS. num. eod.

AVRIPHRYGIVM EIVSDEM MITRÆ, hieroglyph. VITAE CONTEMPLATIVAE. num. eod.

VINVM, hieroglyph. BILIS ATRAE. num. X.

FVLIGO ATRA, hieroglyph. NIGRORVM MELANCHOLIAE SPIRITVVM. num. eod.

hieroglyphica
 VARIORVM PHANTAS-
 MATVM QVIBVS AGI-
 TANTVR AEGRI ME-
 LANCHOLICI.

I.

que hoc modo mens vitietur.

Lucerna.] Cælius Symposius Laternam his versibus velat in suis ænigmatibus:

Corvibus apta cauis tereti pellucida gyro

Lumen

*Lumen habens intus diuini fidens instar,
Noctibus in medijs faciem non perdo dierum.*

Laterna hic descripta quomodo fiat, scribit Hieronymus Cardanus lib. 15. de Rerum variet. cap. 86. Fiunt, inquit, & quædam quæ spectra licet non sint, admirationem tamen pariunt. Tympanum è pergameno figuris pingitur variis, ita vt sensim descendat ratio picturæ: & rursus descendentes excipiantur ab ascendentibus: in obliquum enim situs earum tendit, ac quasi per æquidistantes lineas, vt à latere vides: in medio lumen collocatur quod more flammæ quæ veru circumagit, tympanum vertit, cùmque semper situ differentes figuræ occurrant oculis, omnes aut ascendere aut descendere videntur, quod mirabile est.

Lucerna hic capitis symbolum est. Lucerna corporis nostri non tantum est oculus, ex Christo domino Matth. 6. sed totum ipsum caput, quod Galenus lib. 1. de regim. acur. rationalis animæ sedem nuncupat, si oculus dirigit nos, multò magis anima, cuius beneficio videt oculus. Anima est veluti lux, vt alibi demonstraui, latet in capite tanquam in lucerna, vbi se prodit per varia sensuum organa, per lucentes veluti plagulas quæ in eo sunt.

Tegmina.] Lucerna illa qua caput significatur, obducitur tegmine membraneo multifariam figurato.

Opertum caput Melancholiam notabat, vt scribit Lyranus sup. 2. Reg. 15. vbi David Rex, & cum eo plebs omnis operto præ tristitia capite cliuum oliuarum ascendebat. Et cap. 19. de eodem Dauide mortem filij desente, hæc leguntur: *Porrò rex operuit caput suum, & clamauit voce magna: fili mi Absalon, Absalon fili mi.* Qui mortis periculum sibi imminere videbant, præ tristitia caput obnubebant. Ex quibus notum est, non sine causa lucernæ caput Melancholici significanti, datum hic fuisse tegmen.

Præ metu etiam tegebatur caput. Plaut. Mostell.

Capite obuoluto vt fugiat cum summo metu.

Et hîc caput ægri Melancholici ranas, Atlantes, ollas, serpentes, gallos, &c. huiusmodi formidantibus, tecta lucerna non frustra connotatur. Nam metus comes esse solet Melancholiæ hypochondriacæ. Ante annum Ducem Corsicum inuisi sæpè, qui cùm esset hypochondriacus, omnes quasi essent carnifices refugiebat. Et vix hora est cùm ruricolam inuisi, qui propter Melancholiam dæmonem semper imaginatur & reformidat. Neque verò timor tantum comes est Melancholiæ, sed & parens interdum. Nam timor calorem suffocat, calore suffocato excrementorum crudorum fit prouentus, vnde obstructions in hypochondriis, propter quas calor viscerum magis coarctatus excrementa incrassat, & quodammodo adurit; vnde crassi atque attri vapores sursum feruntur, qui perturbantes ipsius cerebri temperamentum, cogitatiuæ facultatis functiones tam malè afficiunt, vt in Melancholiam incidant. Diuinus Hippocrates lib. 6. Aphor. 23. *Ἡν φόβος καὶ δοδυμὴν παραλὴν χρόνον διατελέη, μελαγχολικὸν τὸ ποιεῖτον.* Si metus cum tristitia perseverent longo tempore, Melancholicum hoc est.

I. I.

Veis asinos.] Bardos & stolidos intellige. Galenus de differentia pulsuum lib. 2. bardum senem cum asino confert; *ὅτι τὰτοις ὁ μὲν γέρον, ὡσπερ ὄνος ἕσσειν ἢ δὲ τὰ ὄνα.* Adhæc senex quidem ille veluti asinus quatit aures. Tullius postquam Pisonem pecudem vocauit, asinum vocat. Quid nunc te, inquit, asine, literas doceam? non opus est verbis, sed fustibus. Horat. lib. 2. Epist. 1.

Scriptores autem narrare putaret asello

Fabellam surdo.

hoc est, existimaret Poetas loqui stolidis, qui dictorum sensum non capiunt. Plotinus summus ille Platonicus, stolidos homines & sensus expertes Pythagorica metempsychosi in asinos mutandos iri scribit. Quid enim in asino non stolidum? conformatio capitis, auricularum longitudo, cordis magnitudo, sonitus ruditus, de quo Plutarchus lib. de Iside & Osir. Busiritæ, inquit, & Lycopolitæ tubis non vtuntur, quod rude quiddam & asinum sonare videantur. Et idcirco asinum tamquam animal execrabile auersantur. Hæc omnia stoliditatis asini sunt argumenta.

Rafos.] Asinus rarus symbolum est inanis operæ. Aristophanis scholiastes, *Οὐδὲ γὰρ αἱ τῶ ὄνου κόμας χροσημύσων.* Neque enim asini villi vllam vtilitatem adferunt. Itaque qui asinum radit, operam ludit: & asinus dans villos, nihil cuiquam vtile facit, nec ipse vtilior est exutus pilis, imò inutilior. Cùm enim frigoris sit impatientissimus etiam tectus pilis, si radatur præ frigore inutilissimus erit.

Toustrina.] Quæ hic describitur laterna passim videtur in barbitonforum & dulciariorum officinis.

Moratur.] Pueri & cum illis asini, ignari inquam, qui sub annoso corpore puerilem animum habent. admirantur omnia, etiam nugas nugacissimas. Ad minima exclamant,

ὦ φοῖβ' ἀπολλών, καὶ θεοί, καὶ δαίμονες

καὶ ζῶ.

ὦ Phæbe Apollo, Dij demones, ὦ Iupiter. Et vt cum Horatio, postquam cum Aristophane, loquar:

Defixis

Defixis oculis, animoq; & corpore torpent.

Doctus verò nihil miratur. Doctrina enim τὸ μὲν ἐξ ἀπορίας, καὶ ἀβολας δαῖμον, καὶ δαίμων ἐλαίφης γῶσι, καὶ ἰσοπέτα δὲ αἰετὶ ἕρπον ἀφῆας. Miraculum quidem, & pauorem ex hesitatione, & ignorantione nascentem eximit cognitione, & scientia causarum vniuscuiusque. ait Plutarchus, apud quem Pythagoras debere se Philosophiæ dicebat τὸ μὲν δὲ δαίμονα, nihil mirari. Tullius lib. 3. Tusculan. quæst. Et nimirum, inquit, hæc est illa præstans & diuina sapientia, perceptas sapius & pertractatas res habere, nihil admirari, cum acciderit: nihil antequam eueniret, non euenire posse arbitrari.

Pueris quibus omnia noua sunt & insueta, rebus propemodum omnibus capiuntur: Vnde non mirum est si in laternæ pistoriæ volubilitate consideranda diutius hærent. Vident lumen, & circa illud figuras ludicras, præterea motum cuius causam nesciunt: hæc omnia possunt eos detinere.

Prætextas.] Prætexta signum & solum est puerorum, quod prætexta vterentur ad annum decimum septimum, quo virilis toga sumebatur. Suetonius in Augusto: Quadrimus, inquit, patrem amisit: Duodecimum annum agens auiam Iuliam defunctam laudauit, quadriennio post virili toga sumpta. Citius tamen depositam fuisse anno scilicet ætatis decimo quarto inferre videtur Lipsius ex istis Tertuliani verbis lib. de velandis virgin. Ethnici fœminas quidem à duodecim annis, masculos verò à duobus amplius ad negotia mittunt. Prætexta autem dicebatur ea toga, cuius oræ & circuitus purpura prætextus erat. Hinc est quod à Plutarcho in Publicola dicitur ἀειπόρουσθαι, quasi habens in circuitu purpuram intextam, & cuius limbus erat purpureus. Huiusmodi habitus puerorum erat, vnde Liuius pueros Prætextatos vocat, Plutarchi verbo correspondens. Vide Budæum in Pand. Prætextæ originem, & quomodo vsurpari cœperit à pueris, habes apud Ambrosium Aurelium. Tarquinus Demarati exulis Corinthij filius Priscus, quem quidam Lucumonem vocitatum ferunt, Rex tertius ab Hostilio, quintus à Romulo, de Sabinis egit triumphum. Quo bello filium suum, annos quatuordecim natum, quod hostem manu percussisset, & pro concione laudauit, & bulla aurea prætextaque donauit: insigniens puerum vltra annos fortem præmiis virilitatis & honoris. Nam sicut prætexta magistratum, ita bulla gestamen erat triumphantium: quam in triumpho præ se gerebant, inclusis intra eam permediis, quæ crederent aduersus inuidiam valentissima. Hinc deductus mos, vt prætexta & bulla in vsu puerorum nobilium vsurparentur ad omen & vota conciliandæ virtutis: ei similis, cui primis in annis munera ista cesserunt. Alij putant eundem Priscum, cum his statum ciuium solertia prouidi principis ordinaret, cultum quoque ingenuorum puerorum inter præcipua dixisse: instituisseque vt patricij bulla aurea cum toga, cui purpura prætextatur, vterentur, duntaxat illi quorum patres curulem gesserant magistratum: cæteris autem vt prætexta tantum vterentur indultum: sed vsque ad eos quorum parentes equo stipendia iusta meruissent. Libertinis verò nullo iure vt prætextis licebat: ac multò minùs peregrinis, quibus nulla esset cum Romanis necessitudo. Sed postea libertinorum quoque filiis prætexta concessa est: ex causa tali, quam M. Lælius augur refert: qui bello Punico secundo Duumuiros dicit ex senatusconsulto, propter multa prodigia, libros Sibyllinos adisse: & inspectis his nuntiasse, in Capitolio supplicandum, lectisterniumque ex collata stipe faciendum: ita vt libertinæ quoque, quæ longa veste vterentur, in eam rem pecuniam subministrarent. Acta igitur obsecratio est, pueris ingenuis, itémque libertinis, sed & virginibus patrimis, matrimonisque pronuntiantibus carmen. Ex quo concessum vt libertinorum quoque filij, qui ex iusta duntaxat matrefamiliâs nati fuissent, togam prætextam, & lorum in collo pro bullæ decore gestarent. Verrius Flaccus ait: Cum populus Romanus pestilentia laboraret: essetque responsum, id accidere, quod Dij despicerentur, anxiam urbem fuisse, quia non intelligeretur oraculum: euenisseque vt Circensium die, puer de cœnaculo pompam supernè despiceret, & patri referret: quo ordine secreta sacrorum in arca pilenti composita vidisset. Qui cum rem gestam Senatui nuntiasset: placuisse, velari loca ea, qua pompa veheretur: atque ita peste sedata, puerum qui ambiguitatem fortis absoluerat, togæ & prætextæ vsu munus impetrauisse. Vetus peritissimi referunt, in raptu Sabinarum, vnam mulierum nomine Hersiliam, dum adhæreret filiæ simul raptam. Quam cum Romulus Hosto cuidam ex agro Latino, qui in asylum eius confugerat, virtute conspicuo vxorem dedisset, natum ex ea puerum, antequam vlla alia Sabinarum partem ederet: eumque quod primus esset in hostico procreatus, Hostum Hostilium à matre vocitarum, & eundem à Romulo bulla aurea ac prætexta insignibus honoratum. Is enim cum raptas ad consolandum vocasset, spondidisse fertur, se eius infanti, quæ prima sibi ciuem Romanum esset enixa, illustre munus daturum. Nonnulli credunt ingenuis pueris attributum, vt cordis figuram in bulla ante pectus annecterent: quam insipientes, ita demum se homines cogitarent, si corde præstarent. Togam quoque prætextam his additam, vt ex purpuræ rubore ingenuitatis pudore regerentur.

Prætextas & bullas.] Post Prætextas, Bullas additum est, quia per Prætextas pueri non sat distinctè connotati fuerant. Prætexta enim non tantum habitus puerilis fuit, sed & regalis. Tullum enim Hostilium deuictis Hetruscis ea vsu scribit Plinius, & Romulum Plutarchus. Præter reges magistratus alios eam induisse apud T. Liuium lib. 34. Valerius Tribunus plebis apertè testatur. Purpura, inquit, viri vtemur Prætextati in magistratibus, in sacerdotiis: Liberi nostri Prætextis purpura

togis vtentur. Magistratibus in coloniis municipiisque. Hic Romæ infimo genere magistris vicorum togæ Prætextæ habendæ ius permittimus: nec id vt viui solum habeant tantum insigne, sed etiam vt cum eo crementur. Senatores etiam erant Prætextati ex Tullio Philippica 2. Etiam Ædiles Prætextati, ex eodem 7. in Verrem. Et collegiorum magistri, ex Asconio Pæd. in Pisonem.

Bullæ pro pueris: Erant enim insignia & ornamenta puerorum. Cicero in Verrem, Bulla, *inquit*, in toga erat ornamentum pueritiæ. Plutarchus in Romulo: τὰς παῖδας αὐτῶν φέρεν ἢ καλεμένην βέλλαν Bullæ cordis figuram referebant, & de Romanorum puerorum collo suspenso solebant. A Bulla bullatus dicitur de puero & infante. Iuuenalis Satyr. 14.

----- *ludit & hæres*

Bullatus, paruocq; eadem mouet arma fritillo.

Misoponerus Satyra 21.

----- *solitas pellita iuuentus*

Crederet, quæ quondam Bullatus credidit infans.

Macrob. lib. 3. Saturn. cap. 14. Cùm ingressus esset saltatorium ludum, plus in eo vidit, pueris virginibusque quingentis: & in his vnum puerum Bullatum petitoris filium, non minorem annis duodecim cum crotalis saltantem. Asconius Pædianus annotat ingenuorum Bullam fuisse auream, scorteam verò libertinorum. Titus Liuius scriptum reliquit Tarquinij Prisci filium quatuordecim annis tantummodo natum, hoste in acie cæso, primum omnium Bulla fuisse insignitum. Exacta pueritia Bulla solemnibus festis Laribus suspendebatur, sicut puellarum puppæ Veneri Argiuæ, cùm iam plenis erant nubiles annis. De Bullis Persius:

Cùm primum pauido custos mihi purpura cecidit,

Bullaq; succinctis Laribus donata perpendit.

Bulla dicitur à similitudine Bullæ quæ in aqua fieri solet, de qua in alio Emblemate. Quod autem nonnulli putant, ὄρνις ἢ βελῆς deduci, absurdissimum est: nam neque Bulla cum simplici scribitur, neque consilium est in pectore sed in cerebro, vt rectè docuit Plato post Hippocratem, qui primi hanc ex veritate sententiam stabiliuerunt, contra omnes præcedentes Philosophos.

I I I.

I *Bi ranas.*] Recenset in sequentibus varia Melancholicorum phantasmata.

Quidam hypochondriacus cui præcordia humore Melancholico ac flatibus turgida essent, persuasum habebat, vt scribit Leuinus Lemn. lib. 2. de complexionibus, Ranas ac rubetas, quas bufones vocant intestina arrodere, nec vlla ratione ea illi opinio eximi potuit. Medicus quò illum haberet obsequentiorem (sunt enim tenaces suæ opinionis Melancholici) tale quiddam in corpore inesse pronunciauit. Itaque exhibita potione Medica, curatum est vt aliquot eius generis reptilia in subiectam peluim conicerentur: vbi autem pharmacum vires suas explicuit, aluus affatim inanita est, conspectisque excrementis & quæ illis innatabant Ranis, vana illa opinio animo excussa est.

Iuuenem ego vidi, qui Ranam suo inhære capiti, sempèrque coaxare assueueret: sanatus est capitis scarificatione, & obiecta Rana, quæ furtim allata fuerat.

Auulsos corporis artus.] Artemidorus Grammaticus cùm in littore viso Crocodilo expauisset, quod facillè fit, & maximè Melancholicis, omnium literarum oblitus, putauit tota vita, alterum crus, & manum sibi exempta. Hollerius scholiis in cap. 17. morb. interior.

Non diu est, cùm nobilis Lemouix, cui renunciatum fuerat in proximo aprum vagari cum seruis domesticis armatus venabulo domo egressus est ad locum vbi erat bestia. Illa terrefacta, recta in iuuenem impetum facit, & inter crura illata prosternit, dilacerassetque miserè, nisi domesticus furnarius viribus præpollens, ferrata pala bestiam confodisset. Iuuenis tanto timore conturbatus est, vt alterum sibi crus ab apro auulsum biennium integrum licet illæsus crediderit. Aduocati sunt Medici plures, purgatus est, scarificata tibia, vt à falsa opinione doloris sensu abduceretur. Frustra omnia. Extra tibiam sanus erat iudicio, & pietati vacabat. Quotidiè missæ intererat, ieiunabat indiētis diebus, & viros sanctiorem vitam profitentes, maximè quos Relectos vocamus summo studio colebat, quippe quorum vitæ institutum sequi volebat. Fortè fortuna duo Relecti iter facientes inclinato in vesperam die recto admitti petunt. Concessum est, & cum illis iuuenis summo effusus gaudio cœnauit. A cœna relictis piis hominibus cum luculenti fœco, tardius clanculum aduenit, suam enim domesticis pietatem innotescere nolebat. Se diu in votis habuisse D. Francisci familiæ adscribi aperuit, sed non leue esse impedimentum, se monopodem esse, quòd alterum sibi crus fera deuorasset. Mirantur religiosi, & an ligneum sub tibiali serico rogant, & explorare petunt. Detecta vana opinione sanæ menti hominem restituere conantur, ludibrium esse dæmonis assueuerantes, timentis ne desiderium expleret. Duabus tandem horis in colloquio consumptis præ religionis ardore, ab inani illo phantasmate dimotus est. Et postridie sibi cuique occurrenti geminam esse tibiam assueuerat. Tandem parentibus licet reluctans votum consequutus est.

Cisternas.] Auenzoar tract. 5. Medic. quendam se vidisse Melancholicum scribit, qui cum de placenta in Cisterna faciendâ nunquam non cogitaret; maximam farina vim emi, & in Cisternam iaci seruis imperauit, & facere recusantes baculo adegit. In eam deinde ipse descendit, farinam pinsit, & vicinos conuocatos de suo libo edere voluit.

Gallos.] Galenus lib. 3. de locis affect. cap. 6. Melancholicum quendam fuisse scribit, qui quotiescunque Gallos cantare audiret, vt hi alarum ante cantum, sic ille brachiorum plausu latera quatens, animantium sonum imitatus est.

V.

Nasum promuscidis instar.] Cuidam, quem Andreas Laurentius libello de Melanch. scholasticum fuisse scribit, persuasum erat; Nasum sibi excreuisse in immensam atque in prodigiosam magnitudinem longitudinemque, ita vt Elephantis proboscidem circumferre visus sit, qui nunquam non esset impedimento, adeo vt subinde patinis, vt illi creditum est, innataret. Accitus Medicus, atque affectum Melancholicum subesse suspicatus, dexteritate, ac latenti habilitate, longum carnis farcimen naribus admouit, arreptaque nouacula, & apprehensa nonnulla carnis parte, imaginarium Nasum auulsit; confestim exhibita homini parum sobriae mentis soporifera potione, praescriptaque salubri diæta, omnis mali metus ademptus est.

Monspelij ante paucos annos Medicinæ studiosus *καρσάρκωσι* subortam sibi non quidem in Naso, sed in ano imaginatus est. Remedium petit à chirurgo, partem exhibet vt magnitudo mali videatur. Nihil ille apparere dicit. Res Medico exponitur, qui malum in capite, non alia in parte esse cognoscit. Quasi tamen tale malum videat quale se pati querebatur Melancholicus; curam promittens imperat chirurgo, vt ferrum igni admoueat ad carnem vitione tollendam. Vt igne incanduit vidente hypochondriaco, in lectum vt inclinetur iubet, & pro candente ferro, aliud calidiusculum retrò applicari iubet. Et haud secus quàm si aliqua carnis excrescentia exureretur, en vt fumat, inquit Medicus, en vt sensim tollitur. Maestè animo, iam iam benè valebis, nihil ferme reliquum est. Tandem remoto ferro nihil superesse affirmavit. Sic his ludicris ceremoniis benè valuit scholasticus. Cui cum diceretur post mensem, nã tu stultus eras, qui cum falsò crederes carneum tuberculum in podice tibi enatum, fictis remediorum ceremoniis benè te habueris; in eandem hypochondriacam opinionem incidit.

Butyrum.] Pistor quidam Bruxellensis, quia se totum esse Butyraceum firmiter sibi persuaserat, ad ignem & furnum suum, veritus ne ardore liquefceret, accedere nolebat, se totum etiam nudum foliis refrigerantibus cooperiri iubebat.

Lateres.] Medicus ille Cappadox Aretæus lib. 1. de morb. cron. se hypochondriacum vidisse scribit, qui pro corpore lateritiam habere structuram credebat, quam ne dissolueret ab omni potu abstinebat.

Vrina flumina.] Senensis nobilis tanta vrina se distentum esse putabat, vt malle se mori diceret, quàm illam effundere, certum esse vt tota vrbs miserè periret, si suis lotij fluminibus viam laxaret. Medici cum frustra repeterent, centum millia hominum non posse vrbs minimam domum submergere, remedium certè lepidum commenti sunt. Incendium proximo stabulo offerri iusserunt, & omnes vrbs nolas sono incendij proprio ex compacto pulsare, multosque ad ignem, ad ignem conclamare. Missi etiam sunt ciuitatis primarij, qui nobilis auxilium implorarent: actum esse de vrbe nisi quam primum vrinam fundat. Hypochondriacus in summo esse periculo Senam ratus, vesicam feliciter exoneravit, non tam vrbs, quàm suæ bilis retorridæ incendium extinguendo.

Vitrum.] Parisiis vitriarius in Sancti Germani suburbio se vitreas habere nates existimans, puluillo multa pluma tumente semper etiam rectus muniebat. Medici iussu à Vitriaria officina abductus, cæsus virgis est. Et cum gemeret sub verberibus; carneas nates sentire, non Vitreas dictum illi est. Ita respuit.

Alius se vitreos habere pedes autumans parcebat incessui.

V I.

Serpentes.] Mulierem quidam curauit Melancholia laborantem, hoc pacto, vt scribit Trallianus lib. 2. cap. 17. Cùm putaret illa Serpentem se deuorasse, vomitum medicamento citauit, atque in id quod reiectum, paruam bestiam per omnia imaginationi illius consentientem iniecit. Sic gaudium reiecti Serpentis curauit eum, quem deuoratae bestiae tristitia malè affecerat.

Vidi quendam, ait Io. Bapt. Montanus Concil. 25. qui totam mundi superficiem imaginabatur esse ex subtilissimo vitro, & subtus esse Serpentes, se in lecto tanquam in insula, vnde si egrederetur frangeret vitrum, & incideret in Serpentes, & ideo nolebat ex lecto egredi.

Opiniones & somnia de Serpentibus vñtata sunt Melancholicis.

Hominum truncos.] Alios pleróque vidimus, ait Trallianus citato loco, quorum superfluum est forte etiam supra vires nostras, omnium velle meminisse. Verum hæc apposuisse sufficit, quæ iis potius quæ à Melancholico humore, originem trahere inceperunt, solent euenire. Quapropter si morbus ex tristitia, aut sollicitudine quadam præcedente, aut alio animi affectu cœperit, considerare tunc oportet imaginationis speciem, aut rationem, aut aliud quiddam eorum, quæ subitam mutationem efficere possunt. Plurimi namque sic curati sunt quodammodo, vt cum vidissent audiuisentque ea, quæ consequi desiderabant. Ita ergo Philodorus Medicus quendam, qui sibi caput amputatum esse, quod tyrannus factus fuisset, putabat, casumque deplorabat, curauit: imposito repente capiti ipsius plumbeo pileo, & grauitatem sentiens, caput se recepisse rursus putaret, gaususque sit plurimum, atque ideo vana imaginatione liberatus.

Ollas.] Galenus lib. 3. de locis affect. cap. 6. scribit quendam se testam factum putasse, atque idcirco obuiantibus cedebat, ne collideretur.

Atlantes.] Fuit quidem, eodem Galeno ibidem referente, timens ne Atlas qui mundum sustinere dicitur, grauatus sub tanto onere ipsum à se excuteret, atque ipse cum illo collideretur, ac nos quoque cum illo periremus.

Trallianus se mulierem vidisse scribit, qui ea imaginatione vexabatur, vt medium manus suæ digitum constringeret, tanquam in ipso tórum gestaret orbem. Plorabat autem illa quoque verita, ne quando digitum suum inflecteret, totus mundus corrueret, & omnia statim interirent. O egregium Atlantem!

Cum gigantes hortante Iunone cœlum affectarent, Apollinis, Mineræ, & Dianæ auxilio in Tartarum detrusi sunt præcipites. Atlanti verò, qui dux eorum fuerat, cœlum super humeros Iupiter imposuit, & impositum adhuc hodiè gestare dicitur, vt scribit Hyginus cap. 150. & Poëtæ. Historici verò dicunt Atlantem Promethei fratrem propter summam Astrologiæ scientiam circiter Mosis tempora locum dedisse fabulæ, & Atlanti Mauritanix monti nomen fecisse.

Atratos Erebi ciues.] Cacodæmones intellige. Virg. 4. Æneid.

Pallentes vmbas Erebi, noctemq; profundam.

Erebus accipitur modò pro rege inferorum, modò pro fluuio eorundem, modò pro obscurissimo loco, & Poëtæ frequenter Erebum pro obscurissima inferorum sede vsurpant, Melancholici ægri huiusmodi obscura loca & nigros spiritus sæpè dormientes somniant, & vigiles imaginantur. Narra- bo hic quam Quercetano acceptam refero historiam non iniucundam.

Dominus Viel insignis Medicus, & Historiographus Regius, agnatum quendam habuit virum doctum & celebrem, qui huiusmodi morbo phantasia deprauante, & spiritum perturbante laborabat: is sibi imaginatus fuerat, credebátque certò, sibi à quodam amico ex Italia reuerso, ingestos in corpus duos spiritus, qui in colloquium cum ipso sæpè venirent, sed qui mortem interdum, aut grande aliquod malum interminabantur. Is cum Domino Viel rem patefecisset, morbum suum exposuisset, agnouit ille statim phantasiæ elusæ esse morbum. Cùmque iuuandi consanguinei studio teneretur, consilium iniit, quí morbo illius mederi posset. Atque hi cum Lutetiam appulissent, rem cum Domino Pena communicauerunt, qui malum confestim agnouit: facultatem videlicet imaginatricem esse vitiatam: quin imò æger ipse fatebatur, spiritali se morbo conflictari, atque idcirco nonnisi mentalibus remediis iuuari posse. Huic extemplo astipulatus est Pena, pollicitusque se idoneum excogitaturum remedium, quo restitueretur in pristinam sanitem, & vindicaretur à spiritibus, qui singulis horis mortem aut grauissimum malum intentarent. Hic multis strophis vtendum fuit, variæque stratagemata excogitanda, quibus huiusmodi impressiones à phantasia excluderentur: quod eò difficilius videbatur, quò vir doctus & perspicacis ingenij, volebat omnia sibi communicari, quibus Medici in curam vterentur: sed tædiosum fortasse fuerit si singula quæque fusè persequi velim: præcipua tantùm huius rei capita attingam. Sic igitur in curam processum est.

Confringendi fuerunt characteres, & spirituum nomina, necnon persuadendum, committendos esse spiritus fortiores, cum iis qui corpus torquebant, vt in hac pugna potentiores ex corpore debiliores eiicerent. Arrisit hoc medicandi genus ægrotanti; Interim dum tempus opportunum expectabatur administrandi huius remedij, alia præscribebantur remedia, quibus in dies vtebatur æger ad atram bilem fugandam: atque id per aliquod tempus continuatum est, dum canicula occideret, & feliciores dies orirentur. Tandem Medici vt rem suam peragerent magnam aulam selegerunt, vt illic & characteribus & inuocatione spirituum, ac aliorum coniuratione confictis phantasticam illam imaginationem exploderent. Ad hoc institutum delectus est honestus & prudens quidam chirurgus, qui inuocati spiritus personam ageret, quique optimè calleret quid sibi dicendum faciendumque foret. In loco, horaque electa delincatus tandem est quidam circulus, aliaque adhibitæ

ceremoniæ, quibus spirituum conuocatores, & necromantici uti solent, quas attentè obseruant. In medio circuli collocatus est æger, monitúsque ne quid reformidaret. Demum post insuffrationes quasdam & cæca murmura, conuocatusque est primò orientalis spiritus ut accederet: eadem & meridionali spiritui facta est coniuratio, sed frustra. Tertio demum loco, inuocatus est ille spiritus, qui opportunus videbatur, assurgit tunc chirurgus ille, latitans in quodam obscuro illius aulae loco, qui sese in laruam spiritus dat correspicendum. Monetur rursus æger ne quid metuat, qui ob spem expectationemque valetudinis, quam ex huiusmodi præstigiis certò præfagebat futuram, respondit, nihil se reformidare. Tandem res ita peracta est, tamque dextrè & artificiosè perducta, ut sibi prorsus æger persuaserit, à se suos spiritus prorsus exclusos, & integræ se valetudini restitutum. Atque hac ratione & industria imaginatrix eius facultas prorsus deprauata, ad sanam mentem reuocata est. Nec tamen desit doctus Pena confirmationem valetudinis ægri promouere, remediis atram bilem purgantibus, ut reliquias omnes morbi excuteret. Tandem post mensem, prorsus expurgato huiusmodi humore, restitutus æger cum doceretur ab atra illa bile falsam illam de spiritibus intra corpus opinionem temerè concepiisse, erubuit, quòd tam parum firma mente fuisset, & ingenio adeo debili lubricoque.

Triplicemque tiaram.] Cum Pontifex Triplicem coronam siue Tiaram gesserit, Hieron. Vida,

Maxime Pontificum, triplicem qui fronte coronam,

Et duo sacrata qui geris arma manu.

Triplicis Tiara, siue Triplici corona ornata Pontificiæ dignitatis erit hieroglyphicum. Rituum Ecclesiasticorum lib. 3. Sect. 5. cap. 8. Est præterea, *inquit*, Tiara Triplici corona ornata, quod Regnum appellatur: per quam significatur Sacerdotalis, & Imperialis summa dignitas atque potestas. Summus Pontifex quo die consecratur coronaturque, in suggestum ad id ornatum gradibus basilica Apostolorum principis impositum ascendit, & in altiori parata sede collocatur. Cumque Præsules omnes conuenerint, & populus è basilica in aream exierit, Diaconus à læua mitram Pontificis capiti detrahit; alius verò Diaconus à dextra imponit Tiaram, quod *Regnum appellant Triplici corona ornatum*, ait idem liber rituum lib. 1. Sect. 2. cap. 1. Interim populus Kyrie eleison acclamat. Et dexter Diaconus latinè, sinister verò vernaculè indulgentias proclamat, tum paratur supplicatio in Lateranum. Hac Triplici Tiara coronatur Pontifex in maximis solemnitatibus dum it reditque ab Ecclesia, sed nunquam inter sacra. Pro altari eam deponit, orat, & assumpta mitra pergit ad sedem, facitque rem diuinam cum ista, siue in vesperis, siue in missa, Tiara interim super altare reposita, quæ perfecta re sacra, Pontifici in palatium redituro imponitur. Antiquitus diebus solemnibus Tiaram habenti non aliter quam in coronatione à Diaconis & officialibus acclamabatur, & Pontifex Presbyterium dabat. Vtrumque hodiè extra usum est. Tiara verò coronabatur in festo sanctorum quatuor coronatorum, S. Stephani, S. Martini, S. Petri, S. Syluestri, S. Clementis in Dominica Gaudete, in Dominica Lætare, in Natiuitate Domini, in Epiphania, in Resurrectione, & secunda feria, in Dominica Ego sum pastor bonus, in Ascensione, in Pentecoste, & in anniuersario suæ coronationis.

Liber tertius Rituum Eccles. citatus, tres Pontifici fuisse mitras scribit his verbis: Romani Pontifices tribus mitris pro temporis exigentia secundum antiquas ceremonias utebantur. Prima & pretiosior erat cum vnionibus, & gemmis, habebatque auriphrygium in circulo & titulo, id est, per medium à circulo ad summitatem, & hac utebatur in solemnitatibus. Per circulum designant ut aiunt, coronam potestatis; per auriphrygium quod ad summum ascendit, contemplatiuæ vitæ discursum. Secunda etiam erat cum vnionibus, auriphrygiumque tantummodo habebat in circulo, & hac utebantur in consistoriis tam publicis quam priuatis: per quam significabatur Regia potestas. Tertia erat alba ex Damasceno sericeo, sine vnionibus, sine auro aliove ornamento, & hac utebantur in dominicis aduentus, & quadragesimæ diebus ferialibus, & in officiis defunctorum.

Melancholici ægri has interdum Tiaras in phantasia sibi contexunt. Testis ille Hippocomus, de quo Muretus & alij, qui se Pontificem summum imaginabatur, certis que hebdomadæ diebus Venetiis in domo heri sui, hac de causa consistorium Cardinalium in charta depictorum, quos alloqueretur, statuebat. Testis etiam ille qui foris sapiens, domi se Pontificem esse ut alter credebat. Cubiculum consistorium esse, & tot Cardinales quot in eo baculi, quos certo ordine dispositos, de rebus ad Romanam curiam pertinentibus alloquebatur.

I X.

Mortis & articulos extantes.] Burgundus quidam, referente Hollerio, Parisiis ad S. Iuliani archiatri plurimis præsentibus, mortuum se affirmarat vna cum fratre ibi decumbente. Postea phantasia mutata declamabat precabaturque Medicos, ne amplius, animæ impedimento essent, quominus è purgatorij flammis ad Deum euolaret. Imitabatur aliquando moribundum, dicebat

Se membratim vitalem disperdere sensum:

In pedibus primùm digitos liuescere, & ungues,

Inde pedes & crura mori, post inde per artus,

Introrsum

*Introrsum trahere, & partes conducere in vnum,
Atque adeo cunctis sensum deducere membris.*

deinde monebat vt defunctum spectarent : & vt alij addunt, orabat ne se diu ibi relinquerent, se iam putrefactum sepulchro esse deferendum. Exhorrescebat deinde, quasi cacodæmones videret. Tandem medicinæ præsidio, hæmorrhoidumque profluuiio à Melancholicis illis terroribus assertus est.

Luteriis Parisiorum, vt Guyonus, Leuinus & alij narrant, anno quo ornamentum illud nostræ Gallix Budæus mortuus est, millesimo scilicet quingentesimo quinquagesimo, & iuxta ædes eiusdem causidicus opinione sola sibi mortuus visus est : adeo vt cùm illum amici & familiares, imprimisque vxor, ad instaurandas vires iam collapsas, precibus, blandimentis, obiurgationibus adhortarentur atque vrgerent, omnia respueret, quòd causeretur mortuum esse se, atque nihil ita constituto opus esse alimento. Cùm autem fame enecandus videretur, instante scilicet septimo die, qui famelicis atque inedia confectis lethalis esse solet. Per id tempus nepos ægri vxoris Biturigibus vbi iuri incumbebat, venit Parisios vt à patre, qui cognitor comitalis erat, nummos extorqueret. Eiectus ex ædibus est, quòd non ante tres hebdomadas trimestrem pecuniam accepisset. Confugit ille ad auunculum. Hortatur vt comedat, sed nihil plus quàm antè Medici & parentes promouet. Cognita hominis phantasia, bellum artificium comminiscitur. In proximum conclaue se recipit, ibique linteo sepulchrali insuitur, libera tamen facie, deinde portari se iubet in auunculi cubiculum, & mensæ imponi accensis circum funalibus, dato domesticis mandato, vt deslerent se veluti mortuum. Vnus de illis diu risum non tenuit, sed effuso cachinno ipsi actori fabulæ risum expressit. Melancholicus cuius causa agebatur histrionia hæc conspicatus, sciscitatur quis ille foret? respondet vxor esse nepotem, qui pleuritide correptus, statim ab aduentu diem suum extremum obierit, breuique in tumulum deportandum. At risit, adiecit ille, quod non concessum mortuis. Imò, institit coniunx, rident mortui & loquuntur, tu ipse post mortem loqueris, & si velis etiam rideas. Tentauit ille, obiecto speculo, & risit. Hoc facto mortuis non denegatum risum sibi persuasit. Et hæc prima ad sanitatem via. Nepos ex risu de successu benè sperans afferri iubet cibos. Instructa mensa ferculorum apparatu, liberalius largiusque se cibo ac potu reficit. Quod vt videt æger, rogat num etiam mortui comederent. Comedere responsum est, quod non vanum experietur ipse si velit; experitur & cibo fruitur affluentius. Peracta autem cœna somnus illi obrepit, in eum vsus confecto liquamine. Siquidem qui sensu mentisque iudicio ac ratione sunt orbat, arte tractandi sunt, nec vlla re efficacius, quàm somno domandi. Hæc veritas comædorum fabulæ locum dedit, quæ præfente Carolo IX. exhibita est, cui etiam interfuit nepos tunc temporis non incelebris causidicus.

X.

Totidem, &c.] Vnde tanta phantasmatum in Melancholicis diuersitas, vt de sexcentis vix vnus & alter reperiantur qui idem imaginentur, vnde rerum tam absurdarum quales eæ quæ narratæ sunt, imaginatio? Antiqui Melancholiam vino appositè expresserunt. Quemadmodum enim vinum pro temperamento, & moribus eorum à quibus immodicè haustum est, diuersos effectus producit, illos ad risum, istos ad fletum, quosdam ad furorem, alios ad somnolentiam incitat, haud absimiliter humor iste diuersimodè imaginationem turbat, vel propter corporis temperamentum, vel à certo vitæ studio, & ab assuetis actionibus, vel certè ab occulta aliqua causa in qua *θεῖον τι* subest, de qua nihil impræsentiarum. Corporis dispositio similia aliquatenus obiecta, intetueniente tamen aliqua externa causa repræsentat. Qui sicco admodum temperamento, & cerebro aridiore sunt, si lateres, vasa figlina, vitreæque, & ossa sæpe videant, Ollas, Lateres, Vitru, & mortuorum Ossa imaginabuntur: qui in intestinis, aut ventriculo lumbricos habebunt, serpentes sibi fingent: qui flatu, & vaporante spiritu abundabunt, se Gallos esse, aut alias aues per aërem ferri: qui simul & lumbricos habebunt, & flatus copiosos *βορβορυμὸς* excitantes, Ranas sibi fingent coaxantes: qui vesicam multo lotio plenam referatam tenere soliti fuerint, se Vrinæ flumen habere: qui semine turgebunt, mulieres propositas habebunt: qui aliqua parte corporis, vel leuiter dolebunt, se crure, vel Brachio, vel alio corpore membro mutilos: qui quauis ex causa multo sudore diffuent, se Butyraceos esse: qui ponderosa humorum saburra grauabuntur, Atlantes esse se censebunt.

Alia sunt phantasmata hypochondriacos agitantia, quæ non ex habitudine corporis, sed ex peculiari studio, & viuendi ratione oriuntur. Auarus montes aureos, ambitiosus coronas, tiaras, diademata, & ita de cæteris imaginabitur. Vt plurimum tamen & habitudo corporis & viuandi ratio ad huiusmodi spectra progignenda in vnum conspirant. Alia sunt imaginationis simulacra, quæ ad neutram præcedentium causam referri possunt, sed ad *θεῖον τι*, quid diuinum.

Siccum & gelidum cerebrum.] Hoc dicitur quia Melancholia primaria, & per essentiam, quæ fit à frigida & sicca cerebri intemperie multiplices easque grauissimas affectiones difficillimè remediis cedentes parit.

Quòdque hypochondria.] Propriè Hypochondria sunt partes regionis epigastricæ, quæ notharum costarum cartilaginibus extremis subiacent, vti ex etymologia constat. Dicuntur enim Hypochon-

dria quòd sint ὑπο τὸν χόνδρον, *sub cartilaginibus*. Latè tamen ab Hippocrate vsurpantur, vt lib. 2. Coac. Hypochondriorum meteorismus siue tumor, accipitur pro tumore hepatis, lienis, diaphragmatis, quæ omnia per metonymiam hic dicuntur Hypochondria. Latius etiam accipiuntur, lib. 4. Aphorif. 73. ἐπόσειον ὑποχόνδρια μετέωρα ἐξελούζοντα, *quibus Hypochondria suspensa murmurant*; in quibus verbis pro toto abdomine accipiuntur. Cum autem sub Hypochondriis, & sub abdomine multa sint contenta viscera, de quibus intelligenda sint auctoris verba cognoscendum. Multa sunt viscera quæ malè affecta Hypochondriacam Melancholiam progignunt. Est primò hepar quod si ardore nimio efferuescat è ventriculo frigido cibos semicrudos attrahit, aut humores adurit, aut illos suis in venis, quæ strictiores sunt, retinet. Est etiam splen cuius munus est fœculentum terrenumque humorem expurgare, quod si non facit, præter naturam incalescit humor ille Melancholicus, & in venas proximas effusus Melancholica inuehit symptomata, qua infra ratione dicam. Est & mesenterium, quod totus corporis est veluti sentina & humorum receptaculum, vnde morborum myriades, maximè febres intermittentes enascuntur. Illic humor qui Melancholiam Hypochondriacam creat, stabulari potest & incalescere: neque verò tantum in venis illis mesaraicis obstructis, sed & in glandulis quibus pancreas abundat. Illæ partes ita affectæ flatus multos procreant, & atrum de se vaporem sursum exhalant, qui animum mentemque variè conturbant. Ex quibus triplex statuitur Melancholia Hypochondriaca hepatica, splenica, & mesenterica. Ex impuro etiam vtero maximè tertio prægnantium mense, Melancholici succi fulgines in caput efferuntur, quæ in infirma mulierum mente grauissima symptomata producant, ex Hippocrate; indeque hysterica appellatur.

Missio prouentu fulig.] Infarctis supradietarum partium venis ab humore vel Melancholico naturali, vel ab atro bilioso, vel à phlegmatico crudo, vel ab illis permixtis ardor excitatur. Potest enim facilè si humor sit biliosus, vel adustus citò incalescere: si verò natura frigidus sit, vt est Melancholia & phlegma, temporis diuturnitate & impedita transpiratione, aut etiam admixtione fermenti atræ bilis; potest feruorem concipere, qui ab antiquis φλόγωσις appellatur. Ex illo velut igne fumi maligni, & acres ad cerebrum feruntur, qui spiritibus animalibus admiscuntur. Et cum ex horum puritate verax rerum omnium fiat representatio, hinc fit vt per impuras fulgines admixtas, fallacia visa phantasiæ obiciantur.

Fuliginis atra.] Quemadmodum lampadis, aut candelæ Fuligine in laterna quæ hic describitur, omnia illa multa que alia obuoluuntur: ita Melancholica Fuligine in cerebrum elata, varia menti phantasmata obuersantur. Galenus cap. 5. lib. 3. de locis affectis, *Spiritu vaporoso, fumoso, & Fuliginoso* terminat. Ex quo patet non sine causâ vapores Hypochondriacos non malè Fuligine exprimi. Rem apertius videamus. Ater color proprius est Melancholiæ. Vapores igitur Melancholici, nigerimi sunt, qui in caput elati, vt antea dixi, per neruos, per venas, & arterias cerebri vagantur, etiam ad oculum vsque. Vnde fit vt videantur quàm plurima esse in aère quæ extra oculum non sunt, vt patet ex eo quod in suffusione cum tenuis humor inter rhagoidem tunicam, & crystallinum humorem crassescere incipit, fumus, muscæ, formicæ, margaritæ, araneæ, nubeculæ, pili, &c. huiusmodi ob oculos obuersari videntur, cum tamen intra oculum sint, nec videantur ab illis qui clara sunt oculorum acie. Spiritus & nigræ Fulgines ad oculum delatæ, multas illi umbras, & phantasmata obiciunt, ab oculo ad imaginationem species nigræ recurrentes, continuum fermè pauorem inducunt. Pars huius Emblematis desumpta est ex Misoponeri Satyra 26. vbi illud Satyrice, ambitioso non medicè Hypochondriaco accommodat.

——— *vidistin picta lucerna, &c.*

*Cogit? ibi lepores, catuli, vulpes, Elephanti,
Frenatus gryps, frenatusque anserculus, atque
Turpia ridicula cum veste pithæcia clavis
Voluuntur gyris. Totidem phantasmata versat
Turbato cerebro iactata cupidine multa
Quem premit ambitio, tot rostris pungitur & tot
Dentibus exeditur quot habent animalia dentes
Rostraque, laterna quæ tralucente recurrunt.*

Sub vno quoque animalium quorum hic mentio, multus inest sensus, quem detegere non est huius loci.

BILIOSVS.

BILIOSVS.

EMBLEMA VI.

Per spicas iuuenem Martem Leo tollit in altum:
Ignea quem mordet symbola Bilis erunt.

Hieroglyphica.

MARS, hieroglyphicum, *BILIOSI*. numero I.
SPICÆ, hieroglyph. *AESTATIS*. num. II.
LEO SIMIAS DEVORANS, hieroglyph. *FEBRIENTIS & FEBREM SVAM CVRANTIS*. num. III.

LEO, hieroglyph. *BILIOSI*, & *BILIOSORVM*. num. cod.
Ira,
Febris,
Audacia, & temeritatis,
Liberalitatis & nobilitatis,
Vindictæ,
Vigiliarum,
Famæ impatientiæ,
Rufi coloris,
Maciei,

IGNIS, hieroglyph. *AMBITIONIS*. num. IV.
BILIS. num. V.

I.

MARTE Biliosa constitutio significatur. Nihil enim præter Bilem, & iram spirabat violentus ille antiquorum Deus, à quibus pro ira, Bile, & animi feruore accipiebatur. Macrob. lib. Saturn. cap. 19. Feruorem autem quo animus excandescit, excitaturque aliàs ad iram, aliàs ad virtutem, nonnunquam ad temporalis furoris excessum, per quas res etiam bella nascuntur,

tur, Martem cognominauerunt. Cuius vim Poëta exprimendo, & similitudini ignis applicando, ait Iliad. v.

Μαίνεται δ' ὡς ὅτ' ἄρης ἐγχεσάλαρον, ἢ ὄλοδὸν πῦρ
Ουρεσι μάλιν) βαδῆς ἐνὶ τεάρεσσιν ὕλης.

Furebat autem veluti cum Mars hastam vibrans, vel perniciosus ignis in montibus furit, profunda in densitatibus sylue. In summa pronuntiandum est, effectum solis, de quo feruor animorum, de quo calor sanguinis excitatur, Martem vocari. Rectè igitur Mars pro Bile, maximè cum Martem planetam Bili respondere omnes asserant, vt supra declarauimus ex Ptolemæo. Licet hæc possint sufficere, consensus tamen aliquos Martis, & Biliosi hominis inquiramus.

Mars bellorum est numen, & hoc nomine ab antiquis Gallis colebatur. Iul. Cæsar de bello Gall. lib. 6. de illis loquens: Mercurium habere vim maximam arbitrantur, post hunc Apollinem & Martem, Iouem & Mineruam. De his eandem fore quam reliquæ gentes habent opinionem, Apollinem morbos depellere, Mineruam operum atque artificiorum initia tradere, Iouem imperium tenere, Martem bella gerere, huic, cum prælio dimicare constituerunt, ea quæ bello ceperunt plerumque deuouent, quæ superauerunt animalia capta immolant. Præterea Mars ab Homero Iliad. χ. impetuofus bellator nominatur:

ΙσϞ ἐνὶναλίῳ κορυθαίικι πολεμιστῆ.
Similis Marti impetuoso bellatori.

Ab eodem etiam Iliad. ε. vers. 289. audax bellator:

ΑἱματϞ ἄστυ Αρνα τελαύεινον πολεμιστῆ.
Sanguine satiet Martem fortem bellatorem.

Dicitur ab eodem in eius hymno ὀμβριμόθυμϞ impetuofus animo. Et Iliad. ρ. λαοσόϞ populum concitans. Et Iliad. β. ὄξυς acer. Iterum Iliad. ε. θῆρϞ vehemens. Vnius Homeri meminisse mihi sat est de Græcis. Illa omnia Martis attributa, Bilioso meritò attribuantur. Qui enim est Biliosa corporis constitutione, iracundus, belli amans, impetuofus, fortis bellator, populi concitator & vehemens esse solet, propter caliditatem Bilis qua cor exæstuat. De Bile enim meritò dicatur, quod Virg. de Marte lib. 9. Æneid.

Hic Mars armipotens animum virescens, Latinis
Addidit, & stimulos acres sub pectore venit.

Biliosus iracundus est, audax, temerarius, vindictæ appetens, & vltor acer iniuriarum, quæ Martis fuisse epitheta nemo nescit.

Equus quidem Marti sacrabatur, quod sit, vt Mars & Biliosus, πολεμιστῆς. Teste enim Virg. lib. 3. Æneid.

----- bellum hæc arma minantur.

Est & τελαύεινϞ, ὀμβριμόθυμϞ, ὄξυς, θῆρϞ. Maluit tamen Auctor Marti Leonem dare quàm equum: quia cum equus ex Aristotele lib. 2. de Animalib. felle, quod Bilis est receptaculum, careat, cedere hic debuit Leoni, quem fel habere scimus.

I I.

Per spicas.] Spicis hic intelligenda æstas, Ouidius enim cum Spicis æstatem depingit,
Stabat nuda æstas, & spica certa ferebat.

Nonnus in suis Dionysiâcis quatuor anni tempestates miro artificio describens, æstatis dextræ Spicâ dat, æstate enim Spicis flauescunt campi. Æstas calida est, quod si quis neget, mereatur qui ardentissimis solis radiis media æstate torrendus exponatur. Sicca etiam est, vnde ab Epigrammaticis lib. 2. ἀχρηρῆ, hoc est, Sicca & squalida vocatur. Iam Bilem easdem habere qualitates, ex Hippoc. lib. de compos. corp. humani, & ex omnibus qui post eum scripserunt Medicis, tum ex Bilis ipsius cognitione, cuius obuium est: Biliosus enim humor est substantia tenuis, qualitate atque potentia calidus & ficcus, ex eo quod in alimentis assum ac veluti vltum est, genitus. Conueniunt ergo qualitatibus Bilis & æstas. Hinc patet cur in æstate causus, tertianæ febres, & eiusmodi febres Biliosæ vigeant, cur ophthalmiæ ficcæ, cur vomitiones, & his similes morbi.

Iuuenem.] Pro eo qui ad virilitatem proximè accedit Iuuenem hoc loco accipe. Hic Mars ea ætate est, quia ex Galeno omnium ætatum Biliosissima. Iuuenes enim τὸ χολώδες καὶ θερμὸν ἔχεισιν, Biliosum & calidum temperamentum habent: Calidi & ficci sunt, & Biliosis morbis vt tertianis exquisitis, febribus ardentibus, & cholera morbo magis tentantur ex Aristotele, qui ex Hippocrate dicerat.

I I I.

Leo.] Leoni Mars insidere fingitur, quia Martiam naturam habet Leo, vt & Mars Leoninam. Vnde Guil. Perrierus Embl. 27. Leoni Martem comparat,

Vt timidum validis catulum contundere nervis

Esse nefas reputat fortis in arma Leo.

Sic animo fractos rigidus prosternere Mauors

Respuit, & fortes viribus vsque petit.

Caterum Leo hieroglyphicum est Biliosi, cuius animalis crebrior est iracundia apud Plin. lib. 8. cap. 16. Ira enim vt plurimum feruet, ardet calore, fremit furore. Lucretius de Leone loquens:

*Est etiam calor ille animo quem sumit in ira,
Cum feruescit, & ex oculis micat acrius ardor.*

& infra,

*Sed calidi plus est illis, quibus acria corda,
Iracundaq; mens facile efferuescit in ira,
Qua genere in primis vis est violenta Leonum,
Pectora, qui fremitu rumpunt plerunq; gementes,
Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.*

Silius Ital. lib. 12.

*Cum sese imposuit, victorq; immane sub ira
Infremuit Leo.*

Virgil. lib. 7.

-----iraq; Leonum
Vincla recusantum-----

Nullum iracundius animal Leone, ideoque magis quam equus, quem Aristoteles felle carere scribit, irarum Deo, scilicet Marti, qui

*Terribilis seuam nullo discrimine cadem
Suscitat,*

conueniret, si bello tantum aptus foret. Recte igitur Leo tribuitur Bilioso, qui propter Bilem iracundior esse solet. Bilis enim irae suscitabulum est. Palingenius in Libra:

*Ira etiam sedes fel creditur, ipsaq; Bilis
Materiam praebet stimulis, caecog; furori.
Hinc qua felle carent animalia neutiq; possunt
Iraisci, pacemq; colunt ac bella recusant.*

Quae dicuntur ex Plinio lib. 8. cap. 16. de Leone rotarum orbes circumactos, currusque inanes, & gallinaceorum cristas, cantusque etiam magis horrere, nec non ignem ex Aristotele Homerum citante,

*Καρόμυρα δαδεις, τας τε τεγεμει εαυόμυρος περι.
Ardentesq; faces, quas quamuis seuiat, horret.*

Hac nequaquam timori, sed cholericæ Leonis naturæ adscribo. Ad rotarum stridorem, & gallorum cantum commouentur Leones, quia cum Biliosorum spiritus & sanguis tenuior sit, proindeque agitato facilius, & stridulo rotarum sono, & obstrepera gallorum voce Leones cholericæ exagitantur, admissione soni acuti, qui ex Aristotele, & ex ipsa experientia mouere solet & irritare. Vidi hominem Biliosæ constitutionis, qui ira & indignatione ardebat quotiescunque à canibus ossa rodi audiebat, nec nisi fugatis mensæ accumbebat. Sentiebat tamen ille ad primum stridorem se aliquo horrore, & timore tentari. Vidimus in caueis regiis vbi Leones detinebantur, si quando emitterentur, dum ipsorum expurgarentur stabula, non alia re magis illos ad ea repetenda compelli, quam claro catelli latratu. Hæc tamen nequaquam ab ingenti timore fieri credendum, sed à leui, qui iracundiæ sæpe præuius est. Iidem ignis aspectu, & cristarum gallinaceorum agitantur, quia cum ignis, & cristæ gallorum igni propemodum concolores multum lucis habeant, commouent spiritus illos, quibus maximè abundant oculi Leonini, qui idcirco dicuntur ab Oppiano in Cynaget. πυρόγληνοι, hoc est, *habentes igneas pupillas*. Proprium enim lucis est spiritus commouere. Et hæc causa est, cur lucem ab oculis phreneticorum arceamus, ne turbulenti eorum spiritus magis exagitentur, sed conquietant. Hinc colligas rationem, cur ex D. Ambrosio lib. 6. hexaëm. Leones gallo maximè albo commouentur, quia scilicet rubra crista in gallo albo magis conspicua est, & quia cum albus color omnium sit lucidissimus, vti lux Leonem concitat. Non negarim tamen aliquid esse timoris sub principium, quo Leo quippiam videt aut audit ex commemoratis. Vidi Leonem adulescens, qui ad obiectas quidem faces primo refugit, vt cæteræ feræ immanis, sed ad iram statim, & rugitum componi visus est. Idem Leo viso rubris vestibus induto scholastico, non vt erat quietus permanfit. Quod mihi argumentum sit Leones non sola crista gallorum obiecta, sed vti Taurus, & Elephas, qualibet etiam re rubra exagitari. Ferocissimæ quæque quadrupedes, viso igne, maximè si agitetur, timore partim, partim ira permouentur. Non propterea dicendum illas esse timidissimas: Aliter melancholicus, aut pituitosus hostem videt, aliter Biliosus: pallet ille tantum ac tremat: iste præmissio leui timore, ac aliquo pallore rubet, frendet, ardet Bile inæstuante sub præcordiis. Non tamen dixeris timidior, minusque Biliosum. Eques ille immortalis nominis Bayardus Scæua Francisci I. quo nullus in re bellica fortiter ac strenuè gerenda generosior, aut audacior extitit, vbi

primùm hostem videbat, aluum semper leuabat (quod certè etiam timori adscribo) quo factò tanto animo aduersus hostem rotabat ensem, vt non homo, sed Mars aliquis esse videretur. Idem esto de Leone, qui longè alio oculo ignem sibi inimicum videt, quàm lepus, cuius sub pectore Bilis illa non efferuescit.

At ignis cholerae, & timoris frigus, *Non bene conueniunt, nec in vno corde morantur.*

Imo interdum ardor, ab illo frigore, febris etiam quæ ignis est, interdum. Audi Beniuenium lib. Abdit. cap. 62. de se narrantem. In Appiani Basilica, cum adhuc admodum iuuenis vna cum Peregrino Allio Græcis operam dabam, sub præceptore Francisco Castilionensi Religioso viro, vbi cum semel è cubili summo diluculo confurgens ædem ipsam ingrederer, vixque limen transiissem, ecce, video flammam ab imo pavimento iterum atque iterum sursum ferri: horresco & pauens ac tremens cursim, vt poteram, cubile ipsum repeto. Ille verò Peregrinus condiscipulus meus, qui adhuc in lectulo quiescebat, cum anhelantem & veluti lymphatum inspiceret, rogat quidnam mali contigerit: vix ego trahebam spiritum, rem tamen vt potui explico. Admiratus & ipse, timere cœpit. Sed cum interim præceptor noster è cubili surrexisset, hominem conuenimus, rem exponimus, causam quærimus. Ille verò, vt erat vir doctus, & in Philosophia satis eruditus, Vapores, inquit, (benè si exhalationes dixisset) ex cadaueribus mortuorum eleuantur, quæ calidissimum hunc aërem noctæ (id enim accidit in ipso mense Julio) facile inflammantur: quod & nos sæpè vidimus, ac propterea nihil nobis pertimescendum est. Hoc etsi ego autoritate viri suafus verum iudico, ex præcedente nihilominus timore, ex quo spiritus ipsi cateruatim versus cor regredientes, inflammati sunt, in eam quam Græci *ἐφήμεραν* vocant, febrem incidi.

Sat superque in his immoratum ad alia gradum faciamus, quibus Biliosum Leone appositè significari innotescet.

Biliosi calidi sunt & sicci, vt infra dicitur. Leones etiam calidi & sicci sunt. Eorum ossa si tundantur, scintillant: ea enim calor solida fecit, & siccitas medullam ademit.

Biliosus febris est maximè obnoxius, quia calidus & siccus est, vt dixi. His enim verbis orditur caput 8. libri 8. Galenus, *Cum verò octo intemperies in vniuersum sint, opportunissima ad febres est calida & sicca.* Bilis enim est ignis, & febris ipsa ignis est. Idem Comment. 1. in lib. de rat. vict. in morb. acut. *ἡ δὲ τῆς πυρετῆς γένεσις, ἐκ τριπλῆς ἐμφορῆς θερμότητος ἐπὶ τὰ πυρεθδία ἔστιν.* Febris generatio est calidi natui in igneum conuersio. Vbi etiam docetur eandem habere quàm ignis substantiam, nempe caliditate & siccitate præditam. Leo etiam propter igneum suum temperamentum, opportunissimus est febris, vt scribunt Ægyptij, quam vt curet simias vorare dicitur apud Plinium, & Horum Apollinem: *Ἀνδραπὸν πυρετῆος ἢ ὑφ' ἑαυτῆς θεραπεύουσαν βελόμηνον δηλώσαι, λέοντα ζωοφάγον κωιδηκον τριζοντα. ἐκένθη γὰρ ἐὰν πυρεξῆ, φαρῶν κωιδηκον ὑγιάνη.* Eum qui febre laborans se ipse curet monstrantes, Leonem pinquiat, qui simiam vorat. Is enim febre correptus, si simiam vorarit, protinus conualescit. Ex quibus apparet, & Leonem febrientis; & Leonem simiam vorantem, suam febrem curantis fuisse hieroglyphica.

Biliosus subiacet inter omnes febres, Tertianæ (quam Paulus Ægineta lib. 2. cap. 19. Hauc Bilis agitata prolem vocat) & causo qui tertianæ febris intermittenti est *ἐμμελής*, quippe qui ab iisdem causis, & ab eodem humore, Bile scilicet, à quibus tertiana excitatur. Hippocrates *ἔχει παθῶν, ἢ δὲ, inquit, νῆσθη αὐτῆ γίνετ' ὑπὸ χολῆς, ὅταν κινηθεῖσα ἐντὸς τῆς σώματος κωιδηκίξη.* Hic autem morbus oritur ex Bile commota, & intus in corpore firmata. Leo etiam propter Bilem qua abundat, febre tertiana solet exardescere; vnde febris illa à quibusdam Leonina nuncupatur. Ex quo Hieronymus Montuus Admir. facult. cent. 2. num. 39. errasse conuincitur, vbi scripsit Leonem quartana semper detineri, cum tertiana non quartana conflictetur.

Biliosi magnanimi sunt, audaces, temerarij, & ad omnia præcipites quos *haud urget lethi metus, inde ruendi.*

In ferrum mens prona viris, animæq; capaces

Mortis, & ignauum est reditura parcere vita.

Atque hoc propter caliditatem quam operationibus subiti, & vehementis motus significari scribit Auicenna lib. 1. fen. 1. doct. 3. Leonis, ex Plin. lib. 8. cap. 16. generositas in periculis maximè deprehenditur, spernens tela diu se terrore solo tuetur, omnium quadrupedum audacissimum est, ita vt, referente Cardano lib. 10. de subtil. ducentos equites solus interdum aggrediatur. Hinc magnanimi & audaces qualis Achilles, *θυμολόοντες* dicuntur, quòd magno sit animo inter animalia Leo.

Biliosus liberatis, fortis, & nobilis est: etiam est Léo, Arist. *τὰ δὲ ἐλεύθερα, ἢ ἀνδρεία, ἢ εὐχρηστίον λέων.* Alia liberales, fortes, nobiles: vt Leo.

Biliosus vindictæ est appetens, & acerrimus iniuriarum ultor. Talis est Leo. Aristot. lib. 9. *ἢ τὸ, ἢ βάλλοντα τρησαντα, ἢ ἐδὲ ὅτι τῆτον.* Tum hoc ab eo obseruari, atque impeti illum quo iustus sit. Fidem faciat hoc exemplum. Iubam Mauritaniae Regem præstantis animi iuuenis per Africae deserta comitabatur, is ex itinere obuiam factum Leonem sagitta fauciauit. Cum reuerteretur Rex per eadem deserta, Leo iuuenem à quo vulneratus fuerat obseruat, vnumque illum inter sexcentos milites quibus stipabatur

stipabatur Iuba, violentissimo cursu hostiliter aggressus est, nullaque vi cohiberi potuit, quin correptum iuuenem miserabiliter dilacerarit.

Biliofus vigil esse solet, breuemque somnum videt, caliditate scilicet & obstante siccitate. Leo etiam vigilantissimus, ita vt multi scripserint esse animal insomne, huiusce rei testimonium afferentes, quod caudam assidue inter quiescendum motet. At certe dormit, nec vllum animal penitus insomne. Illius opinionis ansam dedit, quod cum habeat breuiore palpebras, vel per somnum non tegitur pupilla. S. Epiphanius *ὅταν ἐν κοιμῆται, γρηγοροῦσιν αὐτῆς οἱ ὀφθαλμοί.* Cum vero dormit, euigilant eius oculi.

Biliofus igneae naturae est vt infra dicam. Leo ignem ingenitum, & in ipsis ossibus abstrusum gestat. *εἰ δὲ πῶς τὰ ὅσα τῶν λέοντος ὀστέων, ὡς ἂν αὐτῶν ἐξάλλετο;* ait Aelianus lib. 4. de animal. cap. 34. *Si quis Leonis ossa concutiat, ignis ex ipsis elicitur.*

Biliofus edax est, multiuorus & famis impatiens, maior enim calor ipsis inest, vnde promptior digestio, maiorque resolutio, quam in melancholicis, sanguineis, vel phlegmaticis. Leo famem etiam non fert, & ex Aeliano allato, auidè ad eò cibos helluatur, vt solida membra exorbere feratur. Hinc Iuuenalis Satyra 7.

*Vnde emeret multa pascendum carne Leonem
Iam domitum.*

Biliofus rufus aut flauus vt plurimum est, qui color ex Auicenna loco praesignato, cholerae dominium notat. Hinc flauus ictericorum color, pustulae Bilioforum flauae, vrina flaua, flauae deiectiones, vomitus flauus, mucus rufus. At Leoni quis alius color? Virgil. 4. Aeneid.

----- aut fuluum descendere pelle Leonem.

& lib. 2.

----- fuluig, insternor pelle Leonis.

Horatius,

Credula nec flauos timeant armenta Leones.

Caesar German.

Horrentesq, inbas, & fuluum cerne Leonem.

Ab Homero modò *χαιοῖς*, Odyss. λ. vers. 610. *αἰθρον*, Iliad. χ. & σ. vers. 161. ab Oppiano Cyneget. lib. 2. *Ξανδοκούμῳ*.

Biliofus fruticat pilis. Rationem habet Galenus lib. 2. de temperam. Calida, inquit, & sicca constitutio, hirsuta est in summo. Quippe per vniuersam cutem semper aliquid à calido digeritur, quod secum etiam interni humoris nonnihil adfert ad cutem, vnde pili generantur. Ita Galenus. Quod vt clarius constet, sciendum pilorum causam efficientem calorem esse, naturam in vaporem resoluentem, in vaporem, inquam, siccum, qui est causa materialis pilorum. Vnde fit vt Eunuchi, & homines, quorum

Intrauit madidos penetrabile frigus in artus.

vt loquar cum Manilio, imberbes sint. Biliofus etiam robustus esse solet, quia solidiora, compactiora, & firmiora habet ossa, beneficio caloris & siccitatis, quibus humor absorbitur, quo mollescimus & debilitamur. Inuenti sunt homines quos Biliofos fuisse Iouis lapidum iurarim, qui fortes erant & hirsuti, non tantum externis partibus, sed etiam corde, quod cum omnium viscerum calidissimum & siccissimum sit, exuberantem in illis calorem, & siccitatem sua hirsutiae significabat. Aristomenis Messenij, qui (tanto erat robore) trecentos Lacedaemonios occiderat, & sacra hecatomphonia Ioui apud Ithomen fecerat, vt auctor est Clem. Alexand. in Protreptico, & Pausanias in Messen. mortui cor hirtum, & densa quasi fylua pilorum obsitum repertum esse tradit; Valer. Max. lib. 1. & Plinius lib. 11. cap. 37. Idem de Lyfandro Lacedaemone qui & ipse fortissimus erat, Graeci scholiasta memoriae prodiderunt. Et de Leonida Plutarchus in Parall. Is cum paucis militibus in Persarum multas myriadas impetum fecit, & per tela, per enses multis confossus vulneribus, peruenit ad Xerxem regem, eique coronam abstulit, quo mortuo Xerxes cor eius excidens pilosum inuenit. Amatus Lufitanus Centur. 6. cura 69. scribit se vidisse Ferrariæ dissectum audacissimum, fortissimumque laestam, eundemque facularium, cuius cor villis obsitum inuentum sit. Huic & audacia & corde similem Venetiis à carnifice membratim caesum narrat Muretus Var. lect. lib. 12. cap. 10. Beneuenus cap. 83. de abdit. caus. haud dissimilem refert historiam de corde cuiusdam cruciarij, & Alexandri Magni cane; cuius constitutio ad Biliofam omnino inclinatur: addens huiusmodi pilos temeritatem, audaciam, praecipitem animum, iracundiam, quae omnia Bilioforum sunt vitia denotare. Nonnus Panopolita lib. 26. Dionysiacum Sabinos fortes, magnanimos, & Bile succensos describens, corda villosa eis attribuit,

*Τοῖς ὅπῃ δουραίων κοκκινῶν εἶδες, εἴσι καὶ αὐτῶν
Φεικτὰ δακτύλων ἐμπούασετο φύλα Σαβείνων,
Τοῖσιν ἐνὶ κερδίῃ λάσπη τεύχεα, ἃν χεῖρ ἀγεί
Ψυχῆς δάροσθ' ἔχουσι, καὶ εἰ πτώσασθιν ἐνώ.
Pone sequebatur rabidorum turba Sabinum*

Quis hirsuta rigent condensis pectora seris:

Hispida pectoribus corda, hinc interrita mens est:

Nec fera magnanimi Bellona signa pauescunt.

Leo etiam fortissimus est, idemque pilosissimus. Nam Bilioso suo temperamento, calido scilicet & sicco, ossa habet dura & compacta præter cætera animalia. Villosus etiam est, non tantum caput, & membra alia, ut reliqua animalia, sed iubatus etiam pectus & armos si mas sit, hoc est, si Biliosior, è regione nimirum cordis, quod cum calidum, & siccum habeat, præ cæteris animalibus, caliditatis siccitatisque promissis iubis certissimum dat argumentum. De eius villis & iubis sæpè auctores. Papin. lib. 1. Thebaid.

—— villosi pelle Leonis.

Et Virgil. lib. 8.

Impexis utrinque iubis horrere Leonem.

Ouid. lib. 14. transformat.

Cum super ipse iacens hirsuti more Leonis.

Et ab Homero tam in Iliade, quàm in Odyss. dicitur *ἰοχέριος* & *benè iubatus*. Et ab Oppiano lib. citato, *λεωνέος* villosus; *δασύπερυς*, hirsutum pectus habens, à Nonno. Plinius dictum caput ita orditur: Leoni præcipua generositas, tunc cum colla, armosque vestiunt iuba, id enim ætate contingit è Leone conceptis; quod aliis animalibus æquè ferocibus, non à natura concessum est. Quos enim, ait idem, pardi generauere, semper insigni hoc carent. Ælianus notat Leones, qui promissiore iubam habent, plus habere Bilis, plus generositatis.

Biliosus gracilis est, siccus, & macilentus, quia sanguis qui eo est temperamento, aut potius in temperamento, calido scilicet & sicco exustus, & nutritioni membrorum minus idoneus. His accedit quod Biliosi maximè mobiles sunt, ignem imitantes, cuius habent temperamentum. Eiusmodi, est Leo, qui propter eandem causam adeo macer est, ut ne medullam quidem aut exiguam in ossibus habeat ex Aristot. lib. 3. hist. animal. cap. 20. iisdem enim qualitatibus medullam, quibus pinguedo, absumitur, caliditate nimirum & siccitate.

Bilioso in iras, in quas pronus est, exardescenti, oculi micant, ita ut ex se lumen profundere videantur, ut de Achille scripsit Homerus Iliad. α.

—— ὄσσε δὲ οἱ αὐτοὶ λαμπρόωντι εἶσκεν.

Oculi autem eius igni ardentes similes erant. Ardente enim Bile, cor quodammodo ebullit, unde spiritus in externas partes euocantur, cumque per tralucens oculos facilius sit exitus, eò congregantur. Leonis oculi ardere videntur, ita ut terreant intuentes, ait Plinius. Vno verbo dicam reliqua: qui Bile furentem pingit, pingit Leonem, & qui Leonem effingit, effingit & Bile furentem.

Finiam hoc parallelum si dixerò, Firmicum Maternum in sua Mathefi scribere, Leonem signum cœleste cholericum esse, & sub eo Biliosos generari.

I V.

Tollit in altum.] Scilicet ignem versus Leonem vocat Homerus *βλεμείων*, hoc est, *superbientem*, & D. Basil. dominationis hieroglyphicum Leonem statuit. Quid igitur hic intelligendum per Leonem, qui Martem tollat in altum? Leo Bilis est, qua iuuenes Biliosi, velut honoris facibus succensi ad honores, & gradus incitantur. Superfluous enim calor qui à Bile, stimulat hominem ad arrogantiam,

Ignis ad aethereas volucer se sustulit auras.

ait Manil. lib. 1. Astron. Princeps elementorum ignis dominatione perpetua affectat sublimitiam, & ea in quibus residet ad aliquam sublimitatem mouet. Bilis cum ignis corporis nostri sit, sublimiorum desiderium ingenerat. Vnde

Nil paruum sapiunt, & adhuc sublimitiam curant.

Horat. lib. 1. Epist. Biliosi, cum Bile ipsa, solent in altum efferrì. Iuuenes quos Bile ut plurimum stimulari dixi, in altum extolluntur superbia atque iactantia. D. Ambros. in Psal. 118. Serm. 18. Dicat ergo, *inquit*, iuuenis ego sum & despectus. Præmittat ætatis generalem iactantiam. *Et statim post:* Rara sanè in iuuenibus est humilitas, ideòque miranda, dum ætas viget, dum vires solidæ sunt, dum sanguis æstuat, dum sollicitudo nescitur, dum ignoratur debilitas, dum lætitia frequentatur, tunc feruet iactantia, tunc se Iuuentutis superbus extollit affectus, tunc humilitas quasi vilescit, abiecta contemnitur, tunc subiectio degeneris conscientia æstimatur esse infirmitas.

V.

Igne Bilis.] In tabella Leo Martem defert ad Ignem edito loco situm. Ignem ad Bilem referri, alias per transfennam docui, nunc paulò accuratius demonstro. Martem & Leone Bilem etiam repræsentari dixi, propter rationes & conuenientias allatas, iam etiam addam alias. Suus cuique planetarum

tarum color est. Saturno candidus, Ioui clarus, Marti Igneus, Lucifero candens, Vesperi refulgens, Mercurio radians, Lunæ blandus, Soli cum oritur ardens, postea radians, Marti verò Igneus. Ignem ergo refert Mars. Iure ergo & Bilem, quæ Ignis animalium est. Quod de Leone qui Ignæ naturæ est, dictum velim. Doctores legis Iudaicæ scribunt, se vetustissimis traditionibus habere, visum semper Leonis vultum in medio Igne, quo cœlitus misso holocaustomata comburebantur. Leo enim totus Igneus in Igne potius debuit videri, quam aliud animal, cuius oculi non sint flammei, nec scintillantia ossa, qualia habet Leo, quæ Biliosam constitutionem notant. Ignis enim Bilem refert, imo Ignis animalium Bilis est.

Bilem esse calidam & siccā asserui: & Ignem calidum & siccum iam assero. Calidum quidem, quia cum sit elementorum perfectissimus, vt constat ex loco supremo quem illi iuxta cœlum natura concessit, & cum actiuitate cæteris, elementis præster, perfectissima ei qualitas quæ non alia quàm calor tribui debuit. Siccum autem, quia cum maxima actiuitas caloris naturaliter exigat comitem siccitatem, qua acuitur tantum, quantum obtunditur aliarum qualitatum societate, actiuitas caloris Ignis, quæ maxima est vt dixi, consortium siccitatis habere debet. Vide Aristot. lib. 2. de ortu cap. 3. & lib. de caus. propr. element. Macrob. lib. 1. in somn. scip. cap. 6. Ignis cum sit calidus & siccus, humorem quidem aëris respuit siccitate, sed connectitur societate caloris. Et experientia nulla certior, quàm Ignem exsiccare & calefacere.

Bilis sursum fertur, vt ex vomitu eorum patet, qui Biliosis humoribus abundant, qui ductum Cholidochum habent ad fundum ventriculi pertinentem, & ex iis quibus per febres Bilis à stomacho surrigitur. Ignis etiam sua vi sursum nititur, deorsum nunquam, vt ait Philosophus lib. de proprietatibus elementorum.

Bilis omnium humorum ætuosissima & actuosissima est, vnde Biliosi ad omnia magis sunt præcipites propter calorem. Et morbi acuti qui à Bile, magna vehementia vniuersalia tempora percurrunt non sine summa celeritate. Ignis inter reliqua elementa est maximè actuosus, propterea aliorum corporum materiam sibi potest assumere, vt scribit Philosophus lib. 1. meteor. cap. 3. Et ob illam actuositatem omnium deorum potentissimus Ignis habitus. Ferunt aliquando Chaldæos Ignem Deum suum circumferentes cum omnium prouinciarum habuisse conflictum, quo scilicet qui viciisset, hic esse Deus ab omnibus crederetur: Reliquarum prouinciarum Dij aris aut auri argentique, aut ligni, vel marmoris alteriusve lapidis, vel ex quacunque materia constabant, quæ corrumpere ab Igne. Ex quo fiebat, vt vbique gentium Ignis imperium obtinebat.

Bilis vrit & exedit, eius quippe tanta feritas est & acrimonia, vt si aliquam in intestinis, duplici licet membrana munitis moram faciat, vlcera pariat, & si in corporis habitum effundatur, panniculum vellicando rigorem excitet. Ignem vrere si quis neget, dignus sit qui cum Mutio extensa in focum dextra triste experimentum faciat.

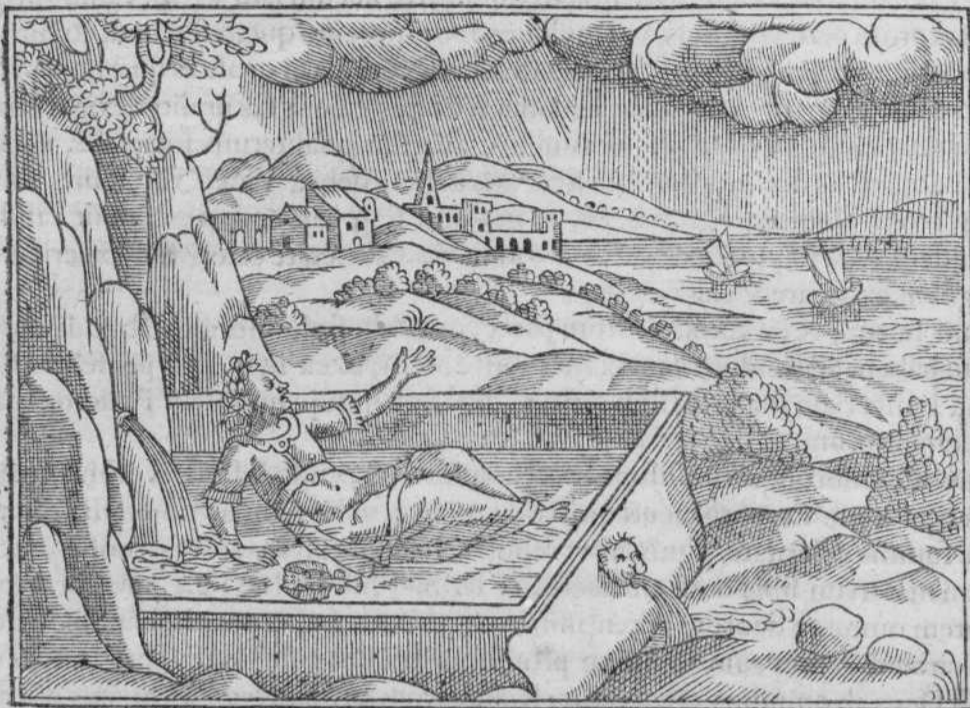
Quem mordet.] Dolores Bilis mordaces sum, vt pituitæ & melancholiæ grauantes. Galen. lib. 3. de locis affect. Biliosa excrementa dolore mordaci afficiunt. Et Hippoc. in Coac. *δὴξιν*, hoc est, morsum, comitem facit, *χολώδε* & *δυσχωρήσι*.

PHLEGMATICVS.

E M B L E M A VII.

*Hydrochoo subiecta iacet torpedine tacta
Nymphula somniferis cincta papaueribus.
Qui pituitoso torpescis corpore, scripti
Hi tibi sunt versus, nymphaq; picta fuit.*

Hieroglyphica.

NAPÆA, hieroglyphicum, PITUITOSI. numero I.
AQVARIVS, hieroglyph. HYEMIS. num. II.
TORPEDO, hieroglyph. STUPORIS, & STUPIDITATIS. num. III.
PAPAVER, hieroglyph. SOMNOLENTIÆ. num. IV.

I.

OMO sanguineum, Saturno melancholicum, Marte biliosum expressimus. Iam cur non aliquo, alio Deo, non autem nympha, quæ sequioris sexus est, pituitosa constitutio representatur? Nimirum quia fœmina Phlegmatica est. Pituita siue Phlegma frigidum & humidum esse, in confesso apud omnes est. Fœminam frigidam esse comparatione ad marem facta, ex generationis principis constare potest. Hippocr. lib. 1. de diæta in utroque sexu duplex agnoscit semen, masculinum & fœmininum: ex masculino, id est, calidiore, mares; ex frigidiore fœminas generari vult. Secundò, à loco generationis probari potest. Hippocrat. libr. 5. Aphor. 48. Εμβρυα τὰ δεξιά ἀρσενια ἐν τοῖσι δεξιῶσι, τὰ δὲ θήλεα, ἐν τοῖσιν ἀριστεροῖσι μᾶλλον. Fœtus qui mares sunt dextra, fœmine sinistra magis sunt. Quod & Galenus verum esse perpetuo experimento scribit, & Aristoteles etiam, licet aliter semel scripserit, libro scilicet 4. de generatione animalium. Dextra verò omnia calidiora ex hepatis reëctitudine: vterum verò dextrum sinistro longè calidiorum ex alentis sanguinis puritate multis infert Galenus. Scribit præterea Hippocrates, sub pubertatis initium ferè testem dextrum, vt qui vniuersali ratione calidior est, magis tumere: si tamen particulari vitio prius magisque tumeat sinister, indubitatum esse filiarum fore genitorem, sinister autem

teim vt vterus, ita & testis frigidiora sunt. Id causæ est cur Hippocr. dextrum testem ἀρρένιον, hoc est, si licet dicere *marigenum*, sinistrum ἀλγύριον, id est, *fœminigenum* vocat, quia illius semen calidissimum est, exquisitè percoctum, & ex defœcatoriore sanguine elaboratum, huius verò frigidius, & fero multo dilutum ob spermaticæ sinistra ab emulgente ramo exortum. Quod & experientia constat qua scimus testem dextrum abscissum perpetuò sterilitatem inducere, non perpetuò sinistrum. Fœmina defectu tantum caloris fœmina est. Mulierum vterus cum contentis testibus, marium scrotum est, ceruix vteri, colis; manserunt verò in fœmina intus, propter caloris ad extrudendum imbecillitatem. Ille etiam sanguis menstruus incoctusque, membrorum frigiditatem ostendit, quæ non valet incrasare, rectèque excoquere. Aliæ sunt rationes quas missas facio, quæque ex sequentibus inferri poterunt.

Pituita humida est, & humida est fœmina, quæ sæpe flaute Austro ventorum humidissimo gignitur, locis etiam crudis aquis stagnantibus. Et, quod magis est, si Aristoteli fides sit, aspectus ipse in initu ad Austrum factus, efficit vt fœminæ euadant. Hippocr. lib. de diætâ citato, τῶν δὲ πάντων τὰ μὲν ἄρσενά θερμότερα καὶ ξηρότερα, τὰ δὲ θήλεα ὑγρότερα καὶ ψυχρότερα, id est, *In vniuersum mares sunt calidiores & sicciore: fœminæ humidiores frigidioresque.*

Pituitosi propter frigiditatem & humiditatem, vt scribit Auicenna, multum dormiunt. Mulieres proptes easdem qualitates alto somno sæpius tenentur; non excubant, non antelucanis operibus Solem accersunt, sed stertunt in multam lucem.

Pituitosi otio dediti sunt, quia vtuntur organis frigiditate veluti torpentibus, autore Galen. lib. 3. de sympt. causis. Mulier etiam pigritatur, hinc Heliodus ἐργ. καὶ ἡμέρ. corpus puellæ aquiloni imperuium esse scribit, quia domi otatur. Et Phidias cur Veneris pedibus testudinem subiecit, nisi vt ostenderet pigras esse mulieres. Testudo enim lenta est ingrediturque tardissimè. Vnde testudineum gradum pro tardo, dicit Euclio apud Plautum in Aulul.

*Si hodiè herclè fustem cepero, aut stimulum in manum,
Testudineum istum tibi ego grandibo gradum.*

Pituitosi hebetis sunt ingenij. Cùm enim intelligendi facilitas, & ingenij vigor ex calore innato oriatur, si desit ille, aderit frigiditas à qua ingenij stupiditas proficiscitur. Mulieres cùm frigidiores sint, friget & eorum ingenium. Vides puellos puellasque prima elementa addiscentes, certè illos citius aduerteris profecisse. Mulieres propter ingenij imbecillitatem in tutorum potestate maiores esse voluerunt. Apud eosdem cum fœminis comitorum nulla fuit communio: ideo mulieres nec comitiis præsentés adesse, nec suffragia ferre, neque foro aut concionibus immisceri debebant, quod & apud Athenienses inualuit. Euripid. in Hippoc.

ἢ δὲ ἀμήχανον ὄρον, ἢ δὲ ἀμήχανον ὄρον, ἢ δὲ ἀμήχανον ὄρον.

Stolida verò mulier propter animi imbecillitatem. Philo Iudæus lib. 2. allegor. causam afferens quamobrem Deus non Euam, sed Adamum à peccato ad se vocauerit scribit: ὅτι ἀλογὸν ἔστι ἐλεῖν ὅτι ἐαυτῆς λαμβάνειν ἢ διωκῆναι, *Quia cum mulier non sit sat ratione firma, non potest ab ea argumentum sumi idoneum.*

Pituitosi debiliores sunt propter eandem rationem: Fœminæ, sunt imbecilliores, quod & Aristoteles tum in animalibus ratione vtentibus, tum in brutis verum esse scribit lib. 3. de part. animal. Fœminæ natura ex Seneca in Octau.

peccus instruxit dolis,
Sed vim negauit.

Virium defectu leuia tractant mulieres, non fortia. Hypermnestra apud Ouid. ita de se,
Quid mihi cum ferro, quid bellica tela puella?

Aptior est digitis lana fufusq; meis.
Aristoteles mulierem iugulare iniquius esse quam virum scribit, quamuis vir mulieri præstet, nimirum quia cum fœmina infirmior sit, minus nocere potest.

Pituitosorum motus tardior, pulsus paruus, tardus, rarus, mollis. Mulieres, huiusmodi sunt. Tardæ rebus in omnibus etiam in iis quas plus amant. Terent. in Heauton. *Nosti mores mulierum, dum poliuntur, dum comuntur annus est.* Etiam antequam nascantur tardiores sunt; tardius enim in vtero conformantur, quadraginta quippe diebus, tardius moueri incipiunt, vix enim ante quartum mensem mouentur, tardiores deinde motus edunt, propter frigiditatem.

Pituitosi corpus albicans est & molle. Mulieres albicantiores viris: auctoritatem legere vis, lege in earum frontibus, genis, & sinu. Molliores etiam sunt, vnde à mollitie dictas mulieres scribit Varro. Et Hippoc. ita de mulieribus, ἀναγκαζὶ ὁδὲ λόγῳ, καὶ εἶδη, καὶ μέγας, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα τοῖσι γυναιξίν χαῖνα, καὶ μαλακὰ εἶναι. *Constat & pectora, & mammæ, & totum mulieris corpus laxum ac molle esse.*

Pituitosi sunt latiores breuiorésque, inopia enim caloris in longum non extenditur corpus. Fœminæ etiam sunt latiores, inferiore scilicet parte, ideo laticlunias vocat illas Galenus lib. 5. de placit. Breuiorés etiam esse experientia docet. Habuit superiore sæculo Maximilianus Imper. gigantem hominem, qui vitulum, vel crudum, vel coctum integrum vnico prandio comederet, vt testatur

Surius

Surius in suis Comm. Habuit & similem Franciscus I. inter suos satellites, habuit & Ioachimus II. Brandeburgensis Elector. Vidit & alium Iul. Cæs. Scaliger. Sic enim ille exerc. 263. Post victoriam quam sub Ludouico XII. ad Laudem Pompeiam vicimus, Mediolanum profecti ostendimus in publico nosocomio iuuenem vnum tantæ proceritatis, vt stare non posset. Neque enim potuerat à natura satis alimenti ad crassitudinem roborisque proportionem meditari. Itaque iacebat explebaturque lectos duos simul iunctos. Quis mulierem, vel vnicam tantæ proceritatis istis sæculis postremis vidit?

Pituitosi corporis habitudo est obesior, propter frigiditatem, & humiditatem. Auicenna enim scribit adipem exuberantem excessum frigiditatis & humiditatis denotare. Galenus 2. de temperam. qua ratione adeps à frigido cogatur ita explicat: Dum aerea pinguiorque sanguinis portio per tenues venarum tunicas extillat, & ad frigidiores corporis partes defertur, frigoris vi addensatur, adepsque concrefcit. Venter inferior quia membranosiior & frigidior, longè quippe distitit à corde caloris origine, multo adipe obducitur: quæ verò partes conduntur sub pectore macilentiores sunt. Pituitosi ergo obesiores, quia frigidiores. Fœminæ etiam plus viris adipis habent, quod Galenus disertissimis verbis libro, & loco iamiam dicto, declarat.

I I.

Hydrochoo subiecta.] Hydrochous Aquarius est, per quem hic hyemem intellige. Sol enim Aquarium ingreditur mense Ianuario. Horat. lib. & Satyr. 1. vbi dicit formicam quæfitis per æstatem hyeme vti,

Quæ simul inuersum contristat Aquarius annum.

Virgil. 3. Georg.

----- cum frigidus olim

Iam cadit, extremog, irrorat Aquarius annum.

Fabularum scriptores monumentis reliquerunt inter cætera de Ganymede pulchellum illum pocillatorem raptum esse, inter sidera, & in id signum quod Aquarius dicitur, relatum. Aquarius ex Macrobi. lib. 1. in somn. Scip. cap. 12. aduersus Leoni est. Quod ita interpretor, vt Pituita quæ hic Aquario designatur, bili, quam Leone expressimus, contraria sit. Et tantum contraria, quantum aqua igni. Aqua enim humani corporis quæ Hydrochoo hic designatur, pituita est. Aqua enim veluti pituita, frigida & humida est. Infrigidat enim & humectat alia corpora. Aquarius siue Hydrochous qui hic Phlegmati adscriptus est, quique fuit Ganymedes in cælo à poculis, docet quàm crebra potatio ad congestionem pituitæ conferat. Scio Iudiciarios plurimos Aquarium signum aeri, & aeræ naturæ adscripsisse. At hic non tam ad temperamentum corporis quam ad anni tempestatem hybernâ scilicet connotandam Aquarij mentio facta est. Nihilominus tamen quid de eo iuncto signo Veneri scribat Albumazar de magnis Coniunctionibus apponam: Si elongatur, inquit, significatur multas inundationes, & redundationes fontium cum eo quod accidet nauibus subuersio in mari. Quando fuerit retrograda, significat ægritudines aduenire hominibus propter humiditates. Si apparuerit in eo, significat multas ægritudines aduenire hominibus ex humiditate & Phlegmate, & multas pluuias, & decursum fluuiorum, &c.

Dixi supra Aquario hic Hyemem significari quæ pituitæ qualitatibus respondet. Est enim frigida & humida, frigidam esse si quis hyemem neget, dignus sit

*Qui, rigida cum iam bruma discussit decus
Nemorum, & niuali cuncta constrinxit gelu,*

iaceat nudus sub Ioue frigido. Humidam esse aliquot auctoritatibus confirmo. Nonnus in Dionysiacis hyemis comam coerces humente reticulo. Anacreon:

*Μεῖς ῥῶν δὴ Ποσειδέων ἔσκησε,
Νεφέλαι δὲ ὕδατι βαρύνον).*

Mensis autem Nouember instat, nubes aqua grauida sunt. Virg. 1. Georg.

Vtque sub extremum brumæ intractabilis imbrem.

Tibul. lib. 1.

Aut gelidas hybernus aquas cum fuderit Auster.

Horat. Epod. Od. 2.

*At cum tonantis annus hybernus Iouis,
Imbres, nivesq, comparat.*

Maro Hyemem aquosam vocat Eclog. 10.

----- nives hyemis subeamus aquosa.

lib. 9. Æneid.

Torquet aquosam hyemem.

Incomparabilis Poëta noster Ronfardus, hyemem aquoso vellere induit, & ad fluuium Strymona stabulantem inducit.

Cum

Cum hyems humida & frigida sit, non mirum est Hippocratem lib. 1. de nat. hum. text. 31. scripsisse, eam pituitæ parentem esse, φλεγματοποιόν vocans. Aliæ tamen rationes afferri possunt. Primò Pituitosis cibis utimur, ut vino recente; abundantioribus etiam, unde calor noster qualitate & quantitate ciborum retunditur. Deinde, pituita hyeme genita non vertitur in sanguinem brumali tempore, frigus enim tunc ad venas penetrat, & syntimoria communicatur etiam iecori; ac proinde pituita agrè potest in sanguinem mutari. Tertio, cum frigore pori stringantur hyeme, pituita non potest dissolui. Rectè igitur in carmine est, Hydrochoo subiectam pituitam.

Subiecta.] Rectè, quia pituitosi potius debent subiici, quàm imperare. Nequev erò etiam affectant sceptræ & imperia. De pituitosis & biliosis dici possit iure quod Aristot. lib. 1. polit. cap. 8. scripsit de viris, & fœminis, quæ quia pituitosiores, frigidiores, & humidiores, non nascuntur imperiis. Το τε γδ αρρεν, φύσι τδ θηλεσ ηγεμονικότερον: Nam quidquid masculum, natura magis factum ad imperandum fœmineo. Pituitosi masculis virtutibus carent, seruili sunt ingenio; seruiant igitur, nunquam imperent. Imperet sanguineus, vel Bilio-melancholicus.

Nymphula.] Licet sint Nymphæ Amadryades arborum, Oreades montium, hymnides pratorum, Dryades nemorum, Nymphæ tamen sunt propriè aquarum, à quibus nomen suum traxerunt, ut Phornutus capite de Neptuno scribit, Nympha à lympha. Sunt ναίδες aquarum Nymphæ quibus longissimam vitam adscribit Hesiodus, sunt υδριαδες stagnorum, κρηνιδες fontium, βραχισταμιδες fluuiorum, χειρονόμοι paludum. Platonici & Theologi Ethnici sublimiores naturas ad quatuor elementa referentes, Deos igneæ naturæ participes faciunt, aëreæ Dæmones, Nymphas aqueæ, animalia terrestris.

At cur hic Nymphula, non autem Nympha? quia puerorum ætas propter voracitatem, motus intempestiuos, & immodicos, pituitæ obnoxia est, non ita iuuenum. Hæc causa est cur ætas tenera balbutire & hæsitare soleat. Humiditas enim pituitæ musculos linguæ & laryngis laxat, & caloris inopia, vis ad impellendam linguam ad dentes non sufficit, imo obstat frigus, quod omnibus actionibus obest, quia calorem natium, & consequenter motiuam facultatem hebetat & obrundit.

Pituitosus sensus habet hebetes, & mentis pigritiam & torporem;

Editus in lucem iacuit sine viribus infans.

Puer etiam & sensu hebes & mente stupidus est, tantum non brutum animal videtur.

Pituitosus motus habet tardos, habet & puer, qui vix mouetur.

Pituitosus ad somnum altum promptus est, & ad illum tantum promptus puer.

Pituitosus non est fortis: ætas puerilis

----- & roboris expers

Turget, & insolida est.

Ouid. lib. 15. Metamorph.

propter frigiditatem & humiditatem, de quibus Gal. lib. 3. de locis affect. ait, istam ad animi ignauiam inducendam secundas partes obtinere, illam verò scilicet frigiditatem, primas.

Pituitosi corpus molle est: puerorum corpus molle est, ut ætas mollis:

Nam pueri est ætas mollis, & apta regi.

Pituitosi breues sunt & lati, tales & pueri.

Pituitosi infœlici sunt memoria, quæ sciunt citò obliuiscuntur: Pueri ex Aristot. lib. de memor. & reminisc. parum memores sunt, quia humidi & pituitosi; licet aliunde memores esse possint, scilicet quòd memorandi organum nundum variis speciebus depictum sit. Cæteras pituitosorum percurrere qualitates, & in pueris omnes propemodum inueneris ab iisdem causis profluentes.

Iacet.] Natura pituitosi iacet & pigritatur. Ignis & aër bilis scilicet & sanguis sursum euolant: terra & aqua, melancholia scilicet & pituita iacent, frigus pigrum est. Martial. lib. 4.

Concretas pigro frigore ridet aquas.

ignauiam enim membris, & torporem affert. Humiditas etiam vigorem membrorum dissoluit. Pituitosi igitur frigore, & humiditate iacent.

I I I.

Torpedine tacta.] Torpedo piscis est ad ranæ figuram accedens, sed capite maximè. Carunculas quasi pilos duos in vertice habet capitatos, quibus proiecta in arena, aut limo obducta allicit pisces ad vescendum. Vbi ad surrectos, aut fluitantes accesserint, ad os sensim sine sensu retrahit, quod in rostro ut rana vulgaris, non subter mandibulas inferiores habet, atque ita deceptos & acceptos deuorat. Id quod opportunius efficit: propterea quod inferius labrum porrectum est, recipitque superius ita, ut os contrario modo quàm cæteris cælo obuersum existat: cutis in capite aspera, cætera non item. Dorsum nigrum. Pinnæ binæ in imo, totidem ad latera. Oculi summo vertice maximi: Tota species ranam vulgarem refert, nisi quòd aliquot cirri breuiiores quam ij, qui capiti insident, excurrunt per dorsum. Græce vocatur τάρπην quæ dictio torporem & veterum significat. Genuensibus Tremoriza est, Aremoricis Tremula, nobis omnibus Tourpille, quæ certè nomina piscis na-

turæ maximè sunt consona. Torpedo enim hamo capta venenum suum in lineam transmittit, inde per arundinem, móxque in piscatoris brachium diffundit, quod protinus obstupescit. Galenus noster lib. 6. de locis affectis cap. 5. sic ait: Sunt qui putant res quasdam solo tactu per qualitatis vim, ea quæ eis vicina sunt, alterare posse: idque planè videri in marina torpedine: ut pote cui tam vehemens sit potentia, ut per piscatoris tridentem transmissa ad manum alteratione, derepente totam reddat torpidam: Non tantum piscatores, sed & pisces ipsos torpidos efficit Aristoteles lib. 9. hist. an. ἢτε νάρκη, νάρκην ποιῶσα ὧν αἱ κρατῖσεν μάλλη ἰχθύων, τῶν τεύρω ἂν ἔχη ἐν τῷ σώματι λαμβάνουσα, τρέφεται τῶν τοῖς. καὶ ἀκρίπτει δὲ εἰς τὸ ἄμμον, καὶ πηλόν. λαμβάνει δὲ τὰ ὑπνιόντα, ὅσα ἂν νάρκῃτη ὑπνιόντα ἰχθύων. Torpedo autem quorum piscium compos futura est, eos more suo quem obtinet, torpere facit, illisque ore captis alitur. Abdit verò sese in arenam & lutum, & capit supernatantes pisces, quos eò allatos torpescere fecerit. Iulius Cæsar Scaliger torpedinem subiectam à piscatore pedibus suis penè se excussum è vestigio narrat. Illum Torpedinis torporè expertus sum aliquando. Quatuor animum à studiis remittendi causa in littore, marinæ piscationis oblectamenta capiebamus, cum nobis piscatores recens extractam è mari torpedinem exhibent, qui prior tetigit, quamprimum stuporem sensit, qui secundo, non ita citò, nec qui tertio. Ego qui ex illo tactu aliquid mali formidabam, postremus iam aquæ priuatione languentem attingi, & tardiùs brachium obstupescere sensi. Illa enim moriente, & vis illa stupefactoria moritur Galen. lib. 2. de loc. affect. cap. 1. Constat autem quòd constrictas vehementer particulas, atque eos quoque qui torpedinem animal dum adhuc vivit, tetigerint, stupor infestare solet. Et quibus membrum aliquod stupidum fuerit, ij quicquid tetigerint, obscuro & hebeti sensu percipiunt, neque moveri possunt, si verò moveri cogantur, dolent. Ælianus lib. 9. cap. 15. narrat, quod si quis Torpidinem gravidam in vas aliquod cum aqua marina immiserit, tempori parituram. Eam deinde aquam si quis in manus aut pedes inuergat, membra illa haud dubiè stuporem contractura. Quod certè fit ope frigidi cuiusdam veneni & venenatæ qualitatis, qua Torpedo donata est. In vrbibus maritimis oleum ex Torpedine fieri iubemus, quod sedandis articularum doloribus mirum quàm aptum sit, propter piscis narcoticam facultatem.

Quod efficit Torpedo, hoc facit redundans pituita tardos, languentes, pigros, somnolentos, imbelles, stupidos & torpidos reddit. Obsideatur cerebrum multo humore pituitoso, statim videbis hominem

Stultum, stolidum, fatuum, fungum, bardum, blennum, bucconem.

vti ait Nicobulus apud Plautum Bacchid. Itaque tacti à Torpedine videntur esse qui pituitosi sunt.

I V.

Somniferis cincta papaveribus.] Galenus quatuor Papaveris species facit, quæ quidem vel à floris colore, vel à folio deciduo, vel à femine inter se differunt. Papaveris fatium aliud album dicitur, quia flore & femine albo est. Vnde Papaveratas vestes apud Plinium candidas significare quidam scribunt, contra sententiam tamen Scaligeri, Cæsar. Calcagn. Isid. & aliorum. Aliud nigrum appellatur, estque tale & femine, & foliis, & floribus, quæ quidem nigricantur. Est & aliud Papaver quod Dioscoridi, & aliis ceratites, siue corniculatum appellatur: folia habet candida, hirsuta, verbasco similia, & in ambitu sylvestris Papaveris more serrata caule non dissimili, flore pallido: calyculo fœnigræci in corniculorum modum inflexo, vnde nomen mutuatur. Quarta Papaveris species est, quæ passim in agris, dum frumenta messem appetunt, crescit, dicitur Papaver rhæas, siue erraticum, quia florem habet protinus deciduum, ut notat Diosc. lib. 4. cap. 54. qui ita describit. Folia erucæ, aut origano, aut cichoreo, aut thymo similia spectantur, sed longiora, diuisa, scabra: iunceus ei caulis, rectus, cubitalis, asper: flos sylvestris anemones, puniceus, interdum albus: oblongum caput, sed quàm anemones minus. Galenus lib. 7. de simpl. medic. facult. Paralium vocatum scribit à quibusdam, quod ut plurimum iuxta mare nascatur. Illud autem memoria tenendum, omnes Papaverum species, singulis annis semine erumpere, non ex vetere radice: solum Papaver corniculatum radice esse perpetua, ac semine & radice crescere.

Somnifera hic vocantur Papauera, quæ soporifera vocat Virgil. lib. 4.

*Hesperidum templi custos, epulasque draconi
Que dabat, & sacros seruabat in arbore ramos,
Spargens humida mella, soporiferumq; Papauer.*

.Ouid. 5. Trist.

Quotve soporiferum grana Papauer habet.
Virgil. lib. 6. cum ait,
Melle saporatam, & medicatis frugibus offam.

vbi medicatas fruges Papauere conditas intellexisse videtur. Victorijs lib. 4. cap. 3. Var. lect. Hadrianus Turnebus Medicum quendam qui soporatam non saporatam legendum in illo Virgiliano carmine contendebat, his carminibus insectatus est, in quibus soporiferam vim Papaveris attingit:

Mella

*Mella sopora tibi cum sint, nec mella savora,
 Mirificum vatem, te medicumq; probas.
 Virgilio dulci distendit nectare cellas,
 Hyblaum florem qua vaga libat apis.
 Mel sapit Actei, nec quemquam sopit Hymetti,
 Ut placuit Coe, Pergameoq; seni.
 Dulcia qui fingunt, mellitag, crustula vendunt,
 His in melle sapor, nec sopor ullus inest.
 Mella soporifero sed tu perfusa veterno,
 Immensa solus garrulitate crepas.
 Mandragora succos, stygiaeq; obliuia Lethes,
 Et tibi somniferum mella Papauer habent.
 Quis non tantum homines somno cogantur inertis,
 Tergeminus verum ponere colla canis.
 Hic iacis indocta petulans conuicia lingua,
 Et strepis insani verba canina fori.
 Ista palaestra tibi est, liuenti rodere deme,
 Cum nihil explanes, ista palaestra tibi est.
 Dij facerent isto sopitus melle taceres:
 Non etenim, cui mel non sapit, ille sapit.*

Somniferam vim inesse Papaueri nullus non medicus docet. Galenus sexcentis in locis, & cum eo practici omnes, quique de medicamentorum facultatibus scripserunt. Ipsi pharmacopœi non ignorant, & ipsa pharmacopolia scire videntur, adeò hoc decantatum est. Propter illam vim Papauer apud Apul. de virt. herb. cap. 53. vocatur oniron, quod somni nomen est, *ὄνειρον* enim somnus apud Græcos. Idem Lethusam nominat & lethem, & Virgilius lethæi dat ei epitheton. Georg. lib. 1. *Vrunt lethæo perfusa Papauera somno.*

Et iterum lib. 4.

Inferias Orphei lethæa Papauera mittes.

His nominibus indicare voluerunt illi authores Papauer sua frigiditate, memoriæ obesse, obliuionem quæ lethæ dicitur, inducendo, vel etiam dare letho, hoc est morti. Opium, quod ex Gal. lib. 2. de antid. est lachryma & liquor qui extrahitur è capitibus Papaueris syluestris, quis nescit interimere quarto gradu frigoris stuporem verius quàm somnum conciliando, & calorem natium extinguendo. Namque omnium ferè symptomatum causa, quæ epoto liquore Papaueris exoriuntur, ad summam illam frigiditatem refertur. Legimus Licinij Cecinnæ prætorij viri patrem in Hispania ad contemptum Medicorum sanum, cum valetudo impatibilis odium vitæ fecisset, opio se interemisse. Nicander Alexipharm.

*Καὶ σὺ δὲ μήκωνος καὶ ἐληθρονος ὀππότε δάκρυ
 Πίνωσιν ἀπὸ τοῦ καυτοῦ, &c.
 Fæcundi lachrymam quicumque Papaueris hausit,
 Hanc sopor altus habet, glaciali frigore summi
 Torpescunt artus, nec lumina caca recludit,
 Commisissis sed vinceta genis immota tenentur.
 Vndique permulto corpus sudore granique
 Extillat, pallet facies, sunt feruida labra:
 Vincula malarum soluantur: anhelitus imo
 Exiguus frigensq; simul spiratur ab ore.
 Sæpe etiam obtorta nares, vel liuidus unguis,
 Aut oculi sunt certa canis præsagia mortis.*

Ex his carminibus, & ex iis quæ etiam superius diximus, Papauer somniferum est propter suam frigiditatem. In quo equidem cum pituita consentit, sunt enim pituitosi somnolentiores, quia cum pituita frigiditatem, & humiditatem habeat, frigiditate condensantur vapores, quibus præcluditur sensus communis via, & primum sensorium ligatur retineturque, ne per ipsum è cerebro spiritus animales ad sensus externos deferantur: Humiditate verò vapor à frigore condensatus, diutius ita conseruatur. Lethargus qui altus somnus est, ab illis qualitatibus ducit originem. Gal. in Aphor. 3. lib. 2. Fit, inquit, huiusmodi somnus refrigerato primo sensitiuo, hoc est, cerebro ipso, quæ refrigeratio cum fortis fuerit, mista quidem humiditati, facit lethargicas passiones.

Papauer eiusque succus obsunt memoriæ, vt dixi: pituitosa etiam constitutio memoriæ aduersatur frigiditate & humiditate. Frigiditate quidem quæ ex Galen. lib. 2. de locis affectis cap. vlt. & lib. 3. cap. 5. officit memoriæ. Actiones enim memoriæ sunt quidam motus: at frigore motus impediuntur. Vnde Princeps Arabum Auicenna 1. 3. tract. 3. cap. 5. & 6. dicit, quod alias attuli, actiones aboleri & diminui à frigido. Galen. lib. 3. de locis affect. cap. 4. scribit frigus animales actiones tor-

pidas efficere : id quod animalia, quæ per frigora latere coguntur, haud obscure declarant. Id etiam in frigidis medicamentis videre est, ac frigidis quoque cibis. Humiditate etiam memoriam pituita imminuit. Idola enim & typi qui ad memoriam faciunt, propter fluxilem humiditatem diutius conseruari non possunt. Hinc Gal. lib. art. med. inter alia humidioris cerebri signa, obliuionem ponit. Pisces infelici & fluxili sunt memoria, sunt enim inter cætera animalia maximè pituitosi, atque ita propter pituitæ frigus, functiones animales torpent, & propter humorem fluidum, imagines & idola impressa conseruari non valent.

Papaueris etiam succus torpedinem obducit, pallorem efficit, sensus hebetat, partium omnium grauitatem, colorem plumbeum & liuidum progignit, totum corpus albicans, molle, & frigidum reddit, vt ex Nicandri versibus inferri potest. Hæc omnia in pituitosa constitutione deprehenduntur. Ex quibus videas Papaueribus cinctam iure fuisse Nymphulam, qua pituitosa constitutio representatur.

NASCENTEM DAMNA VENANTVR.

E M B L E M A VIII.

*Infra monticulum apparet cuniculus humens,
Quem natura loci multimodè decorat.*

*Omphalus hic Veneris supra conuoluitur, intra
Et mutato infra nomine quòd canus est.*

*Labra hic sunt Veneris sitientia, suntq; capilli,
Nymphæa tunica est tritaque, myrthus & est.*

*Ex illis lepus vt latebris abit, ilicet instat
Et morsu & cursu præpete multa canis.*

*Hac Thous, hac Canache; ruit hinc Dromas, Asbolus illinc:
Illinc Aglaodes, Tigris &, hinc Pterelas.*

*Et Lacon, & Stiçte, atque istis generosior Alce,
Nare valensq; Agre, fortis & Harpalagus.*

*Nebrophonos, Lelaps, Dorceus, & Pamphagus: omnes
Ut lacerent leporem qua data præda ruunt.*

Non sinit illesum quamuis sit Vertagus ille:
 Iste aures stringit dentibus, ille pedes.
 Ut primum ex tenebris in dias luminis auras
 Prodit homo, innumeris cingitur ille malis.
 Hac capiti Cephalæa venit, ventri Ileus illac,
 Icterus hinc iecori, renibus inde Lapis.
 Hac Angina gula, Tabes pulmonibus illac,
 Hinc Glaucoma oculis, inde Podagra pedi.
 Polypus hinc naso, venit hinc Tinnitus & auri:
 Cum Leuce scabies aduenit inde cuti.
 Hinc ori veniunt Tonsilla; inde Enterocela
 Testibus; humecto Casus & hinc utero.
 Hinc & Pleuritis pleura, Tenesmus & ἀρχή,
 Et spleni Schirrus, ventriculo & Cholera.
 Illinc Vesica Stranguria, Syncopa cordi:
 Parti, cuique canis, dens quoque cuique suus.

Hieroglyphica.

MONTICVLVS, hieroglyphicum, MONTIS VENERIS. numero I.
 CVNICVLVS TERREVS, hieroglyph. NATVRALIVM MVLIE-
 BRIVM. num. eod.

VMBILICVS VENERIS, hieroglyph. VMBILICI. num. II.

DRACO, hieroglyph. DAEMONIS. num. eod.

DIPSACVS, hieroglyph. LABORVM MVLIEBRIVM. num. III.

CAPILLVS VENERIS, hieroglyph. ΓΥΝΑΙΚΟΜΥΣΑΧΩΝ,
 num. IV.

NYMPHÆA, hieroglyph. NYMPHARVM MVL. num. V.

TVNICA PLANTA, hieroglyph. CARVNCVLARVM VIRGI-
 NEARVM. num. eod.

MYRTVS, hieroglyph. CARVNCVLARVM MYRTOIDVM.
 num. VI.

LEPVS, hieroglyph. HOMINIS. num. VII.

CANIS, hieroglyph. MORBI. num. VIII. & XXVI.

DENS, hieroglyph. { DETRIMENTI, & } num. XXVIII.
 { MORBI.

I.

ESCRIPITIS humoribus, temperamentis, & aliis etiam quæ ad physiologiam referuntur in præcedentibus Emblematis, in hoc agitur de morbis, qui ex temperamentorum vitio (de primo causarum genere loquor, similarium scilicet partium) oriuntur. Post primam Medicinæ partem, de secunda agendum fuit, quæ Pathologia est, & morbos complectitur. Translatum huc Emblemata ex Mifoponeri Satyrico, ita enim numero XII. legitur. Videtur altrinsecus aggestæ terræ tumulus, vbi humens cuñiculus verbasco melanthioque ac pilosella, & id genus pilosis & lanuginosis herbis marginato; labro insuper capillóque Veneris: præterea gnaphalio integros ad genialem sua mollitie cubitum inuitante, magis quàm culcita illo infarcta, longa de via languidos; superque etiam in orbiculum blandule inflectitur Veneris umbilicus. Intra foramen caryophyllatam attritione quadrifidam, nec non myrtum videas. Inde emicantem leporem venatici canes agminatim adoriuntur, cingunt, multisque numero moribus incessunt. Clamosa venatorum incitamenta, & sæuientium canum latratus tantum desideres. Emblematis erat hæc anima: NASCENTEM DAMNA VENANTVR. Et demissiore loco:

vt lepus è latebris se profert, ilicet, &c.

In quibus certè verbis plus est arcani, quàm detegat quisquis similis est stupido Margitæ, qui, ex Suida, sponfam ductam non ausus est attingere, veritus ne se apud matrem incusaret.

Nascentem damna venantur.] Vide infra notata ad illa verba, *Innumerus, &c.*

Infra monticulum.] Huc plurima sunt ex anatòme afferenda, quæ sub plantarum, aliarumque rerum nominibus inuoluta sunt. Inuoluta, inquam, non enim quiuis facile detegat, quæ auctor non minus artificiosè, quàm pudicè obtexit. Diu multumque dubitavi an sinerem hæc sub inuolucro, ita suadebat pudor, qui humano artificio multum debet: contra natura hortabatur vt aggrederer, quando nihil ipsa pudibundum architectata sit, & nihil probrosum in membris sit, sed in actionibus tantum. Perpendi etiam me Medicis loqui in hoc maximè Emblemate, quibus non tantum externæ, sed & internæ partes apertæ esse debent. Monticulus hic intelligendus mons ille Veneris dictus, collis instar protuberans, qui ex adipe subiecto intumescit, quique vt arbutis & frondibus monticuli, ita pilis inumbratur. Certè Venus magis in hoc monte habitat, quàm in illo suo Eryce monte Sicilia: plus illi vna nocte sacrificatur in isto, quàm centum annis in alio.

Cuniculus humens.] Cuniculi, meatus subterranei suffossi in vrbium obsidione; dedicant nominis ethymon eiusdem nominis animalibus, sub terra in cauernis suis delitescuntibus. Festus in neutro genere appellat Cuniculum, occultum sub terra foramen ab animali, quod simile est lepori: sic appellatum, quòd subterfossa terra latere est solitum. Ita Vegetius lib. 4. deriuat. Hic tamen istiusmodi Cuniculus non videtur intelligendus. Primam enim breuem habet, Mart.

Gaudet in effossio habitare Cuniculus antris.

At hic longa est etiam superposito titulo, quod non sine mysterio factum, quod lector facilè intelligat, si diminutiui primitiuum inquirat. Cæterum Cuniculo muliebria naturalia posse intelligi, constat ex hoc Aristophanico nomine *λακνόπερον*, quo Græcus Comicus Cinædum expressit, qui anum *περον* dictum permittit esse *λάκνον*, hoc est, fossam muliebrem. Si solos Medicos, qui vix vnquam rebus naturalibus offenduntur, hæc lecturos scirem, subicerem alia in præcedentium probationem, quæ aliis, vtrique delicatioribus displicerent.

Humens est pars illa in qua

occultè spicula tingit amor,

vt loquat cum Ouidio, quia *ὄρχιδιον* muliebri ex quinque vel sex vesiculis contextitur, ex quibus apertis nulla facta mora exilit serofus humor, qui secantis faciem aspergit sæpè, nisi præcaueat. Humor ille similis est humori saliuali & oleoso, qui perfundit vretram in viris, quem in mulieribus etiam necessarium existimauit Galenus. Inde humens est locus ille. Verba Galeni naturæ solertiam in hoc humore ostendentia huiusmodi sunt, lib. 14. de vsu partium. Qui humor, *inquit*, in illis corporibus glandulosis gignitur, in meatum vrinarium effunditur, in masculis vna cum semine. Vtilitates autem eius sunt, tum quod ad congressum excitet, tum quòd in congressu ipso delectet: denique quod meatum vrinarium madore aspergat, vnde, opinor, & meatus, qui ex iis corporibus proficiscuntur, non dubitant vasa spermatica nuncupare: ac primus quidem Herophilus *περσάτας* glandulosos appellauit: & quæ à testiculis explantantur *ὄρχιδιαι κερσοειδεις*, hoc est, variciformes nominare occupauit. Quòd autem meatum madefaciat ac molliat, est quidem, & ex sua ipsius natura notum. Tanquam enim viscositatem quandam ac crassitiem habens, instar olei, meatum inungit, ne exsiccatus confideat, prohibeâtque quo minus per sese lotium ac semen facile ferantur. Quin & alias quasdam glandulas eiusdem vtilitatis causa demonstrauius extitisse, cuiusmodi sunt ad pharyngem, linguam, asperam arteriam, atque intestina. At nunc quidam quòd graciles, & penuria alimenti laborantes, & siccas has omnes partes haberet, ob eam causam visus est nobis non posse prius mejere, quàm copiosum in vesica lotium aceruasset, quòd meatus ipsi siccus esset ac confedisset. Oportebat igitur meatum ipsum à lotij multi & simultanei supernè validè immissi impetu aperiri, alioqui haudquaquam homo ille mejere potuisset. Eamque causæ coniecturam curationis euentus confirmauit: oleosis enim vnguentis locum omnem perfundentes, corpus vniuersum re-nutrientes (erat enim ipsum summè gracile) præcipuè partes eas, his remediis hominem sanitati restituiimus. Verum in congressu quidem repente, ac simul vna cum semine id elabitur: reliquo autem tempore omni paulatim: eoque sensu non deprehenditur. Quare ne eum quidem qui ex multo venereorum vsu, humore hoc exhaustus fuerit, tum autem (non aliter quàm is cuius nunc meminimus) vix meiat, malè putauimus sanari posse, victum temperantiorem ei præscribendo. Constat igitur omnia hæc à natura prouidenter esse comparata.

Quem natura loci multimodè decorat.] Allusio etiam est in his verbis. Naturæ enim nomine Plinius significat, id quod proximo verbo dictum: idemque Locos vocat vterum post Aristotelem qui *τόπος*. Locus est in hist. anatom. And. Laurentij lib. 7. cap. 12. ad hunc de Locis locum referendus. Multæ, *inquit*, tum in ipso limine, tum in toto eo ductu occurrunt particulæ, varij sinus, thalami, atria, quæ singulare Naturæ in Natura ipsa (ita enim vterum veteres appellauerunt) artificium commonstrant. Lactantius lib. de opif. Dei cap. 13. *Genitalium membrorum mirificam rationem agnoscit. Et diuinum & admirabile Dei opus ad propagandam successionem inexcogitabili ratione prouisum & effectum dicit.*

Omphalus

Omphalus hic Veneris.] Planta illa est quæ in muris vetustis & saxis innascitur, diciturque Latine & in officinis Umbilicus Veneris. Italicè, *Ombilico di Venere*. Apul. lib. de medic. herb. ges Omphalon nominat, hoc est, *terra Umbilicum*; ὀμφαλῶν enim Aristot. lib. de mundo & aliis Umbilicus est, media scilicet corporis pars, in qua si alterum circini pedem figas, alterum verò circum hominem prorsus iacentem ducas, extremos manuum pedumque extensorum digitos perstringet, circulum perfectum efficiendo, cuius centrum erit Umbilicus, quod experientia me docuit. Aduertendum hic tamen, γῆς ὀμφαλῶν, non esse Veneris, quidquid dicat Apuleius, sed terræ Umbilicum, cyclamen vulgo dictum. Idem Auctor Lepon Aphrodites vocat; κῆπῶν autem symbolicè significat τὸ ἐπίσειον, teste Eustathio Iliados 2. Vnde μαριόνην, pruriginosa mulier. Et Umbilicus concupiscentiæ hieroglyphicum est. Origenes in Psal. 37. homil. 1. Cum quis, *inquit*, propensius & incontinentius in huiusmodi lasciuia fluxerit, tunc renes eius vel lumbi repleti esse illusionibus asseruntur. Illusio enim est Diaboli illudentis hominem, atque in huiusmodi peccati incontinentiam prouocantis. Non ergo mirum est si peccatorum hominum renes illusionibus repleti sunt, cum & Iob de dracone qui Diabolus intelligitur, ita dicat, Virtus eius omnis in lumbis est, & potentia eius in Umbilico ventris est. Virtus ergo Diaboli præcipuè circa lumbos hominis est, vnde fornicatio, adulteriâque procedunt, vnde puerorum corruptio, vnde omnis spurcitia generatur. Ita sane etiam mulierum circa Umbilicum ventris est culpa, quod honestiore voluit indicare sermone. Idem in Ezech. homil. 6. Scriptum est, *inquit*, quasi de Hierusalem, in qua die nata es, non est excisus Umbilicus tuus. Adiutorio Dei indigemus, vt possimus Umbilicum non præcisum peccatricis Hierusalem inuenire, aut certè præcisum Umbilicum eius qui non peccauit exponere. Siue igitur Hierusalem, siue cuiuscunque alterius de alia scriptura quæro Umbilicum, vt spiritalibus spiritalia comparans, inueniam quomodo non sit præcisus Umbilicus Hierusalem. Scriptum est in Iob de dracone, Virtus eius in Umbilico, & fortitudo eius super Umbilicum ventris. Scio ex his quæ mihi gratia diuina largita, est cum præsentem locum exponerem, me dixisse, quòd draco sit fortitudo contraria. Iste est enim draco serpens antiquus qui vocatur Diabolus, & Satanus, decipiens orbem terrarum vniuersum. Istius fortitudo in Umbilico est. Nèc dubium. Nam principium malorum omnium in lumbo versatur. Et ideo adhuc in lumbo patris constitutus, qui nasciturus erat refertur, quia in lumbos semina humana collecta sunt. Fortitudo ergo contraria vbicunque sunt semina, ibi insidiarum suarum vim conatur ostendere. Aduersum masculos virtus eius in lumbis est, aduersum fœminas virtus eius in Umbilico ventris est. Et vide quomodo honestè viri mulierisque genitalia obrectis nominibus scriptura nuncupauerit, ne per ea vocabula quæ in promptu sunt, turpitudinem significaret. Si intellectum est exemplum quod protulimus de Iob, intellige mihi, quia vt in viro præputium circumciditur, sic in fœmina Umbilicus amputatur. Cum enim pudica fuit mulier, & mundis vsa mutationibus fœminarum, scilicet ne in fordidas res, & in peccatorum turpitudines ruat, tunc Umbilicus eius abscissus. Increpat ergo Hierusalem, quasi mulierem cui non sit præcisus Umbilicus. Ita Origenes in verba illa Ezechielis, *In die ortus tui non est præcisus Umbilicus tuus*, qui sunt in cap. 16. vbi Propheta fufissimè inuehitur in fornicationem Hierusalem.

Asserunt obstetrices non parum facere ad membri genitalis longitudinem, si vasa Umbilicalia longè ab Umbilico ligentur in puero recens nato. Quod à ratione non est ita alienum: Ourachos enim vesicæ continuus est, vnde fœtus eo effundit vrinam in alantoidem membranum. Ductus autem semini & vrinæ communis, qui genitalis partem constituit, nihil aliud est quàm vesicæ collum productius.

Intra est quoque mutato nomine quod cauus est.] Umbilicus Veneris Græcè dicitur κοτυληδῶν, quòd venit à κοτύλη, quo nomine omne cauum significatur, vt cymbalum apud Eustathum Iliad. 2. Poculum Odyss. 9. Mensura liquidorum & aridorum, apud Athenæum lib. 11. Deipnos. Et apud Medicos cauitas ossis profundior, in quam alterum os inferitur. Hæc omnia id nominis sortita sunt, quia Caua sunt. Et Umbilicus Veneris dicitur κοτυληδῶν, propterea quod aliquantisper Cauus est; & vt ait Dioscorides lib. 4. cap. 78. folio est in acetabuli formam ornato, ineuidenter concauo. Dicit autem auctor intra esse Umbilicum Veneris, si tamen Græcè efferatur. Nam intra vterum, mulieribus sunt cotyledones, quæ Latino nomine non dicuntur Umbilici. Neque enim cotyledones mulierum Umbilici Veneris figuram referunt, quemadmodum ouium & caprarum. Nam ora sunt venarum ab hypogastrico & spermatico ramo propagatarum, & per vteri fundum, & ceruicem disseminatarum. Per illas fluit sanguis menstruus in fœminis, non quidem per diapedesin, sed per anastomosin. Quod verò dicitur esse *infra* cotyledones, intelligi videtur coxa, nam cotyledonem in coxam vertit Gaza apud Aristotelem. Et certè cotyledon sinus est, in quem femoris caput vertitur.

Labra hic sunt Veneris sitientia.] Huic loco accommodandus versus ille Homeri Iliad. 2. fontes Scamandri describentis:

Ἐνθάδ' ἑπταζώνων ἀλωνοὶ εὐρέες ἐξ ἧς ἕασι
Καλοὶ -----

Ibi autem ad ipsos Labra lata propè sunt pulchra. Labrum Veneris planta est Græcè dicta Dipfacus, *ἀπὸ τῆς δίψης*, hoc est, *sitis*: A Plinio lib. 27. cap. 9. ita describitur. Dipfacus folia habet lactucæ, bullasque spinosas in dorso medio, caulem duum cubitorum, iisdem spinis horridum genicula eius binis foliis amplectentibus, concauo alarum sinu in quo subsistit ros saluus. Hæc descriptio ex Dioscoride desumpta esse videtur, qui lib. 3. cap. 11. ex Ionnis Ruellij interpretatione ita loquitur: Dipfacum aculeatarum generis est: caulem habet altum, spinis horridum, foliis lactucæ spinosis, binis genicula singula complectentibus, prælongis, ceu quasdam bullas intus & extra aculeatas, in dorso medio habentibus, concauo alarum sinu, in quo imber, aut ros asseruetur: vnde Dipfaci quasi sitientis, nomen traxit.

Labra Veneris quæ in Emblemate allegoricè intelliguntur, ea sunt quæ Andreas Laurentius lib. 7. cap. 12. describit cutacea, sed spongiosa, adipèque multo conferta, & sita ad latera magnæ rimæ, & ad ossa pûbis pertingentia. Ad illa verba Dioscoridis & Plinij *concauo alarum sinu*, hæc Laurentij referenda sunt: Diductis aliquantulum pudendi *Labris* conspicuæ sunt *ala* *ἀπὸ τῆς ὀργῆς* seu *ἀπὸ τῆς ὀργῆς*, molles, & spongiosæ. Ad illa verò, *in quo subsistit ros saluus*, ea quæ super *Humens*, supra dicta sunt pag. 78.

Sitientia.] Dioscor. citatus de Labro Veneris, Dipfaci, *inquit*, quasi Sitientis nomen traxit. Pro allegoria intelligenda, locus est Salomonis Prouerb. cap. 30. Tria sunt insaturabilia, & quartum quod nunquam dicit, sufficit. Infernus, & os vuluæ, & terra quæ non fatiatur aqua, ignis verò nunquam dicit, sufficit.

Sitientis Dipfacus dicitur, quia calidus est & siccus, quemadmodum omnes carduorum species, de quibus vna est Labrum Veneris, qualitates autem illæ siticulosæ sunt. Nam sitis ex Arist. lib. 2. de anima cap. 3. est appetitus frigidi, & humidus. Hic certè Dei sapientiam admiror, qui cum Dipfacum siccitate caliditateque dotarit, ei etiam congruam figuram dedit ad qualitates illas saturandas. Nam in singulis geniculis bina sunt folia lactucæ similia, prælonga & vtrinque expansa, quæ veluti labrum, vel peluim constituunt, qua ros vel imber diutius retinetur ad explendam plantæ calidæ & siccæ sitim. Gnaræ laticis huius auiculæ, cum solis ardentissimus opprimit æstus, huc appellantur ad fatianda sitis desideria, illis facta bibendi potestate, anfractu liberalem potum ministrante.

Quemadmodum calor & siccitas in aruo campestri fecerunt Labra Veneris Sitientia; Ita calor & siccitas plus æquo Sitientia faciunt Labra Veneris in aruo muliebri. Nam pruritus & furor illarum partium non originem ducunt ab aliis humoribus, quàm à calidis & siccis, quales sunt acres & salsi, vt scribunt Aëtius & Auicenna. Hesiodus Poëta antiquissimus, & post eum Aristoteles qui & illum citat, prodiderunt florente scolymo (& omnibus etiam carduis, inter quos vt dixi est Labrum Veneris) mulieres ad libidinem incitari: quo tempore cum æstas sit, siccitas & calor vigent, quæ non parum faciunt ad tentiginem.

Labrum Veneris reperitur iuxta humida loca, iuxta riuos, & aquarum scaturigines: quapropter nonnulli Dipfacon à Græcis nominatum esse arbitrantur. Et Labra Veneris quæ hic subintelligenda, nonne iuxta humidos locos, iuxta riuos & meatum τῆς ἔρως.

I V.

Ἐνθάδ' ἀδίαυτα.] Capilli scilicet Veneris, Græcè *ἀδίαυτα*. Dicitur Capillus Veneris vel quod caulisculus sit Capillo similis, vel quòd speciosos reddat Capillos. Veneris autem Capilli pulcherrimi. In plurali dictum est *Capilli*, quia multiplex est Capillus Veneris, triplex Dioscoridi, quadruplex Fuschio, saltem duplex aliis, albus & niger vt Theophrasto lib. 7. de hist. plant. cap. 13. Albus vocatur etiam ebenotriches, vt scribit Carolus Stephanus, quòd folia habeat capillis ebeni similia: atque hinc fortassis corruptum vocabulum, inquit Hermolaus Barbarus, vt vocemus Capillum Veneris. Habet autem folia coriandri, magnis interuallis inter se distincta, festucas exiles, admodum frequentes; plurima reperitur Monspelij.

Per Capillos Veneris hic latenter denotantur pili, quos *γυναικομίσεις* possumus nominare. Capillus Veneris in opacis locis, palustribusque & humentibus muris, in puteorum crepidine, & prope fontes nascitur. Et *γυναικομίσεις* vbi prouenit? nonne in opaco loco, palustrique, & humente veluti muro? nonne in putei crepidine, & prope fontem? Interpres Nicandri scribit Capillum Veneris dictum esse *ἀδίαυτον*, ὡς τὸ μὴ εὐαίνεισθαι, ἢ βρέχεσθαι ὑπὸ ὑετῆς, ἢ δεγῶς. id est, sic dicitur eo quod non humectetur, aut irrigetur à pluuia, & rore. Pili qui hic subintelligendi, cum in Veneris monticulo sint, non humectari solent nec irrigari à pluuia & rore vrterum. Incipiunt erumpere scemine vt mari anno 14. atque etiam citius. Cum ratio obfirmatur, *inquit*, Theodoretus serm. 3. de provident. vitium à virtute discernit, quasi tegere volens natura velamentis naturalibus eas corporis partes, ob quas homines erubescere consueverunt.

Nymphae.]

V.

N*ymphææ.*] Plantâ est quæ ab Arabibus nenuphar dicitur. Duo eius genera sunt. Vna enim à flore candido candida, altera à luteo lutea nominatur. Illa habet folia ciborio fimillima, minora tamen & longiora, quadantenus super aquam eminentia, aliqua tamen etiam sub aquis, plura ab vna radice prodeuntia. Flos candidus lilio similis, in medio quid croceum obtinens. Hic cum defloruerit rotundus, & malo circumferentia, aut papaueris capiti similis, & colore niger. In quo sanè semen clauditur nigrum, latum, densum, gustu glutinosum. Caulis illi læuis, minimè crassus, niger, Ægyptiæ fabæ similis. Radix nigra, aspera, clauæ persimilis. Hæ notæ alteri Nymphææ conueniunt. Folio enim conspicitur orbiculato, læui, herbaceo, amplo in stagnantibus aquis supernatante: flore candido, lilio simili, in medio crocum habente; & cum defloruerit, capite papaueris, in quo semen latum amarum, pingue. Caulis gracilis est & læuis. Radix nigra & ampla, dulcis, nodosa, clauæ formam repræsentans. Altera folia antedictæ similia habet, sed radicem albam & asperam: florem luteum, splendentem, rosæ similem. Quæ itidem notæ in vniuersum omnes alteri Nymphææ, quæ luteis est floribus, respondent.

Nymphæa dicitur quòd paludes, & aquosa amet loca. Vel, vt veteres aliqui commenti sunt, à Nympha quæ præ amore Herculis contabuit, inque palustrem hanc plantam mutata est: Nymphæis connotatæ videntur illæ nymphæ quæ in aquosis mulierum locis sunt, vnde vrina tanquam è fonte, aut palude potius corriuatur. Describentur in sequenti nota. Dioscorides lib. 3. cap. 126. scribit Nymphæas nasci in Penei alueo, & hæ Nymphæ nascuntur in penis alueo literulam mutando.

Tunica est tritæque.] Tunica flos est satis notus quem multi Caryophyllum vocant, quod certè nomen Tunicæ præferendum, Sed quia Caryophyllum propter breues tres syllabas sine licentia in hoc carminum genere locum non habeat, alio nomine, Tunica scilicet vtendum fuit, Galli vocant *œillet & gyroslee* congruenter cum Germanis. Sed germanâ causam vide in fine cõment. huius embi. quòd flores eius garyophyllum odorem referant. Tunica duùm est generum. Vnum mite, agreste alterum. Mite duas habet à magnitudinis differentiis species. Majus in vasis multo cultu alitur ad fenestras. Hyemis enim impatiens ab hyberni cœli iniuria sub tecta subducitur, sicut arancia. Quamquam haud mirare periculo, quod ei à muribus impendet. Sunt enim eius atidissimi. Flores vbi fuerint depopulati, stipites arrodunt, huius speciei modi duo. Quoddam vocatur simplex, alterum duplex: propterea quòd in latissima floris frequentia minusculus flos medius insidet cum suo caliculo. A colore communes omnibus differentiæ tres, rutila, candida, alba misto rubore, nudam carnem referens, vnde & cognomen. In qua illud animaduertes: calicem esse breuiorem, sempèrque ab latere scissum, cum foliorum frequentiam atque luxuriam capere non posset. Minores mites etiam colores alios ad quartæ speciei constitutionem admiscere. Nam candidæ directis venis sanguineis distinguntur. Agreste genus aliis diuiditur legibus. Quoddam singulari flore est. Aliud conferto quasi racematim: quod ab vniuersi generis nomine, peculiari voce dicunt Vascones *Floc*. Singulare diuiditur in rubeum & subpuniceum. Hoc non obscure fragrat, illud vix, aut nihil. Translatum in areolas hyemis etiam frigora tolerat.

Quid sub Nymphææ & Tunicæ nominibus lateat discere ex his Laurentij verbis capite supra allato: Carunculas mox describendas Nymphas appellarunt. Sub alis carunculæ apparent valvularum instar, quæ in virginibus quatuor apparent, membranulis quibusdam coeuntes: anterior vna vesicæ orificium tegens: posterior altera, & duæ laterales, non transversum, sed in longum sitæ. Hæ florem virgineum caryophyllo nondum planè explicato (ocellum vocant nostri) persimilem, claustrum virginale, & hymen tantopere celebratum, vt eleganter obseruat Pineus, constituunt: Membranis autem laceratis, & carunculis velut attritis, petit flos, remanentque eadem carunculæ, sed ita diunctæ contractæque, vt coiuisse aliquando neges.

Ex istis manifeste apparet quorsum Emblemata meminerit, Nymphææ, & Tunicæ, siue caryophylli: & quorsum etiam flos iste dictus sit tritus. Nascens puer qui hic describitur, exire aluo materna non potest, caryophyllo virgineo non prius attrito. Riolanus lib. 2. Anthropog. de carunculis illis loquens: In puerpera, *inquit*, postenixum per septem dies sunt omnino oblitteratæ.

V I.

M*irtus & est.*] Myrtus planta est quæ describitur à Diosc. lib. 1. cap. 127. quæque in omnibus maris Tyrreni littoribus, in omni Neapolitano regno natura abundè prouenit. Illa è diuersis est composita substantiis, vincentem in se habet qualitatem frigidam & terrestrem. Quinetiam subtilium est partium & calida: & ob id potenter desiccatur. Flores habet albos, & odoriferos: baccas verò oblongas ferè similes oliuis syluestribus. Ab huius baccæ similitudine Myrtum dicitur caruncula subsultans in media interfeminei rima, vt scribit Iul. Pollux onomast. lib. 2. Et de hoc Myrto Emblematis verba hic intelligenda, quasi locus ille qui hic describitur sit Myrtus, quæ Myrtum, carunculas scilicet Myrtoides ferat. Hæc mysteria solis anatomicis nota.

EX illis Lepus ut &c.] Lepore hic hominem intellige; Salomon cap. 30. Prouerb. *Lepusculus*
plebs inualida, qui collocat in petra cubile suum.

Ilicet.] Confestim, *Ilicet* quasi ire licet. Nam & sacris olim peractis acclamabat Sacerdos, *I, licet*,
 qua voce illos, qui interfuerant, missos faciebat. Ita apud Græcos Sacerdos functus sacris renuncia-
 re solebat populo, *λαοῖς ἀφείρας.*

Multa canis.] Multis Canibus. Horat. od. 2. Epod.

Aut trudit acres hinc, & hinc multa cane

Apros.

Idem lib. 1. carm. od. 15.

Quam multo repetet Græcia milite.

Canes hic pro morbis poni, vide in fine huius Emblematis.

Hac Thous, hac Canache, &c.] Versus hic dactylis abundat quibus cursus, & canum celeritas
 exprimitur. Thous, Tigris, & Pterelas à pernicitate, Canache à latratu, dromas à cursu, Asbolus à
 fuligineo nigrore, Aglaodes à splendore siue pulchritudine, sticte à macula, Alce à generositate,
 Lacon à genere, Agre à venatione, Canum sunt nomina quæ 3. Metamorph. reperiuntur.

Dum dubitat, videre canes, primusq; Melampus,

Ichnobatesq; sagax latratu signa deder,

Gnosius Ichnobates, spartana gente Melampus,

Inde ruunt alij rapida velocius aura

Pamphagus, & Dorceus, & Oribasus Arcades omnes.

Nebrophanosq; uatens, & trux cum Lalape Theron,

Et pedibus Pterelas, & naribus uilis Agre,

Hylausq; ferox nuper percussus ab apro,

Deque lupo concepta Nape, pecudesq; secuta

Pæmenis, & natis comitata Harpyia duobus,

Et substricta gerens Sicyonius ilia Ladon,

Et Dromas, & Canache, Sticteq; & Tigris, & Alce,

Et niueis Lencon, & villis Asbolus atris.

Præualidusq; Lacon, & cursu fortis Aello,

Et Thous, & Cyprio velox cum fratre Lycisca,

Et nigram medio frontem distinctus ab albo

Harpalos, & Melaneus, hirsutaq; corpore Lachne,

Et patre Diæteo, sed matre Laconide nati

Labrys, & Aglaodos, & acuta uocis Hylæctor.

Lege Xenophontem in lib. de venatione, ubi quadraginta quinque canum nomina recensentur.

Harpalagus.] A rapiendis leporibus dictus. Confictum nomen à Io. Bapt. Mantuano lib. 4. troph.

Gonzag. ubi in leporina venatione plura habet canum nomina:

Plebs leporum tepidis excita cubilibus inter

Mille canes malè tuta pedum leuitate per omnem

Fertur agrum, quos in predam dimissa fatigat

Turba sagax, uolat acer Hylax, uolat ocyor Euro

Harpalagus, referensq; lupum toruo ore Lycisca.

Et Tigrina notis tergum maculosa Melampus

Aquiparans candore niues, uestigia tantum

Ima niger, falco leuis ilia, lumine serpens

Sanguineo, mordax Ragonia, & Ischia regis

Delicia, nomen patria sortita marine,

Et truculentus Helor certare leonibus audens,

Innumeriq; ruunt alij sine nomine, uulgus

Innocuum.

Nebrophonos.] Nebrophonos, & Dorceus nomina ab hinnulis & capris

Lælaps.] Hoc nominis fortitur, quod feratur

uentorum uolenti turbinis instar.

Nam Lælax uenti turbo est apud Aristotelem qui infernè sursum uersus repentè conuoluitur, qui
 & *σέλις* nuncupatur. Pro cane usurpatur à Nasone non semel lib. 3. Metamorph.

trux cum Lalape Theron.

Et lib. 7.

Poscor & ipse meum consensu Lalapa magno.

Non finit illesum quamuis sit Vertagus.] Alludere videtur ad hoc Martialis distichum:

Non sibi sed domino venatur Vertagus acer,

Illesum leporem qui tibi dente feret.

In dias luminis oras.] Lucret. lib. 1. statim à principio Venerem alloquitur hoc versu:

Nec sine te quicquam dias in luminis oras

Exoritur.

Innumeris cingitur ille malis.] Id ipsum est quod ait Iobus cap. 14. *Homo natus de muliere, breui viuens tempore repletur multis miseris.* Virg. 3. Georg.

Optima quaque dies miseris mortalibus aui

Prima fugit, subeunt morbi, tristisque senectus,

Et labor & dura rapit inclementia mortis.

Miseros vocat mortales Poëta Latinus ad imitationem principis Græcorum, qui prius *δειλὰς βεβητός*, hoc est, *miseros mortales*, quia nascentes nascuntur malis. Hinc populi planxisse nascentes inueniuntur. Hegefippus lib. 5. excidij Hierosolymorum: Nonnullis gentibus morem esse ait, vt hominum ortus fletibus, occasus gaudiis prosequantur: & illos ad ærumnas natos doleant, hos ad beatitudinem rediisse gratulentur: illos ad feruitutem venisse ingemiscant: hos ad libertatem remissos gaudeant. Cessix Bracmanes, Gymnosophistæ, Causiani, illi sunt qui hominibus in hanc vitam ingredientibus ingemiscebant. Et Thraciæ illa natio meritò sibi sapientiæ laudem vendicauit, quæ natales hominum flebiliter, exequias cum hilaritate, celebrauit, sine vllis doctorum præceptis verum conditionis nostræ habitum præuidit. Remoueat, addit Valerius, naturalis omnium animalium dulcedo vitæ, quæ multa & facere, & pati turpiter cogit, si ea mortua, aliquantò eius fœlicior, ac beator reperietur finis. Herodotus tamen Trausis, quod alij Thracibus, adscribit, dum ait, Trausos gentem esse Thracibus finitimam, quæ cætera quidem cum Thracum moribus concordet, vnum illud habeat peculiare, quòd edito infante propinqui circumfidentes cum ploratu commoremur, quantum calamitatum illi sit perferendum, vitam ingresso: contra defunctum hominem cum luctu læticiaque efferunt, recensentes quàm malis multis subiectus sit. Palladas in Antholog.

Δακρυχέων ἤρουμεν, κὶ δακρύσας ἀποθνήσκω,

Δάκρυσι δ' ἐν πολλοῖς τὸ βίον εὖρον ὄλον.

Ω γένε' ἀνθρώπων πολυδάκρυτον, ἀδενὲς οἴκτερον.

Sum lachrymans natus, lachrymans moriorq̄, peregrè

In lachrymis vita tempora longa mea.

O genus humanum miserum & lachrymabile.

Eccles. 40. Iugum graue super filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem sepulturæ in matrem omnium. In quæ verba, *Quem non humiliat, inquit, Doct̄or celebris*, conceptus impurus, & lugubris ortus? Aut vnde ei gaudium in vita sua, quæ incipit à mœrore. Vtinam quos sic præoccupant culpa & pœna, citò anticipet misericordia tua Domine. Quid putamus qui ex vtriusque parentis corruptione concipitur, & in dolore parturientis producitur, ad quid ipse nascitur? vt ad volandum auis, sic homo nascitur ad laborem. Nemo gloriatur, nemo sese extollat, nemo sibi complaceat in seipso. Onus hic super omnes filios Adam dicitur, nullus excipitur, non persona hominis, sed nec temporis hora. Quid enim est? Iugum nempe, & graue iugum. Super quos? super pauperes, super ignobiles, super sæculi contemptores, vel ab eo forte contemptos? Parum est. *Super omnes*, inquit, *filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem sepulturæ in matrem eorum.* O qualis mater? qualis ille vterus terræ, tumulus sepulturæ? & tamen paritura est ipsa, quos concipit redditura. Dura quidem conditio, quandoquidem non est nobis excutere à cervicibus graue iugum donec ingrediamur sepulchrum, nec euadere vitæ huius laborem, nisi per mortis horrorem. Ecce enim ex illo interitu graui iugo imminet hominum fames, & sitis, & ardor febrium, & dolor viscerum, & multiplicium ægritudinum, vel molestus timor, vel meticulosa molesta. Inde homo insipienter extollitur, impatienter atteritur, & aduersitatis indignatione crepat, cum intumuerit præsumptione animositatis. Inde succenditur ira, tabescit inuidia, ebrietate mergitur, crapula suffocatur, inquinatur luxuria, auaricia stimulat; Inde etiam inani sollicitudine, & varia suspitione laborat; inde eum voluptas illicit, curiositas agit, timor contrahit, mœror consumit. Vnde ergo hæc vita, vnde hæc via diligitur, in qua etiam quisquis ille est qui cautissimè graditur, sæpissime labitur, læditur, impingit, offendit, corruit, & quassatur. Nam & si cui fortè ad votum succedere interim vniuersa videntur, delicias computat esse sub sentibus. Misera proinde vita quæ sic prodit, sic procedit, sic oritur, & sic progreditur.

Capiti.] Caput appellatur id totum quod collo superpositum est, diuinissimum corporis membrum, quippe quod mentis thronus sit, vnde omnis hominis excellentia. Diuiditur in partes continentes & contentas. Continentes aliæ communes sunt, propriæ aliæ. Communes sunt cucicula, cutis capillata, membrana carnosæ. Propriæ sunt externæ & internæ. Inter externas habentur pericranium, & ossa cranij. Internæ duæ sunt meninges, scilicet dura & pia mater. Contentæ sunt cere-

brum, cerebellum, & nerui qui ab his oriuntur. In Cephalæa, neruosa parter sensu tactus prædita, vt cutis, pericranium, meninges, & nerui maximè afficiuntur, id circo de illis, obmissis aliis, breuiter agendum est.

Cutis in Capite crassior est, quàm in alia corporis parte, poris tamen pluribus peruia, vt detur via fuliginibus. Post cutim panniculus est siue membrana carnosa, ei adhærescens, vnde fit, vt in nonnullis cutis Capitis ad arbitrium moueatur. Deinde est pericranium, membrana scilicet totum os cranij circumplectens. Oritur à crassa meninge beneficio plurium vinculorum villorumque caluarie futuris adhærescentibus, quæ extensa expansaque membranam hanc constant. Cranium verò ipsum præter diuisionem septem ossium quibus constat, duplicem habet laminam, inter quas est substantia mollis, rara, fungosa, multis carunculis, arteriolis, & venis capillaribus obsita, cui Hippocrates sub initium lib. de Capitis vulner. nomen dat, quod duplici tabulæ siue laminæ dat Galenus lib. 6. Method. cap. 6. Id nomen est *διπλὸν*. Sub calua duæ sunt meninges altera crassa, tenuis altera, Arabes matres appellant, quasi sint omnium membranarum parentes, quæ cum sint sensus tactorij organa, meninges ipsæ exquisitissimo sensu sunt prædita. Crassa meninx siue dura mater, cranio contigua est, vt eius duritiem à cerebro propellat, est cribri instar perforata, & toti prope modum meningi tenui circumponitur: venis pluribus intertexta cerebrum dextrum à sinistro, & vtrunque à postico cerebello diuidit. Tenuis meninx siue pia mater pluribus venis, & arteriis intertexta est, quibus partes quas velat, nutrit atque temperat. Cerebrum proximè ambit, & penetrans intra varias plicaturas quæ conspiciuntur in cerebro, latera ventriculorum circunuestit. Cæterum vtraque meninx à cerebro in totam spinam descendit, eamque conuectit & munit, neque eam solum, sed & neruos quoque omnes, tam eos qui à spinali medulla, quàm qui à cerebro exoriuntur. Nerui autem qui molles sunt à cerebro orti in sensuum organa feruntur, de illis & de durioribus ad Galen. lib. 9. & 16. de vsu part. Adiungerem arterias & venas quæ partes Capitis internas, & externas peruadentes, causas doloris Capitis aduehant, nisi me prolixitatis tæderet. Vide Galenum citatum.

Cephalæa.] Cephalæa ex Galeno lib. 2. comp. pharm. καὶ τῶν περὶ, quem hac in parte transcripsere posteriores Græci, Oribasius, Aëtius, & Paulus ab Ægina. Arabs etiam Auicenna, *χερῶνιός τε καὶ δύσλυτός ἐστι κεφαλαλγία ἐπὶ μικραῖς προσφάσει μεγίστος ἔχουσα παροξυσμῶς. ὡς μήτε ἀσφῶν ἀνέχεσθαι, μήτε φωτὸς σφοδρότερας, μήτε λαμπρῆς φωτὸς, μήτε οἰνοποσίας, μήτε τὴν κεφαλὴν πολυρέντων ὀσφραίντων, μήτε κινήσεως, ἀλλ' ἐν ἡσυχίᾳ καὶ σκότῳ κατακείσθαι βέλεια, δὲ τὸ μέγαθ' ἢ ἀλγημάτων, ὡς ὑπὸ σούρας καὶ κλιτῆρας δοκῶσιν. ἐνιοὶ γὰρ ὡς θλωμένων ἢ διστανομένων αἰσθάνονται τὴν κεφαλὴν, ἐκ ὀλοήσεως δὲ εἰς τὰς ῥίζας τῶν ὀφθαλμῶν δὴ καὶ τὸ ἀλγημα. φέρει δὲ τὸ πάθος ὡστὲ μὲν δινηκῆ ἀλγημάτων, ὡστὲ δὲ παροξυσμῶς, καὶ δαλείμματα, ἢ τοὶ τεταρμένα, ἢ ἀτακτα, δαλείπεται γὰρ ἐνίοτε οἱ τοιοῦτοι παροξυσμοὶ καθάπερ τοῖς ἐπιληπτικοῖς, καὶ πρὸς χερῶν ὀπρῆσιν μάστιγι τέλει ἀμειπῆται. ἐυδηλον ἐν ὅτι τὸ πάθος τῆς εὐπείθειαν μὲν ἔχει τὴν κεφαλῆς ὁμοίωσιν τοῖς κεφαλαλγικοῖς ἐπὶ δὲ μάλλον ἐκείνων ἀδυνείας ἢ καὶ τὰ καὶ τὴν κεφαλὴν πάθοντα μόρια, καὶ πρὸς αὐτῶν τὰς φεῖ τὴν ἐγκέφαλον ὀδυνῶν μὴνιγας, ἐνιοὶ δὲ καὶ τὴν περικεφάλιον ὑμένα μόνον. Est inueterata & ægè cedens Cephalalgia, ex paruis occasionibus maximas habens exacerbationes, adeò vt neque strepitus, neque vehementiorem vocem, neque splendidum lumen, neque vini potum, neque odoramenta caput repletia ægri ferri possint, neque motum, verum in quiete & tenebris, ob dolorum vehementiam decumbere velint. Velut enim à malleo pertundi sibi videntur. Quidam namque velut contundantur, aut distendantur quæ circa caput sunt sensum habent, non paucis verò vsque ad oculorum radices dolor peruenit. Affert autem hic affectus quandoque quidem dolores continuos, interdum verò exacerbationes & interualla, siue ordinata siue inordinata. Intermittunt enim aliquando eiusmodi exacerbationes, velut in comitiali morbo affectis, intermediumque est tempus aliquod, quod omnino incusari non potest. Manifestum est igitur in hoc affectu eam esse capitis naturam vt facillè patiat, velut in capitis dolore laborantibus, verum in his affecta capitis partes ad maiorem debilitatem deueniunt. Et quidam ex ipsis ad membranas cerebrum inuoluentes dolorem sentiunt, quidam etiam ad membranam tantum caluariam ambientem. Corn. Celsus lib. 4. cap. 2. Cephalæam acutum & pestiferum morbum vocat.*

Hac capiti, &c.] Hac illac, hinc, inde, & huiusmodi particulæ quæ in hoc sunt Emblemate, causas indicant. Itaque morborum quorum hic mentio, causas inquirere operæpretium est. Propria Cephalææ causa, est potius debilitas fuscipientis, scilicet capitis apti vt impleatur, quàm vehementia efficientis. Vnde fit vt Cephalæa multò sit peruicacior, & minus cedat, pro morborum more, qui à fuscipientis causæ imbecillitate oriuntur. Partes capitis debiles quæ Cephalæam accersunt & fouent, vel sunt intra cranium, vel extra, quas paulò antè recensui. Cum variæ sint capitis partes inter se diuersæ, pro vt hæc vel illæ afficiuntur magis, varius etiam dolor est, & variè excitatur. Vnde ægri alij rerum suaueolentium odore, alij clamoribus & strepitu, alij corusca luce vel ignis vel solis, alij denique rebus aliis magis offenduntur. Quo autem quis pluribus malè afficitur, eo grauius ægrefcit ille. Sunt aliqui qui capite sunt debili, & vniuerso corporis habitu ad id implendum parato, quales ij sunt qui abundant sanguine calido & vaporoso, quique arterias turgidas vehementius pulsantes, partésque neruofas concutientes habent: illis Cephalæa ordinaria est.

Caput aut pars capitis debilis læditur vel ab Intemperie, vel à Solutione continui partis carneæ,
aut

aut membranaceæ, aut neruæ. Intemperies vel est simplex, vel ex Composita. Simplex præcipuè calida & frigida est, deinde sicca, demum humida, non per se quidem, sed quatenus cum caliditate, aut frigiditate coniungitur. Sæpius Intemperies cum materia est, tuncque dolor continuus est, & magis firmus. Illa autem materia, aut humor est qui vel est sanguineus, & hebetans visum ex Hippocr. 2. Prorreth. Vel biliosus, vnde vigilæ, amaror in ore, dolor acerbissimus, & velut acus pungens; vel melancholicus, vnde dolor grauatiuus & mœstitia: vel pituitosus, vnde dolor torpidus, vel ex his mistus, vnde dolor etiam mistus ex præcedentibus. Aut materia vapor est, vnde dolor vāgus qui diaphoreticis cedit; Vapores illi & humores aliquando gignuntur in ipso capite, tuncque contumacior est, & vera Cephalææ materia: aliquando ascendunt à toto corpore, & vaporum ambitu: vt in febribus, & plenitudinibus. Vel à parte vt à ventriculo, vnde sæpè dolor in antica, vel ab vtero, vnde dolor in postica: vel ab hepate, vnde dolor in sinistra, vel à liene, vnde in sinistra parte dolor. Et hi dolores fieri dicuntur per *συμπάθειαν*, & cephalalgia esse solent. Dolores autem qui per *ιδιοπάθειαν* sunt, hoc est, vitio ipsius capitis, Cephalææ vt plurimum sunt, quia fixi.

Materiæ Cephalææ allatæ aliquando dolorem excitant qualitate sola, alterando nimirum; aliquando soluendo continuum & contiguum, maximè si sint humores acres, biliosi, falsi, putres, humedantes cum repletionem, siccantes cum corrugatione, distendentes, collidentes, diuidentes, grauantes, vel mordentes, & erodentes membranas. Soluitur etiam continuum à casu, vulnere, contusione, punctura, maligna qualitate, vt in carie, lue Venerea, & distensione quæ ferè fit ab humoribus, vel à flatibus: vel etiam ab obstructione, cum crassus humor, & lentus meatum angustias oppilat, aut spiritus fumidus, & vaporosus intra vasa, futuras, membranásque turgescunt. Causæ externæ Cephalææ sunt, calida aut frigida aëris intemperies, flatulenti cibi, vigilæ diurnæ, perfrictio capitis, fumus, graueolentia, vestis iuxta iugulum arctior adstrictio, qua sanguis in caput refluat. Venus, Bacchus, ira, mœror, timor, & id genus alia.

V I I I.

VEntri.] Inferiori scilicet, Venter autem hic metonymicòs accipitur pro intestinis quæ in Ileo afficiuntur. Sunt autem illa sex numero, à ventriculo ad anum hoc ordine se subsequunt. Duodenum, ieiunum, ileos, cæcum, colon, rectum: quorum tria prima tenuia sunt, crassa postrema, tam ista quam illa obstrui, & Ileos affligi possunt, sed ista rarius, & minus dolorificè. Quæ cum ita sint, non Ileus intestini tantum, sed aliorum etiam mentio hic fieri debet. Duodenum quod *ἔκφυσις*, & *δωδεκάδακτυλον*, siue separatim, siue coniunctim vocant Græci. Nomen habet quod duodenos vix digitos longitudine superet. Ad finem eius meatus est ex vesicula fellea, vt cibum bilis pellat, & intestinum mundificet. Duodeno continuum est ieiunum, inde exordium ducens, vbi gyri esse incipiunt. Nomen habet quod inanius sit reliquis, propter bilem synceriores à duodeno defluentem, propter hepatis viciniam, chylumque exugentium venarum mæsaraicarum copiam. Tertium intestinum est Ileos, quod Ileus morbo de quo postmodò agemus nomen commune est. Est reliquis intestinis angustius, duplò verò longius omnibus simul iunctis, ad ilia & coxas vtrinque cum variis gyris, anfractibus, circumuolutionibusque positum. In eo chylus diutius cunctatur, tum ob retusam bilis in duodenum illabentis acrimoniam, tum ob partem succi liquidioris attractam.

Tria quæ sequuntur intestina dicuntur crassa, tum quia crassiores habent tunicas, tum quia crassior chyli portio in illis est, sunt autem ista, cæcum, ita dictum quod bina orificia opposita non habet, vt cætera, nam eodem quo excipit oculo, siue orificio, eodem reicit: Colon quod penultimum est intestinum, varias habet cellulas, quas excrementa aridiora imitantur, vt in durioribus scybalis videre est. Cum hoc intestinum amplum pituitæ maximè vitreæ flatuumque sit officina, & aëris ab inferis partibus ascendentis receptaculum, locus etiam est in quo *κολικὴ* procuditur. Vltimum intestinum Rectum est, de quo infra. Intestinatorum duo præcipua munia sunt, chylum distribuere, & residuas fæces inferius, forasque detrudere, quibus additur vtriusque muneris gratia, vis quædam sentiens, quæ in tenuibus intestinis exquisitior est, quàm in crassis.

Ileus.] Ileus est ex auctore definit. Medic. *φλεγμονὴ ἐντέρων, ὡς τε μήτε φύσας, μήτε διερχώμεθα διεξίεναι, σέβροισ δὲ ἰχυρὰς ὠδὸς κολαθεῖν, ἢ ἀλγύματα ἐσφραεθηκότα*, Intestinatorum inflammatio, vt neque flatus, neque excrementa pertranseant, & ingentia tormina & dolores superueniant. Dicitur Ileus ab Ileus tenui intestino, quod maximè affligitur hoc malo. Aliam tamen habet originationem Aretæus lib. 2. de morb. acut. cap. 6. & Galenus qui libro, & capite secundis Meth. med. à symptomate deriuat. Et Actuarius lib. 1. *ἔπει δὲ ἄγνωσ. παθ. cap. 45. τὸ μὲν πᾶσι εἶδος ὀνόμασαι, δὲ τὸ τὰς ἐντέρων ἔλικας εἰλεῖσθαι*. Affectus Ileus vocatur, quod intestinatorum inuolucra conuoluantur, & in arctum cogantur. Quæ etiam notione à Latinis voluulus & conuoluulus dicitur, quia flatus lentus, & frigidus ex Aretæo loco citato, cum neque supernè, neque infernè exitum habeat, gyros agit, voluitur, & conuoluitur in intestinis, vnde grauissimi cruciatus. Dicitur & chordapsus *ἀπὸ τῆς χορδῆς*, hoc est, implicare, aut inuoluere ad chordæ similitudinem, vel potius *ἀπὸ τῆς ἰσχυρῆς ἀπιδεσθαι*, quod qui manum loco ad mouerit, propter partis affectæ tensionem, chordam attingere videatur. Nam hic intestinatorum do-

lor præter vehementem, fœdumque vomitum, tumorem ventris habet ad chordæ implexæ similitudinem; prouenitque ab affectu doloroso, intestina ad expulsionem sollicitante, quæ cum deorsum expellere non valeant propter fibrarum contractionem, motu peristaltico sursum humores, excrementaque contenta retrudunt, aut violenter protundunt.

Ileus illac.] Causæ aliæ sunt internæ, externæ aliæ. Internæ vel fiunt ab inflammatione, vel ab obstructione, vel à compressione, vel à subsidentia: si ab inflammatione intestinorum, immediata causa est, vel sanguis, vel humor biliosus, vel alterius generis. Cum enim humor huiusmodi in intestinis collectus diutius remanet, incalescit, putrescit, & inflammationem inducit. Si ab obstructione, fit vel ex repletionem per calculos (quod rarius est) vermes, faniem, grumos, vel à crassis, lentis, viscidis humoribus, à vitrea pituita, à melancholia; vel à copioso flatu, vt vult Hippocr. lib. de flatu, quibus omnibus repleti possunt intestina, & cuiusque materiæ exitus prohiberi, ita vt facultas expultrix irritata collectis omnibus viribus sursum expellit quidquid ipsam lædit. Si à compressione, fit vel à venis meseraicis, vel à iecore ita tumidis, vt præ mole intestina coarctata exitum recusent cibis. Si à subsidentia, fit ab intemperie præsertim sicca qua corrugantur & concidunt intestina, vel à ligamenti disruptis, vel peritonæo soluto.

Ileos à Celiaco, & morbo colico distinguitur variis signis, dolore qui in Ileo est acutior, & ex Gal. cap. 2. lib. 6. de locis affectis, & comment. 6. Sect. 2. lib. 3. epid. ad præcordia videtur ascendere; termino, celerius enim terminatur: Difficili etiam respiratione ex Aëtio, quæ interdum graueolet, quia putridi vapores è ventriculo elati, cum aëre expirato miscentur: Strictissima alui clausura, quod Ileo propriè competit. Galenus enim Aphor. 10. lib. 7. In Ileo, inquit, nihil descendit ad inferiora, & hoc est proprium inseparabile passionis: Nausea & vomitu, ita vt cibi potusque reiiciantur, deinde pituita, & bilis, demum etiam stercus: Celeri termino, paucioribus enim diebus Ileos mortem infert.

I X V

Icterus.] Icterus cum sine adiuncto ponitur, de flauo intelligendus: definitur, biliosi humoris per summa cutis effusio. Et ab Auctore Defin. medic. *ανάχσις χολῆς ἐς τὸ δέρμα, ὡς βαπτέου ἢ ὀπιφάκειαν, ἢ χλωρὰν ἀποτελεῖσθαι, ἢ κακῶς τὸ δέρμα, ἢ λυκῶν αὐτοῖς αἱ κατὰ κοιλίαν διαχωρήσεις γήνοντι.* Bilis per cutem refusio, ita vt eius superficies colore tingatur, & pallida efficiatur. Atque ita affectus alui detectiones alba euadunt. Dicitur Icterus, vel ab aue Ictero concolore, qui & charadrius, galgulus, & galbula de qua Plin. lib. 30. cap. 11. Ea si spectetur ab ægro sanari hunc tradunt & auem mori. Heliod. lib. 3. Æthiop. hist. *ὁ χερδεῖος τὰς ἰκτεριῶνας ἰάται. ἢ ὁ πῆτο πάσων, εἰ πρὸ ὀρέω περὶ βλεπτοῖ. τὸ δὲ φεύγει, ἢ ἀποσφίγγει, τὰς ὀφθαλμοὺς ὀπιμύσαν, ἢ φθονῶν, ὡς οἰονταί πνεύ, τὸ ὀφθαλμοῦ ἀλλ' ὅτι πρὸς ἄλλο ἔλκειν, ἢ μὲν ἄλλων εἰς εἰωτὸν ὡσπερ ρεύμα πρὸς τὸ πῶδον, ἢ δὲ τῆτο ἐκκλινῆ κατὰ πρὸς τὸ ὕδατος.* Charadrius ictericis medetur: quæ auis si isthoc morbo laborans aliquis eam conspexerit, fugit, & auersatur eum conclusis oculis, non inuidencia (vt quidam aiunt) auxiliij, sed quod afficiens, & trahit ad sese à natura morbum, veluti fluxum quendam, ac ea de causa declinat aspectum, tanquam ictum. Aëtius lib. 10. cap. 17. non ab Ictero, sed à syluestrium mustelarum genere, quas Græci *ἰκτίδας* vocant, Latini viuerram, Galli furetum, qui sub tellure tantum potest, vt decuplo se maiorem cuniculum vincat ac interficiat: huius animalis oculi sunt lutei ac auricolores, à quibus nomen Icteri tractum fit. Ictinus etiam à Galeno dictus est miluus, à quibus hanc appellationem aliqui tractam suspicantur. De prima originatione constantior, & verior sententia. Dicitur morbus arcuatus, vel arcuatus, ab iridis seu arcus cælestis similitudine, qui, vt ait Virgil. lib. 4. & 5. Æneid.

Mille trahit varios auerso sole colores.

Pretiosa etiam habet nomina. Dicitur enim à Marcello Scribonio aurigo, dicitur & auriginosus morbus, quod ægri eius nominis auri colore sint similes. Regium porrò appellari eundem cuius fit mentio, vult Celsus, quod regio cubiculi apparatus curetur: debet enim omni metu & tristitia solui, quæ sanguinem, spiritum, & calorem ad intima reuocant, vnde obstructiones quæ Icteri causæ sunt. Debet cantilenis, lusibus, falsis iucundisque confabulationibus recreari: aula etiam sole & igne lulentis, si opus sit, illustrata, per quæ vitales spiritus dilatantur amplificanturque, quæ omnia Ictero saluberrima sunt. Dicitur Regius, vt scribit Q. Serenus,

Atolliter excelsa quoniam curandus in aula.

Varro, quia curatur mulsa, morbum Regium dictum existimat, quod certè absonum est. Summus Medicorum dictator Hippocr. lib. 3. de morb. & lib. de morbis internis *σιδοειδές*, vel *σαυροειδές* vocat, quod vel malicorij, vel lacertæ similitudinem referat.

Iecori.] Iecur est viscus quod cum sit natura primum, naturalis etiam facultatis principium est. Speciem cum referat aridi & sicci sanguinis, exhausto vapore concreti. Primariū est sanguificationis instrumentum, & venarum quæ sanguinis vasa sunt, *ἀρχὴ ἢ ῥίζα*. Nam venarum caua & portæ radices, per vniuersum hoc viscus sexcentis labyrinthis, & admirandis anastomosibus disseminantur, vt diutina mora in illis venularum angustiis *ἀμείνωσις* perficeretur. In media Iecoris pinnula, siue lobo

lōbo (sunt autem quinque) vesicula fellea recondita est, simplici constans tunica, ac duos proprios meatus habens, vnum à iecore, qui furculus est venæ portæ, quo bilem attrahit, alterum ad duodenum, quo bilem redundantem expellit. Aliis quæ ad Iecoris historiam pertinent obmissis, hic tantum dico quæ ad intellectum triplicis Icteri hepatici, scilicet, fellei, & critici faciunt. At, Iecur solum locus affectus huius morbi? Locus affectus Icteri bifariam spectari potest, vel secundum symptoma, vel secundum morbum: secundum symptoma est cutis, in ea enim auriginosus color videtur: secundum morbum, cum plures loci affecti sint, maximè tamen Iecur afficitur, vt ex sequenti nota constabit.

Hinc.] Oritur Icterus vel propter cholera multiplicationem, vbi maior copia gignitur, quam cystis fellea attrahere, vel recipere possit, quod fit vel propter calidam iecoris intemperiem: cum enim iecur vnica sit bilis officina, si fit calidior maximum bilis prouentum producat necesse est. Vel etiam fit ob alimenta calida, quæ in biliosos humores facilè conuertuntur, vt sunt aromata, cepe, allium, & omnia dulcia: vel ab feruentem iecoris inflammationem, cuius vi sanguis in bilem mutatus per venas tanquam per tubos in vniuersum corpus distribuitur. Gignitur nonnunquam etiam Icterus ex calida solidarum partium intemperie, dum calor singulis insitus partibus nimium fit acris atque mordax, propter intemperiem totius corporis calidiorem: tunc humores in bilem potius mutantur, qui sanguini tandem permixti aureo veluti colore totum corpus inficiunt. Fit etiam Icterus venenata qualitate sanguinem corrumpente, vt quando quis à vipera læditur, secundum Galen. lib. 5. de locis affect. cap. 7. & Auicennam. Viperæ enim morsus ita afficit sanguinem, vt mutetur in bilem excrementitiam veneficam, quæ facultate iecoris expultrice ad cutem transmittitur. Galenus se vidisse scribit Ictericum morsu viperæ factum. Morsus canis rabiosi, aquæ corruptæ haustus, aqua stagnans, aura venenata, catharticum etiam Ictericum causant. Nicander Coloph. ait Leporis marini morsum Ictericum facere. Postquam enim descripsit illum, ita canit:

Τὸν ἴτοι ξοφείει μὲν ἐπιχλοῦ ἔδρανε γήοις
 Ἰκτερόεις.

*His color ictericus viridi, nigroq. remissis
 Corpore fit toto.*

Historia extat apud Auenz. lib. 1. cap. 13. de Alzer filio Philati, qui ob venenum haustum Ictericus factus est, & ab ipso curatus. Id fit, quia venenum si partes venosas prius attigerit vna cum sanguine ad iecur fertur, quod infectum alterat omnem sanguinis massam, qua deinde vniuersa corporis substantia transmutatur in colorem porraceum, citrinum, &c.

Oritur etiam Icterus, quando iecur bilem à sanguine non segregat, & separat, aut ad cystin felleam non expellit, ob intemperiem substantiæ vim secreticem & expultricem debilitantem, aut ob angustiam meatuum, & ductuum ex iecoris substantia in cystin, quæ vel obstructio, vel cōpressio est: si obstructio, fit ab humoribus crassis & viscidis; aut à calculis, quod in Domina *Dentraques* notatum est, quæ Ictericodes erat, in cuius vesicula fellea, referente Lud. Dureto oculato teste, inuenti sunt viginti duo lapilli triangulares formam gagatis referentes. Si compressio, fit aut scirrho, aut inflammatione, aut callo, vt refert Auenzoar.

Fit etiam Icterus ex debilitate virtutis vesiculæ felleæ bilem à iecore non attahentis, vel à se ad duodenum expellentis, aut ob intemperiem substantiæ eiusdem, aut ob ductus angustiam.

Demum gignitur repente Icterus vi facultatis expultricis, quæ ad humorem biliosum expellendum, aut vi morbi concitatur, quemadmodum dixit Hippoc. lib. 4. Aphor. 64. quod quibus Icterus apparet in febribus ante septimum diem calamitosum fit: aut per crifim, quando natura superato humore vires colligit ad bilis expulsionem.

Sunt præter assignatas causas animi pathemata, ira, tristitia, &c. Sol etiam, sæpe enim qui sub ardente sole iter faciunt, Ictericus euadunt.

X.

R*enibus.*] Renes nunquam ex diametro siti, impositi sunt lumbis iuxta vltimam costam, & substantia carnosa, solida, compacta, densa, dura, concaua. In illorum enim medio sinus est propria membrana succinctus, ad vrinam percolandam. Ex natura debent per venas, & arterias emulgentes serosum excrementum à sanguinis massa segregare, & per vreteras in vesicam transfundere. Vide reliqua apud anatomicos.

Lapis.] Alius calculus renum est, alius vesicæ. Renum calculus vt plurimum calore rufus, raro albus, flauus aut niger, & in corpore renum gignitur: Vesicæ calculus subalbus ac cineritius, & gignitur in vesicæ capacitate. Renum calculi minores sunt, asperiores, magisque friabiles; & puerili ætati obtingere solent. Est autem renum calculus, corpus tophaceum, aut lapideum præter naturam in renibus, ex materia crassa, lenta, per exsiccationem à calore præcipue genitum, actiones eorum impediens. Causas iam vide calculi.

Inde.] Causa materialis calculorum est humor crassus, lentus, viscidus, & terrenæ substantiæ qualis pituita renum sæpe est, plerumque cum sanguine permixta aliquòve alio humore, vel pute crasso harum materierum, aut par est portio crassæ & glutinosæ, aut crassa exuperat glutinosam, aut contra: materia autem quo glutinosior fuerit, & calor excoquens ardentior, eo duriores calculi excoquuntur, coloris magis cinerei subruffi: alioquin renum succivæ exuperantis colorem æmulantur. Cruditates, alimentaque crassi succi difficilisque concoctionis humoris illius crassi lentique semina sunt, vt lac caseosum, caseus, panis azymus, oriza, annosiorum animalium carnes, pisces cartilaginei, & testacei, anguillæ, lucanica, tomacula, carnes fumo indurata & salitæ, aquæ crudæ & palustres, vt docet Hippocr. lib. de aëre, aquis, &c. Pistacia, lagana, pyra austera, & omnes prope modum fructus duri & acidi. Vina rubra & crassa. Calida etiam diuretica intempestivè assumpta, & ea omnia quæ dorsum renisque excalfaciunt. Et si causæ externæ recensendæ sunt, excedens aëris caliditas & siccitas, balneorum calidorum vsus, exercitium à pastu immodicum, supinus decubitus, arcta zona, & aliarum rerum super renes strictio: Et cætera omnia, quæ vel calorem excedentem sufficere possunt, vel crudorum crassorumve succorum copiam subministrare.

Alui suppressio, & meatuum vasorumque angustia non parum etiam faciunt ad Lapidis generationem.

Causa efficiens Calculorum concretionis, est calor renum ingens, qui humidum redundans exsiccat. Gal. lib. 3. de aliment. facult. cap. 17. vbi de caseo; Ostendimus, inquit, Calculos in illis corporibus nasci, in quibus succorum crassities, cum ardenti calore est coniuncta. Potest etiam esse à calore paulò remissiore, vt colligere licet ex Gal. in Aphor. vltimum lib. 3. Mediocriter enim excedens calor, modò temporis longitudo, caloris exiguitatem compenset, Calculi generationi sufficit. Talis proportio caloris efficientis ad materiam esse debet, vt ille tenue absumat, nec possit liquefacere crassam substantiam, aptam vt induat duritiem lapideam maiorem aut minorem pro vt ipsa crassior & viscosior est, calor autem vehementior. Caloris vehementioris præcipua sedes in renibus est; non principalis, est in iecore qui disponit materiam, vt facilius deinde in renibus vertatur in Lapidem. Calor verò renum vltimam formam dat materiæ. Vide Hippoc. lib. 6. Epidem. & de internis affect. & alibi passim. Gal. in aphor. 31. libri 3. lib. 4. & 14. Meth. med. lib. de cura lapidum. lib. de succorum bonit. & vit. libris de facult. aliment. De composit. medic. De locis affect. De renum affect. Et Auicennam lib. 3. fen. 18. tract. 2. cap. 18. Aëtium tetrabibl. 3. ferm. 3. Paulum Ægin. lib. 3. & recentiores quàm plurimos.

Angina.] Angina dicta quòd angat, si propriè & germanè accipiatur, est difficultas spiritus ducendi, & cibi potusque deglutiendi, cum febre continua, orta ex musculorum gutturis, aut faucium inflammatione. Qui distinctionibus gaudent, alias appellationes habent, quarum prima est *κυνάγχη*, aut vt aliis placet *λυκάγχη* sic dicta à *κύων* canis, *λύκος* lupus & *ἀγγχειν* strangulare, vel quia canes & lupi frequenter suffocentur hoc morbi genere: vel, vt vult Aëtius, quòd lingua à sua radice mota, factaque difficili respiratione, cogantur ægri aperto semper ore respirare, & canum & luporum in morem linguam exerere. Aurelianus cynanchem dictam putat ab *ἀνχόνης*, id est, suspendio, quia instar suspendij suffocat, vel à *συνέχειν* i. à continendo spiritu, quia respirationem prohibet. In hoc morbo afficiuntur muscoli gutturis interni, maximòque cum discrimine laborat æger concurrentibus his signis, dolor vehemens est in gutture quem febris etiam interdum ardentior comitatur. Spiritus non nisi recta ceruice trahitur, vox etiam læditur. Nullum indicium apparet caloris neque tumoris in ore, neque in faucibus, neque in ceruice, angustia verò maximè in gutture deprehenditur, lupino aut canino ritu & rictu frequenter hiant, aëreque frigido reficiuntur, aliquando etiam linguam exerunt, & variè iactantur, oculi rubent & prominentes extant, refluitq; per nares potio.

2^a. *Συάγχη* seu *συνάγχη* sic dicta à *σύς* quod & verbum est Latinum *sus: sues* enim crebrò laborant hac ægritudine. In hac inflammatio internos faucium musculos apprehendit & cibi descensum maximè prohibet, non ita attractionem spiritus. Sed calor, tumor, dolor, atque grauitas in faucibus magis percipitur. Imò verò si os aperiatur, & lingua deprimatur, rubor & tumor introsipientibus tantum apparet, & non in externis partibus. Minus est periculi quàm in Cynanche.

3^a. *Παρεκκυνάγχη*, vbi externi muscoli, & partes circa guttur inflammatione laborant.

4^a. *Παρεκσυνάγχη* cum inflammatio externos faucium musculos partesque afficit. In his duabus tumor ardorque in externis apparet partibus, & minori difficultate spiritus trahitur, & cibus glutitur. Galen. in Aphor. 34. lib. 4. *Λοιπὸς ὁ λάρυγξ ὅστιν ὁ ἢ αἰφνίδιον πονίγα διωάδου ποῖσαι, ἐπειδὴ σενδταί τε καὶ τῆτον ὁ τῆ πνεύματι πύρι, οἷτ' ἔνδον αὐτῆ μύες ἀμα τῆ πειχόντι χιτῶνι φλεγμῶντες, ἀποκλείου δύναμι ἢ ὅδον τῆ πνεύματι. ὀνομάζουσι δὲ ἐνιοὶ τ' ἰατροὶν ἢ τοιαύτην διάθεσιν ἢ δὲ τῆ σ' συνάγχην ἀλλὰ δὲ τῆ κ' κυνάγχην, οἷς ἀρέσκει τ' τῆ φάρυγγι φλεγμῶν, δὲ τῆ σ' συνάγχην, ἐνιοὶ δὲ τῆ π' παρεκσυνάγχην τῆ π' παρεκκυνάγχην ὀνομάζουσι. π' παρεκσυνάγχην μὲν ὅταν ἢ ὀπικειμένων τῆ φάρυγγι μὲν γένῃ φλεγμῶν, π' παρεκκυνάγχην δὲ ὅταν ἔξωθεν τῆ λάρυγγι. Reliquum est guttur quod subitam potest facere suffocationem, quoniam tum iuxta ipsum coarctatur pulmonis meatus, tum muscoli ipsius interiores vna cum ambiente tunica inflammationem patientes, spiritus viam possunt intercludere. Huiusmodi autem affectionem nonnulli Medici non per σ' συνάγχην, sed per κ' κυνάγχην nominant, quibus placet faucium inflammationem per σ' συνάγχην*

ὁ συνάγγην appellare. Quidam etiam ὁ ἄσθμα ἰσχυρὸν & ἄσθμα ἰσχυρὸν vocant, ἄσθμα ἰσχυρὸν quidem cum faucibus adiacentium musculorum inflammatio fuerit, ἄσθμα ἰσχυρὸν autem, quando extra guttur inflammatio extiterit.

Hinc ang.] Causa efficiens Anginæ est affluxus & inflammatio, quam facit vel redundantia sanguinis, siue sit ex crapula, vita deside, aut suppressa euacuatione, vel idem sanguis calidior feruidiorque maximè si pituitosus, qui ea ratione tenuior, fluxuque paratior redditur: vel humores acres & biliosi, vel melancholici, denique fluxus omnis qui cum fluiditate humoris aliquam habet visciditatem, his affectionibus gignendis idoneus est. Sciendum tamen quam creat Anginam pituita aut melancholia, esse notham, cum vera Angina morbus sit acutus cum febre & tumore calido & dolorifico. Sciendum etiam Anginam quæ à sanguine fit è venis iugularibus è deriuato, plenum pulsus & vndosum habere, spirandi & transglutiendi difficultatem maximam, ruborem in lingua & tota facie, febrem etiam permolestam. Si à bilioso sit sanguine grauissima etiam inuehere symptomata. Causæ mediatae & internæ sunt sexus: crebrius enim viri quàm mulieres Angina torquentur, & inter viros crebrius iuuenes, quàm pueri vel senes. Corporis etiam habitus his causis annumerandus, quibus enim grandius caput, contra breue collum, corpusque oppletum sanguine, illi obnoxij Anginæ inter cæteros.

De causis præternaturalibus sunt hæmorrhoides & menstrua suppressa, violentus vomitus, à quo fauces irritatæ nullo negotio inflammantur. Galen. lib. 4. de locis affect. cap. 5. vbi & Hippocratem citat cæuicis vertebrae intrò luxari scribit, fauces ac gulæ gutturisque introitus premere ac artius coangustare.

Causæ externæ sunt aër calidus & humidus, frigidus & humidus, ver & autumnus vt habetur lib. 3. Aphor. 20. & 22. exercitatio quæ fit capite cernuo, capitis perfrigeratio, iræ, contentiones, vociferationes, liberalior non lymphati vini vsus, cibi & potus actu calidi, colli strictura puluis, fumus, feruentis musti vapor. Auicenna, & post eum alij fungos Anginam creare dicunt, & quod magis miror, nimium vsus & esus ceraforum.

Gula.] Gula propriè ductus ille est qui à faucibus ad ventriculum vsque pertingit, per quem cibus ab ore deorsum fertur. Gula etiam est pars iuguli exterior quæ guttur, & iugulus dicitur: Illic larynx & pharynx sunt, quarum musculi angina tentari solent. Illius quatuordecim numerantur cõmunes quatuor, duo tyroidei, & bronchij totidem: Et quinque proprii cricothyroideus anticus, qui thyroidem dilatatur, & cricothyroideus lateralis, qui thyroidem contrahit: crycoarithenoideus posticus arythenoidem aperiens: Et thyroarythenoideus, & arythenoideus claudentes arythenoidem: decem erunt si geminentur. Pharyngis musculi sunt, sphæropharyngeus, stylopharyngeus, cephalopharyngeus, & œsophagus

X I.

TAbes.] Tabes Latinis est quod Græcis Phthoë & Phthisis. Galen. in lib. 7. Aphor. 16. Ἡ ἰσθίως ὀνομαζέσσι οἱ Ἕλληνας, ἐν μάλις ἀπὸ τῶν οἱ Ἀθηναῖοι φθόν, ταύτην νῦν ὁ ἰπποκράτης ὀνόμασεν φθίσησιν, ὅτι πνεύμων ἐλκώσασιν ἀνάτοισι γιγνομένης ἀπὸ τῆς ἰσθνήτης μὲν πνεύματος λεπτοῦ. Quam propriè Græci, præsertimque Athenienses Phthoen appellat, hanc nunc Hippocrates Phthisin, nominauit, ex pulmonis ulceratione insanabili ortam, totius corporis extenuationem, cum febre parua. Vide eundem lib. 2. de præfag. è pulsu cap. 1. lib. 6. de sanit. tuend. lib. 5. meth. med. in lib. 3. Aphorism. 16. & in lib. 5. Aphorism. 9. Nomen Phthisis quod deducitur à φθίω, hoc est, tabescere, tribus morborum speciebus à Corn. Celso l. 3. c. 22. tribuitur. Atrophix, Cachexix, & Phthisi, quæ verè tabes, de qua hic Auctor, sita propriè in vlcere pulmonum. Oritur, ait ibidem Celsus, ferè à capite, inde in pulmones distillat: huic exulceratio accedit, ex hoc febricula leuis fit, quæ etiam cum quieuit, tamen & repetit. Frequens tussis est, pus excreatur, interdum cruentum aliquid. Quicquid excreatum est si igni imponitur, mali odoris est.

Illac.] Hippocr. lib. 1. ἐπὶ πνεύμων vlcus scribit fieri in pulmone vno è quatuor modis: primò ex peripneumonia rupta non purgata: Secundò ex pituita à capite descendente, & in pulmone putrescente; tertio ex vena rupta in pulmone; quartò ex genita varice in pulmone, & postea rupta.

Causæ efficientes tabis ad quinque referri possunt ad euidentes, ad vitiosam corporis conformationem, ad sanguinis extrauasationem, ad defluxionem acrem in pulmones, & ad venenatam qualitatem. Causæ euidentes sunt, Aquilonia tempestas austrinam excipiens, & salam pituitam in pulmones exprimens, casus, ictus, saltus, cursus, voriferatio elatior, labor immodicus, frigus vehementius, calor ardentior fluxilem reddens materiam. Piperatorum & calidiorum ciborum vsus in tempestiuus, vinum meracum largius potum, vnde sanguis acuitatem contrahit, &c.

Vitiosa pulmonis substantia & pectoris conformatio, tabem generant. Nam quibus pulmones molles & teneriores seminis parentum tabidorum vitio, priuatio vuulæ siue columellæ, oblongum collum, angustus thorax, caput iusfirmum, sublimes scapulæ tanquam alæ, inde φθινώδεις & πτερυγώδεις, quasi alati nominantur, tabem non effugiunt.

Bilis & pituitæ in pulmones descensus, catharrus ferinus, qui sua substantia tenuis est, qualitate

acer, & temperamento vel corruptione calidus, qui fit ferè ab inæquali principum partium temperamento. Præterea angina, pleuritides, & perineumonia non satis expurgata, causæ sunt Tabis.

Aura venenata cauernarum, hiatuum, metallifodinarum: scribit Aristoteles libro de mundo (si tamen is auctor huius libri est) de quibusdam crateribus qui venenata aura contabescunt, fascinatio, diuturna mora iuxta fornaces vbi funduntur metalla, opera circa hydrargyrum. Ea omnia quæ vel occulta, vel euidenti causa stringunt & lædunt pectus, & quæ intra pectus sunt. Lepus etiam marinus occulta proprietate Tabem creat, ex Galeno lib. 1. de medicam. cap. 1. Hoc animal non solum comesus, sed (quod mirum est) in manu diu gestatus pulmones vlcerat. Halitus etiam tabidi tabidos facit; ex Galeno enim lib. 1. de differ. febr. cap. 2. periculosa est conuersatio cum ijs qui Tabem laborant; vnde non sine causa Hippocrates 3. Epid. 3. inter morbos pestiferos Tabem recensuit.

Pulmonibus] Aptissimè pulmones vocauit Plato ἀλμυρομακρόν molle ventilabrum cordis, quibus verbis substantiam, & officia breuiter significauit. Est enim pulmonis substantia inter reliquas partes rara, laxa, leuis, mollis, aerea, spongiæ & coagulatae spumæ sanguinis similis, quo follis instar aere impleri, distendi que innoxie posset. Est enim à natura factus (missis vtilitatibus alijs, quæ non sunt huius loci) vt aerem in se iam præparatum cordi subministrat, quo eius æstus mitigetur. *Pulmonibus* dictum est, quia plures pulmo lobos habet. Cum enim thorax in duo diuisus sit, & media membrana (mediastinum vocant) distinguatur, ita contentus thorace pulmo in binas partes, dextram, sinistramque diuiditur. Rursum pars eius vtraque duobus lobis constat, altero superiore, inferiore altero, sæpe euidenter discretis, nonnunquam obscure illa diuisio à natura facta est, ne vno lobo malè affecto, alius non tam citò inficeretur. Præter hos aliquando tertius dexter lobe, & is exiguus in disiectis corporibusprehenditur.

Pulmonum in carmine facta mentio indicat Tabem veram hinc intelligendam. Cum enim quatuor species præcipuæ apud Hippocratem & Galenum reperiantur: Renalis, Dorsalis, Cachexia cum febre hectica, sine tamen pulmonis vlcere, & vera phthisis, quæ cum vlcere pulmonis est, de hac postrema hinc tantum agitur. Dicat hinc aliquis cum de Tabem in emblemate, cordis quam pulmonis potius mentionem fieri debuisse, quia ex Galeno corpus non extenuatur, nisi cor prius exsiccecur, cumque Tabes sit totius corporis consumptio à corde potius dependere videtur. Responderi potest principium corporis exsiccationis semper esse à corde, sed illa exsiccatio in vera Tabem, ab vlcere pulmonis est. Sic enim fit Tabes inuente Hippocrate lib. de glandulis. Pulmone malè affecto siue primario ex abscessu aut vomica pulmonis rupta, aut post sanguinis sputum vase aperto aut rupto; siue secundo ex affluxu materiæ salis, & acris, aut progressu temporis putrescente, pulmo exulceratur, aerem vitæ necessarium tabifica qualitate inficit, infectumque cordi transmittit, vnde exsiccatur primò in sua torida substantia, deinde fibrosa, tandemque membranosa, & cum corde totum corpus simili modo necessario contabescit.

X I I I.

Glaucoma] Glaucoma propriè est crystalloïdis aut humoris vitrei in glaucum vel fuscum mutatio. Impropiè tamen accipitur ex Aëtio lib. 7. cap. 50, pro eo vitio quod orta prius suffusione & humore circa pupillam valde concreto, resiccatoque contrahitur. Quod & testatur Rufus, dum scribit Glaucoma & hypochyma idem mali genus à veteribus esse creditum, à solis tantum neotericis fuisse distincta. A qua quidem opinione Gal. comment. Aphor. 3. 1. 1. 3. non discrepasse videtur, vbi scribit τὰ γλαυκώματα ἔχειν ἰδίαν τὸ ὑποχυματόν, hoc est, *Glaucomata suffusionibus similia videntur, & eandem referre speciem*. Ex quibus tamen non inferendum est illa eadem esse. Hypochyma enim, siue hypochymia latine suffusio, est extranei humoris, & aliunde illabentis concretio: Glaucoma verò est crystalloïdis incrassamentum, & exsiccatio. Omnia hypochymata totam pupillam non semper obuelant, nec visum ex toto adimunt: Glaucoma verò est vniuersæ crystalloïdis siccitas, & ex siccitate concretio. His accedit, quòd multa hypochymata curantur, cum tamen, vt Rufus scribit, Glaucoma fit immedicabile vt omnis morbus qui ab immodica siccitate est. Ita Paulus Ægineta ex Rufo lib. 3. cap. 22.

Oculis] Oculus tres humores continet, de quibus, missis alijs in oculo contentis, quæ ad Glaucomatis intellectum non faciunt, vide Gal. in principio lib. 10. de vsu part. Primus & præstantissimus crystallinus primarium visus instrumentum, vt pote in quo immediatè fit visio, ad quam cætera partes inferuiunt. Est tanquam nitidissimum è crystallo speculum. Hic humor propria, & vernacula luce clarus non est fluidus, sed paulò firmior tanquam gemma in media pupilla fulgens. Crystallini humoris ex anteriore parte propugnaculum, est aqueus humor, siue albugineus, sua tenuitate, & puritate ouorum albo simillimus. Continetur inter corneam, colore suo ambitum, qui apparet candidus in oculo, pingens, & ad arachnoïdem vsque perueniens, vt irriget crystallinum, totumque oculum. Tertius humor est hyaloides siue vitreus consistencia vitro liquefacto similis, colore verò, & pelluciditate vitrum solidum refert, nigredine quadam albo mista. Est sedes crystalloïdis, ideoque posteriore parte situs est, cum sit in medio concauus, tanquam annulus gemmam admittit.

steriore

Hinc Glaucoma.] Gal. non videtur aliam causam Glaucomatis quam siccitatem agnoscere, qui lib. 10, de usu part. Glaucoma definit, ξηρότης & πῆξις τῆς κρυσταλλοειδῆς ὑγρῆς, siccitatem, & concretionem crystallini humoris. Et comment. Aphor. 3. lib. 3. causam reddens cur Hippocrates scripserit Glaucomati obnoxios esse fenēs, nimiam instrumentorum siccitatem causatur.

X I I I I.

Podagra] Gal. lib. 10. comp. med. κατὰ τόπους Ἐκ τῆς γένεως τῆς ἀρθρίτιδος ἢ τῆς ἰσχίως ἐστὶ ἢ ποδάγρα. ὅπερ γὰρ ἐν ἀπασὶ τοῖς ἀρθροῖς ἢ ἀρθρίτις ὄσιν τετ' ἐφ' ἑνὸς μόνου τῆς κατ' ἰσχίον, ἰσχιάδα καλεῖσιν ἐπὶ ποδὸς δὲ ποδάγραν. *Ex genere articularis morbi est tum ischias, tum podagra. Quod enim est in omnibus articulis articularis morbus, hoc in uno iuxta coxendicem articulo ischiada, in pede vero podagram vocant.* Itaque podagra arthritidis est: arthritidis enim ex Aureliano lib. 5. cap. 2. est genus, cuius species constituuntur à partibus arthritide afflictiis, ut ex Galeno dictum. Sciendum est, antequam de arthritide aliquid dicam, gnglimum in gonagra, enarthrosin in ischiade, in podagra omnes articulationis species repleti. Definitur autem dolor articularum ex interuallis ferè affligens, ortus ex affluxu humoris ob debilitatem laxa vacuaque articularum spatia implentis, partes neruosas diuellentis, comprimētis, atque adeò alterantis. Pars affecta articulus dicitur, compositio ossium vnà cum ligamentis, cartilaginibus, tendonibus, &c. quæ voluntario motui inseruiunt. Verùm pars affecta propriè non est totus articulus, sed tantùm partes eius neruosæ sensu præditæ, aut tendones musculorum, nerui, membranæ. Licet enim humore saturentur ligamenta tum propria, tum communia, non tamen dolor excitatur in propriis quæ cum ossis cartilagine nascuntur, sunt enim sensus expertia; sed in ligamentis communibus quæ sentiunt. Sciendum enim est arthritidem sitam esse in articularum repletionem, distentionem ligamenti communis, & compressionem nerui & tendonis; quæ duo vltima non idè dolore affliguntur quia humore imbuantur, cum enim non fiant conuulsiones in illis non est humor, sed quia distenduntur nimium propter repletionem ligamentorum communium cui proxima sunt.

Pedi. Podagra nomen habet ἀπὸ τῆς ποδὸς pede & τῆς ἀγρίας atrocitate doloris: Et definitur dolor pedum ex fluxione ortus, subinde repetens. Podagra fit modò in articulo maioris digiti pedis, modò calcanei extremo, aut cauo & planta pedis: modò malleolos occupat: à pedibus ad genua sensim ascendit: hinc ad coxam & femorum iuncturas, postremò ad manus, vertebrae humerorum & maxillarum.

Inde Podag. Licet podagræ eedem causæ sint, quæ arthritidis, hoc tamen illi ut & chiragræ peculiare est, ut ex articularum imbecillitate maximè oriatur, quamuis non sit humorum maxima copia, nec externa causa fortior, quod in arthritide non ita verum, quippe quæ oritur à plenitudine totius corporis, licet non tanta sit articularum imbecillitas. Hoc probare possit, quia podagricorum filij leuissima sepe causa podagra affliguntur, nimirum quia à parentibus debiles habent articulos, non tamen existimandum ab iisdem eos tantorum humorum copiam habuisse. Podagra etiam saltem, notha hoc habet peculiare, ut ab articularum siccitate oriatur, non quidem partium solidarum articulum ipsum constituentium, ossium nimirum aut ligamentorum, sed ob consumptionem duntaxat glutinosæ illius humiditatis qua natura articulos imbuit ad motum faciliorem. Quia verò arthritidis causæ, etiam podagræ sunt, causas arthritidis recensere operæ pretium est.

Causa materialis arthritidis est plerumque pituitosus & serofus, aliquando sanguineus, aut biliosus, ex Auicenna nunquam solus humor crassus aut melancholicus. Nam ut humores crassi fluant, tenuium vehiculo semper indigent. Inter causas esse alios humores præter pituitosum & serofum ex eo constat, quòd ingens dolor, calor, rubor, aliæque febris symptomata, quæ interdum iuuenes, natura calidos, & biliosos arthritide laborantes ætate discruciant humori pituitoso ascribi nequeunt.

Causa horum humorum vel est generans, ut calidius iecur, & copiosior, isque laudabilis chylus sanguinem generant: frigidior ventriculus, & cibus pituitosus, pituitam generant, &c. Vel est colligens, ut suppressa aliqua euacuatio, diarrhæa & dysenteria biliosæ imminutio, ut notauit Hipp. in Coacis. vlcis pyrotici ante debitum tempus coalitus, hæmorrhoidrum & mensium suppressio. Vnde Hippocr. aphor. 29. lib. 6. γυνὴ & ποδάγρα ἢν μὴ & καταμήνια ἀπὴν ἐκλείπη. *Mulier ex podagra non laborat, nisi menstrua illi deficiant.* Et ad fin. sect. 8. lib. Epid. meminit duarum mulierum Phaëtusæ & Namyæ, quæ à suppressione menstruorum factæ fuerunt arthriticæ. Oritur etiam arthritidis, si quæ fieri debebat per palatum vel per nares, vacuatio supprimatur.

Causæ quæ faciunt ut humor moueatur est humoris copia. Si enim humor plus æquo abundet, facultatè aggrauando ea ad expellendum insurgit. Est qualitas noxia expultricem robustam irritans: robustam dico, nisi enim pars in qua residet materia robustam habeat expultricem, non suo se pondere in aliam partem exonerare potest, sic expultricis robur vna de causis est quæ ad humoris motum faciunt. Viarum etiam amplitudo causa est, si enim sit angustia non erit transitus. Sed quæ sint illæ viæ per quas fiat ista fluxio, medici omnes digladiantur.

Fernelius de quo possit dici illud Aristænetis, βαβαί, ὅσση οὐτὴς ὀμιλίας αὐτῆς αἱ σερῖνες, ὅσον ἢ γλωτ-

Ἐπισημύληθρος. *Papa, quam a sermonis eius dulcedine, quam facunda lingua, materiam arthritidis excrementum esse cerebri existimat vir ille, inquam, disertus, siue pituitosum aut ferosum humorem: deinde partem mandantem vnde profluit esse pericranium maximè ad occipitium, vnde non per venas & arterias, non per continuitatem neruorum aut musculorum, sed inter carnem, & cutem duntaxat defluat, subsistatque tandem in articularum ligamentis, & membranis. Quantas vir ille doctissimus suis his opinionibus in Æsculapico ludo concitauit turbas?*

*Qualis vbi Aeolio demissos carcere ventos
Dux præ se Neptunus agit, magnosq; volantes
Inijcit Aegeo, tristis comitatus eunti
Circum lora fremunt, nimbiq; hyemesq; profunda,
Nubilaq; & vulso terrarum sordida fundo
Tempestas.*

Tantam in se medicorum tempestatem concitauit. Non inuehar in hominem de re medica optimè meritum; sufficet assignare alias partes defluxionem mandantes, aliasque vias. Pars mandans vt plurimùm est caput, interdum iecur, nonnunquam etiam lien, venter, vterus, renes, omnia viscera, aut totum corpus. Viæ verò per quas materia arthritidis fluit, est aut inter carnem, & cutem, aut intra tunicas tendonum per foramē nucae, per membranarum musculorum, neruorum, aut vasorum continuitatem, per venas scilicet & arterias: sæpè enim præcedente capitis grauitate, tumore aut dolore ad occipitium qui contactu, augetur à pericranio humor in articulos delabitur facta via per carnem, cutimque. Cessantibus verò signis illis præuiis, non raro arthritidis materia à toto corpore venit, vt accidit in plethoricis, aut ab hepatè & venis magnis copia grauatæ, aut qualitate aliqua vitiosa infectis. Sic à plenitudine & redundantia venarum fiunt defluxiones in articulos, cui phlebotomia sæpè profuit, quod non eueniret, nisi materia per venas in articulos influeret.

Præterea teste Gal. commen. 6. Epid. sect. 4. ex dysenteria, aut diarrhæa intempestiuè suppressa; aut ex colica conuerso humoris impetu per venas ad articulos: ex nephritide etiam transmissa pituita à renibus ad articulos: ex hæmorrhoidum, & menstruorum suppressione, aut omissa consueta phlebotomia in plethorico: ex euacuationis suppressione per habitum corporis, materia enim illic collecta & repressa ad articulos interdum sibi viam facit. Tandem per arthritidem febres criticè soluntur, materia per venas ad articulos transmissa: imò in ipso paroxysmo arthritico partes ferè omnes sua excrementa ad articulos reiciunt.

Motus hic & humorum defluxus fit per expulsionem à parte mandante, quæ aut humoris copia aut qualitate irritata, sua vi expultrice à se excutere tentat ad partes subiectas & debiles & hæ etiam ad alias debiliores. Fit etiam hic motus per attractionem partis recipiētis, calore enim & dolore partes vicinas commouet, vt spiritum cum sanguine in partem dolentem transmittant. Acelerant hunc motum ipsius humoris tenuitas, deinde viarum amplitudo & laxitas, quam sæpè facit balneum aquæ dulcis ex Gal. lib. 11. Meth. cap. vlt. vbi ita scribit: Quod si præterquam quod nulla princeps pars imbecilla sit, etiam inferioris notæ partium aliqua sit inualida, veluti Podagricis pedes, & tis qui articulari vitio laborant, vniuersi corporis articuli, maxima salutis pars ægro ex balneo comparabitur: ipsis infirmis partibus quæ superuacua sunt excipientibus Assolent enim nonnunquam & citra balneum superuacanea in partes infirmas confluere. Et à balneo verò magis: vt pote tum succis ipsis per id liquatis, tum viis per quas meent patefactis. Ambo enim hæc ex moderato calore proueniant necesse est, tum vt humores liquentur, tum viæ dilatantur.

Causa etiam arthritidis est articularum imbecillitas, quæ vel est Natiua vel Ascititia. Natiua, à principio generationis & conceptionis est, vel post. Nam post conceptionem imbecillitas in utero contrahitur errore matris quæ prauis vititur alimentis, per quæ ligamenta foetus euadunt frigida, humida, laxa; proindeque suscipiendis humoribus superfluitatibusque obnoxia. Imbecillitas etiam illa contrahitur in conceptione ex vitio feminis parentum, nec vllus hoc morbo magis est hæreditarius, vt videre est in Hippoc. lib. de genitura, & lib. de aëre, aquis, & loc. & Gal. comm. in aphor. 28. lib. 6.

*Qui vires in folijs venit ex radicibus humor,
Sic patrum in natos abeunt cum semine mores.*

Dixit Mantuanus ille ni fallor, sed morbi si dixero, certiùs dixero, quod bona Poëtæ venia dictum velim. Plures enim morbi hæreditarij & gentilitij sunt, arthritidis maximè, non ita mores, nisi quatenus sequuntur aliquod temperamentum. Oportandum igitur est cum Marcello Paling. in Leone,

*————— Vt tribuant bona femina diui
Inclusis vtero: nam qualis quilibet illic
Concipitur, talis viuendo est.*

Itaque vana & inutilis habenda Cæl. Auret. sententia, qui in lib. responsonum conatus est demonstrare à parentibus non posse morbos proficisci.

Causæ Ascititiæ sunt regio ex Cælio Aureliano de Caria, & Alexandeia, in quibus regionibus plures sunt arthritici. Tempus etiam vernum Hippoc. Aphor. 20. l. 3. & autumnale, illud propter humorum gargalissimum, hoc propter cacoethiam. Tempus austrinum, quo caput impletur, & ligamenta im-

ta immadescunt, vnde facilis fit in arthritidem inclinatio: fucutiens equitatio qualis Scytharum qui propter illam in *κίσημα* incidebant, de quibus Hipp. lib. de aere, aq. & loc. statio diuturna, vnde aulici & studiosi sæpè arthritide laborant. Nam ex Hipp. lib. de articul. lib. 2. de diæ. acut. & lib. *ᾠδὴ ἀερῶν* qui in vmbra & otio viuunt his articuli fiunt infirmi. Somnus diurnus & longior, variorum ciborum in eadem mēsa ingurgitatio, otium, quies & inertia. Vnde arthritidis dicitur non habere locum in tenuiorum hominum domunculis, qui parcè ac frugaliter viuunt, seque longis laboribus exercent. Idcirco vocat Homerus arthritidem *μισόπλοχον*, hoc est, pauperes odio habens. Vnde apparet in diæta maximum inesse arthritidis focum. Vini generosi & meracioris, quale Turuonense est, ieiuno ventriculo potus. Labor vehemens mox à prandio, qui cibum semicoctum promptè à ventriculo in articulos reicit. Immodica Venus maximè post repletionem, cruditates enim generat, humores sumopere agitat, resolutoque vitali spiritu vitiat, sicque materiam huic malo præstat. Potentias facultatesque infirmat, ac articulos ipsos debilitat.

Vt Venus enervat vires, sic copia Bacchi,

Vt tentat Bacchi debilitatq; pedes.

XV.

Polypus.] Ulceribus nasi recentibus neglectis, caro sæpè excrescit *ὑπερσάρκωμα*, qui si in tantam longitudinem abeat, vt è naribus aut foraminibus palati prolabatur, à coloris varietate qua pisci polypo, & appositè assimilatur, polypus dicitur, & nominatur. Est itaque polypus, tumor præter naturam à naribus ortus cum caruncula protuberante polypi cami non absimilis. Corn. Celsus lib. 6. c. 8. Polypum egregiè describit his verbis: Polypus in naribus est caruncula modo alba modo subrubra, quæ narium ossi inhaeret, & modo ad labra pendens narem implet, modò retro per id foramen, quo spiritus à naribus ad fauces descendit, adeò increfcit, vti post vnam conspici possit, strangulæque hominem, maximè Austro aut Euro flante, ferèque mollis est, rarò dura, eaque magis spiritum impedit, & nares dilatat, qua ferè *καρμινώδης* est. Itaque attingi non debet. Illius curam habet idem auctor. lib. 7. cap. 10, Hippocr. lib. 2. *ᾠδὴ παρθῶν* quinque Polyporum differentias constituit, quas Celsus superioribus verbis complexus est.

Hinc naso.] Externæ Polypi causæ sunt ictus, vulnus, casus, &c. Internæ causæ sunt vlcera neglecta, tumor ad narium radicem, quo rupto quædam sanies defluit, vnde ciceris instar progignitur caruncula mollis, & fungosa, quæ sensim incrementa capiendo, tandem nares implet, atque adeò extra prominet versicolor instar polypi alba, liuida, nigra, subflaua: interdum erumpit in narium cavitatem iuxta gurgulionem quæ ore aperto videri potest, & respirationem impedit. Fit etiam Polypus ex humoribus crassis & viscosis à cerebro ad nares influentibus, vel etiam ex ipsarum narium nurrimento à virtute naturali in carnem mutato.

Naso.] Missis nasi partibus externis, quæ ad Polypi notitiam minùs faciunt. Nasi ferè totam cavitatem implet os, quod à cribri forma dictum ethmoides, ad summam nasi radicem fertur, magno illi foramini oppositum, quo à cerebro in nares excrementa descendunt. Illi duæ carunculæ mamillares incubant, positæ sub cerebro, intra cranium & os basilare, ortæ ex substantia cerebri, tectæ pia matre, figura papillarum mulieris. Videat qui nasi cartilagine diuiferit carnes spongiosas, & subrubras ossa nasi spongiosa implentes. Ex his tumefactis Polypus narium generatur. Riolanus vidisse se ait prològatas, & ad imas nares prolapsas, sponte, vel adstringentibus medicamentis reuelli: interdum supra palati geminas cavitates vomere disclusas, in fauces iuxta gargarionem magno vocis, & deglutitionis incommodo, propendent. Quas quidem carneas apophyses idem se vidisse subiicit singulis ferè mensibus in fauces & intra nares nobilis cuiusdam productas, forcibus innoxie ab eodem abscessas per quadraginta annos, quibus tam fœda hyperfarcosi fuerat diuexatus.

XVI.

Tinnitus.] Tinnitus, vel sibilus aurium dicitur ab Auerrh. 4. coll. 48. auditus phantasticus, ab Alzarauio aurium tonitru, à græcis *παράκωσις*, *ἀδανότα*, *σείσιδος*, *ἦχος*, *φόφος*, *τροσιός*, *βόμβος*, inter quæ tamen nonnulla distinctio est. Tinnitus definitur perceptio soni intra aures absque externa causa, veniens ex commotione aeris congeniti præter naturam à vapore in auribus, aut spiritu flatulento. Quod in oculo hypochyma siue suffusio, hoc in aure Tinnitus est. Quemadmodum enim qui sympathicam suffusionem patitur, existimat extra se videre araneolas, pulices, & muscas volitantes: haud dispari ratione qui tinnitum patitur, existimat se sonitum quendam reuera audire, cum falso id imaginetur: modò qualem audimus post pulsatam nolum, modò qualem nimbi decidui, qualem fluuij perstreptentis qualem pistri, qualem arborum vento agitatarum, qualem musti in dolio despumantis, &c. Er vtriusque symptomatis ratio est, quia obiectum aggreditur potentia citra medium terminum: cum enim ab intrinseco halitus ad oculos elati fuerint, pariunt quidem visionem sed falsam, Pari quoque ratione, si vaporosa, halituosaue substantia internè neruum *ἀκουσικόν* pertiu-

gat, nihil mirum si falsam soni speciem & imaginem repræsentet.

Auri] Internæ auri scilicet, quæ in osse petroso sita est, quæque quatuor meatibus constat. Primus est is quem videmus patere semper, in cuius extremo membrana est tenuis, sicca, pellucida, & exquisitissimi sensus, tympanum vulgò vocatur, quòd tympani modo tendatur. Nervus est quintæ coniugationis ex aliquibus, vel ex dura meninge originem secundum alios ducit. Post tympanum secundus est meatus, quem aliqui peluim vocant, in quo præter aerem continentur tria ossicula, malleolus, incus, & stapes, quæ cordæ cuiusdam tenuissimæ beneficio, veluti nervus in bellico tympano, toti membranæ attentæ, tympano auriculari admoventur, quæ externi aeris appulsu membranam ferientis, ad sonorum admittendorum, vt dentes ad emittendorum distinctionem faciunt, quòd ramentum sine murmurillo fit, quia imaginis sonoræ traiectioni nouus sonus non requiritur. Vt vsus intelligatur, sciendum est, cum bina sint foramina (fenestellas vocare licet) ab aere externo membranam siue tympanum percuti, à membrana malleum, incudem à malleolo, & stapedem, quæ alteram è fenestellis claudebat, ab incude. Hoc motu aer qui intra tympanum est alteratur ab externo, & ad neruum ἀκυσικόν speciem soni ab eodem neruo deferendam statim ad sensum communem, transmittit, Tertius meatus & quartus sequuntur, quos missos facio, quia ad causarum tinnitus intellectum non faciunt.

Venit hinc tinnitus] Causa tinnitus solet esse vapor aut spiritus flatulentus aeris interni, siue congeniti, & vernaculi tranquillitatem mouens, qui interdum ipsis in auribus aut capite gignitur: interdum à subiectis partibus præcipuè ventriculo, liene, iecore, vt in hypochondriacis, ab vtero in hysteriis, ab ambitu etiam totius corporis ad aures fertur. At qua via? per venas & arterias, per neruum auditorium, vel membranarum continuitatem in interiorem auri meatum fertur. Flatuosa substantia ab illis partibus & per illas vias in aurium sinus illata, membranam siue neruum dilatatum aere quieto plenum feriendo, dat speciem soni. Quod accidere videmus in caufone, qui per calorem feruidum materiam intra venas biliosam, aut humiditatem in capite redundantem concitat, quæ modò per se, modò vaporum illuc transmissorum beneficio tinnitum faciunt, qui ex Hippocrate vel paraphrenitidis imminentis, vel alterius delirij, vel etiam hæmorrhagiæ, vel vomitus præludium est. Arabum Medicorum schola proluxa est in causis tinnitus recensendis, sed hæ sunt præcipuæ. Capitis-ictus, casus, pulsationes sine vulnere, agitationes & motus inordinati, plenitudo ventriculi, cruditates, repletio humorum vaporosorum, in capite, vel in subiectis partibus stabulantium. Frigus immodicum debilitans calorem naturalem cerebri, vel immodicus ipsam dissoluens, à qua debilitate & dissolutione flatus generantur. Causæ etiam esse possunt sanies, inanitio per pharmaca, vel per phlebotomiam facta, venenata auribus admota, vt sulphur, arsenicum, hydrargyrum. Addit Alzaraius frequentem natatum maximè vrinando.

X V I I.

Cum Leuce.] Leuce ex Paulo Ægineta lib. 4. cap. 3. est metamorphosis quædam coloris in candidiorem, ex viscida, glutinosaque pituita proueniens. Galenus in Leuces etymo varius est: nam lib. 3. de symptom. causis cap. 2. dictam vult à colore albo. λεῦκος enim album significat. Idem tamen Gal. lib. 2. met hodi cap. 2. vbi variorum morborum originationes inuestigat à populo alba deducit, quia vt in illa arbore sunt veluti quædam lanugines: sic in Leuce cum pili excidant, alij albi ac tenues succrescunt lanugini similes, vt scribit Fernel. lib. 7. Pathol. cap. 6. Post Corn. Celsum cap. vlt. libri 5. Ab Auicenna & Arabibus reliquis Leuce albara nominatur; quo etiam nomine populum albam quæ Leuce dicitur, vocari Italo idiomate scribit Io. Manardus lib. 1. epist. 5. quæ est ad Pactum medicum Mantuanum. Leuces, inquit, hoc est albæ populi, quam vulgò apud nos voce parum vt fit mutata, Albarâ vocant. Si magnus sit error alteratricis facultatis in toto corpore & pituita crassa, & lenta cuti subiectæque carni se insinuauerit, oritur hic morbus: in quo pili candore tinguntur, & tanta est in carne metamorphosis vt acu puncta non sentiat, & lacteam quandam humiditatem potius quàm sanguinem effundat, tuncque non cedit remediis, vt scribit Cornelius citato cap. vocaturque ab Haliabbate lepra alba.

Causæ Leuces statuuntur ab Hippocrate in fine Prorrheticorum, lethales morbi Γίνονται δὲ λεῦκος ἐκ μὲν τῶν θανατοδυσάτων νοσημάτων οἷον τὸ ἢ νόσος ἢ φθινικὴ καλεομένη, sicut autem Leuce quidem ex lethalissimis morbis, qualis est & morbus tabidus appellatus. Plutarchus lib. 4. sympos. problem. 5. carnem porcina[m] posse Leucem ingenerare significare viderur. Plato in Timæo pituitam per corporis habitum sparsam. Aristot. autem sect. 10. problem. 5. sexui & ætati causam attribuit. Cur, inquit, Leucem pueri minus habent quàm viri, & in ipso sceminino sexu quæ prouectæ ætate sunt, magis habent quàm minores? An quòd Leuce exitus spiritus est? corpora autem puerorum contextu denso non facili expiratu constant, & mulierum minus expirant, quàm virorum; spiritus namque in menstrua se auertit sceminæ: densitatem verò leuitas eiusdem satis declarat. Quæ autem corpora ætate processerint, aut consenuerint, respiratoria euadunt: hæc enim modo ædificij veteris & ruinam minitantis, structuram & compagē suarum partium laxiorem iam habent. Arabes magni nominis præter recensitas alias causas assignant: nã ab illis habitus corporis inter causas leuces numeratur. Scribit enim Rhazes ex Gal. auctoritate musculosa corpora & venas latas habentia Leucæ subijci. Auenzoar ex frequentiori ve-

hementiori que

hementiori que exercitatione Leucem oriri dicit. Auicenna secunda primi, doct. 1. à parentibus interdum esse vult. Et vt ad Græcos reuertat, Plato in Timæo pituitam albam per extrema corporis sparsam causam statuit. Fit autem huiusmodi. Altrix facultas munus suum malè obiens sanguinem pituita refertissimum gignit, quo diu caro enutrita, pro rubore albedinem contrahit. Vnde semper alba remanet, perinde atque videmus, inquit Galenus, locustas & ostrea semper alba fieri & esse.

Scabies.] Est asperitas & scabrities cutis pruriginosa, qua corpus consumitur, & colliquitur. Scabiei nomen latè patet apud Latinos, licet omnes interpretes pforam Græcorum, hoc nomine reddat, Plinium imitantes, qui lib. 20. cap. 1. ita loquitur. Arida cum refina (de cucumeris sylvestris radice loquitur) impetiginem, & scabiem, quæ pforam & lichenas vocant, sanat. Idem tamen capite 17. dum de origano loquitur, discrimen videtur statuere inter scabem & pforam. Verùm si pfora Latinis scabies fit, non videntur Græci de pfora abundè tractasse, sed imperfectam de ea commentationem reliquisse: siquidem Corn. Celsus rubicundum esse tumorem in scabie prodit, inde colligere est, non semper à melancholico esse humore, quibus consentiunt quæ scriptis prodidit Auicenna. Præterea ex cute pustulas prodire per scabiem dicit quosdam humidiores, quosdam sicciore, & exire in quibusdam saniam, ferique ex his continuatam exulcerationem, & serpere in quibusdam citò, quas tamen in pfora differentias pustularum, nemo Græcorum annotauit. Accuratiores autem Arabum ille Princeps, scabiem in excorticatam & non excorticatam, in humidam & siccam, in fœdam & non fœdam distinxit.

Aduenit inde.] Inter primitiuas scabiei causas, cibi qui succum illaudatum habent, ponuntur à Gal. lib. de cibis boni & mali succ. quales sunt carnes & pisces salii, porri, allia, cæpæ species, & id genus escarum calidarum & acrium. Cibi etiam amari, nec non dulces, quia iecoris & lienis inflammationem augent ex Gal. lib. 2. de alim. facult. cap. 8. Vinum non dilutum, & oleum, cum cibis etiam vestium sordes faciunt scabiem. Q. Serenus lib. de medicina præceptis:

illotus sudor, & inopia nobilis esca

Sape grani scabie correptos asperat artus.

Contagium etiam recensetur à Galeno lib. 4. de differentiis pulsuum cap. 1. Exercitium etiam intempestiuum, maximè si fiat à cibo sumpto, & à corpore quod scateat excrementis, illo enim humores in corpore stabulantes ad extimas partes trahuntur vbi putrescunt. Ætas etiam iuuenilis, quia cum plurimos, & nullo ordine cibos ingerere soleat, plurima etiam coaceruat excrementa, quæ vnà cum sanguine propter calorem & exercitationes immoderatas acriora fiunt. Fit etiam scabies per crisin, interdum enim morbi, vt quartana scabie terminantur. Sunt præterea quædam naturæ gignendæ scabiei aptissima, vt notat Gal. lib. 4. de valetudine tuenda. Est humor crassus & terrosus qualis est melancholicus, causa materialis ex Gal. qui lib. 1. de simpl. medic. facult. Siftuntur, inquit, & retinentur crassi terrosique humores ad cutem protrusi, quibus quidem scabies nascitur. Arabes, vt Haliabbas, & Auicenna lib. 4. fen. 7. tract. 3. cap. 6. sanguinem pituita salsa, & melancholia infectum causam esse scribunt. Langius multas causas recensens etiam choleram addit. Cum fœda, inquit, cutis asperitas vulgò scabies dicta, ex impuro sanguine cholericò, vel adusto, aut fæculento salii phlegmatis liquore permixto oriatur (qualem hepar ob suam discrasiam, vel non rarò ex esculentis & potulentis mali succi producit) quem natura non confertim, sed sensim cum corporis alimento citra sanguinis ebullitionem ad corporis membra dispergit, & illa sua contagione inficit & alterat: vnde fit vt eius successiua regeneratio non modò ab hepatis discrasia, velut ab interna causa antecedente, sed non rarò quoque ab obstructione splenis, cuius officium est sanguinem expurgare: & à membrorum quoque contagione dependeat: proinde hîc opus est, vt non modò incisa vena, & crebra alui deiectione sanguis expurgetur, sed & vt hepatis quoque temperatura, splenisque obstructio detergatur, corrigaturque. Sed vulgarior causa est hepatis discrasia, propter quam humores corrupti generantur, qui in fumidum vaporem mutati à rectrice virtute ab internis partibus ad extimas amandantur. Vnde si vapor, vt scribit Bernardus Gordonius Lilio med. part. 1. cap. 24. subtilis fuerit ἀνοσθητός & sine sensu transpiratur. Si autem non ita subtiles, & pori densiores fuerint, in sudorem conuertuntur. Et si minus etiam subtilitatis habeant, plusque fæculentæ crassitici, pruritus generatur. Si verò crassior & terrestrior ille humor, scabies cutem inficit.

Cuti.] An cuticulæ potiùs quàm cuti, an verò vtrique? Cutis est membrana omnium amplissima & crassissima, & δέρμα vocatur, & cuticula ἐπιδερμὶς, quæ est tenuissima cutis efflorescentia, densior, minùs porosa quàm cutis, expers sanguinis, & sensus omnis ex Galeno, quam videas in ambusto corpore, in quo bullæ eminent. Hæc scabiei subiectum creditur; eam tamen altiùs inhærere scribit Galenus, & ipsa docet experientia. Pauca sunt in epidermide vitia. maximè ex crasso humore quæ cuti non communicentur propter vtriusque partis communitatem, quæ tanta est, vt aliqui ausi sint asserere nihil aliud esse quàm cutis superficiem exsiccatam. Quod à veritate tamen alienum est, licet Hippocrates sub epidermide cutem comprehendat, vt sæpè legere est in lib. de nat. puer. Φύονται μὲν ἡ δὲ μέγισται ἔκλειστα, ὅτι τὸ σῶμα ἢ ἐπιδερμὶς ἀραιότερη ἐστίν. Plurimi autem & maximi oriuntur (de pilis loquitur) qua corporis parte epidermis rarissima est. Et paulò infra: καὶ ὅτι ὁ ἐπιδερμὶς ὕστερον ἀραιὴ γίνεται, ἐκεῖ καὶ ὕστερον αἱ τρίχες φύονται, Et quo loco epidermis posterius rarefcit, illic quoque postea pili nascuntur.

cuntur. At certum est in cute potius quam in epidermide pilorum radices esse fitas. Ex quibus constat cutis nomen non incōgruenrer hīc positum, siue subiectū sit scabiei & Leuces, siue non, quādoquidem alterum pro altero vsurpatur. Nam si cuticula pro cute accipitur, multò magis cutis pro cuticula accipietur, maximè cūm hāc ex illius incremento producat. Cutis est omnium amplissima membrana, vnde inferimus simplicem esse, tenuem, planam, albam, neruofam, ob idque sentientem reliquarum more membranarum. Ex carne licet, venulis, & alicubi arteriis componatur, ex neruis tamen præcipuè conflatur, nec tamen nerui prorsus naturam retinet, sed inter neruum carnemque quodammodò medium tenet. Nec verò solū omnium corporis partium, sed etiam vniuersæ quæ generationi corruptionique subiicitur substantiæ media est: ex quo fit vt in mollitie & duritie, in calore ac frigore medium sortita fuisse videatur. Est enim veluti sanguine præditus neruus, qui fit inter carnem & neruum quoddam planè medium, & ijs duobus secum mistis conflatum. Est autè neruus durus, exanguis & frigidus: caro mollis, sanguinea & calida: cutis in medio velut sita, nec dura est, & planè exanguis vt ille: nec mollis & sanguinea vt ista: sed mediæ cuiusdam naturæ. Itaque est veluti horizon calidi, frigidi, humidi & sicci.

X V I D I

Tonsillæ.] Hoc nomine & partem significat, & morbum, qui cūm intelligi non possit sine partis notione, præmittendum est Tonsillas vulgò amygdalas, glandulas esse ad radicem linguæ vtrinque sitas. Cūm sint fungosæ & ad eò spongiosæ vt Hippocrates *σπώγγες* hoc est *Spongiæ* vocari, recipiendo humori è cerebro fluenti aptissimæ sunt, cui vsui datas esse homini scribit diuinus ille senex lib. de glandulis. Sed præter hunc vsū alium agnoscimus, os scilicet saliuæ gustationi necessaria irrigare. Interdum exercentur affligunturque inflammatione, quæ non alio quàm partis nomine vocatur, tum apud Græcos tum Latinos. Nam Corn. Celsus medicorum Latinorum princeps lib. 6. ca. 10. vbi de illa plura, Tonsillas vocat. Et Hippocrates Græcorum coryphæus glandulas faucium *σπώγγες* vocat, vt lib. 4. Epid. *ὅτι σπώγγοι καλεῖσθαι ἀνεῖχον*, & faucium glandula sustollantur. Et ibidem *ὅτι σπώγγοι εἰσὶν ὄντι ὑπὸ τὸ μετόπισθεν τῆς φρυγῶνα*, & quibusdam Tonsillarum tumores sub autumnum & hyemem aderant. *Αυπιάδας* & pro Tonsillis, & pro ipsarum morbo vsurpari annotat Gorraeus.

Hinc veniunt.] Causæ iuternæ huius prauæ diathesis, omnes humores esse possunt, sed imprimis pituita è cerebro humido labens. Ætas etiam illa quæ à fine dentitionis ad pubertatem excurrit. Vide Hippocr. lib. 3. Aphor. 26. Externæ causæ sunt mora sub solis & lunæ radiis, aer siue calidissimus, siue frigidissimus, vinum meracius, cibi calidiores siue formaliter siue eminenter, ingentes clamores, exercitium immodicum obstipio maximè capite.

Ori.] Os præter gingiuas, dentes, palatum, linguam, contnet etiam fauces siue pharīngem vbi tonsillæ sunt.

X I X

Enterocèle.] Est tumor scroti propter eò illapsū ileum, vel cæcum, quod aliis intestinis denegatur. Ieiuno quidem, quia mesenterij venarum beneficio iecori annectitur. Colo, quia renibus annexum altius ad ventriculum ascendit: recto, quia in posticam partem descendit si relaxetur: duodeno, quia sublimiore loco positum est.

Inde testibus.] Scroto testium siue didymorum marsupio, vti vocat Hesy chius. Causæ sunt exercitium, saltus, cursus, casus, ictus, coitus, & labor immodicus, & eiusmodi cætera, maximè si fiant à cibo, ventre nimium saburrato. Causæ etiam sunt mollificatio, humorum repletio, à flatulentis spiritibus distentio, tussis acerbior, ingens pedotribarum, cantorum, præconum, & ecclesiastarum vociferatio, tubæ & vtris inflatio, & multæ de causis casus vteri quas iam subiiciam.

Casus.] Procidentia siue præcipitatio vteri, quæ rectè post enterocèlem ponitur, quia in multis cum ea conuenit. Est dispositio præter naturam vteri organica, quando secundum suam situm connexumque immutatur, descendendo plus minus ad inferiora ob relaxationem, aut disruptionem vasorum & tunicæ peritonæi, vinculorumque quibus ossi sacro & pubis alligatur.

Et hinc.] Causæ sunt propemodum eæ omnes quas enterocèles esse diximus. Præterea tussis vehementior & diuturnior, compressio abdominis violenta, frequentior cum multa flamma cucurbitulatum majorū feminibus applicatio, nauigatio periculosa, agitatio, longa pedum lotio in frigida, in gelido lapide diutina sessio, aeris frigidioris susceptio, maximè puerperij & menstruorum tempore, quia vteri pars vtraque magis hiar. Præterea fœtus ab imperita obstetrice extractio, violenta secundinæ eictio, crebri partus cum vehemēti conatu, spiritus retentio, animi pathemata vehemētia, ira maximè, qua nonnunquam laxantur, atque ad eò quædam vincula rumpuntur, vehemens sternutatio, immoderatum tripudium, repentina animi consternatio, aut ex malo nuncio aut aliunde orta. Hippocr. lib. 2. de morb. mulier. Porro, inquit, omnis occasio vteros propellere potest, si quid mali habeant

habeant: nam & à frigore pedum, ac lumborum, & à saltatione & terrore, & lignorum sectione, & cursu ad accliuem ac decliuem locum, & ab aliis multis propelluntur.

Humectio utero.] Inter omnes causas descensus vteri humiditas communior censetur. Et id causæ est cur Auctor hoc epitheto humectio, quod Varronis verbum est, potius quàm alio vsus sit. Certè Moschion lib. de mulier. affect. hanc præcipuam causam præcipitationis scribit, humiditatem scilicet membranas quibus appenditur vterus relaxantem. Et Auerroes in opere suo de medicina inscripto Colliget, inter causas internas solam retulit humiditatem qua vterus lubricatur. Vterus autem est pars mulieris in hypogastrio sita, & tunica constans velut ex duabus diuiduis coagmentata, qui nostræ generationis velut hortus semen excipit, concipit, fouet, geritque fœtum eousque dum perfectus sit. Missis cæteris quæ ad descriptionem vteri pertinent ligamentorum tantum meminero, sine quorum notitia procidentia intelligi non potest. Vterus præter neruos, venas, & arterias quibus principibus partibus connectitur, sua habet ligamenta propria quatuor, duo superiora, totidemque inferiora. Illa lata sunt & membranosa in vteri fundum propè cornua inserta. Hæc rotunda sunt & fistulosa, & musculorum instar subrubra. Exoriuntur à fundi lateribus, & ad inguina remeantia traducuntur per apophysin peritonæi quæ in mulieribus duplicatur. Istis ligamentis idem euenit quod pluribus aliis colligatis. Tunc enim res inter se iunctæ dissoluuntur, quando earum vincula vel sunt fracta, vel dissoluta, productaque propter summam mollitiem & humectationem. Quæ duo causæ sunt immediatæ istius affectus, quarum vna solutio continui dicitur, altera ligamentorum vteri relaxatio, seu remollitio de qua supra.

Temperamentum maximè pituitosum, & cruditaribus obnoxium, quæ per vterum tanquam per sentinam mulierum vacuari solent, vt in fluore albo: ingentes catarrhi, quorum portio ad hypogastrium delabatur, & partes illas abundè humectat. quod frequenter in vetulis humidis accidit, & in illis quæ in balneis & aquis, & paludosis locis vitam traducunt. Aeris humidioris & austrini à partu susceptio, humidiora alimenta, largior potus, medicamenta humectantia & emollientia tam sumpta quàm admota diutiùs vsurpata, quia plus à quo vterum humectant, procidentia illius causæ sunt.

X X.

P*Pleura.*] Pleura latus, costam, & membranam costas succingentem significat. Hac primùm è spina per costas vtrinque subtensa, diaphragma totum obducit, sublataque ad medium ferè pectoris laterum concursu duplicata, à sterno ad spinam redit, dextram thoracis partem à sinistra dirimendo. Ista duplicata Pleuræ reflexio mediastinum vocatur. Atque ita non tantum costas succingit, sed vniuersam thoracis capacitatem supernè inferneque conuinuitate sua circumit. Aretæus lib. 1. cap. 10. de morbis acut. illam his verbis describit: *ἀπὸ τῆσι πλείρῃσι ἔ τῆράκει ἔ τῶ ἐνδον θώρακι ἀχει κλειδῶν ὑμὴν λεπὶος κραταῖος ὑπὲρρωται, τοῖσι ὀστέοισι ποροσπεφυκῆς ὑπεζωκῶς τοῦνομα, sub costis, dorso, & intra thoracem ad iugula vsque, membrana tenuis & firma, ossibus adhaerescens substrata est, succingens nomine.* Costæ duodecim sunt in quolibet latere, sternon spondylis committentes. Ex his superiores septem Pleuræ simpliciter dicuntur. Inferiores quinque vocantur Pleuræ nothæ, quia & breuiores sunt & molliores. Inter Pleuras & Pleuram: hoc est, inter costas & membranam costas succingentem congestus humor pleuritim facit, de qua modò.

Pleurisis.] Est dolor lateris punctorius & distendens cum febre acuta, dyspnoea, pulsu duro, inæquali, frequenti, & tussi vehementi, orta ex Pleuræ inflammatione. Auctor definit. med. ita definit. *πλευρεΐτις ἔστιν ὀδύνη πλευρῆς ἔ ὑπεζωκῶτος, διατείνουσα μέγιστα κλειδῶς ἢ ἀκρωτίαι, ἢ ἀμοσπλάτης, σὺν ὄξει, ἢ ἀδιαλείπτῳ πυρετῷ μετ' ὀδύνης νυκταπώδης ὀμῆς ἢ φείκως, ἢ δυσπνοίας. ἢ βηχῶς.* Pleurisis dolor est lateris membranæ, succingentis ad iugula vsque, summum iugulum, & scapulas exprorectus cum febre acuta & continua, simulq; cum dolore pungente, horrore, spirandi difficultate, & tussi. Duplex est pleurisis vera & notha, vera ex Pleuræ, notha ex musculorum intercostalium externorum phlegmone, siue inflammatione oritur. Ad illam refertur periostij, necnon etiam mediastini inflammatio, graua certè mala & periculi plena. Ad eandem refertur etiam internorum musculorum intercostalium phlegmone compatiante grauiter Pleura, ob aliquam materiæ resudationem ad ipsam facta.

Hinc & pleu.] Causa externa Pleuritidis aut est calor qui humores liquefacit, & vias eorum fluxui laxat & aperit: aut est frigus quod eb exteriori compressum fluxionem mouet. Sic Borea flante ob repulsionem & compressionem fiunt fluxiones: sic ob calorem flante Austro. Istæ causæ de externis generalissimæ sunt, post quas poni debent magis in particulari. Largior meri, aquæ etiam gelidissimæ haustus post calorem contractum, vestium abiectio cum sudore, aut post laborem æstuosum, aut in terra decubitus, longa mora sub Ioue frigido, super frigidum saxum in aere gelido diurna sessio, aut æstuante cælo longa in vmbra quies, balneum in aqua frigida, Venus immodica, feruidior ira, choreæ immoderatæ, cursus, ictus, casus, lepore marini esus, & alia id genus. Causa interna est humoris fluxio, cuius fluxionis causa vel est membrum mandans, quale caput sæpè esse solet: vel debilitas Pleuræ recipientis; quæ ob aliquam causam præexistentem infirmior & rarior facta, receptioni excrementorum exposita fuit: vel est orgasmus seu gargalismus materiæ, qui vel anadro-

men, siue recursum facit à partibus inferioribus ad superiores, vel apothefim, siue depositionem à superioribus ad inferiores. Materie Pleuritidis vt plurimum solet esse sanguinea vel biliosa, quæ per quatuor veluti siphones influit modò in superiores costas, per venam intercostalem: modò in inferiores costas per venam azigon: modò in mediastinum per venam mammariam: modò in basim scapulæ per venam thoracicam, & hæc Pleuritis omnium deterrima est.

X X I.

Tenesmus & ἀρχὴ. Est frequens, crudelis, & ferè inanis desidendi cupiditas, qua qui laborat nihil egerit nisi mucosum quiddam, & subcruentum. *Αρχὴ* rectum intestinum significat. Hippocr. lib. 5. Aphor. 58. ἐπὶ ἀρχῆ φλεγμῶντι σπασμῶν ἐπιγίνεσθαι. Recto intestino inflammatione laboranti (hoc est Tenesmo) urina stillicidium superuenit. Significat & anum. lib. 5. epidem. ἔξω ἦσαν τὸ ἀρχὴ extra anum erant, scribit Hippocr. de hæmorrhoidibus loquens.

Causæ Tenesmi vel sunt cum materia, vel sine materia. Sine materia, vt frigus partem illam constringens & mordicans, proueniens vel ab aere & vento frigidiorè, à sessione in lapide aut terra frigida natibus nudis, à mora partis illius in aqua frigida, glacie aut niue. Caliditates & siccitates insignes aeris, eiusdemq; corruptio, Tenesmi causæ sunt, quod se frequenter obseruasse scribit Valescus lib. 4. Philonij. Replicatio etiã intestini vel musculi. Causæ cum materia sunt fæces induratæ, & in superioribus intestinis, tanquam repagulis retentæ, bilis naturalis suppressio, vnde synathrismus, siue materiæ fæculentæ congeries, corruptorum ciborum, maximè fructuum vsus. Bilis in sphinctere retenta, collectio pituitæ falsæ, quæ per putredinem acrimoniam acquisiuit, & cuiuscumque humoris tenacis, viscidis, & glutinosi, intestinorum tunicis pertinaciter adhærentis. Humor porrò acer in ἀρχὴν irruit aliquando ex mesenterio, in quo iam dudum stabulabatur, vt crebrò ijs accidit quibus prominet aqualiculus: aliquando è iecore, vel è liene: aliquando è venis maioribus, atque ex toto corporis habitu, humoris tenacis, viscidis & glutinosi, intestinorum tunicis pertinaciter adhærentis. Adamantis puluis, & maligna medicamenta, aut colocynthis largiùs data, vel malè præparata, Tenesmum faciunt: ascarides in ano generatæ, callus, & interdum etiã prægrandis calculus, ex Gal. lib. 6. de locis affect. cap. 2. abscessus, vlceris, vlceris dysenterici imperitè curati ichor: nam vt Tenesmo dysenteria, ita dysentericæ Tenesmus succedere solet. Inflammatio œdematosa recti intestini causa etiã est Tenesmi. Euenit etiã desidendi cupiditas Tenesmi ab hæmorrhoidibus.

X X I I.

Spleni. Est viscus sub præcordiis ex aduerso iocinoris sita, rara, spongiosa, & nigricans, cuius munus est iecur & venosum genus à spurcitiâ fæculenti, terrestris, & melancholici succi repurgare. Cui muneri explendo præter venas id habet à natura viscus hoc, vt alimentum sibi simile alliciat, è cuius puriori parte vi proprii caloris & arteriarum adminiculo alitur. Quod verò crassius & luculentius fæci doliorum simile, nunc in portam & intestina reijcitur per ramum splenicum, nunc in ventriculi fundum per vas breue quod venosum dicitur, nunc in anum per hæmorrhoidas venas, nunc in renes per arterias emulgentes.

Scirrhus. Est tumor præter naturam durus & doloris expers. Causæ eius externæ sunt caro porcina, bubula, leporina, carnes antiquæ quadrupedum, caseus, panis azymus, frumentum coctum, amyllum, legumina, brassica, dulces cibi, vina rubra, crassa, pisces falsi & fumo indurati, habitatio iuxta paludes, autumnus, nimia, & diuturna lienis constrictio zona, aut veste angustiore, ictus, casus: exercitium violentum, aut balneum statim à cibo, aliæque huiusmodi quæ crudos succos in venas rapiunt. Aquæ frigidæ & palustris potus maximè in febribus, & in ardente siti. Vigiliæ, labores & curæ quæ spirituofam humorum partem absumunt & crassam relinquunt. Causæ internæ sunt humores pituitosi & crassi, melancholici & terrestres, in quibus partes subtiliores absumptæ sunt. Ventriculus chylum crudum & vitiosum gignens, suppressio consueta euacuationis, iocinoris intemperies, à qua humoris melancholici prouentus. Splenis intemperies siue sit frigida, siue calida. Calida quidem quia calore ex toto corpore vitiosum humorem trahit, qui in ipso retentus facilè concrefcit, vnde Scirrhus. Intemperies verò frigida, quia cum humor melancholicus à liene frigido subigi nequeat ad alimentum, nec etiã possit expelli, necessariò in tumorem aut duritiem commigrat. Item maiori ex parte fit vitio facultatis expultricis, quæ coctionis residuum expellere nequit. Inflammatio etiã causa est scirrhi splenis bifariam, vno modo dum discussis partibus tenuioribus ab igneo calore, vel errore medici ab exiccantibus & digerentibus pars crassior relinquitur, vel ab immodicè refrigerantibus & repellentibus, per expressionem humores veluti concrefcunt, & aliquando calor natius ita labefactatur, vt alimentum iam satis fæculentum digerere nequeat, & humores concretos, & quasi congelatos relinquat. Hic splenis scirrhus aliàs solam illius substantiam occupat, ijsque & situ splenis & figura circumscribitur: aliàs in partes quoque proximas exporrigitur, vt omnem plerumque ventris læuam regionem occupet.

Ventriculo]

Ventriculo.] Ventriculus est organum cauum, rotundum, & oblongum, membranofum, omni villorum genere intertextum, alimentorum commune receptaculum, *χολώσα* siue primæ coctionis officina, culina vnde partes singulæ escam repetunt. Ex duabus propriis tunicis distenditur contrahiturque cum pluribus venis, arteriis, & nervis intertextis, quibus accedit tunica à peritoneo, fitus proximè sub diaphragmate, inter lienem & iecur. Rotundus est, & secundum transfuersum oblongus, ac in leua superiori que parte amplior quàm in dextra ima que. Posterior pars tota spine incumbit. In dextra parte vbi sub iecore se abdit, est infimum orificium pilorus dictus, quod quasi ianitor alimenta prolabantia in intestina cohibet, in quem vsum ei duo glandulosa corpora assistunt. Ab hoc orificio inueniuntur statim intestina, superius verò os siue orificium ventriculi quod antiqui medici *καρδίαν* ob eius cum corde sympathiam nominarunt, sensu exquisitissimo præditum, appetentiæ cibi & potus sedes est.

Cholera.] Est morbus, inquit Celsus lib. 4. cap. 11. in quo simul & deiectionis & vomitus est, præterque hæc inflatio est, intestina torquentur, bilis supra infraque erumpit, primùm aquæ similis, deinde vt in ea recens caro lora esse videatur, interdum alba, nonnunquam nigra, vel varia. Externe cause cholerae sunt allia, cæpe, grana pini, nuges rancide, botelli, fungi, carnes suillæ minùs coctæ, caprinæ, cucurbitæ, melopepones maximè dulces, mala Armena, & huiusmodi cibi. Choleram namque gignunt humida & acria alimenta, quæ statim corrumpuntur, acrisque succos generant, qui vellicat & mordent viscerum ora ad ventriculum pertinentia, itaque fluxionem ex toto corpore irritant, qua biliosa & acria vomitu & deiectione educuntur, vt scribit Galenus. Antimonium etiam causa sæpè est. Æstas etiam & autumnus Choleram inducunt, tum quia tempestatibus illis corrupti fructus eduntur, vnde prauis & acres humores: tum quia abundant tunc temporis humores biliosi & torridi. Vigiliæ etiam, labor vehementior, ira ardentior, Cholerae cause esse possunt. Et hæc sunt imprimis cause externæ Cholerae, Cholerae, inquam simpliciter dictæ, quæ humida est: alia enim est sicca. Galenus τὴν ἀπλῶς ὀνομαζομένην ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων χολέραν ὑγρὴν διορίζει τῆς ξηρᾶς χολέρας, ὀνόματι δὲ κοινῶ κατ' ἀμφω κέχρηται, ὡρὸς τὸ ντ̄ γενέσεως τρόπον ἀποβλέπων ὄντα κοινόν. ὡς γδ̄ ὑγρὴ χολέρα γίνεται δριμύων χυμῶν ἐκ τῆς ἀφροδισίας τῶν ἐδηδεσμένων γεννηθέντων, ἢ τῶν ἢ ξηρὰ πνεύματος φυσώδης δριμύτης. διὸ καὶ τὰ πλισιαζόντα τῆ γαστρὶ νεφρώδη σώματα δακνόμενά τε καὶ τεινόμενα πόνον ποιεῖσι. Cholerae hominibus simpliciter dictam ab arida per humiditatem distinguit. In vtraque autem communi nomine est usus, communem generationis modum spectans. Quemadmodum enim Cholera humida ex acris oritur humoribus, qui ex eduliorum corruptione originem sumpserunt, sic arida ex spiritu flatuoso acris. Ideoq; proxima ventri nervosa corpora, vbi mordentur & distenduntur dolorem faciunt. Ex quibus verbis causas vtriusque Cholerae internas colligere est. Causa humidæ Cholerae interna est ventris infirmitas, qua suscipere paratus est quidquid in ipsum deponitur, vel ex iecore, vel ex splene, vel mesenterio, succis minùs laudabilibus refertis; vel ex habitu vniuersi corporis se exonerare studentis, & vt sic vel causa est cruditas, vel corruptio, & praua aliqua qualitas, velut acris, nitrosa, pinguis, oleosa, fumida, rancida.

Cholera sicca, est affectus in quo inflato & tenso ventre cum borborysmis spiritus acer hac illae discurrens supernè & infernè emittitur, non cum leuamine, vt in tympanite & ventris inflatione, sed cum doloribus assiduis, quantum enim acris & flatulenti spiritus à quo fit hic morbus reijcitur, tantum nulla facta mora generatur. Causa est humorum adustorum, crassorumque magna copia, & calor ibi acrior, flatibus electandis, quàm discutiendis aptior, quod accidit ijs qui cibis supra memoratis, & præter morem abundantioribus sese faburrant.

Vesica.] Vesica est pars tripliciter membranosa, vrinam à renibus per vretres recipiens, & per vrethram siue fistulam vrinariam excernens: sita est in imo abdominis sub osse pectinis, in coxarum antro, in viris recto intestino affixa: figura eius rotunda, oblonga; substantia nervosa crassa excepta ceruice quæ pene carnea est, simulque angusta, quam cingit musculus sphincter dictus, qui vrinam coerctet ne nobis inuitis diffluat.

Stranguria.] Gal. in aphor. 48. lib. 7. ὅτι ἡ στραγγισία ἢ κατὰ κράτος τῶν ἔρων ἀπόκρισις δηλοῖ τὸ ὄνομα αὐτὸ διδάσκει. Stranguriam esse cum vrina guttatim excernitur, ipsum nomen docet. Itaque est assiduus mingendi conatus, sine aut cum vehementi dolore, in quo vrina guttatim effluit, siue pauca & frequentet, proueniens vel à facultate expultrice vesicæ continuò stimulata, ex affectu dolorifico, & acrimonia vrinae, vel proueniens à reitrice debilitata, quæ nimio vrinae pondere grauatur.

Illinc vesica.] Cause externæ Stranguriæ sunt alimentorum acrium, aut diureticorum vt electarij ducis, lithonriptici, &c longior vsus, & in maiori quantitate, salsamentaria etiam, legumina, acetum, vinum meracius album, aqua gelidissima, immoderata Venus, cursus, equitatio, & laboriosior exercitatio, perinæ conuassatio, percussio super nucham, & in alijs omnibus locis in quibus nervi comprimuntur impediendo transitum facultatis ad musculos. His omnibus additur anni & ætatis constitutio sicca.

Causę interneę ad tria capita reduci possunt: ad vrinam, ad corpus, & ad principia. Ad vrinam quia si sit acris propter admixtionem acris alicuius humoris, vt nitrosi succi, bilis, pituitę falsę, vel puris per vesicam excreti, vt à renibus interdum, à partibus diaphragmate superioribus, empyis & suppuratione plenis; vel quia talis ex venis effluit ex praua victus ratione, vel quia vrina intemperiem calidiorē & sicciorem acquisiuit.

In ipsius vesicę, aliarumque partium corpore strangurię causę esse possunt, inflammatio, scabies, vlcus, & vesicę calculus. Vteri & recti intestini phlegmone, propter sympathiam & vicinitatem causa etiam strangurię est, ex Hippocr. aphor. 58. lib. 5. Pręgnantibus ob vterum crescentem, vesicęque comprimentem vrina stillatim effluit aliquando. Vię etiam vrinę exsiccatę, & ab eo humore destitutę, qui in adenosis illis carunculis est, quas velut duas glandulas ad ceruicem vesicę lentum, sed non crassum gignentes humorem apposuit natura, quo mansuetior esset vrinę excretio. Ille humor exsiccat, vel ex immodica & frequentiori Venere, vt ex Gal. liquet lib. 14. de vsu part. vel ex nimia ariditate & macie corporis: Et ex istis stranguria oritur. Oritur etiam ex inflammatione prædictarum glandularum, incunte maximè sanie, ex hæmorrhoidibus inflammatis, ex seminis, & potissimùm serosę illius glandularum substantię calore.

Alia etiam causa est primigenia & propria vesicę, retentricis scilicet facultatis infirmitas ab intemperie originem ducens. Quod vt intelligatur, sciendum est vesicę interiorem membranam contextam esse triplici villorum genere, rectis, transuersis, & obliquis, illos intendēdo, vrinam continer, & si solum trãsuersis operatur, exprimit. Pręterea in vesicę collo musculus sphincter est, qui velut ianitor meatum claudit, quousque animal vel qualitate acri, vel sola vrinę grauitate stimulatam meiere velit. Nam prius cum sensus & appetitus moueant animal licet velit, non tamen meiere poterit. Eiusdem musculi munus etiam est viam aperire, idque voluntarię, licet actio vrinam fundendi sit naturalis à vesicę vi expellente factus. Pręsuppositis his cum retentrix facultas in vesicę villis sita, ob aliquam intemperiem maximè frigidam languidior facta est, tunc temporis vt guttatim ab vteretibus vrinam admittit, ita etiam guttatim eam expellit. Quod interdum contingit propter austrinos ventos humidos quibus resolui videtur vesica. Cum enim nequeant fibre præ laxitate vrinam continere, eam effluere necesse est. Sphincteris etiam relaxatione, vel anęsthesi siue stupore & sensus priuatione ab iisdem causis facta stranguria contrahitur.

In principiis strangurię causę etiam alię sunt, vt ille omnes que neruos impediunt quominus facultas transmitti possit ad ipsos musculos, vt fit in morbis cerebri, in ictibus super nucham, & alijs omnibus per quas nerui compressi influxum facultatum ad musculos impediunt.

X X V.

Cordi.] Cor vitę principium, nectaris mirifici sedes, caloris nostri ignis vestalis, spiritus vitalis fons, & humani corporis sol. Est figurę pyramidalis instar nucis pineę, cuius basis medium ferè thoracis occupat, mucro sensim sine sensu ad sinistrum latus inclinat infra læuam papillam. Membrana crassa nerueaque clauditur, quę pericardium dicitur, à quo interuentu humoris aquei non nihil distat. Summis præterea fibris pulmonum complicatur. Substantia eius dura, densa, solidaque est, triplici fibrarum genere intertexta, rectis, vt diastole sanguis è caua in dextrum cordis ventriculum, & aer per arteriam venalem ex pulmonibus in sinistrum cordis ventriculum attraheretur: obliquis vt retinerentur: transuersis, vt in sistole vitalis spiritus in aortam; fuliginosa excrementa in arteriam venosam, & sanguis arteriosus in pulmones per eandem arteriam expelleretur. Habet enim duos sinus cor, dextrum & sinistrum, in quorum singulis duorum vasorum orificia implantatur. Nā in dextro, sanguineoque ventriculo, est orificium venę cauę, cui tria ostiola siue membranę introrsum ductę præficiuntur, & venę arterialis, cum membranis extrorsum spectantibus. In sinistro, siue arterioso sinu, est orificium magnę arterię tres membranulas extrorsum spectantes habentis, & arterię venalis cum duabus membranis introrsum vergentibus. In horum sinuum meditullio est septum crassum quidem, sed multis foraminibus peruium, transudat sanguis ex dextro sinu in sinistrum, vbi cum spiritu attracto ex pulmonibus permiscetur, in spiritumque vitalem conuertitur. Ad latera cuiusque sinus appendices membranosas, auriculas vocatas, videas, quarum vsus est, vt promptuaria sint sanguinis & aeris derepentē irruentis, ne cor suffocetur, & ne vena caua & arteria venosa violentis motibus disrumpantur.

Syncopa.] Syncopa est præceps virium lapsus, facultate vitali propter magnam spirituum vitalium diminutionem ita debilitata, vt nihil influat à corde, sed quicquid spiritus calorisque adhuc in corde superest, in cor repentē confluat, ibique coerceatur. Vide Galenum libr. 12. Meth. cap. 5. vbi multa de syncopa.

Syncopes causę externę sunt sudoris, balneorum, repentinę caliditatis, cibi, potus, famis, animi pathematum immoderatio, venenum, & venenatorum morsus, aer pestilens, fodinarum, & barathrorum spiritus, aurę fœtidę & putridę, paludose exhalationes, frigus, acerbus dolor, labor nimius, &c.

Missis his causis ad internas veniendum, quas cognoscere multum interest. Cum virium quibus corpus

corpus regitur integritas sita sit in substantia spirituum, vnà cum solidis partibus tum in qualitate tum in quantitate naturaliter se habentibus: si horum alterutrum præter naturam afficiatur, vires in sua integritate non posse manere necesse est. Itaque cum syncope sit vitalium virium repentinus defectus, videndum est quomodo in spiritibus, & in solidis partibus! causæ sint syncopes. Sed quoniam morbi cordis mortem potius quàm syncopen inducere soleant, nec syncopes causæ sint, nisi quatenus spiritus imminuunt, de spiritibus tantum loquar, non autem de morbis, nisi in ordine ad spiritus,

Causæ defectus spirituum quatuor generales afferri possunt. Prima est in regeneratione, quando non satis abundè regenerantur, quod accidit aut vitio facultatis regeneratricis spirituum, aut materiæ, aeris scilicet & sanguinis ex quibus generantur. Facultas generatrix læditur idiopathicè aut sympathicè, idiopathicè cum magna cordis intemperies sine aut cum materia naturalem cordis temperiem labefactat, aut substantiam partium, & caloris natiui depascens & consumens, aut obruens, vt febres acutæ & malignæ, aut colliquantes, hecticæ, marasmodes, febres pestilentes, & id genus. Sympathicè spiritus cordis afficiuntur, primò sympathia maxima quam cor habet cum orificio ventriculi superiore, quod idcirco Græci vocant *καρδιακόν*, quod nomen cordi commune est. Sympathia etiam vteri & vasorum spermaticorum ex sanguinis menstrui aut seminis corruptione tetros vapores in cor expirantium. Sympathia etiam cerebri, pulmonum, diaphragmatis, iecoris, aliarumque partium. Vitia materiæ ex qua generantur spiritus, sunt defectus sanguinis, ex atrophia, longis morbis, longo ieiunio. Defectus aeris à læsa respiratione aut transpiratione sufficientem aerem non attrahentibus.

Causa secunda Syncopes est spirituum *συνεστασις*, siue dissipatio. Dissipatur spiritus subtilior factus corpore rariore, in acri vehementique dolore, quo spiritus à corde in partem affectam affatim & violenter attrahuntur. In subito & vehementi animi motu, vt in ita ardenti, vigiliis longis, voluptate & gaudio profuso, de quo alibi: his spiritus à corde foras de repente euocatus euanescit. In immodicis euacuationibus siue per cathartica, siue per phlebotomiam, hæmorrhagiam, vomitum, &c. In suppuratione, aut ruptione apostematis, vel tuberculi, siue introrsum facta, vt in empyemate, siue extrorsum, vt in aqua ab hydropicis educenda. Simul enim cum aqua exhauritur spiritus, & vnà cum ruptione euanescit. Quod diuinus Hippocrates multis in locis scribit, vt aphorif. 27. libr. 6. & lib. 7. aphor. 8.

Tertia causa est alteratio, quæ prouenit ex venenosa aeris qualitate, aut cuiusuis alterius putridæ vel corruptæ substantiæ, quibus spiritus infecti retrocedentes in cor ipsum, facile syncopen inducunt, propter venenosam qualitatem à re externa contractam, vel ab alia excedente qualitate extrinsecus recurfante: item ab aere corrupto, venenoso, pestilenti, siue ab externo veneno, siue à corruptis humoribus intrinsecus, quod vt in vterinis affectibus euenire sæpe videmus: sic & à materiæ putris camarina in ventre & intestinis retenta, & aliqua occasione commota.

Quarta causa est suffocatio, quæ fit ab insigni vasorum obstructione, difficili respiratione, vaporibus crassis & fuliginosis cor tentantibus, quibus spiritus prohibita difflatione suffocatur. Sic à multis ijsque crassis humoribus syncope etiam oritur, veluti in febre syncopali frequenter contingit, ac in inijs accessionum constipatio, magna cutis & pororum facta. Obruuntur etiam spiritus, interceptione venarum & arteriarum à magna plenitudine. Pari etiam ratione ex ijsdem spiritibus præter naturam confertim & facto veluti agmine cor repetentibus, vt accidit in affectionibus animi vehementioribus, vt ingenti tristitia, mœrore, anxietate, cura, & similibus: vnde sæpe syncope, atque adeò interitus, vt Galenus docet de symptomatum causis. Huc referri potest tumor aliquis præter naturam, in corde vel in pericardio, vt in dissecto, cuius, ex Galeno meminit Philotheus comment. in lib. 2. aphor. 41. tunica inclusa in ventriculo, cordis plena humore putri malè olente, vermes, & huiusmodi alia quæ modò obstruunt, modò aura venenosa spiritus inficiunt, & cor vellicant: sicuti & humor è ventriculo, vtero, iocinore, cerebro, aut etiam pulmone.

X X V I.

Parti cuique canis.] Canis hic pro morbo ponitur, qui canis more leporem insequentis, hostiliter homines insequitur ad necem. Psal. 22. *Quoniam circumdederunt me canes multi.* Quo loco David postquam dixit se sicut aqua effusum, sua ossa dispersa, cor vt ceram liquefactum, siccam linguam esse, aridam tanquam testam virtutem suam, & in puluerem mortis deductum, in quibus tria symptomatum morborum genera, actio læsa, corporis ipsius affectus, & euacuatio immodica continentur, subiicit: *Quoniam circumdederunt me canes multi.* Et iterum paulò post: *Erue à frama anima meam, & de manu canis anima meam.* Vbi anima pro vita, & canis pro morbo videtur vsurpari. Canis furit, & mordet, ita morbus, & morborum morbus febris. Virg. lib. 3. Georg.

Cum furit, atque artus depascitur arida febris.

Canis carniū vorax est, & morbus carnem absūmit, & artus crudeliter exedit, Canis non tantum, carnem, sed & ipsa ossa rodit:

-----*hæsuos cerno per ossa canes.*

ait Ouidius in Epist. Ita morbus, nam in morbo

-----lurida sola

Testa cute, & venis malè inuicta tremantibus ossa.

Ex Silio Italico lib. 2. & ex Virg. vbi suprà,

----dolor balanium lapsus ad ossa.

Et non longè post,

Ossa minutatim morbo collapsa traherent.

Parcemia antiquitus vulgata *κόων παρ' εντέγεις*, hoc est *Canis iuxta intestina*, nōne morbus intelligi possit. Morborum enim fomes vt plurimum circa viscera stabulatur. Earum ædium, in quibus reperitur copia alimenti, multos esse canes dicebat Diogenes: sic etiam corpora, quæ multum cibi caperent, multos quoque morbos accersere, vt refert Stobæus.

X X V I I.

Dens quoque cuique suus.] Dente damnum & detrimentum significatur, & quicquid nos persequitur & affligit ex D. Augustino in Psalm. 3. & vt de morbis scribit Hippocrates lib. *ὡς ἐφ' οὐσῶν, ὅ τι λυπέη τὸν ἀσθροπὸν* quidquid homini molestiam adfert. Cùm inter damna morbi damnosissimi sint, & de illis hoc Ouidianum in transformationibus dici possit,

Morsus virus habent, & fatum dente minantur

Cur Dente morbus non significabitur? Mordere munus est & actio dentis: & mordacitas in morbis inuenitur: Apud Galenum febris sæpè *δακνώδης* dicitur, hoc est *mordax*, & apud eundem *τὸ δακνώδες* siue mordacitas, est tangibilis qualitas, quæ cum morbo in corpus subiens, morsus sensum inducit.

Dentibus omnibus inest læsio & mordacitas: sed iratorum etiam inest virus. Quod se vidisse scribit Iul. Cæsar Scaliger in Arist. lib. 1. de hist. anim. cap. 9. num. 105. Et non pridem ipse comprobauit adolescentis brachio à pugnace cōmilitone admorso. Morbi omnes habent quidē læsionem aliquam, sed morbis exasperati & quodammodò irati virus, putrilaginem, & aliquid venenosæ qualitatis habent, & *κίνδυνον ἀπειλῆναι τοῖς κἀμνεσὶν* *egris periculum minantur νοσήματι*, vt ait Gal. comm. 1. in Prorrh. Hinc illud *κακονδης* tam sæpè à principibus artis medicæ Hippocrate & Galeno vsurpatum, cùm de morbis malignis loquuntur, qui cùm malignam & venenatam causam habeant, ita pessima & deterrima habent symptomata. Galenus loco proximè citato, *τοῖσι ἐξισταμένοισι μελαγχολικῶς οἱσι τρόμοι ἐπιγίνονται, κακόνδης. Tremores in furiosa & vehementi mentis emotione, malignitatem denunciant.*

Dentium est rodere, Vnde Epigrammatarius lib. 10.

----quid dentem dente iuuabit

Rodere?

Et in morbis interdum est *ἄξ' βρωσις* hoc est *exesio*, quæ nitrosi succi & humorum putrefacientium soboles est.

Dentes quasi edentes dicuntur à Grammaticis, quòd eorum munus sit edere. Et morbi nōne edaces? nōne *νόσος morbus δάπτεια* hoc est *edax & vorax* vocatur à D. Gregorio Nazianzeno Episcopo in hoc senario.

Ἄλλως δ' αὖ μελέων κατὰ δάσαστο λάπτεια νῆσοι.

Si legimus Silium Italicum vbi suprà, neruos consumit, & carnem propemodum ad ossa exedit, per morbum

----lumina retro

Exesis fugere genis.

Et statim post,

----ossa

Extant consumptis visu deformia venis.

Referam huc verba Balduini quibus morbos animi, quæ affectiones sunt, vt in sequenti ostendetur emblemate, imò & morbos ipsos quæ afflictiones carnis sunt, cum canibus confert. Sic sunt, inquit, indisciplinati motus in corde, vel in corpore nostro, sicut latratus canis, qui molestus est viatoribus magis latratu quàm morfu. Latratus quidem molesti sunt & suspecti, sed morsus noxij, & latratus valent ad custodiam & cautelam: nam interdum pro nobis latrant, & non semper contra nos, Deo ita dispensante vt cautè ambulemus, vt ad vigilandum excitemur, ne vnquam per securitatem obdormiamus in morte. Quòd si canes latrant circa domum, nunquid ideò non in pace custoditur domus? & si contradictio aliqua est in carne nostra, non solùm rationi, sed etiam voluntati nostræ contraria, nunquid ideò non possidemus terram?

Parti.] Pars est corpus toti cohærens communi vita coniunctum, & ad illius functiones vsuque comparatum. Cæterùm maluit partem dicere Auctor quàm membrum, hoc est, maluit cum medicis loqui de morbis tractando, quàm cum Aristotele qui partes membra vocat.

Cuique.] Siue parti homogeneæ, vt pleuræ, cūti, siue heterogeneæ, vt capiti, ventri, iecori, renibus, gula.

gulæ, pulmonibus, oculis, pedibus, naso, auribus, ori, testibus, vtero, ano, spleni, ventriculo, vesicæ, cordi, quarum omnium mentio in superioribus versibus. Partes humani corporis ratione substantiæ in duo summa genera doctores nostri distinxerunt, in simplices scilicet & compositas. Simples vocantur similes, & ὁμοιομερῆ, ab Aristotele post Anaxagoram, primigenæ, & ὁμοιομερῆ à Platone. Ab alijs homogeneæ, & primæ partes. Eas Galenus propria humani corporis elementa interdum nominat, aliàs prima corpora, quòd scilicet partes compositæ ijs consent. De numero partium simularium fusè disputatur, plerique tamen decem numerant, & sunt os, cartilago, ligamentū, membrana, neruus, arteria, vena, tendo, caro, cutis. Pars similis ex Gal. lib. 8. est cuius partes inter se, totiq; similes sunt. Aristoteles sic orditur libros suos de animal. hist. τῶν ἐν τοῖς ζώοις μερῶν, τὰ μὲν εἰσὶν ἀσύνθετα, ὅσα διαίρει εἰς ὁμοιομερῆ, ὅσων σὰρκες εἰς σάρκας τὰ κὲ σύνθετα, ὅσα εἰς ἀνομοιομερῆ, ἀὼν ἢ χεῖρ ἢ εἰς χεῖρας διαίρειται, ἢ δὲ τὸ πρόσωπον εἰς πρόσωπα. *Animalium partes, aliæ simplices sunt, quæ in con-*

similes secantur, ut caro in carnes: aliæ compositæ, quæ in condissimiles. Neque enim manum in manus, aut faciem in facies diuides. In quibus verbis simularium & dissimularium partium definitionem habes. Dissimilares vocantur heterogeneæ, & compositæ, & κατ' ἐξοχὴν organica partes & organa, quòd perfectior manifestiorque sit earum actio, conformatio, magnitudo, numerus, situs, (quæ quatuor organodotes sunt) in compositis magis partibus, quàm in simplicibus elucescunt. Tam autem istæ partes quàm illæ varijs morbis cruciantur, cum illud Hesiodi certum sit,

Νῆσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφ' ἡμέρη, αἱ δ' ἐπὶ νυκτι

Αὐτόματοι φοιτῶσι

Morbi autem hominibus nunc diu nunc noctu

Temerè ingruunt.

Obmissa sunt pag. 81. multa quæ super Nymphæa & Tunica typis mādari debuerāt, sed typographi-
corū characterū strictior cōnexio, prætermissa, immutata, & perturbata non passā est interijci. Cū alle-
goricè emblemata describat flores, quos in horto muliebri natura inseuit, meminit prius sub nym-
phææ nomine, nympharum quæ aliquando carnosæ, aliquando cartilagineæ membranulæ sunt, pro
varia ætate, magnitudine & crassitie variæ, quæque vt plurimum non superant minimi digiti lati-
tudinem, inferiore sui parte semper acuminatæ, neque naturaliter extra labiorum partem dimidiam
sunt; haud secus ac nymphææ flosculus, qui tantisper extra aquam videtur. Inter labra horti fœmi-
nei sitas nymphas natura voluit, vt nymphis, siue lymphis præessent, id est, vrinam è rimæ fundo
acceptam, tanquam inter duos parietes, hinc inde positos deducerent. Idcirco vteri ceruice non irri-
gata, nec irrigatis etiam sæpè labijs pudendi, ipsi verò contra madidis effluat. Veneris Paphiæ hîc
aram iures, quæ, vt refert Corn. Tacitus ad principium lib. 2. histor. in aperto posita nullis imbribus
madefcebat.

Post nymphæam Tunicæ meminit (nequaquam enim Tunica refertur ad nymphæam, post quod
nomen virgula debuit apponi) quæ in officinis & ab herbarijs, vt scribit Fuchsius cap. 133. ea planta
dicitur, quæ ab alijs vetonica coronaria, ab alijs tonica, dempra prima vetonicæ syllaba, ab alijs aliter
nominatur. Reiectis tamen ceteris nominibus, Tunicam maluit Auctor dicere, & non sine causa.
Cum enim ἀλληγορικῶς, vt antea dixi, partes interfeminei describeret, tunicas quæ in illo sunt con-
notaturus ancipiti vocabulo vti voluit. Hoc enim nomen non solùm figuram & dispositionem ca-
runcularum garyophyllum referentium notat, sed etiam materiam qua coerent. Parte enim exte-
riore & latiore membranulis (membranulæ enim tunicæ sunt ex Galeno lib. 14. de vsu part. nihil
enim refert, inquit, peritonæum tunicam an membranam voces) constringuntur & reuinciuntur,
circulūque membraneum efformant. Tunicæ illæ in puerpera post enixum per plures dies omni-
nò sunt attitæ & obliterate, quòd est causa cur trita tunica hîc dicatur.

ΠΟΜΦΟΛΥΞ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ.

E M B L E M A IX.

Sapone, atque unda, conflataque flamine bulla,

Pellitur oppositu circumagitata flabris.

Euprosinum qui mordet adest, qui grana sinapi,

Candida quem cornix, quem clypeusq; regit.

Est puer aurato, ferrato barbarus arcu,

Ferrens & ferus hic; aureus ille, ferus.

Quini sunt alij restim, ignem, aliudq; ferentes,

Luditur his, varijs bullula trusa modis.

Bulla homo, materia ut primum est non dispare cretus,

Oppositi affectus turbine circumagitur.

Ancipiti illius contraria praelia menti

Gaudia, tristitia, spesq; metusq; mouent.

Omnia bella mouent agris mortalibus, inde

Odia bella mouent, inde Cupido mouet.

Milleq; queis dant arma Πάθν crudelia mentis

Crimina, pax non est cum quibus ulla hominum.

Hieroglyphica.

HVMORES CORPORIS ET MORBI, hieroglyphica PASSIONUM ANIMI. num. I.

BULLA hieroglyphic. VITAE HVMANAE, & HOMINIS. num. II. & XII.

VENTVS & TEMPESTAS hieroglyph. PATHERMATΩN. num. II.

NAVIS hieroglyphicum HOMINIS & ANIMAE. ibidem.

PVGLOS-

- BVGLOSSVM hieroglyph. *HILARITATIS*. num. III.
 SINAPI hieroglyph. *TRISTITIAE*. num. IV.
 CORNIX hieroglyph. *SPEI*. num. V.
 CANDIDVS COLOR hieroglyph. *BONI* cod.num.
 CLYPEVS hieroglyph. *TIMIDI*. num. VI.
 ARCVS AVRATVS hieroglyph. *AMORIS*. num. VII.
 ARCITENENS hieroglyph. *BELLI, TVMULTVS, & ODII*. num. VIII.
 FERREA SAGITTA hieroglyph. *ODII*. num. cod.
 VMBRA & FVMVS hieroglyph. *RERV M HVMANARVM*. num. IX.
 FLATVS hieroglyph. *ANIMAE*. num. X.
 TVRBINES hieroglyph. *AFFECTIONVM ANIMI*. num. XI.
 VERMIS, TINEA, CARNIFEX, TENEBRÆ, TEMPESTAS, hieroglyph. *TRISTITIAE*. num. XII.
 NVBES hieroglyph. *TRISTITIAE*. num. cod.
 MOLAE hieroglyph. *SPEI & TIMORIS*. cod. num.

CORPORIS morbi in præcedenti Emblemate describuntur, in hoc verò animi ægri- tudines, passiones scilicet, quæ ex temperamentis pendent. Vide Gal. lib. Quòd animi mores sequuntur corporis temperamentum. Morbos vo- co omnes passiones, quia ex D. Chrysoft. homil. 35. in 1. Corinth. Quemadmo- dum qui febre laborant nauseant omnia: sic perturbatæ mentes vndique per- celluntur. Idem homil. 54. in Ioann. sicut vires corporis moriuntur, & omnem sensum amittunt, ita & anima cùm multis detinetur affectibus, virtuti moritur, & si quid attulerit, non sentit, seu supplicium, siue quodcunque aliud minatus sis, nullo sanè sensu mouetur.

Sed si mens rectè se habeat, passiones non erunt morbi, illius enim sunt veluti humores, ex quo- rum temperie sanitas est. Richardus à sancto Victore de statu interioris hominis, cap. 34. Quod sunt inquit, quatuor humores in corpore, hoc sunt quatuor affectiones in corde. Amor itaque, odium, gaudium, & dolor, quatuor principales affectiones cordis sunt, ex quibus cætera omnia desiderio- rum, voluntatum, votorum, affectionumque originem trahunt. Quemadmodum autem humores in corpore, sic & affectiones in corde, secundum quod ordinem, modumque congruum perturbant, varias infirmitates procreant.

Cæterum hoc ex eodem fonte, quo superius emblemata translata sunt, nimirum ex Misoponeri satyrico, vbi num. XI. ita legitur. In altera pyramidis facie, ab alto Lucetius animam per calamum in aquam sapone spumantem leuiter intinctum (ludunt ergò superi? ludunt enim uerò, & nos lu- dentium ludus,

--- *Dij nos quasi pilas homines habent.*

Inspirans, expectantibus quatenus infra collusoribus, iuuenibus duobus, tot idèmq; senibus, sin- gulis suo colore distinctis, bullam demittit, quam grandi exceptam orbe, adducto certatim spiritu quamlibet in partem iactant.

Omnia ventorum concurrere praelia dicas.

Quia verò suum cuique ludentium, non potuit ars appingere proprium, aliubi ipsos illos videas, al- terum alteri ex opposito aduersantem, quorum, qui creatus est, amico Ioue benignè irradiatur, & candida dentium euprosinum prementium nudata serie, fossulis etiam in hilari genarum crepidi- ne hinc inde factis, tam blandum ridet, turbido vt cælo pacem reddere, & terris placidi Dei Risus, geniales indicare dies videatur. Attratus Saturno mæstè sideratur, & amaram esirat sinapin, fronte tam rugosa, vultu tam nubilo, oculis tam lacrymosè delinquentibus, vt cælum qua ille parte est, ob- scuret, ipsiq; nubibus suas etiam lachrymas exprimat. Tertius amictu vernantibus arboribus con- color, & in morem Heliopes Empedocleæ, in cælum aciem intendens, cornice vt olim coruo Vale- rius, inumbratur, sed ea non fusca, verum quæ alarum niue ante illam quæ Cælio visa, candida sit. Qui superest pallido vultu, mustelina veste, digitis ad pectus pectinatim iunctis, elatis & ceruicem minuentibus humeris, parùm sibi constantibus oculis tremorem queat intendere, cùmque videas Argolico illum clypeo pileatum, loris mento firmiter subnixis, haud ita longè ab Artemone diuer- sum, timere credas, ne collabentis cæli ruinis opprimatur.

Πομφόλυξ.] Πομφόλυξ bulla est, quæ nascitur ex aqua cùm pluit, dicta à verbo πομφόλυξ, quod

fluuiorum est, cum bullis vehementius efferuescunt. Plato in Timeo de pituita loquens Bullam his verbis describit: Sapè, inquit, tenerioris, recentisque carnis portio quædam vnà cum aere colliquefcit, deinde vento inflatur incluso, humiditate protinùs circumfusa: fiuntque ex hoc ampullæ, quæ sigillatim propter paruitatem videri non possunt: iunctæ verò simul & in grandiolem tumefactæ molem, conspiciuntur, colorémque propter spumæ generationem habent album.

Πομφόλυξ ὁ ἀνθρώπος] D. Chrysostomus, ὅσπερ, inquit, ἡ τῶν πλεσίων ὑδάτων φορὰ δὲ ἀμείνῃ τὸ ἐπιρρέον, πομφόλυγας θάλασσαι, καὶ αἱ μὲν αὐτῶν ἀμὰ τῶν γένεσθ' ἔρράγισαν, αἱ δὲ πλείον ὀγκωθεῖσαι μεταφέρεται & αὐτὰ ἔρράγισαν ἢ αὐτὴν τρόπον ἢ θάλασσα τῆ βίῃ τῆτι, τὰς μὲν ὀλίγον φανέντας ἐκάλυψε, τὰς δὲ ἐπιπλείον θάλασσαι, καὶ αὐτὰς κατεπόντισεν. *Vt aquarum fluxus copiosarum, incidens recipiens pluuiam, Bullas excitat, quarum alie simul ac nata sunt rumpuntur, alie diutius inflata, postea & ipsæ rumpi soleant. Sic ad eundem modum huius vitæ mare, alios cum paulisper conspexerint, occultat, alios diutius permanentes, ipsos quoque submergit.* In quibus homines cum Bullis conferuntur. Ante D. Chrysostomum Lucianus pari similitudine vsus fuerat, quæ infra subiicietur. Varro in præfatione ad librum de agricult. Quid si, inquit, vt dicitur, homo est bulla, eò magis & senex. Annus enim octogesimus admonet me, vt sarcinas colligam, antequam proficiscar è vitæ. Langius epist. med 79. ita ex eodem Varrone orditur. M. Varro ille togatorum literatissimus, hominem ob vitæ breuitatem scitè bullæ confert, quæ in vndis labrocera, vel imbre largo subito decedente, incluso flatu turget, & de repente rursum diffatur & detumescit. Michaël à Monte lib. 1. cap. de Democrito & Heraclito scribit à Diogene nominatos homines vesicas vento tumidas, subiiciens in nobis minus esse infortunij quàm vanitatis: minus improbitatis, quàm fatuitatis, & malitiæ minus quàm inanitatis. Charon apud Lucianum ita Mercurium alloquitur: Tibi ergò, ô Mercuri, dicere volo, cuiam mortales assimiles mihi videantur, atque horum vita omnis. Vidistin' aliquando Bullas illas in aqua, torrente aliquo cum strepitu scaturiente existentes, tumores illos inflatos dico, quibus cogitur spuma. Earum sanè quædam sunt parua & exiles, quæ iam statim dissolutæ euanescent. Alie verò diutius durant, atque aliis ad se coactis vehementer inflantur, ac in maximum surgunt tumorem, tandem & hæc dissoluuntur omninò pereuntque: neque enim secus fieri poterit. Hæc tibi hominum vita. Singuli flatu tumescunt, ita vt alij sint maiores, alij autem minores: postremò alij quidem momentaneam, moxque deficientem sentiant inflationem, alij verò prius deficient quàm omninò constituentur. At omnes destrui & euanescere necesse est.

Sapone atque vnda, &c.] Pueri liquato in aqua sapone bullas conflant, admoto scilicet ori calamo, quæ sola aqua fieri non ita possunt. Nam cum sit liquidior, diffluit potius quàm extendatur. Opus igitur est vt materia sit paulò tenacior, lentior, & sequacior, quæ adueniente flatu dilatetur. Id autem sapo est, cuius lentore, sequacitate, ac crassitie aqua explicari potest. In vitri opificio hæc ipsa notabis, vtrobique enim spiritu siue flamine materia sequax ampullatur.

Pellitur oppositis, &c.] Per flabra siue ventos animi pathemata designantur.

Spes lenat arreptos: metus alto à vertice fluctus

Deiecit: hinc animum pulsat furibunda voluptas:

Inde dolor: fluctus ceu fracti fluctibus altum

Clamorem ingeminant piceis abscondita nimbis

Nec radios fundit ratio, nec vela gubernat.

Ita Poëta ille. Daniel cap. 7. *Et ecce quatuor venti cali pugnabant in mari magno.* Quatuor illi venti secundum patres, quatuor sunt passiones gaudia, tristitiæ, spēsque, metusque: quæ tempestates commouent in hoc mundo, qui mare est, ex Origene in diuers. homil. 6. & in Matth. homil. 4. & alibi passim Laurentius Iustinianus de contemptu mundi cap. 1. Tolle ab homine rationem, & erit tanquam nauis in medio æquoris absque gubernaculo & directorio. Flatibus enim nauis impulsæ, nunc impetit scopulos, nunc illiditur vndis, nunc iactatur in littore, sui semper patiens detrimentum, quoad vsque omnis ipsius dissoluta compago efficiatur inutilis. Antonius in Melissa: *Quemadmodum nauis, inquit, orta maris tempestate facillè submergitur, nisi gubernator sua industria regat: sic affectiones ad deteriora rapiunt homines, nisi recta ratione gubernentur.* D. Chrysostomus epistola ad Olympiam, vt infra videbitur, cum tempestate & turbine tristitiam confert. Et homil. 10. de pœnitentia: *Quemadmodum, inquit, mari sese tollente, & fluctibus vndique ad summum eleuantibus sub procella, scapha inundatur: sic & anima vndique mœrore circumdata, velocius demergitur, ni quempiam dantem habuerit manus. Sic tristitia turbo est, quidni & cæteræ passiones?*

I I I

Euphrosinum.] Εὐφροσύνη & εὐφροσύνη buglossum dicitur, quia causa est hilaritatis, quæ eodem significatur nomine. Plinius lib. 25. cap. 8. Iungitur huic Buglossos, bouum linguæ similis: cui præcipuum,

cipuum, quod in vinum deiecta, animi voluptates auget, & vocatur Euphrosynum. Ita ille. Galenus lib. 6. de simpl. medic. facultat. vim exhilarandi in hac planta agnoscit. Diosc. Anazarb. lib. 4. cap. 112. vino iniectam animi voluptates augere scribit. Pluth. lib. 1. symposiacon hoc ipsum scribit. Apuleius de virtut. herb. hæc, inquit, in vino mixta hilaritatem conuiuis facit. Et M acer libro sub eod. titulo:

Lotos conuiuas decoctio dicitur eius

Reddere: si fuerit inter conuiuia sparsa.

A Lucanis teste Apuleio Corago dicebatur, quod nomen nostra lingua Gallica retinuit mutato c in b, borrago. Dicitur autem corrago, quod cor agat, dicimus enim *encourager*. Buglossi flos præcipuè sanguinem mudat, vitalisque spiritus refocillat, sicque exhilarat. Copia enim puri sanguinis late sese propagantis gaudium generat. Fernel. libr. 5. therapeut. cap. 7. Buglossum scribit animum lætitia & hilaritate perfundere, discuteréque melancholicorum imagines & spectra:

Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,

Nocturnos lemures, portentaque Thessala.

vt cum Horatio loquar. Syrupum buglossi, & condituram floris & radice eiusdem plantæ præscribimus tristibus & melancholicis, quod experientia sciamus illis cortoborari cor, & exhilarari, eiusque tetros vapores, palpitationem, & syncopen discuti. Electaria illa quæ à lætitia nomen habent, quod abigant tristitiam, lætificans Rhafis, & quod Galeno falsò adscribitur in compositionibus suis Buglossum habent, illud radicem, hoc succum. Rectè igitur Buglossum datum est iuueni lætitiæ personam sustinenti.

Qui grana sinapi. Tristitia mandente sinapi denotatur, quod triste est. Ennius apud Macrobius Plautus in Trucul.

Si castor hic homo sinapi victitet.

Non censeam tam tristem esse posse.

Ita loquitur quasi tristitiam generet. Lachrymas prolicere quotidie experimur, & cocus in Pseudolo eiusdem Comici:

Teritur sinapi scelerata cum illis qui verunt,

Priusquam triuerint oculi, ut extillent facit.

Comicus verò Græcus in equit. καβλεψε ναπι dixit, pro δευρὸ βλεψε, quia sapor eius acerrimus.

Καβλεψε ναπι, κὺ τὰ μέτωπ' ἀνεσπασε.

Sinapi respexit, & frontem contraxit.

Quem versum refert Crates libris de Atticis vocabulis, vt est apud Seleucū libris de linguæ Græcæ proprietate, sicuti refert Athenæus lib. 9. Interpres Aristophanis, napi semē esse vult, vnde sinapi fiat. Dioscor. lib. 2. cap. 146. sinapi napi ab aliquibus vocari dicit, & Athenæus napi Atticam dictionem esse scribit. Sinapi verò dici, ὅτι σινε) τὰς ὄπας τῆ ὀδύῃ, quia olfactu lædit oculos, vnde lachrymæ: maximè enim caliditate extenuat & dissoluit cerebri humiditates, quibus deinde fluentibus lachrymæ proueniunt.

V.

Candida quem cornix. Cornice spes significatur, an ob cras cras, vocem Cornicibus & sperantibus communem. An quia sitibunda à fabulatoribus describitur, quæq; in vnam calculos iniecit, vt hoc modo aquam elatam bibat. An quia famelica, quæque præ esuritione scorpionem corripiat. Certè ab Homero πανύλωσθ dicitur, hoc est, habens linguam extensam, Iliad. ε.

Σικώπες θ' ἠρπῆες τε, πανύλωσασοί τε κορώναι

Bubones, accipitresq; linguam extensam habentes Cornices.

Qui sperant sitim quandam, & famem pati videntur, & hiando linguam suam in futurum tempus extendere. Vnde spes alere dicitur à Tibullo, & alijs. Alciatus embl. 43. Cornicem spei dat.

Quæ tibi adest volueris? Cornix fidißimus oscen.

Tranquillus in calce vitæ Domitiani ita narrat. Ante paucos quàm occideretur menses, Cornix in Capitolio elocuta est: ἔσται πάντα καλῶς. Erunt omnia benè. Nec defuit qui ostentum sic interpretaretur.

Nuper Tarpeio qua sedit culmine Cornix,

Est benè, non potuit dicere: dixit, erit.

Candida hîc Cornix figuratur, quia spes est appetitus boni, cum fiducia obtinendi. Bonum autem colore albo, quemadmodum nigro malum representatur. Menalchas apud Virgilium Ecl. 5. Daphnidem siue Iulium Cæsarem, siue Quintilium cognatum, siue Flaccum fratrem intelligat, quem Candidum vocat, eundem & bonum nominat.

*Candidus insuetum miratur limen Olympi,
Sub pedibusq; videt nubes, & sidera Daphnis.*

Et statim post:

---amat bonus otia Daphnis.

De Cornice candida Hieron. Cardanus lib. 14. de rerum variet. cap. 74. ita narrat. Cornix alba in prouerbum venit, quæ tamen Rhodigino visa est post templum peruerustum Beatæ Virginis, quod ab vrbe distat stadio: ipsa autem Cornix post templum visa est, tantundem ab illo distans, quantum ab vrbe templum: nec semel visa, sed plurium mensium spatio.

Q*uem clypeusq;.*] Homine quem clypeus tegat, timor hic denotatur, allusione facta ad Artemonem Periphoretum, de quo Plutarchus in Pericle ex Heraclide Pontico Anacreontem allegante sic habet. Hic Artemona refert fuisse mollem hominem, meticulosum & pauidum domi ferè residem: supra cuius caput ne quid decideret supernè, duo serui clypeum æneum tenerent. Cum necesse haberet exire, circumferri solitum in lectulo pensili humi penè: hinc nuncupatum Periphoretum.

Clypeum militis timidi signum esse, gladium verò strenui ex Scipionis minoris dicto colligitur, apud Plutarchum in apophth. reg. Cuidam clypeum pulchrè ornatum ostentanti, Clypeus, inquit, ô iuuenis bellus est, at decet virum Romanum ac strenuum, in dexra potiùs quàm leua spem collocare. Clypeus enim sinistra geritur, gladius dexra. Rationem cur timidus clypeus sit, habet Diuus Augustinus enarrat. in Psal. 34. Scutum, inquit, siue clypeus tela inimicorum excipit & repellit. Cum timor ex Tullio lib. 4. Tuscul. quæst. sit metus mali impendentis, clypeum, hoc est protectionem querunt & defensionem timidi: Iosue vt habetur cap. 8. fugatus à Rege Hai simulans metum solitudines petebat, donec ei Dominus dixit: *Leua clypeum quod in manu tua est, contra urbem Hai, quoniam tibi tradameam.* Cumque eleuasset clypeum, hoc est, vt explicat Origenes in Psal. 36. protectione Dei tectus urbem diripuit.

Tegit.] Timidi tegi solent, quia protegi volùt alieno munimine, quod in strenuos non cadit. Rhætus apud Virgilium lib. 9. Æneid. Nisum timens audi vt se tegat.

Sed magnum metuens se post cratera tegebat.

Cum Israelitæ insurrexerunt in Moysen & Araonem, illi præ timore se in tabernaculum testimonij receperunt, quod nubes texit. Vbi Origenes homil. super Numeros 9. aduertit ante illum timorem Moysis & Araonis nec tabernaculum, nec hominem vllum tectum nube fuisse.

Est, &c.] Misoponerus §. 11. citato: Duo sunt, inquit, istis non longè sagittarij, nulla similitudine concordēs. Alter enim puer est, roscida pinnarum serie vètulū tantum non pictum niueis humeris faciente volucer, aurea cæsarie ambrosiæ veluti guttis satura decorus, natiuum & rosę purę, & quàm insidiosa Cupidinis mater cruore suo tinxit, mixtum pulchra facie splendorem referens, blandis oculorum nictibus amabilem risum comitantibus amorem spirans, omnes charitum honores extinguit. Alter verò procerior membris hispidis, pilis capitis oculorumque subrectis, truculento vultu, ore flammeo, toruis luminibus odium ingerit. Credas de anthropophagis vnum, qui arcu minaci ad trabali telo, cuius ferream nigro succo cuspidem tingens, certum hominis exitium obnuntiet. Pusto contra pusillam sagittam, eamque auream breui aptans arcui, nihil ampulla durius transfixurus videtur: sed sua paruitate fraudem facit, quò enim tenuius, eò spiculum penetratius.

Puer.] Amorem puerili forma pictum testantur æs Lysippi, & marmor Praxitelis apud Pausan. in Bceot. tabulæ etiam Nicæarchi, picturæ Philostrati, statuarum Calistrati, de quibus vide Heroici Erotos cap. 9. §. 2. Propert. lib. 2.

Quicumque ille fuit puerum qui finxit amorem,

Nonne putas miras hunc habuisse manus?

Causam deinde subiicit.

Hic primùm vidit sine sensu viuere amantes,

Et leuib; curis magna perire bona.

Pueri rationis & sensus propemodum expertes fugienda non fugiunt, facienda non faciunt, inanibus inuigilant, & necessaria derelinquunt: quæ puerilia vitia in amore sunt. Cum in amore multa sint vitia, ait Donatus, tum magis quòd obliuionem negotiorum omnium parit, & nimiam agendis necessariis negligentiam,

Philo apud Leonem Hebræum alias duas causas habet. Pingitur, inquit, puer, quia semper crescit, & quia effrænis est vt pueri. Primò per oculos ingreditur, cor deinde succendit, & magno incremento omnes medullas peruadit, vt scribit Macarius homil. 15. *Ανάπτε την καρδίαν, η̄ ἵπτο δ'στροφῆς ἔλα. τε μέλη.* In mediis etiam aduersitatibus augetur.

Hic tamen aduerso tempore creuit amor.

ait Ouid. 4. de Ponto. Et lib. 3. Metamorph.

---hæret amor, crescitq; dolore repulse

Et lib. 1. de arte, in amore

---mora dat vires.

Virg. Ecl. 2.

---quis enim modus adsit amori.

Effrænem autem esse discite ex Terentij Eunucho,

Here, qua res in se neque consilium neque modum

Habet ullum, eam consilio regere non potes.

In amore hæc omnia insunt.

V I I

Arcu.] Venus apud Moschum amorem describens, τόξον ἔχει μέλα βαυόν. Arcum habet valde exiguum Aristænet. epist. 10. ὁ δὲν ὁ Ἑρως, ἡ μετρίως ἐνέτεινε τὴν νευράν. ὅτε ἡ, περιπνὴ πέφικεν ἢ τοξεία ἀλλ' ὅσον εἶδεν ἰχθυῖ ἢ προσελκυσίας τὰ τόξα, σπερδὲ ἄλλ' ἀπέφικε τὸ βέλ' ἢ. Itaque amor non laxius nervum intendit, unde incundum vulnus, sed arcu quantum potuit adducto iaculum emisit vi maxima. Philostratus, & omnes ij quos paulò ante citavi cum omnibus pictoribus & statuarijs, arcum dant Cupidini. Leo Hebræus lib. 2. ex Platonis mente arcum & sagittas amori data dicit, vt significantur vulnera stricta, alta, & immedicabilia quæ infligit Cupido, beneficio radiorum, qui ex oculis amantium prodeunt, quique sagittas referunt, vt oculus arcum, ad quæ alludit Poëtarum princeps Musæus

Κάλλ' ἢ γὰρ πείπισον ἀμωμήτοιο γυναικός,

Οξύτερον μέρτεσι πέλλεσσι πτερόεντες ὄϊσιν.

Ὀφθαλμὸς δ' ὁδὸς ἔστιν ἄω' ὀφθαλμοῖο βολαίων

Ελακ' ὀλιθάνει, ἢ ἐπὶ φρένας ἀνδρὸς ὀδύει.

Pulchritudo enim celebris immaculata femina

Acutior hominibus est veloce sagitta.

Oculus verò via est: ab oculi ictibus

Vulnus delabitur, & in precordia viri manat.

Aurato.] Philostratus pharetras & arcus suorum Cupidinum aurata facit, imò aurea, & aureo colore fulgentes alas, pomaque quibus lufitant. Quod non sine causa factum existimo, cum aurum cum corde sympathiam ex medicis Arabibus habeat scribente Auicenna lib. de corde, à proprietate effectus mirabiles in cordis affectibus subministret, rectè amori datur, qui cum cordibus mirè consentit, vbi varia, & aliquando mira efficit. Amor & benevolentia auro comparatur. Isocrates τὸ μὲν γὰρ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ δοκιμάζομεν τὰς δὲ φίλας ἐν ταῖς ἀτυχίαις ἀζημιώσκομεν. Nam vt aurum igni exploratur, sic amicorum amor rebus aduersis declaratur. Et Cicero post Isocratem, lib. 9. epist. ad Papirium Prætum, vt quasi aurum igne, sic benevolentia fidelis periculo aliquo perspici possit.

V I I I

Barbarus.] Barbarus hieroglyphicum odij est, quia apud barbaros nulla fides, nulla charitas, nulla stabilis benevolentia potest esse fiducia: omnia semper suspecta atque sollicita sunt, nullus locus amicitia, vt ait Tullius, qui odium quo Galli infestis signis inferebantur in Fonteium, immanem, atque intolerandam barbariem nominat.

Arcu.] Barbarorum arma præcipua Arcus sunt. Lege Hispanorum, Lusitanorum, & Anglorum bella gesta contra Indiæ barbaros, sagitta & arcu semper armatos intelliges. Bellum, & tumultum quæ effectus odij sunt, homine arcum vibrante sacerdotes Ægyptij significabant, ἄνδρωπ' ἢ scribit Horus καὶ ἀπολιθῶμεν ἢ, ἢ τοξέων ὄχλον σημαίνει. Sapiens Prouerb. 26. odio qui alium infectatur, Arcu homini armato conferre videtur, dum dicit: Sicut noxius est, qui mittit lanceas & sagittas; sic vir qui fraudulenter nocet amico suo

Ferrato arcu.] Arcus & telum Cupidinis quibus amorem excitat, aurea sunt: ferrea verò, aut plumbæa, quibus odium ingenerat. Tela quibus Daphnem fixit eiusmodi erant, id causæ est cur Apollinem nunquam dilexerit, ita finxit Ouidius.

Deq; sagittifera prompsit duo tela pharetra

Diuersorum operum, fugat hoc, facit illud amorem.

Quod facit auratum est, & cuspide fulget acuta:

Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine plumbum.

Hoc Deus in nymphea Peneide fixit: at illo

Lasit Apollineas traiccta per ossa medullas.

Protinus alter amat, fugit altera nomen amanti,

Sylvarum latebris, captiuarumq; ferarum.

Exuuijs gaudens.

Ferrum est odij instrumentum, & ad sauciandos homines repertum, vt scribit Pausanias in Laconicis. De ferro, & arcu ferrato Plin. libr. 34. cap. 14. sic scribit: Ferro vimur ad bella, cædes, latrocinia non cominùs solùm, sed etiam missili volucrique, nunc tormento excusso, nunc laertis, nunc verò pennato: quàm sceleratissimam humani ingenij fraudem arbitror: siquidem, vt ocyùs mors perueniret ad hominem, alitem illam fecimus, pennasque ferro dedimus.

Ferreus & ferus hic. Tibull. lib. 1. Eleg. 10.

Quàm ferus, & verè ferreus ille fuit.

Aureus ille ferus.] Ouidio ferus amor vocatur Amorum lib. 1. eleg. 2.

---haerunt tenues in corde sagittæ,

Et possessa ferus pectora versat amor.

Quini sunt alij.] Præter sex passiones enumeratas, quinque sunt alia. Desiderium, fuga, desperatio, ira, audacia.

Restim.] Restis desperationi datur pro symbolo. Terent. in Phormione. Opera tua ad restim mihi res redijt planissimè. Hoc est, res cum in statum adducta est, vt desperandum sit, & de suspendio cogitandum. Desperantium enim restis solet esse refugium, vt cum Tullio loquat, desperatissimum. Iocastæ desperantis propter cæcos filios per fugium fuit desperatissimum. Nuntius apud Sophoclem in Oedipo tyranno, vers. 1172.

Ου δὴ κρεμασὴν τὴν γυναῖκα εἰσείδομεν,

Πλεκταῖς ἐώσας ἐμπεπλεγμένην ὁ δὲ

Ὀπὸς ὄρα νῦν, δεῖνὰ βροχηδεῖς τόλας,

Χαλᾶ κρεμασὴν ἀρξέην.

Ibi feminam ipsam pendentem vidimus, tortili suspendio implicatam, & ipse vt eam intuitus horribiliter infremuit miser, laxatq; pendentem restim, Restis Regina Amatae desperanti se vnquam Lauiniam filiam Turno nuptam visuram, restis per fugium desperatissimum fuit. Virg. vlt. Æneid.

Multaq; per mæstum demens effata furorem,

Purpureos moritura manu discindit amictus,

Et nodum informis lethi trabe necit ab alta.

Restis per fugium desperatissimum fuit, Erigonæ patrem à remulentis rusticis cæsum desperanti: de qua Ouid. in Ibin:

Quoq; dolore necis patriæ pia filia fecit,

Vincula per laquei fac quoque guttur eat.

Restis Phædræ desperanti se vnquam ab Hippolyto amatum iri, per fugium etiam fuit desperatissimum. Vnde illud,

Phædra Elixa tibi dent laqueum, aut gladium.

Miser ille Lucius Apul. tot ærumnis per viam diuexatus, restim tigillo, quod fenestræ subditum atrinsecus prominebat, iniicit, atque obdita parte funiculi, & altera firmiter in nodum coacta, misso capite laqueum induit desperabundus. Et Iuuenalis satyra 7. ita loquitur:

Ferre potes dominam saluis tot restibus vllam.

Ignem.] Ignis hic iræ symbolum est. Iracundia quippe, scribit Donatus, ignis est. Seneca lib. de ira: Ignis, inquit de ira loquens, non refert quàm magnus, sed quò incidat. Inde Pythagoræ præceptum πῦρ σιδήρω μὴ σπαλεύειν. Ignem gladio ne fodito, hoc est, iram alicuius ne laceffas. Et apud Virg. lib. 9. Æneid.

Ignescunt ira, & duris dolor ossibus ardet.

Idem Poëta Turni iram describens, ardoris, scintillarum, ignis denique meminit lib. 12.

--- totoq; ardentis ab ore

Scintilla absistunt, oculis micat acribus ignis.

Irati (Verris scilicet) ardere oculos dixit Tullius Accusat. lib. 7. & Homerus lib. 1. Iliad.

ὄρα δὲ οἱ πῦρ λαμπρῶντι εἴκεν.

Oculi autem ei igni luculento similes.

Et iratæ Medæ flammata faciem Seneca facit Med. act. 3.

Flammata facies spiritum ex alto citat.

Et Sil. Ital. lib. 5. præter flammam etiam fumum in irato agnoscit, tam ira igni similis est.

---torquet spumantem ex ore vaporem.

Arnobius iratum ita describit, vt è luminibus scintillæ emicent, flammæ aestuent, anhelum pectus spiritum iaciat, & ex verbis ardentibus laborum siccitas inalbescat.

Quia iram ignem esse sciebat Naucrates, idè ὄξυθύμοις ἔφη ὠδὴ πῦρ τοῖς λύχνοις πάχει. Eadem prope iracundis accidere dicebat quæ lucernis, quæ præ olei copia exuruntur. Et Ecclesiasticus cap. 28. Certamen festinatum incendit ignem. Si sufflaueris quasi ignis ardebit: & si experieris super illum extinguetur.

Luditur his varijs bullula, &c.] Amor & odium variè agitant & exagitant homines, tam eos qui fouent passiones illas, quàm in quos fouentur illæ: quod Aluarus à Luna expertus est, ad summos gradus elatus amore Ioannis Castiliæ Regis, eiusdem deinde odio miserè deiectus, & cum ignominia capite truncatus. Conchinum vidimus ante paucos annos thesauris & honoribus fruentem, velut bullam

bullam variis amoris & odij turbinibus agitatum miserè periisse. Aristoteles apud Stobæum τὸ πάγμιον, hominem *fortune lusum* vocat, at amoris & odij, aliorumq; affectuū lusum meritò vocemus.

I X.

Bulla homo] Homo vera bulla est, & quidquid in homine præcipuum, nihil quàm bulla. Hoc ex medicina nostra comprobemus. Vbi vterus, maris & fœminæ permixta conuenienter semina complexus est, crassiores partes & terrestriores in ambitum secedunt, & ex iis membranæ fiunt, tenuiores verò quæ caloris & spiritus plus habent in medullis remanent, partibus crassioribus conclusæ. Illic spiritus caloris omniumque facultatum auctor non otatur, sed tres bullas in medio semine constat (bullis saponaceis de quibus hic Auctor rectè contuleris) quæ delineata principia sunt trium hominis nobilium principiorum, cordis, iecoris, & cerebri. Non hanc similitudinem fingo vt Auctori faucam, ante me multi hanc habent. Fernelius lib. 7. Physiolog. cap. 9. Itaque, inquit, hic spiritus facultates habent & naturæ instrumentum, tres bullas in medio semine constituit quasi guttas pellucidas, quæ tum proximæ sibi rudimenta quædam & principia exhibent trium principiorum. Andreas Laurentius hist. anatom. lib. 8. cap. 5. Tunc tres, ait, ampullas, quasi guttas pellucidas bullis similes, quas aqua pluuia suo in flumen illapsu excitat, principum partium rudimenta.

Bulla igitur homo, bulla cor illud spiritus vitalis fons, caloris natiui domicilium, omnium partium rex; bulla iecur, naturalis facultatis folium, & hæmatosis primarium instrumentum. Bulla cerebrum quod diuinissimum membrum appellat Plato, quia sapientiæ est, memoriæ, iudicij, & ratiocinationis sedes, quibus ad Angelos accedimus. Quid erit homo, si hominis quæque nobilissima, bullæ sunt?

I X.

Per partes hominem bullam esse declaratum, quid totus ipse homo sit videamus. Gregor. Nazian. oratione super illud: *Quatenus vni ex his fecistis, &c.* Exiguum, inquit, ad tempus, bullarum instar, spiritui nostro circumiectum est corpus: mox autem extingui mur, nullo in vita huius tumoris relicto vestigio. Marcellus Palingen. paulò ante finem Capricorni:

Quàm fluxa atq; fugax humana est, gloria bulla

Perfœmilia, quæ olim summa, turgescit in vnda,

Mox perit, & vento exiguo dispulsa fatiscit.

Interrogetur Sophocles quid homo sit, respondebit in Aiace suo:

Ἄνθρωπος ὅστις πνεύματι & σκιά μορῶν.

Nil aliud ac vmbra atque flatus, est homo.

M. Ant. Muretus epist. ad Manutium: si homo bulla, eò magis senex, sed ò incertam conditionem nostram! Bulla nihil aliud esse videtur quàm flatus vmbra quadam conclusus. Fugax res est, caduca, nullius perennitatis. Homo etiam velut vmbra fugit, & vt flatus transit. Nulli animantium vita fragilior, vt scribit Plin. ad principium libri septimi. Bulla etiam minimarum rerum tactu euanescit, perit etiam homo parua rei contactu. Alius acini granum glutuens, præfocatus est, vt Anacreon Poëta: alius vnico pilo cum lacte hausto, vt Fabius Senator. Nec defuit cui stiria gelu durata, delapsa tecto, repentinum attulit exitium. De Andragora dixit Epigrammatista Martialis:

Latus nobiscum est, hilaris cœnauit, & idem

Inuentus manè est mortuus Andragoras.

Corn. Senecio apud Senecam, cum hilaris cœnasset, angina præcipiti correptus, compresso ætatis faucibus spiritu ante lucem decessit. Et quia exemplis homines maximè ducuntur, vtique ad fidem faciendam potentissimis agedum exemplis ostendamus, quàm nihili sumus, & quàm homo bulla est, & si quid bulla fragilior, vt scribit Beroaldus in oratione prouerb. Repentina morte obière Cæsares duo, dum marutino calcantur fani ac tempestiui. A. Pompeius in Capitolio cum Deos salutasset. Legatus Rhodiorum perorata in senatu Romano causa, in limine curiæ protinus expirauit. L. Iulius medicus dum inungit specillum per oculum trahens. L. Durius Valla medicus dum mulsi potionem haurit. Ap. Saufeius dum sorbet ouum, repentino fato omnes occubuère. Quosdam crassior saliuâ suffocat, vt illud seriò dici posse videatur

Ambulat, & subito funus mirantur amici.

D. Chrysoft. epist. 7. ad Eutropium: Omnia vanitas, omnia repente spiritus flatu, tanquam folia cuncta decussa sunt, & arbor nulla derelicta est, & non solum nuda, sed ab ipsis conuulsa radicibus. Omnia nox sunt, & somnium, & die exorta, nusquam comparuerunt. Vmbra erat, & pertransiit, fumus fuit, & dissolutus est. Bullæ aquarum fuerunt, & disruptæ sunt. Araneæ telæ erant, & discissæ sunt. Vide eundem supra allatum.

X.

Materia vt primum est non dispare cretus.] Tria sunt in bulla, aqua, sapo, & flatus, ea omnia in semine inuenienda sunt. Seminis materia duplex est, sanguis ruber, purus, & sincerus, à venæ

cauæ

cauæ trunco per spermaticas venas ad præparantia vasa & testes delatus. Altera, seminis est materia à qua fecunditas datur, spiritus nimirum per vniuersum corpus oberrantes, qui per arterias spermaticas ad vasa labyrinthica, ad meandros illos, epididymida & testes feruntur. Illic ex duobus illis perfecta mixtura fit, vnicumque corpus. Duplicem illam materiam non ignorauit Hippocrates, qui semen aliquando igneum, ratione scilicet spirituum, aliquando aqueum, ratione corpulentia vocat. Materia illa aquea aliquid habet crassius, quod saponi respondere possit, aliquid tenuius, quod aquæ. Præterea trium bullarum supra descriptarum conflatura, siue hominis generatio duobus fit seminibus, altero masculeo, femineo altero, illud robustius, calidius, compactius, saponi responderet: hoc debilius, fluxilius, frigidius aquam refert. Spiritus illi foetus formatrices à Galeno dicti lib. 2. de femine, à natura femini implantantur, vt membranas extendant, canales in longum producant, & velut sufflatione quadam perforant, vt ait Laurentius. Quæ re melius exprimi possunt quàm flatu, qui in bullam inditus eam constituit, rotundat, auget, & in sua figura continet.

Quia verò per flamen in versu primo emblematis, anima videtur intelligenda, & quia fingitur Iupiter accepto in os calamo flatum illum & animam in bullam exsufflare, per flamen intelligendus videtur animus, qui à Deo in corpus immittitur. *Deus inspirauit in faciem hominis spiraculum vite, & factus est homo in animam viuentem* Gen. 2. & *Isaïæ cap. 42. Hæc dicit Dominus Deus, creans celos, & extendens eos, firmans terram, & quæ germinant in ea: datus flatum populo qui est super terram, & spirituum cateanibus eam.* Per flatum, & spiritum hæc ex patrum sententia vita & anima intelligenda, flatu illo viuimus, spiritu illo spiramus. Imò Deus spiritus ille est, qui lucidas illas & sideribus distinctas sphaeras, bullas vocabo pulchritudine, luciditate, leuitate, rotunditate, sed bullas immortales extendit.

X I.

Oppositi affectus turbine circumagitur.] Turbinibus & ventis affectus & animi pathemata comparantur. Illustrissimus ille Cardinalis Franciscus à Turnone, de quo merito illud Vlyssis Neoptolemo apud Sophoclem dicatur:

Ξοφός τ' αὐτός κίχραδός.

Cui etiam attributum illud Rheni *Ζηλῆτων βόλῳ habens*, Antholog. lib. 1. cap. 43. aptè conueniat, quòd adulteræ religionis sobolem in Gallia tolerari nollet: cum acceptam à Rege legationem apud summum Pontificem iunior, necdum sacris initiatus obiret, ingentes lautitiis absumpsit opes, propter amorem puellæ nobilis, in vrbe Fundi vocata. Inde sibi depingi iussit villam ventis, turbinibus, & procellis miserè diuerberatam, cum hæc inscriptione, *Fundi nostri calamitas*. Si hoc egregio inuento amor turbine connotatur, cur non & alij affectus connotabuntur? Dicebat Aristonymus apud Stobæum, Gubernatores se ventorum mutationibus accommodare, & viri sapientes animi affectibus. Apud Plutarchum libello de virtute morum quidam se nauis æquiparat, & ventis passiones, vt ipse Plutarchus applicat, & explicat, subditque deinde: Conciderant venti, iam & tranquillus sine vento pontus erat: namque ipse Deus sedauerat turbines, insanos, rabidosque cupiditatum motus restinguente ratione. Vide supra in hæc verba *Pellitur oppositis circumagitata flabris*. Seneca in Hercule furent.

Turbine magno spes sollicitæ

Vrbibus errant, trepidiq; metus

Si turbo in spe est, multò magis in metu, tristitia, cæterisque affectibus qui nos magis turbant.

Affectus. Affectum Græci πάθος appellat, Latini modò affectum, affectionem modò, modò perturbationem, aliquando morbum animi. Neoterici passionem, & appetitum dicunt. Cum geminas humana anima, ex Aristotelis & Platonis sententia, partes sortita sit, rationalem & rationis expertem, sicut ex rationali parte omnis laudabilis emanat sensus, ita ex irrationali nascuntur passiones.

Ancipiti illius contraria prælia menti.] Palingen scorpio

----mentem hostiliter urget,

Detrahit, infestat, turbat, multusq; satelles.

Huic etiam parti non deest ignaua voluptas,

Ira, dolor, metus, atque timor, simul ardor habendi.

Improbis, ambitioq; nocens caput obsita fumo.

His igitur famulis, hoc milite prælia menti.

Infert.

Ausonius:

Disidet ambiguus semper mens obuia votis,

Nec voluisse homini satis est, optata recusant:

Esse in honore placet, mox pœnitet: & dominari

Vt possint seruire volunt: idem auctus honore

Inuidia obijcitur,

Gaudia, tristitia, spesq; timorq;. Hæc quatuor passiones hoc primo loco ponuntur, quia sunt affectus principes.

principes & generales ad quos omnes alij referuntur. Et gaudium, & tristitia præponuntur spei & timori, quia sunt passionnes completiue & finales simpliciter omnium passionum: unde ad omnes passionnes consequuntur, vt dicitur in 2. Ethic. non quidem ca. 5. vt malè citatur apud D. Thomam I. II. quæst. 2 5. art. 4. sed cap. 4 & 2. his verbis, *παυλι δὲ πάθει καὶ πόσει ἀράξει ἐπισταί ἡδονὴ καὶ λύπη. Omnem autem perturbationem, omnemq; actionem dolor sequitur & voluptas.* Spes autem & timor subiiciuntur, quia licet sint principes, non sunt tamen quasi completiue simpliciter, sed completiue in genere motus appetitiui ad aliquid: sunt enim de futuro. Quemadmodum enim de bono præsentis est gaudium, de malo præsentis est tristitia: ita de bono futuro est spes, de malo futuro est timor. Omnes autem hæc passionnes, quæ sunt de bono vel de malo præsentis vel futuro, ad has completiue reducuntur. Illis affectibus hominem crudeliter diuexari luculenta historia comprobetur. Quo tempore Cæsar Borgia Alexandri VI. filius Æmilie imperabat, vt narrat Franciscus Guichardinus, Cefenæ quidam nomine Liuius captus amore Camillæ vicini filie, ab eaque despectus in morbum periculosissimum incidit. Camilla rei certior facta animum mutat, in addeque Liuij se confert, vbi eius soror item iacebat in cubiculo vicino. Liuius vt vocem Camillæ audiuit, emissio vehementi eiulatu expirasse visus est. Soror Liuij, itemq; Camilla accurrunt, interstiriū enim tantum ex asseribus erat. Et hæc omni simulatione deposita genas genis ægri admouet. Vires quamprimū colligit Liuius, & vt audiuit quod esset in se animo, & quàm in connubium prona, sanatur, & sibi desponderi à patre petit. Pater in aduentum maioris natu filij qui Romæ erat, totam rem differt. Dum expectatur peregrinus, clam matrimonium amantes paciscuntur. Camillæ frater vt Roma venit patrem dehortatur, & Liuius speratus repulsam fert. Tantum inde dolorem contraxit Camilla, vt in grauissimum morbum incidit. Vegetior deinde facta, de matrimonij clandestini operibus deliberat cum suo. Vnà cubant, & Liuius nimio gaudio in lecto moritur. Camilla vt frigidum, atq; adeò mortuum sentit, præ tristitia se interimit, Ancilla amorum conscia exclamat, frater aduolat, ancillamque iugulat. Quàm varia hinc pathemata variè homines excruciant! verè igitur dictum:

*Ancipiti illius contraria prælia menti
Gaudia, tristitia, spesq;, metusq;, mouent.*

Qui volet tranquille viuere, audiat hæc Boëtij lib. 1. metro. 7. præcepta, & seruet.

*Gaudia pelle,
Pelle timorem,
Spemque fugato
Nec dolor adsit,
Nubila mens est,
Victaque frænis,
Hæc ubi regnant.*

Gaudia tristitia.] Famuli quidam apud Eurip. in Iphigen. Agamemnoni dicunt:

*αἰεὶ δὲ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι
θνητὸς γὰρ ἔφους καὶ ἀν μὴ σὺ θέλῃς
τὰ θεῶν ἔπειτα βελόιδου ἔσαι.*

Oportet verò te gaudere & tristari: mortalis enim es. Et si tu nolis, Deorum decreta sic eruns. Apud Stob. serm. 103. eadem habentur paucissimis immutatis

*αἰεὶ δὲ σε χαίρειν
καὶ ἀν μὴ σὺ θέλῃς (τὰ θεῶν αὐτῶ νερόμισαι
ἐκ ἐπι πάσιν ἔφους ἀγαθοῖς)
καὶ λυπεῖσθαι, θνητὸς γὰρ ἔφους.*

Gaudere tibi necessum est, etiam inuito (sc. *Dij statuerunt, nec ad omnia bona genitus es*) & tristari utpote mortali nato. D. Chrysof. homil. in Iepthe, quæ est in 1. tomo. Omnis lætitia periculosa est, omnis securitas, casibus plena, omnis iucunditas laqueis impeditur.

Gaudia.] Gaudione quod corporis nectar & ambrosia est, nocumentum ei aduenit? Rhafes inter Arabas magni nominis medicus, de Ruffi sententia inter causas paralyseos nimium gaudium statuit. Gaudione quod animi pax & oliua esse videtur, menti bella mouentur: ita est. Gaudia etiam ipsa animam interdum inquietant. Ouid. 7. Metamorph.

Gaudia principium nostri sunt sæpe doloris.

Cui consonant hæc verba Senecæ: Vulgò sic loquimur, vt dicamus, magnum gaudium nos ex illius consularu, aut ex nuptiis, aut ex partu vxoris percepisse, quæ adeò non sunt gaudia, vt sæpè initia tristitiæ sint. Inter honores gaudium, id est, inter sollicitudines quæris: ista quæ sic petis, tanquam data lætitiã ac voluptatem, causæ dolorum sunt. Omnes, inquam, illi tendunt ad gaudium: sed vnde stabile, magnumque consequantur, ignorant. Ille ex conuiujs & luxuria, ille ex ambitione, & circumfusa clientum turba: ille ex amica, alius ex studiorum liberalium vana ostentatione, & nihil sanantibus literis. Omnes istos oblectamenta fallacia, & breuia decipiunt: sicut ebrietas, quæ vnius horæ hilarem insaniam, longi temporis tædio pensat: sicut plausus & acclamationis secundæ fauor, qui magna sollicitudine & partus est & expiandus. Cùm fatigauerunt se vino & libidinibus, cùm illos

nox inter vina defecit, cum voluptates, angusto corpore ultra quam capiebat ingesta, suppurare ceperunt, tunc exclamant miseri Virgilianum illum versum

*Namq, ut supremam falsa inter gaudia noctem
Egerimus, nosti.*

Omnem luxuriosi noctem inter falsa gaudia, & quidem tanquam supremam, agunt. Maro cum luctu, cum curis, morbis, senectute, metu, fame, egestate, letho, labore locat

-----*mala mentis*

Gaudia.

Vexant igitur mentem gaudia. Et corpus nonne etiam affligunt? affligunt, & gaudium interdum febrem progenerat: rarius tamen quam alia pathemata, quia tarde, & sensim extorsum mouere solet gaudium spiritus: immodicum tamen & insolentius, spiritum caloremque tam vehementer e corde in summa corporis effundit dissipatque, ut arce illa vitæ, caloris beneficio prorsus destituta, vel syncope vel morte repentina homo corruat. Nuntiata clade, quæ ad lacum Trasimenum acciderat: altera mater sospiti filio ad ipsam portam facta obuia, complexu eius expirauit: altera cum falso mortis filij nuntio mœsta domi sederet, ad primum conspectum redeuntis exanimata est. Qua tempestate apud Cannas exercitus Pop. Rom. cæsus est, certum est anum matrem, nuntio de morte filij allato, luctu atque mœrore affectam esse: sed cum is nuntius non verus esset, atque is adolescens non diu post ex ea pugna in urbem rediret, anus repente filio viso, copia atque turba, & quasi ruina incidentis inopinati gaudij oppressa exanimataque est. De mulieribus in quibus minus est vitæ, minus mirandum, sed in viris admirationis locus amplior est. Marcus Iuuentius Tullia Consul, collega Tiberij Gracchi Consulis, cum in Corsica, quam nuper subegerat, sacrificaret, acceptis literis decretas ei à Senatu supplicationes & triumphum nuntiantibus, intento illas animo legens extinctus est.

De Rhodio etiam Diagora celebrata historia est. Is tres filios adolescentes habuit, vnum pugilem, alterum pancratiastem, tertium luctatorem: eosque omnes vidit vincere, coronarique eodem Olympiæ die. Et cum ibi eum tres adolescentes amplexi, coronis suis in caput patris positis suauarentur, tumque populus gratulabundus flores vndique in eum iaceret, ibidem in stadio inspectate populo, in oculis atque in manibus filiorum animam efflauit. Agell. lib. 3. noct. Attic. cap. 15. Vide in Valerio lib. 9. Sophoclem, Xeuxim, Philemonem: in Plutarcho tract. de mulieribus insignibus, Polycratem Naxensem: in Plinio lib. 7. Dionysium Siciliæ tyannum, & alibi alios qui gaudio obiére: Recentia aliqua exempla missis antiquioribus apponam. In Viuariensi prouinciola Albenaci vxor cuiusdam nobilis Tourri nomine, cum ex improviso maritus opinione mortuus adueniret, eum tenaciter amplexata nimio gaudio in deliquium animi incidit, & mortua est. Superiore sæculo cum Hariadenus Ænobarbus è Gallia Constantinopolim reduceret classem, Iliam insulam præteruectus eius regulum orauit ut adolescentem Turcam Sinæ præfecti triremium filium Tuneti captum amicè restitueret, quem ut recepit septem triremibus præfecit, misitque honorificè ad patrem ad Suetiam rubri maris portum, vbi tunc commorabatur Sinas, qui tam immensam ex recepto filio lætitiã recepit, ut in supremum animæ deliquium incurreret, uti refert Paulus Iouius lib. 4. Leo X. Pontifex max. vbi captum pro votis Mediolanum audiuit, tanto exultauit gaudio ut in febrem inciderit, qua diem suum extremum obiit, quod testatur Michael à monte.

Tristitia] Quam perniciofa sit tristitia ex sacris paginis, ex SS. patribus, ex Ethnicis, & ex medicina discamus. Salomon passim nobis eius perniciem ingerit, Prouerb. cap. 15. *In mœrore animi deijcitur spiritus.* cap. 17. *Spiritus tristis exsiccat ossa* cap. 25. *Tristitia nocet cordi.* Et Ecclesiastici cap. 30. *Tristitiam longè à te expelle: multos enim occidit tristitia, & non est utilitas in illa.* Et cap. 35. *A tristitia festinat mors.* B. Chrysostomus epist. 8. ad Olympiam: Tristitia animarum crudele tormentum est, dolor quidam inexplicabilis, & iudicium omni iudicio vindictaque deterius. Nam vermi est similis venenato, non solummodò carnem, sed & animam ipsam perimens, & tinea non solum ad ossa, sed ad corda pertingens, & perpetuus quidam carnifex, non animam dilacerans, sed & vires animæ consumens, & iugis nox, ac tenebræ profundæ, & tempestas, & turbo, febris non apparens, omni igne validius incendens, & pugna requiem non habens. Cassian. lib. 9. de cœnobiorum institut. non ita longè à principio: Vestimentum, inquit, tinearum esu attractus nullius pretij, vel honesti vsus, poterit vterius habere commercium: itidemque lignum vermibus exaratum, non iam ad ornatum, vel mediocris ædificij sed ad combustionem ignis merebitur deputari. Ita anima quæ edacissimis tristitiæ moribus deuoratur, inutilis erit, &c. D. Chrysost. homil. 6. ad populum Antiochenum: sicut nubes, ait, quædam condensata, & sub solarem radium currens, omnem splendorem retrorsum auertit: sic & tristitiæ nebula cum ante animum nostrum steterit, suffocat, & cum multa necessitate intus reprimat. Menander, vel Philemon apud Stob. ferm. 97.

Πολλῶν φύσει τοῖς πᾶσι αἰτία κακῶν
Λύπη δὲ λύπης ἢ μανίας γδ γίνεται
Πολλοῖσι ἢ νοσήματ' ἐκ ἰασίμα
Αὐτὸς τ' ἀνηγήμασι δὲ λύπην τινὲς

Ἐπὶ τὸ λυπὲν πλεῖον, ἢ τὸ σῶζον ἦ

Multorum malorum causa omnibus est suapte natura tristitia: propter hanc etiam insania oboritur multis, & egritudines incurabiles. Interficiunt etiam aliqui seipos pra tristitia. Cum quod infert mærorem maius est, quàm unde speratur salus. Cleanthes apud Stobæum ferm. 106. percunctatus quid esset tristitia: anima, inquit resolutio, addo ego, & corporis. Quàm plurima enim mala corpori infert, cor refrigerat, calidum natium strangulat & absumit, spiritus cogit, tum etiam potenter exsiccat, virésque labefactat, concoctionem intercipit, pulsum paruum, tardum, rarum, & imbecillum facit, imò & mortem accelerat. Homerus in quadam insula, quia quæstionem à piscatoribus propositam soluere non potuisset, tristitia absumptus creditur. Irene, vt refert Cuspinianus, audita Philippi Imperatoris coniugis morte, grauida intemptuum fœtum exclusit, & paulò post obiit. Edoardus III. Angliæ rex, amisso Edoardo filio principe multis virtutibus inclyto, ex grauiissimo animi dolore exanimatus est. Antigonus Epiphanes, strenuissimus, fortissimus, ac potentissimus rex, audita Lysiæ à Iudæis hostibus profligati fuga, & repulsus etiam ipse cum dedecore, tantum dolorem contraxit, vt se animo consternatum esse amicis fassus fuerit, & paulatim viribus fatiscens, propediem interitum sibi extremum præsa-giuerit. Iustinus iunior Imperator vsque ad eò graui, ex clade apud Persas accepta, mærore correptus est, vt iudicij vsum amiserit, demensque tandem in lethalem phrenesin inciderit. Similem vitæ exitum Vrsatus quidam Iustinianus naualis belli Venetorum dux sortitus est, ob infortunium inopinatò acceptum in bello,

Dum hæc tristitiæ exempla propter clades illatas hîc scribo, certior factus sum alterius quod superioribus addo: Die Iouis proximè superiori III. Kal. Mai anni 1622. Guillelmus la-Soye Lugdunen-sis mercator quinquagesimum circiter sextum ætatis annum agens, audita regis Christianissimi Ludouici XIII. victoria, qua ad oceanum mille & quingenti Rupellani, eiusdemque rebellionis alij ceciderunt, mille in vincula iniecti, & onerariæ naues quatuordecim captæ, tantum inde mærorem contraxit (nempe cum Rupellanis religione consensiebat) vt derepente semimortuus iacuerit, domumque delatus statim obierit. Vidi mulierem satis annosam, quæ cum audisset bouem suum cornu perdidisse, tam graui tristitia afflictata est, vt etiam si bouis deinde vtrumque cornu manibus tentaret (falsum enim fuerat nuncium) integra esse non crediderit, & in febrem inciderit, qua extincta est.

Penè exciderat quod legi apud Paulum Iouium lib. 26. Pomperanus Catoli Borbonij Acharis in bellicæ calamitatis cogitatione, defixis in cælum oculis obstupescens, acerbissimaque tristitia percussus concidit, & cum rigerent adhuc oculi, nullis fomentis ei exanimato, vita subito deliquio erepta restitui potuit. Quomodo id factum? calidum innatum opaca tristitiæ nebula strangulatum, suffocatum, & cum multa necessitate intus repressum, vt loquar cum D. Chrysofomo paulò ante citato.

Spe(s)q; metu(s)q;.] Horat. lib. 1. epist. 4.

*Inter spem, curamq; timores, inter & aras,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremam*

Seneca in Hercul. furent.

*Turbine magno spes sollicita
Vrbibus errant trepidiq; metus.*

Terentius in Andr.

*Vt animus in spe atque in timore vsque antehac attentus fuit,
Itaque postquam adempta spes est, lassus cura confectus stupet.*

Theognis Megarensis ille in suis Gnomis:

*Ἐλπίη καὶ κύνδυνος ἐν ἀνθρώποισιν ὁμοία
Οὗτοι γὰρ χαλεποὶ δαίμονες ἀμφοτέρω.*

Spes & periculum inter homines similia sunt, sunt enim vtrique difficiles demones. Seneca ex Hecatone dicit, defines timere si sperare desieris. Dices, quomodo ista tam diuersa pariter sunt? Ita est, cum videantur dissidere, coniuncta sunt. Quemadmodum eadem cathena & custodem & militem copulat, sic ista, quæ tam dissimilia sunt pariter incedunt. Spem metus sequitur. Nec miror ista sic ire. Vtrumque pendentis animi est, vtrumque futuri expectatione solliciti. Maxima autem vtriusque causa est, quòd non ad præsentia aptamur, sed cogitationes in longinqua præmittimus. Itaque prouidentia maximum bonum conditionis humanæ, in malum versa est. Feræ pericula quæ vident fugiunt, cum effugere securæ sunt. Nos & venturo torquemur & præterito. Multa bona nostra nobis nocent. Timoris enim tormentum memoria reducit, prouidentia anticipat. Nemo tantum præsentibus miser est.

Hæc scripseram cum fortè incidi in locum Mureti in var. lect. Cum spei, inquit, nihil equè aduersetur ac timor, notatum tamen est à sapientissimis viris, vbi omnis omninò sublata spes est, ne timorem quidem posse subsistere. Pendeat enim oportet metuentis animus, qui si spei quò sustentetur nihil prorsus reliquum sit, planè iacet. Atque hoc eleganter admodum expressisse videtur adolescens Terentianus:

*---va misero mihi,
Vt animus in spe, atque timore, &c.*

Itaque negat Aristoteles eos qui ad mortem ducuntur, timere, ut quos iam spes omnis reliquit. Et qui timent quærunt si qua ratione id quod imminet vitare possint. At in rebus desperatis nemo consultit. Imò verò ita alitur metus, ut omni spe adempta plerumque in audaciam transeat. Id in extremum periculum adductis sæpè salutis fuit.

Non finiam hanc notam sine Gregorio, qui ad salutem hæc duo copulari vult. Libro igitur 33. cap. 11. explicans illa Deuter. 24. *Non accipies loco pignoris inferiorem & superiorem molam*: Superior, inquit, & inferior mola, spes & timor. Spes ad alta subuehit, timor autem cor inferius premit: vna mola sine altera inutiliter habetur. Peccatoris ergo in pectore semper debent spes & formido coniungi. Idem lib. 6. cap. 23. Quid est, inquit, quòd ad visionem Angeli vir est timidus, mulier audax? nisi quando cœlestia nobis monstrantur, spiritus quidem pauore se concutit, sed tamen spes præsumit. Inde enim spes ad maiora videnda se erigit vnde turbatur spiritus, qui ea quæ superna sunt prior videt. Quia cum altiora secretorum cœlestium sic leuata mens conspicit, cuncta humanarum virium soliditas contremiscit.

Timorem menti prælia mouere nulli non mortali clarum est, at spem solam non ita, quippe quæ ex sententia Biantis rerum omnium dulcissima sit: rogatus enim quid dulcius foret hominibus? Spes respondit, apud Brusonium Contursinum lib. 6. cap. 11. Sed Bianti Iulius Cæsar opponitur apud Plutarchum, obsecrantibus enim amicis ut præsidio corpus muniret, multisque ad id operam suam pollicentibus, negauit se hoc facturum, satius esse dicens semel mori, quam assidue spe & expectatione pendere. Certior laborum omnium quos exanthlant homines spes causa est. Macharius homil. 14. in verba illa Corinth. 9. *Debet in spe qui erat arare*. Vniuersa, inquit, opera quæ spectantur in hoc mundo spem ob aliquam fiunt, nempe mercedis recipiendæ, gratia laborum suorum. Itaque nisi quis certissime sibi persuadeat se fruiturum laboribus, nihil promouet: nam & agricola seminat sub spe recipiendorum fructuum, & labores sustinet propter expectationem. Qui ducit uxorem sub spe hæredum habendorum ducere solet. Mercator quoque lucri gratia mari, & promptissimæ morti se ipsum committit.

Omnia bella mouent.] Seneca epist. 97. Viuere, mi Lucili, militare est. Et plurimis ante eum sæculis scriptum reliquerat Iob: vita hominis militia super terram. D. Chrysof. homil. 5. ad Hebræos: Certandi, inquit, hoc est, & pugnandi tempus, proinde etiam vulnera suscipiendi, & sanguinem effundendi.

Agris mortalibus.] Maro lib. 3. Georg.

*Optima quæque dies miseris mortalibus aui
Prima fugit, subeunt morbi, tristisque senectus,
Et labor, & dura rapit inclementia mortis.*

Io. Manardus lib. 5. epist. medic. annotauit in margine epist. 5. ægrum animo, & ægrotum corpore dici: cum hinc de animi, non de corporis morbis agatur, *agris mortalibus* debuit dici, non *ægrotis*.

Odia bella mouent.] Μισος ἐγείρει νεῖκον. Odium excitat contentionem ex Salomone. Quemadmodum Pindaro apud Plutarchum Ἡ δὲ τῆς φιλαδέλφου ἀλάλτου πολέμου θυγάτηρ *Tumultus belli filia est*, ita certe odij bellum soboles est.

Inde Cupido mouet.] Virgil. in epigramm.

Bellum sæpè petit ferus exitiale Cupido.

Ouid. lib. 2. eleg.

*--- nisi rapta fuisset
Tyndaris, Europa pax, Asiaq; foret.*

Mantuanus in Atphonso.

*--- Launia Troes
Implicat ancipiti bello.*

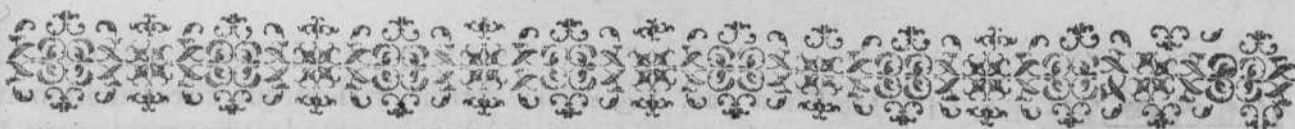
Venera Cupido cum omnium ferè affectionum basis sit, & origo, non tantum bellorum causa, sed omnium malorum in quæ homo incidere potest; prudentissimos infatuat, moderatos effrænes reddit, clementes belluis ipsis immaniores:

*In amore hæc omnia insunt vitia: iniuria,
Suspiciones, inimicitia, inducia,
Bellum, pax rursus.*

ait Terentius in Eunuch. Tantumne hæc mala? imò & alia sexcenta quæ colligere est ex ipsius Cupidinis libris.

Πάθος. Πάθος Græci, quod Latini modò affectum, modò affectionē, & perturbationem vocant, & nonnunquam morbum. Neoterici appetitum & passionem. Est autem animi & corporis ex tempore aliqua de causa mutatio.

Milleq; quis.] Sexcenta sunt vitia, quæ illis affectibus generalioribus vel gignuntur, vel fouentur, ut à metu pusillanimitas, pigrities, terror, pauor, exanimatio, conturbatio, socordia, pudor, formido, tumultus, trepidatio.

Α Δ Ε Ξ Ι Κ Α Κ Ο Σ.

E M B L E M A X.

*Alcides stabulum mundat, fluuiosq̄ ue coerces:
 Claua instante cadunt sus, canis, hydra, leo.
 Virtutis claua exitialia crimina frangit
 Picta hydra, porco; picta leone, cane.
 Alcides homines purgat, frenatq̄, catharros,
 Monstraq̄, corporibus pernicioſa fugat.*

Hieroglyphica.

- HERCVLES hieroglyph. { VIRTUTE &
 ARTE MEDICAPRAEDITI. num. I.
 CLAVA hieroglyph. VIRTUTIS. num. II.
 HYDRA hieroglyph. { AVARITIAE. num. III.
 FEBRIS. num. IX.
 SVS hieroglyph. { LIBIDINOSI. num. IV.
 CYNANCHES. num. IX.
 LVTVM hieroglyph. LIBIDINIS. num. IV.
 LEO hieroglyph. { IRAE. num. V.
 PHRAENITIDIS. num. IX.
 CANIS hieroglyph. { INVIDI. num. VI.
 APPETENTIAE CANINAE. num. IX.
 STABVLVM hieroglyph. HOMINIS CACOCYMI. num. III.
 ACHELOVS hieroglyph. CATHARRI. num. VIII.
 MONSTRVM hieroglyph. MORBI. num. IX.

ERTIA Medicinæ pars *θεραπευτική* dicitur, versaturque circa curationem de rebus ad duas primas pertinentibus actum in præcedentibus emblematis, & in sequentibus agitur de tertia, scilicet de medico prout circa therapiam versatur. Hic sub Hercule complexus est Auctor medicum tum animi tum corporis, quia de morbis vtriusque tractatum fuerat: nam passiones, siue affectus, morbi sunt. Quemadmodum enim, ait Tullius lib. 4. Tuscul. quæst. cum sanguis corruptus est, aut pituita redundat, aut bilis in corpore, morbi, ægritudinesque nascuntur: sic prauarum opinionum conturbatio, & ipsarum inter se repugnantia, sanitate animum spoliât, morbisque perturbat. Ex perturbationibus autem primùm morbi conficiuntur, quæ vocantur *νοσήματα*, eaque quæ sunt eis morbis contraria, quæ habent ad res certas offensionem, atque fastidium, deinde ægrotationes quæ appellantur à Stoicis *ἀρρώσηματα*, hisque item oppositæ contrariæ offensiones. Hoc loco nimium operæ consumitur à Stoicis, maximè à Chrysippo dum morbis corporum comparatur, morborum animi similitudo. Longior sim si omnia ad illam similitudinem facientia cum Tullio & Zenoniis referre velim. Mihi satis sit hæc indicasse, ex quibus constare potest sub eodem Herculis emblemate iure merito medici morum & morborum simul mentionem factam fuisse.

Ἀλεξίκακος] Malorum depulsores significat. Cum autem ex Aristotele lib. 1. magn. moral. cap. 3. tria sint bonorum genera, animi, corporis, & externa, tot erunt etiam mala. Et morbi, & vitia mala erunt, illa animi, hæc corporis, & is erit malorum propulsator, qui vel morbos, vel vitia fugabit, quales sunt morum & morborum medici. Hoc nominis datum est Herculi:

Ὀχθήσας δ' ἄρ' ἕρπον ἀλεξίκακε.

Lib. 1. Antholog. mala enim ipse abigebat. Io. Tzetzes Chil. 7. cap. III.

*Ὁ τῆς ἀλκμήνης ἠεμιλῆς εὐεργετῶν ἀνδρώπης
Ἀπαντῆσά διήρχετο θεείων τὴν κακίαν,
Θηεῖας, τυράννης, ἢ ληστὰς ὀδῶντι δυσχρείας,
Καὶ πᾶσαν ἄλλην κακίωσιν ἀποκαθάρον βίῃ.
Alcmena filius Hercules beneficiens hominibus,
Undiquaque pertransibat demetens maliciam,
Feras, tyrannos, & latrones, itinerumque pericula,
Et omnem aliam afflictionem expurgans è vita.*

Illis monstris vitia intelliguntur, & id est causæ cur illis superatis in cælum relatus dicitur Hercules. Philippus Byzantius in collectaneis Græcorum epigrammatum hoc habet hexastichon.

*Ὤλεσα γόν Νεμέας θῆρ' ἀπέειπον ὄλεσα ὕδρην,
Καὶ ταῦρον, κάρως δ' ἀμφιτίναξα γένον.
Ζωστήρ' ἐλυύσας πώλις Διομήδεον εἶλον
Χρύσεια, μήλα κλάσας, Γυρῶνιεν ἔλαβον:
Αὐγείαν ἐδάτω, κερμαὶς δ' φύγεν ἔκτανον ὄρνις
Κέρβερον ἠΐαζόμεν αὐτὸς ὀλυμπιον ἔχω.
Dextra feram Nemeæ petijt mea: perdidit hydram,
Et taurum: malas inde cecidit apri.
Baltheus est captus, sunt aurea mala relata,
Geryoniisque boues, & Diomedis equi.
Augiam nouit, capta est cerua, atque volucres,
Cerberus educus: me sed olympus habet.*

Apul. lib. 4. Florid. Quod Herculem olim Poetæ memorant monstra illa immania hominum ac ferarum virtute subegisse, orbemque terrarum purgasse: similiter aduersum iracundiam & inuidiam, auaritiam, atque libidinem, ceteraque animi humani monstra, & flagitia, Philosophus iste Hercules fuit. Eas omnes pestes mentibus exegit, familias purgauit, malitiam perdomuit, seminudus & ipse & claua insignis.

Non tantum monstrorum & vitiorum expugnator fuit Hercules, sed etiam morborum. Quando Auctor doctor inauguratus est, in ea quam habuit oratione, medicos Hercules, & Herculem medicum esse docuit. Exscriberem hic si mihi ad manum foret oratio, vnde hoc planissimè enuclearetur.

Quod apud Euripidem legitur de Alceste quam Hercules viuam ab inferis ad Admetum reduxisset, ita intelligendum censet Plutarchus. Cum Alcestis ita grauiter egrotaret, vt deposita iam & desperata esset, venisse Herculem, & medendi scientia qua excellebat, ei valetudinem pristinam reddidisse. At quem in medicina doctorem habuit Hercules? In Thessalia herbarum omnium feracissima Chironem habuit doctorem, quem & doctorem habuit Æsculapius medicinæ Deus. Chironem inquam, illum cui herbarum primitias populi Magnetes obtulisse narrant, quem Galenus in introductorio, siue medico (si tamen is Galeni liber est, non autem Plutarchi, aut Herodoti, vt quidam censent)

centent) rixotomiam & therapeuticam inuenisse dicit, cuius nomen herbis pluribus, medicamentis, vulneribus, si Plinium, Festum Pompeium, Galenum, Paulum Æginetam, & Corn. Celsum audimus: impositum est. Ex tanti doctoris schola peritissimus artis medicæ prodiit Hercules, à quo plāta quam plurimā, medicamentaque, modò herculana, modò herculea, heraclida modò ex Dioscoride, Theophrasto, Aëtio, & Galeno legimus denominata. Græcia non alios honores Hippocrati, Herculi alios, sed eosdem ambobus contulit, quasi Hippocrates Hercules fuerit, & Hercules medicus. Hippocrates pestilentiam ex Illyrico Pæoniāque ad Græcos venientem hac curatione sedauit. Iussit per totam ciuitatem accendi ignes, floribus, odoramentisque odoratissimè fragrantibus, vnguentisque sua uolentiam spirantibus perfusos: ut ita purior, sincerior, & salubrior aer à spirantibus hauriretur. Cuius rei meminit Galenus lib. de theriaca. Idem Hippocrates altera quoque medela seruauit multa oppida Græcorum à pestilentia: obstructis uidelicet pestilentibus fenestris, ianuisque permutatis, atque admissis nouis fenestris aquilone. Græcia ob hoc meritum tam præcellens, honores decreuit, non Apollinis licet medicorum Dei, sed Herculis. Tacitè innuens pestem, & morbos alios quos Hippocrates arte medica represserat, non alia monstra fuisse quàm quæ Hercules domuerat.

Alcides.] Hercules sic dictus est, ut scribit Herodotus ab Alcæo auo, patre Amphitryonis: vel, ut aliis placet, ab ἀλκή quod est *robur*: inexpugnabili enim robore nobilis fuit.

Stabulum mundat.] Stabulum scilicet regis Augeæ, cui ex Luciano statim in principio pseudomantis, bubile erat trium millium bouum capax, & fimo refertissimum, nullius ante Herculis operam repurgatum, cui cum Augeas id purgandum locauisset, Hercules rem operosissimam facillè perfecit Alpheo fluuio eò immisso. Cum deinde pactam mercedem exigeret, nec solueretur, Elm diripuit, Augeamque interemit.

Fluuioq; coerces.] Acheloum in varias se immutantem figuras, ut Hyginus refert, cornu detraxit Hercules. Quomodo illud? Fluuus erat eo nomine, qui uolenter, & cum impetu ruens deuastabat

---sata leta, boumq; labores.

eum Hercules factis aggeribus & aquæ ductibus repressit, tandemque extenuauit. Seneca in Herc. Oetæo:

*Namq; ut subactus Herculis claua horridi
Achelous, omnes facilis in species dari,
Tandem peractis omnibus patuit feris,
Vnoq; turpis subdidit cornu caput.*

Sus.] Aper est Erymanthius, quem Arcadiæ agros deuastantem, Diana offensa sic uolente, uinctum ad Eurytheum deduxit Hercules. Claudianus:

*Manalium petis inde nemus, fletamq; colonis
Arcadiam, & steriles raro iam robore syluas.
Namq; hic immensa membrorum mole cruentus
Indomitus regnabat aper, soloq; tremendus
Corpore, lunatis fundebat dentibus ornos,
Sternebatq; suos lugentia rura colonos.
Horrebant trifidis nigrantia corpora setis,
Duratq; armos scopulis, totoq; per artus
Difficilis potuisse mori. Non spicula in illum,
Nodosumq; rapis grauato pondere robur:
Armati uideatur honos, nec vulnera uirtus
Extemplo tibi facta timet, iamq; eripis uluò
Spumantem, cogisq; diem sufferre tuendo,
Atque supinando mirantem numina uinci,
Argolici victor portas sub tecta tonantis.*

Canis.] Cerberus est trifaux. Eurytheus Herculis crudelissimus exercitator iussit eum inferos adire, canemque Auernalem ad se adducere. Hercules sacris ritè factis Tænarium promontorium subit. In ipso inferorum vestibulo Cerberum inuenit, qui ad aspectum Alcidis pro armatura omni, sola pelle leonis amicti, ad Plutonis solium confugit, unde tamen extractus est, licet nullum esset eius morsus remedium, quòd subita vis ueneni statim ad imum cor penetraret, & per Heracleam, ut quidam uolunt, in lucem adductus, quam ubi primùm uidit uomuit, & ex vomitu natum aconitum præsentaneum uenenum.

Hydra.] Hydra prope agros in ferna palude serpens erat, quem Alcæus ἐννεακέφαλον, id est, *noctem capitum*. Naucrates Erythræus ἐπτακέφαλον, id est, *Septiceps*: Zenodotus Ephesius, Simonides, & Palæphatus πεντηκοντακέφαλον, id est, *quinquaginta capitum* facit, cui Virgilius lib. 6. Aneidos affertur:

Quinquaginta atris immanis hiatibus hydra.

Illorum capitum quoties unum cædebatur priorum numerus continuò duplicabatur. Campestria omnia facto impetu pestiferum illud animal deuastabat, & in pecora, agròsque uicinos crudelissimè sauebat.

sæuiebat. Hercules huius animalis colli thyrsus penitus refecuit, statimque igne adussit, quæ vnica erat ratio tam sæuissimam pestem debellandi.

Leo.] Nemæus miræ magnitudinis, & inuulnerabilis leo, qui de Lunæ circulo descendebat, armentaque omnia laniabat. Illum Hercules interfecit, pellémque suis humeris aptauit.

I I.

Virtutis claua.] Claua virtutis symbolum est, vt ex Gordiani Pij, & Numeriani numis colligere est, vbi masculina virtus claua innitti spectatur, cum hac inscriptione, VIRTVS AVGVSTI. Claua Herculeæ trinodis fuisse dicitur. Vide Pausan. in Corinthiac. Et virtus trinodis quodammodo est. Eurip. in Antiope apud Stobæum in ipso limine

Τρεῖς εἰσὶν ἀρεταί, ἐς ἧν ὁ ἀνθρώπος, ὡς τέκνον.

Θεὸς τε τιμᾶν, τὰς τε ὑπέσταντες νόμους,

Νόμους τε κοινὸς ἑλλὰδος.

Tres sunt virtutes, quas te exercere opus est, mi fili:

Deosq; vt colas, & qui te enutruerunt parentes,

Legesque communes Græciæ.

His tribus veluti virtutis nodis omne vitium debellatur, religione erga Deum, charitate erga parentes & proximos, obedientia erga rempublicam.

Picta hydra, &c.] Apuleius supra citatus commemorans monstra, hoc est, vitia quæ Hercules domuit, iracundiæ, inuidiæ, avaritiæ, atque libidinis meminit, quæ quatuor monstris hoc carmine incluis connotantur. In sensitiuo appetitu duplex est vis appetens: altera per quam animal simpliciter fertur ad habenda ea quæ sensui conueniunt, æstimanturque necessaria & vtilia, & hæc concupiscibilis dicitur. Altera per quam aduersatur iis quæ commoda salutariæve remouent, vel quoquomodo nocent, & hæc irascibilis appellatur. Vide Aristot. lib: 1. magnar. Moral. cap. 13. & D. Thomam 1. part. quæst. 8. r. art. 2. Ad hæc duo, quatuor illa vitiorum monstra enumerata ab Apuleio & ad illa quatuor, cætera propè omnia referuntur. Et hæc causa est cur illorum quatuor potius quam aliorum mentio facta fuerit.

I I I.

Crimina picta hydra, porco.] Vitia quæ ad concupiscibilem referuntur, qualia sunt avaritia, & libido. Primò recenset. Heraclides Ponticus in Homericis alleg. per hæc monstra, vitia intelligit.

Hydra hîc avaritia significatur: nam hydra nata est in quadam palude, ad quam & Argiui, & Mycenæi sordes, & purgamenta deportabant. Vide Strabonem libr: 8. Et avaritia nōne sordes dicitur? Tullius pro L. Flacco: *Præterea illa quæ prætereunda non sunt, nullum huius in priuatis rebus factum avarum, nullam in re pecuniaria contentionem, nullam in re familiari sordem posse proferrî.* Nunquid inuenitur in cœnolis paludibus, sordidioribus scilicet, avaris, quos sordidos vocat Tullius, Horatius, Liuius, quibus cum Gallica nostra lingua consentit, dum illos vocat *vilains*. Habebat multa capita hydra, etiam quinquaginta ex Heraclide Pontico, præter supra memoratos. Et avaritia nōne tot, & plura habet capita, etiam mille ex Abbate illo montis Sinæ cognomento Climacho grad. 16. vbi plurimos sapientissimos doctores avaritiæ spiritum millicipitem statuere consueuisse scribit. Martialis de auaro.

Si dederint superi decies mihi millia centum,

Dicebas nondum Scauola factus eques.

Qualiter ô vinam! quàm largè! quàmque beatè!

Riserunt faciles, & tribuere Dij.

Sordidior multò post hoc toga, penula peior,

Calcæus est sarta terque quaterque cute.

Dæque decem plures semper seruantur oliuæ,

Explicat & cernas vnica mensa duas.

Vide vt pullulant & multiplicantur capita in hac hydra.

I V.

Porco.] Libido hîc porco designatur: nam ex M. Varrone sus in luto volutatur, hæc enim illius requies, vt hominis lauatio. Vetus adagium apud D. Hieronymum, & in Canonicis etiam decretis: sus lota est in volutabro luti. Quibus verbis exprimi egregiè possit libidinosi libido. Nam ex D. Augustino in Psalm. 39. per lutum limi carnales concupiscentias intelligit, vbi ait: *Profunditas iniquitatis, ex carnalibus concupiscentiis.* Hoc est enim & de luto limi, vnde te eduxit de profundo quodam. Et Sapiens Prouerb. 1. r. in his verbis, *Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua, per suam libidinosam meretricem intelligit.* Plotinus cum animal hoc spurcū, & voluptarium maximè sciret, differens

differeus de metempsychosi, illius animalis corpora deinceps informaturas animas eorum scribit, qui vitam egerint libidinofam. Et iudex inferorum ille Rhadamantus huiusmodi hominum genus petulans & Venerem in suos condendos damnat apud Claudianum:

*At qui desidia semper, vinoq; grauatus
Indulgens Veneri, voluit torpescere luxu,
Hunc suis immunda pingues detrudit in artus.*

Duobus fordidis animalibus, duo fordida vitia figurata sunt primo hemistichio, & sequenti duo vitia iracunda, duobus animalibus iracundis.

V.

L Eone.] Horus Apollo lib. i. *Θυμὸν δὲ βελόμυροι δηλώσασσι, λέοντα ζωγραφοῦσι.* Animum autem suae iram volentes signare, leonem pingunt: Nam ex T. Lucretio lib. 3. de natura rer.

*---calidi plus est illis, quibus acria corda,
Iracundaq; mens facile efferuescit in ira,
Quo genere in primis vis est violenta Leonum,
Pectora qui fremitu rumpunt plerumque gementes,
Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.*

V I.

C Ane.] Canis à Græcis immolabatur Proserpinæ, quam Iouianus Pontanus inuidiam vocat:

Inuidit mihi te nigri Iouis inuida coniunx.

Et diaboli canis symbolum est, apud Cœlium lib. 2. cap. 13. Inuidia etiam ex D. August. de doctr. Christ. vitium, inquit, est diabolicum, quo solo diabolus est reus, & inexplabiliter reus. Non enim diabolo dicitur vt damnetur, adulterium commisisti, furtum fecisti, villam alienam rapuisti, sed homini statim inuidisti.

Inuidi ad explendum liuorem suum canibus interdum vsi sunt. In Euripidem à cœna Archelai regis Macedoniae redeuntem, Arideus Macedo, & Craterus Thessalus eius inuidi, quod gratia plurimum polleret apud regem canes rabidas immiserunt, à quibus dilaceratus dicitur.

Alcides homines.] Vt Hercules medicus fuit, ita medici Hercules sunt. Tertullianus Herculem scytalosagittipelligerum vocat, quod scytalum, hoc est, clauam, sagittam, pellemq; circumferret. Medici etiam sunt scytalosagittipelligeri, claua, sagittis, ac leonis exuuii gloriantur. Quid enim aliud scytalos siue baculus quem suo dedit Æsculapio antiquitas, quam experientia medico pernecessaria, quæ ei in promptu & ad manum esse debet? Quid sagittæ aliud quam pharmaca, quæ ex medicæ scientiæ thesauro tanquam ex locuplete pharetra archiatri expromunt, quibus morborum monstra transfigant? Quid leonis exuuium quod heroum gestamen fuit, quam Æsculapicæ scientiæ insignia quibus doctores medici exornantur.

Hercules à tenebricoso Lycophrone *κνεγμίνης* dicitur, hoc est *vindex & mortis propulsator*. Theseum enim ab Orco ad vitam reduxit, & Hesionem à ceto & à morte abstraxit. Quid sunt Archiatri quam vindices, & mortis propulsatores, quod spectant quam vt mortem vitæ nostræ inimicam repellant? Hercules ab Orpheo Poetarum antiquissimo *λαοσσοῦ*, hoc est, *populi seruator* dicitur. Et medici nonne *λαοσσοί*. Quando pandemij & epidemij morbi grassantur, &

Labentes rapiunt populos, totasq; per vrbes

Publica succensus peraguntur fata sepulchris.

vt cum Manilio, quid tum medici? seruare populum antidotis.

Ab eodem Poeta Hercules *πᾶσι ἀρωγός*, hoc est *omnibus opitulans* dictus est, quod Hispanis modò Geryonem enecans, modò Thracibus Diomedem vincens, Italis etiam Cacum mulctans, deinde Scythis Amazonas superans, subueniret. Et medicus num *πᾶσι ἀρωγός* est? nonne omnibus opitulatur, strumosis Hispanis, epilepticis Hetruscis, elephantiscis Ægyptijs, phthificis Lusitanis, carbunculatis Tectosagis, bronchocele afflictis subalpinis, peste Sardois, lue etiam Venerea correptis & corruptistoto diuisis orbe Brasiliensibus.

Hercules ab epigrammatographis *ἀλεξίφακ* nominatur, & medici quo aptiori quam isto nomine nuncupandi? quid enim aliud ars medina quam *ἀλεξίφακία*; Nonne alexipharmaca alexicaca sunt, vt syrupus melissophylli, diamargariton frigidum, electarium de gemmis, de ambra, mithridatium, theriace, atque alia innumera cardiaca quæ deleteriis aduersantur.

Mundum quam plurimis laborantem monstris Hercules erexit & subleuauit: medicus non trecentis modò morborum speciebus quas cum Græcis Arabes recensent, sed aliis etiam multò pluribus hætenus incognitis afflictum sanat. Hydram Hercules innumeris pullulantem capitibus cecidit; medicus febrem variè egerminantem depellit, ephemeram, amphimerinam siue quotidianam, synochum, tertianam, hemitritæum, quartanam, colliquantem, typhodem, lipyriam, epialum, & he-

eticam, quæ vt hydræ capita repullulant. Serpentes in cunis Hercules elisit; medicus herpetes variis pustulis anguis instar in cute serpentes abigit. Apri Erymanthæi dentes & minaces fauces vitauit, imò compressit; medicus synanchem & yanchem quæ vt suum, ita hominum fauces occupant, reprimat. Acheloum fluuium temerè & cum impetu regiones infestantem aggeribus coercuit & extenuauit, tandèmq; exsiccauit. Medicus aquam intercutem, inter peritonæum, & intestina effusam humorum congeriem vel exsiccat vel deriuat. Et catharrum etiam coercet, superuacuum scilicet humorem è capite in subiectas sedes prolabantem qui.

--- -- *velut torrens vndis pluuiialibus auctus,
Aut niue, quæ Zephyro victa repente fluit.
Per sata, perque vias fertur, nec vt antè solebat,
Riparum clausas margine finit aquas.*

Gigantem Anthem cubitis sexaginta & quatuor adultu, & terræ parentis tactu vires duplicantè pectori adstrictum expirare coegit Hercules: medicus ephialtem discutit, quæ vt ille Terræ & Neptuni filius, Terræ & Neptuni filia est, crassioris scilicet pituitæ & melancholiæ circum præcordia inhærescentium, quibus diaphragmate pulmonibusque pressis, crasso etiam vapore illinc sursum expirato vox supprimitur, phantasmatis hostes inuadentes obijcientibus, atque alia etiam tristiora, mēs obturbatur. Tam certum est per Herculem mythologos medicum intellexisse, illo vt duello notatum velint medicum dogma certissimum, contraria esse contrariis curanda, vt Anthæi nomen innuere videtur. Quid autem terra Antæum in vitam reuocat? docetur medicus calidis ægritudinibus refrigerantia medicamenta esse adhibenda, non violenta tamen, ne propter antiperistasin fiat abscessus & apostema,

Alc. homines.] Medici purgant ἀνω ἢ κάτω, modò per superiora, vt vomitu, modò per inferiora, vt alui deiectione, addam etiam vrinæ & menstruorum exclusionem: de quibus omnibus vide Hippocratem *ὅτι τῆς ἄνω ὁδῶν*. At quarum rerum beneficio purgant medici? vi scilicet & efficacia medicamentorum, quæ duplicia sunt: quædam enim manifesta qualitate obuium quemuis humorem euacuant, dicunturque hypactica, & quadruplicia sunt, lubricantia, abluentia, detergentia, & comprimentia, quæ in humano corpore faciunt, quod in Augiæ stabulo aquæ Alpei lubricantes, abluentes, & fimetum quoduis, siue bubulum, siue equinum, siue suillum detergentes. Lubricantia sunt, quæ vias ductusque inæquales lenta pinguique sua substantia ita lubricant, vt illis humores adhærere cum non possint diffluant. Cuiusmodi sunt cassia, manna, pruna, althæa, iura pinguis, & similia. Abluentia, quæ fordes diluendo vias sternunt & complanant, vt ius galli annosi, brassicæ, mercurialis, hydromel, serum lactis, aqua hordei. Detergentia, quæ ima subeundo fordes abradunt, vt mel, aloe, centaureum minus, aristolochia, & id genus alia. Comprimentia sunt, quæ non immediate per se purgant, sed quatenus vasa contrahunt, vt humor contentus exprimat, vt myrobalani, tamarindi, & alia adstringentia.

Alia sunt medicamenta quæ vnum certum & determinatum humorem purgant, & propriè cathartica appellantur, & hæc vel sunt cholagoga, quæ bilem educunt, vt rhabarbarum: vel melanogoga, quæ melancholiam, vt senna: vel phlegmagoga, quæ pituitam, vt agaricus: vel hydragoga, quæ aquas, vt elaterium. Medici igitur purgant, sed per pharmaca, quæ nequaquam per se tantum humores eliciunt, sed facultatis expultricis beneficio, quam excitant & dirigunt vt humores certos extra corpus propellant. Nam si purgatio tantum fieret, quia pharmaca humores ad se pellicerent, vnguentum arthanitè verbi gratia hypogastrio inunctum non aluum deiceret, & illitum stomacho non vomitu purgaret, sed ad se versus superficiem mouendo & aluum & ventriculum retineret. Atque ita Augeæ stabulum purgat Hercules, sed non sine Alpeo: medicus homines purgat, sed non sine medicamento: & medicamentum, vt ait Mesueus de re med. theorem. i. humores purgat, sed non absque natura, pharmaci actionem inchoante & dirigente.

V I I.

Homines purgat.] Hæc referuntur ad illa primi carminis *stabulum purgat*, homines enim cacochymia viua stabula sunt. Sanctus Iobus cap. 20. hominem anima & corpore malè affectum sterquilinum vocat, quod idem est ac si hominem stabulum vocaret, *quasi sterquilinum in fimo perdetur, ossa eius implebuntur vitijs adolescentia.* Cum quis igitur vitijs in adolescentia admisis malos coaceruauit humores, veluti sterquilinum, siue stabulum est. Quemadmodum igitur Hercules Augeæ stabulum fimo plenum repurgauit, non equidem bipalio, furcis, ac tridentibus, sed aquis Alpei: ita medicus viua stabula, homines inquam, à bile vitellina, porracea, æruginosa, necnon glastea, nigra, picea à pituita acida, salsa, mucosa, vitrea, gypsea, à sanie etiam, pure, fece, & recrementis omnibus infarctos expurgat.

Homines.] Homines rectè additum. Aliqui enim purgant qui non sunt medici, quia non purgant homines, sed equos, quales sunt veterinarij. Medicorum autem est purgare homines. At quos homines? medicè scilicet ætatis, qui cacochymia laborant. Illi enim sunt qui omnium maximè purgationem

nem sustinent, egrè infantes & senes. Illi quidem, quia cum rara habeant corpora facillimè dissol-
uuntur & colliquantur: isti verò, quia cum indigi sint sanguinis & spirituum, prosterni facillè possunt.
Propriè igitur homines etatis mediæ: non tamen omnes, sed ij potissimùm purgandi qui abundant
pravis succis siue humoribus qualitate peccantibus, quique à natura facillè edomari, aut in vtiliorem
substantiã conuerti non possunt: nã ex Hippoc. lib. 2. aphor. 36. *Οι υγιεινώς έχοντες τὰ σώματα ἐν τῆσι
φαρμακείῃσι καὶ διαφόροις ἐκλύονται ταχέως. Qui sunt sano corpore dum pharmacia purgantur, celeriter exolu-
untur.* Quod & Galenus ibidem confirmat.

Frenatq; catharros, Hercules Acheloum campos, fegetesq; deuasta ntem aggeribus coercuit, tan-
démque exsiccauit. Medicus aquam intercutem inter petitonæum & intestina effusam humorum
congeriem vel exsiccat vel deriuat. Et catharrum etiã superuacuum scilicet humorem è capite in
subiectas partes prolabantem tantis cum incommodis, non sine paralyfi, stupore, tremore si in ner-
uos: in oculos non sine amaurosi, glaucomate, ophthalmia: in reliqua sensuum organa non sine sur-
ditate, trinnitu, grauedine: in fauces & asperam arteriam non sine broncho, in pulmones non sine tuf-
si, asthma, phtisi, perineumonia, in ventriculum non sine cruditate, in intestina non sine alui pro-
fluuiio, in hepatis venas non sine obstructionibus, in externas corporis partes non sine dolore lateris,
lumborum, brachiorum, humerorum, oculorum, dentium, adenũ, coxendicis, crurum, diuerforum-
que articulorum, humorum Acheloos ita infensè decedentes atque exundantes coercet medicus &
exsiccat. Catharrus est defluxus humoris excrementitij à capite in alias partes, geniti propter coctio-
nem capitis læsan, vel alteratricis vitio, vel alimenti. Medici periti frenant catharros quatuor scopos
adimplentes. Primò materiæ generationem prohibentes, imperantes aerem modicè calidum, aqui-
lone nec austro perflatum, Lunæ & Solis radiorum, edacitatis & crapulæ, somnij diurni, etiam bre-
uis, nocturni diuturnioris, vberioris cœnæ, intempestiuarum commessationum, vini meracioris, &
rerum omnium *κρηβαρικών* caput tentantium & vaporosarum fugam. Præscribendo etiam in secun-
da mensa carnen cydoniorum, pyra cocta & austeriuscula, coriandrum, & alia id genus.

Secundò fontem catharri exhaurientes, præscribendo, siquidem acres humores sunt, & ad maio-
rem fluxum paratæ, *ἀδνητὰ* & lenientia medicamenta, quæ parum purgant & plurimum attemperat,
veluti cassiam iteratam, deinde sennam, rhabarbarum in varia forma. Pilulas de rhabarbaro, aggrega-
tius, &c. Materia verò si frigida, præscribendo agaricum, pilulas mastichinas, coccias, sine quibus, &
de agarico. Valida etiam enãmata si suffocationis periculum imminet, ex decocto florum sthœca-
dos, maioranæ, saluiæ, origani, calaminthæ, maluarum, ex hiera, picra, melle rosato, &c. *ὑπόκιστος*

Tertiò commoti catharri imperum deriuantes, reuellentes vel omnino sistentes, modò enãmata,
& medicamenta prædicta imperando, deinde & non ante sternutamenta ex castoreo, pipere, & elle-
boro. *αναποχρητισμὸς* siue gargarismos ex maiorana hyssopo, origano: errhina ex succo violarum, &
aqua hordei in causa calida, in frigida verò ex succo ireos, maioranæ, betæ, ex cyclamine, pyrethro, &
femine melanthij: apophlegmatismos ex pyrethro, pipere, mastiche, cortice radicum capparum, pas-
sulis & cubebis, vt quod catharri superest ad os euocetur, maximè si materia sit crassa, nam si tenuis,
non ita propter nec in principio, hæc præsidia præscribunt: ad os enim seipsa fertur, & si concitaretur
periculum foret ne ad asperam arteriam, & pulmones ferretur, quod sedulò cauendum est ex Ga-
len. 6. pop. part. 2. com. 32. expectant igitur vt materia sit probè cocta, & caput nõ ita plenum. Præscri-
bunt etiam ligaturas *ἐπιώδυνας* hic est *dolorificas*, frictions extremarum partium, sudorem excitan-
dum cum decocto falsæ parillæ, pyrotica in variis corporis partibus, cucurbitulas brachiis, scapulis,
natisque affigendas. Sinapismos etiam sed tantum in frigidis humoribus & intemperantiis. Nam
in calidis maiorem excitant catharrum atque augent intemperiem. Phlebotomiam etiam, modò ea
quatuor adsint, quæ Mesuæus cap. de catharro requirit, scilicet corporis plethora, generatio à iocino-
re calidiore, & sanguine subtilissimo, fluxio in partem cuius officio vita carere nequit, & febris. Tro-
chiscos & catapotia ex corallo rubro, spica nardi, rosis rubris, bolo Armena, terra sigillata, mastiche,
conserua rosarum antiquarum, diamorum, dianucum, diatragacanthum frigidum, syrupum papa-
uerinum & violatum.

Quartò caput corroborantes, intemperiei & mali reliquias emendantes præscribendo diamof-
chum, diambam, mithridatium, theriacam etatis mediæ. Conseruas saluiæ, betonicæ, rorismarini,
acori, corticem citri conditi, radicem cyperi, cucuphas ex foliis lauri, origani, saluiæ, betonicæ, maio-
ranæ, ex chamæmilla, meliloto, stœcade, mace, cinnamomo, nuce moscata, caryophyllis, thure, masti-
che, rosis rubris. Sacculos ex sale, milio, furfure, &c. Globulos odoriferos ex gallia moscata, styrace,
calamintha, ladano, cubebis, aqua maioranæ, &c. Suffitus ex ligno aloes, moscho, thure, lauro, &c.
Vnguenta ex oleo rutaceo, anethino, &c.

IX.

Monstraq; corporibus &c. Vt sanitas legitima & perfectæ naturæ soboles esse videtur, ita morbus ab-
errantis naturæ monstruosus veluti partus. Ita concinnè monstro morbus figuratur, vt qui monstrũ
dicit, morbosum dicere videatur. Quod vt liquidum sit monstrum quomodo, quomodo etiam mor-

bus fiat inquiramus sicque *ταρατεία* siue *monstrositas*, si fas sit dicere, morbus esse iudicabitur.

Monstrum fit vel quia error est in conformatione, ut si caput longius sit, quale habebat monstrum, quod paucis antè annis in Petrocorico vico se vidisse scribit Guyonus. Vel quia error est in magnitudine aucta aut imminuta: ut si aures longissimæ sint, quales Panotiorum, quos in Scythia Isidorus esse scribit, totumque corpus auribus suis contegere. Vel vitium est in numero excedente aut deficiente: tale monstrum visum est in Italia eo die quo Ligures, & Veneti post multas editas strages, pacem firmarunt, quatuor id habebat brachia, & crura quatuor. Postremus error circa monstrum est in situ: tale monstrum natum est Arelates anno 1567. quod dissectum est præsentente celebri medico Valeriola. In fronte illi erat umbilicus, oculi ubi os esse solet, os verò sub mento. Hæc eadè in morbo videamus, ex omniū medicorum sententia. Quatuor sunt genera morborum organicorum, vnum conformationis, si membrum aliquod non aptè sit conformatum ad suas obeundas actiones, ut si caput sit longius, qualia erant quorundam populorum *μακροκεφαλῶν*, quorum meminit Hippocrates lib. de aere, aquis, & locis. Alterum genus morbi organici nascitur vitio magnitudinis, cum pars aliqua aut supra convenientem naturæ modum, aut infra substitit, ut glandes cum strumis, penis cum priapismo, vel idem exiguissimus. Tertium genus morbi organici, vitio numeri euenit, & in exuperantia, vel defectu alicuius partis præter naturam consistit, ut sex digiti in vna manu, vel quatuor tantum. Quartum morbi genus, est in deprauato situ, & connexionem siue consensu, ut enterocele. Ex his liquet monstrositatem morbum esse. Concinnè igitur monstra morbi vocantur.

Monstra in emblematis versibus expressa quatuor sunt;

Sus, Canis, Hydra, Leo.
Primò igitur sus, qua morbus Cynanche. Cum enim sit inflammatio, quæ crebrò internos faucium suis musculos apprehendat, strangulèrque id animal, *ὅς δὲ βραγχαῖ*, &c. scribit Porphyrius lib. 4. *ὡς ἀποχὴς ἐρλύχων*. *Sus verò affectibus gutturis est obnoxia*: cur sue non representabitur?

Secundò canis, qua canina appetentia notatur, quæ nihil aliud est ex 1. de sympt. caus. cap. 7. quàm insatiabilis edendi cupiditas, in qua ægri multum quidem vorant, ob intemperiem frigidam cum materia frigida, os ventriculi corrugantem, sed aut vomitu reiciunt, aut per aluum excernunt, ut faciunt canes, vnde nomen deductum, *κυνώδης ὄρεξις* siue caninus appetitus, canum enim fames maxima. Psaltes regius Psalm. 58. *Conuertentur ad vesperam, & fame conficientur ut canes*, de famelicis & mendicis Iudæis loquens. Canis igitur pro appetitu canino.

Tertiò hydra, hydra autem pro febre. Hydram Hercules innumeris repullulantem capitibus cecidit: medicus febrem variè egerminantem depellit, ephemeram fugacem, quartanam tenacem, synochum triplici caloris diuersitate feruidam, epialum intrà frigidum, extrà calidum, & lipyriam interno calore externoque frigore contrariam, typhodem, phlegmatodem, multasque nothas multiplici humorum putri mixtura variabiles, quæ ut hydræ capita repullulant.

Quartò Leo: Leone autem Phrenitis notatur. *εἰ δὲ θυμὸν ἀμείτρον, ἀσέκῃ ἐκ τέρτε ἀυρέττεν τὸν θυμῶμενον, λέοντα γράφουσιν*. ait Horus apollo. *Quod si immoderatam iracundiam, ex qua qui ea est commotus febrim contraxerit, Leonem pingunt*. Phrenitis autem furor est cum febre acuta, & membranarum cerebrum obuelantium inflammatione.

MEDICVS

M E D I C V S.

E M B L E M A X I.

Arte Dei medica barbati lana bacillum,
Et colubro, nodis & tenet implicitum.
Nodosa ars medica est, dat sustentacula fractis,
Illa fugat senium, non fugit illa senes.

Hieroglyphica.

- B A R B A hieroglyphicum *EXPERIENTIAE*. num. I. & VII.
- PERFECTIONIS, DISCRETIONIS, SAPIENTIAE, & MAJESTATIS*. num. II.
- BACVLVS hieroglyph. *FVLGUMENTI, AVXILII*. num. III. & VII.
- CONSOLATIONIS*. num. III.
- SINISTRA MANVS hieroglyph. *MORBORVM & RERV M ADVERSARVM*. num. IV.
- SERPENS hieroglyph. *PERSPICACITATIS*. num. V. & VII.
- NODVS hieroglyph. *DIFFICVLTATIS*. num. VI. & VII.
- SEDENS hieroglyph. *TRANQVILLI & PACATI*. num. VII.
- SCEPTRVM hieroglyph. *IMPERII*. cod. num.
- DRACO hieroglyph. *IVVENESCENTIS*. cod. num.
- GALLVS hieroglyph. *VIGILANTIAE*. cod. num.
- CANIS hieroglyph. *FIDELITATIS*. cod. num.

PHILOSOPHVS Albricus ita de Æsculapio; Æsculapius dictus est filius Apollinis, qui Deus medicinae, & medicorum putabatur. Eius imago erat homo quidam, cum barba valde proluxa, indutus habitu medici, sedens: in cuius sinu erant pyxides vnguentariae: & alia instrumenta ad medicum pertinentia, cuius manus dextra barbam tenebat, sinistra verò baculum cum serpente gestabat intorto.

Arte Dei medica.] Æsculapii, qui medicina immortalitatis honorem sibi conciliauit. Corn. Celsus in limine sui proemij: Veruntamen apud Græcos aliquanto magis, quàm in cæteris nationibus exulta est: ac ne apud hos quidem à prima origine, sed paucis ante nos sæculis, ut pote vetustissimus autor Æsculapius celebretur. Qui quoniam adhuc rudem & vulgarem hanc scientiam paulò subtiliùs excoluit, in Deorum numerum receptus est. Tertull. de corona mil. Primus, inquit, medelas Æsculapius explorauit. In emblemate Medicina Ars vocatur, in hac tamen Celsi auctoritate Scientia. Quomodo ista concilianda sunt Artem esse & esse Scientiam? Huius du-
bii distinctiones, solutionesque infra afferentur.

I I.

B*Arbati.*] Ex Albrico allato pingebatur cum promissa barba Æsculapius, extant etiam hodie numismata ex quibus id constat. Epidauri statua erat Æsculapij cum aurea barba, illam Dionysius Syracusanus demi iussit: quòd affirmaret, non conuenire patrem Apollinem imberbem, ipsum verò barbatum conspici. Barba in Æsculapio significat in medico multarum rerum usum necessarium. Iuuenes enim rerum usum non habent, habent verò aetate proeuctiores. Galenus commonefacit medicos quicumque affectiones, ex sensuum indicijis consecuturos se putant, ne in solis libris fiduciam habeant, sed sæpè sæpiùs ægritudine detentos adeant, videant, considerent. Auicenna in proemio vniuersam suorum canonum doctrinam teneri à medico vult, quòd verò præterea necessarium est, libris comprehendere minimè posse dicit, innuens præter ea quæ ex libris haurire possumus addendam experientiam. Quæ profectò conueniunt cum ijs quæ habet Galenus 9 meth. cap. 6. his verbis: Pro cõmperto habentes non licere vllius artis scientiam nancisci, nisi & methodum quandam habueris per vniuersalia vocata theoremata, & in particularibus te exemplis exercueris, cum neque fieri possit, ut sine multiplici in ægris singulatim exercitatione, quòd ex vsu sit facias, nec sine vniuersalium cognitione probè exercitatio procedat. Et Romanus Orator lib. 1. de offic. Nec medici, inquit nec imperatores, nec oratores, quamuis artis præcepta perceperint, quicquam magna laude dignum sine vsu & exercitatione consequi possunt. Illa autem in iuvene esse non potest, quia aetas vsu denique affert, ut scribit idem Orator lib. 2. de orat. Et Pallas apud Ouid. lib. 6. metamorph.

---seris venit usus ab annis.

Id causæ est cur lapidem Æneæ medicum, seniore fecerit Virg. lib. 12.

----- ille retorto

*Paonium in morem senior succinctus amictu
Multa manu medica, Phæbiq; potentibus herbis, &c.*

Silius Ital. lib. 5. Sinalum Annibalis medicum etiam seniore facit:

---medicas hinc ocyus artes

Et senioris opem Synali vocat.

Perfæ suos medicos vocant ut refert Theuetus lib. 10. cap. 12. *Aragol-abamas*, quæ dictio patrem nobilem significat; quippe apud illos solis sexagenariis remedia præscribere conceditur.

Barba significat perfectionem, discretionem, & sapientiam, ut ex D. Augustino patet in illa Psalm. 113. *Sicut vnguentum quod descendit in barbam, barbam Aaron, & Helychio in illa Leuit. 21. nec radent caput nec barbam.* Leuitæ, & Deo sacri homines perfecti, discreti, & sapientes esse debent inter cæteros mortales, nihil de illis virtutibus detrahendum. Medici huiusmodi esse debent. Quorus enim quisque est qui velit imperito, temerario, & fatuo vitam suam committere? Iuuenes autem ut plurimum temerarij, parùmque prudentes sunt:

---iuuenum temeraria pubes,

ait Aufonius.

αἰεὶ γὰρ τε νεώτεροι ἀφραδέεσσι,

dicit Reginae Aretæ Vlysses apud Homerum, *semper enim iuuenes desipiunt.* Annosiores contra solent esse prudentiores. Apud eundem Poetam, sed non eodem opere præcedentia, Iliad. 4. Nestor fenex de se:

*Ἀλλὰ καὶ ὡς, ἰππεύσει μελέεσμαι, ἠδὲ καλεσῶ
Βελή καὶ μύθοισι, τὸ γὰρ γέρας ἔστι γερῶντων.*

Veruntamen sic etiam equitibus interero, & hortabor consilio, & verbis, hoc enim munus est senum. D. Ambrosius

fius de interpellarique lib. 1. cap. 7. Habet, inquit, senectus prudentiam. Et statim post: Adoleſcentia ſola eſt inualida viribus, infirma conſiliis, vitio calens, faſtidioſa monitoribus, illecebroſa deliciis. In tanto igitur naufragio, & ſcopuloſo mundi huius turbine, cur tam crebra naufragia improvida adſcribuntur ætati? Non igitur iuuenili forma pingi debuit medicus, qui prudentia & ſagacitate eminare debet. Et hæc vna de multis cauſa eſt cur barbatus fuerit Æſculapius.

Barba in homine dignitatem habet. Diogenes Cynicus apud Lucianum tantum hominibus ornamentum in barba eſſe dicit, quantum in iubis leonibus. Et Artemidorus oneirocr. lib. 1. cap. 32. filios tantum ornamentum patribus afferre dicit, quantum ori barba decoris addit. Pontifices, Patriarchæ, Philoſophi, & Reges noſtri olim barbati erant maieſtatis ergo. De poſteris Imperatoribus Maximilianus Imp. conſuetudine barbatorum delectabatur. Is Legatum Venetum quod imberbis foret nunquam ad colloquiũ admittere voluit. Lege in Liuius 1. dec. quantum promiſſa barba venerabiles fuerint Senatores Roma à Gallis capta. Medicorum certe dignitas & grauitas longum barbitium expoſcit. Et hæc etiam vna ratio eſſe poteſt cur promiſſa barba data ſit Æſculapio.

I I I.

Bacillum.] Baculus Æſculapio datus eſt. Sidonius libr. 4. epiſt. 3. Tenere non abnuit cum Orpheo plectrum, cum Æſculapio baculum, cum Archimede radium, cum Euphrate horoſcopium, cum Perdice circinum, cum Vitruuio perpendicularum. Ouidius:

*Hic modo ſerpentem, baculo qui nexibus ambit
Perſpice.*

Apul. lib. 1. Afin. aur. Diceret Dei medici baculo, quod ramulis ſemiamputatis, nodofum gerit, ſerpentem generoſum lubricis amplexibus inhærere.

Baculus fulcimentum ſignificat & auxilium, etiam apud Ægyptios, qui poſt æquinoctium autumnale ſolem baculo indigere dicebant, quod calor, eiſque lumen in dies minuerentur, cuius rei & ipſi feſtum celebrabant. Plutarchus libello de Iſid. & Oſir. Octauo, inquit, die τὴ φθινόπωρον φαιφί, id eſt *abeuntis Phaophi*. Feſtum rurfus agunt, quo baculos ſolis naſci ferunt: id poſt autumnale æquinoctium celebrant, ſic demonſtrantes ſolem robore ac firmamento indigere. Certe baculus infirmorum ſuſtentaculum eſt. Vnde in ſacris codicibus pro auxilio, ſuſtentatione, & conſolatione ponitur, vt habet Eucherius in quaſtionibus ex hoc Pſal. 22. *virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt*. Tobias à matre vocabatur baculus ſenectutis Tob. 5. & alibi eadem mater de filio dicebat: *ut quid te miſimus peregrinari, lumen oculorum noſtrorum, baculum ſenectutis noſtræ, ſolacium vita noſtræ, ſpem poſteritatis noſtræ*. Certe in hoc baculo, hoc eſt, in ope medica, tranſeunt ægri Iordanem, aquas ſcilicet afflictionum, quæ à morbis ſunt. Cleomenes Athenienſium Dux in inſaniam verſus omnibus habebatur exoſus, ideoque nunquam non geſtabat baculum inter obambulandum, quo impetentes propulſabantur. Æſculapio igitur baculus dabatur, vt ſignificarerur infirmorum eum eſſe ſuſtentaculum & deſenſionem.

Baculus qui datur Æſculapio ſignificat etiam ex morbo conualeſcentes, debiles adhuc & languidos aliquo adminiculo indigere, deberetque ſenſim ad grauiora munia accedere, ne ſi nimium præcipitanter ſe gerant, in morbum recidant.

I V.

Læua.] Pars hominis ſiniſtra debilior eſt; quod in homine, quàm in brutis verius. Ratio eſt, quia pars læua frigidior dextra. Iam læua Æſculapij baculum tenet non dextra, quia non opus eſt bene valentibus medicis, ſed malè habentibus. Quod argute obiecit Catharinæ Mediceæ Franciſcus à Turnone S. R. E. Cardinalis ſingulari potentia, ſapientia, & omnium virtutum laude ſummus. Læua in ſacris paginis pro morbis, incommodis, & rebus aduerſis uſurpatur, vt habet Gloſſa ordin. in illa verba Abrahami ad Lot, quæ 13. Genef. habentur: *Si tu ad ſiniſtram ieris, ego dextram tenebo*.

V.

Et Colubro.] Æſculapius cum baculo angue implicito pingebatur, vt ex antiquis numiſmatis & marmoribus conſtat, præter auctores plurimos, quia cum Glaucum ſanaret, manūque baculum cum quid ageret, agigaret, dicitur ſerpens ad baculum eius arrepiſſe, quem Æſculapius mente commotus interemit, bacillo fugientem ſæpius feriens. Illo interfecto ſerpens alter aduenit, ore ferens herbam, & in caput caſi ſerpentis impoſuiſſe, quo factò vtrunque illinc fugiſſe. Quod cum Æſculapius notaſſet, eadem herba Glaucum ab inferis reduxit, vitæque reſtituit. Pro qua re fulmine iectus à Ioue periit, qui deinde inter ſidera dicitur conſtitutus anguem tenens, qui Græcè Ophiuchus. Vide Hyginum lib. 2. In baculo Æſculapij ſerpentes inde conſtituti ſunt. Et ex hac conſuetudine poſteritas inſtituit,

stituit, authore eodem Hygino, vt medici anguibus vterentur. Ipsemet Æsculapius sub serpenris forma colebatur. Florus narrat graui pestilentia Romanos affectos & infectos Apollonis oraculum cōsuluisse: ex quo responsum est: vt Æsculapium Epidaurum adducerent. Nobilissimi deinde legati cū simulachrum Dei petitum ad Epidaurum iuissent, Æsculapius in serpentem versus est.

— cristis aureis altis

*In serpente Deus prænuncia sibila mouit,
Aduentūque suo, signūque, arāsque, forēsque,
Marmeorūque tholum, fastigiāque aurea mouit,
Pectoribūque tenus media sublimis in aede
Constitit, atque oculos circumtulit igne micantes.*

Per mediam Epidaurum lapsus nauem legatorum conscendit, cum quibus vectus Romam venit.

*Erigitur serpens, summoque acclinia malo
Colla mouet, sedēsque sibi circumspicit aptas.*

Insulam Tyberis eligit, ibiq; se virgultis occulit, qui locus draconis nominatur. Adi Tertium Liuium, Val. max. lib. 1. Ouid Metamorph. & Arnob. lib. 7. aduersus gentes. Ex Epidaurum tamen, inquit, quid est aliud allatum, nisi magni agminis coluber; fidem si annalium sequimur, & exploratam eis attribuimus veritatem, nihil (vt cōscriptum est) aliud, quid ergo dicimus; Æsculapius iste, quem prædicauit Deus præstans, sanctus Deus, salutis dator, valetudinum pessimarum propulsator, prohibitor, & destructor, serpentis est forma & circumscriptione, per terram reptans, cœno natis vt vermiculis mos est, solum mento radit & pectore, tortuosis voluminibus se trahens, atque vt pergere profus possit, partem sui postremam conatibus prioris adducit. Inter ὀξυδερκία medicamenta nostri practici serpentē laudant. Viperas quidam fimo sepeliunt, vnde gignuntur vermes, & aqua distillatur mirabilis. Ab aliis viperinus adeps, cum viperis theriaca, & rebus ocularibus distillatur. Viperarum capita cremantur olla: cinis cum cremore lupinorū subigitur, & illinitur temporibus. Lud. Mercatus lib. 1. de intern. morb. curatione cap. 20. exuium serpentis tritum, cum melle admixtum atque illitum prodesse oculis scribit. Serpens cū acutē videat aciei oculorum confert. Macrobius. Saturn. lib. 1. cap. 20. auctor est Æsculapio ideo draconem fuisse datum, quod sit acie acutissima & peruigili. Vnde ἄπο τῆ δερκεῖν id est videre nuncupatur. Porphyr. lib. 3. Apoches. Τίς μὲν γὰρ ἀνθρώπων τοσῶτον βλέπει, ὡς δὲ γὰρ ὁ μυθεύμενος Λυγκέως, ὅσον ὁ δράκων: ὅθεν τὸ βλέπειν δρακεῖν λέγουσι οἱ ποιηταί. Quis enim hominum ita acutē videt, vt in omnium ore versans lynceus, aut ipse Draco: à quo Poeta δρακεῖν dicunt pro videre. Certē Horatius lib. 1. Sat. 3. serpentem Epidaurum pro oculatissimo animali ponit:

— tam cernis acutum,

Quam aut aquila, aut serpens Epidaurus.

Macrobius in capite proximē citato, vicesimo scilicet libri primi Saturnaliorum suorum medicum talem esse debere præscribit, qui acie mentis vel commoda vel incommoda in corpore mortalium prænoscat. Vt enim scribit Hippocrates in prognosticorum limine τὸν ἰατρὸν δοκῆς μοι ἀριστον εἶναι. πρόνοιαν ἐπιτηδεύειν προγνωσκῶν γὰρ ἢ προλέγων ὡς τὰ τοῖσι νοσίοισι. τὰ τε παρόντα ἢ τὰ προγεγονότα ἢ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι τοῖσιν ἐπιτρέπειν τὴν ἀνθρώπου σφίρας τῶ ἰατρῶ. Medicum prænotionem adhibere optimum esse mihi videtur. Prænoscens enim & prædicens apud agrotos, & præsentia, & præterita, & futura, audebunt homines seipsos medico committere.

Idem Macrob. ideo salutis & Æsculapij statuis figuræ draconum iunguntur, quia præstant vt humana corpora velut infirmitatis pelle deposita ad pristinum reuirescant vigorem, vt reuirescūt dracones per annos singulos, pelle senectutis exuta.

Plinius lib. 29. c. 4. aliam rationem reddit: angui inquit, inesse multa remedia creduntur, & ideo Æsculapio dicatur. Serpentis oculum dextrum adalligatum contra epiphoras, si serpens viua dimittatur, scribit eod. lib. cap. vlt. senectutem vernatione serpentium exutam, si affricetur, claritatem facere, ibid. dentem anguineum adalligatum dolores minuere, lib. 30. cap. 3. Vana certē remedia. Pedanius Diosc. lib. 2. cap. 15. Viperinæ, inquit, carnes si coctæ edantur, claritatem oculis afferunt, neruorum vitiis auxiliantur: incrementes strumas reprimūt. Adiciunt aliqui longam senectam acturos qui de cibo vescuntur. Vipera curari elephantiasim duorum in Asia & Misia hominum experientia cōprobat Galenus ad princ. lib. 11. de simp. medic. facult. qui elephantiasim, ab exhausto vino, cui immortuæ fuerant viperæ cadentibus pustulis & renouata anguim & ostreorum in morem pelle, sani euaserunt. Lactant. de ira Dei cap. 13. Viperam ferunt exutam in cineremque dilapsam mederi eiusdem bestię morsui. Tertulianus scribit ideo ceruos diutius viuere, quia serpentibus quibus iuuenescunt, pascuntur.

Serpens hieroglyphicum etiam est prudentiæ illius quam in medico exposcunt omnes. *Esote prudentes sicut serpentes*, dicebat Christus discipulis Matt. 10. Hac auctoritate innixi Valentiniiani quidam vt est apud D. Irenæum, illam suam Sophiam serpentem factam dicebant, aduersantem Adami creatori, infundentemque hominibus rerum scientiam, indeque serpentem omnium sapientissimum haberi volebant. Cū prudentia temporis iungatur, serpente in circulum arcto, non prudentiam tantum, sed & annum & æuum expresserunt, vt refert D. Cyrillus, & ante eum Horus Apollo, qui serpentes

serpentes in tres diuidit species. Tempus etiam in tria diuiditur tempora, præteritum, præsens, & futurum. *Prudentia* etiam, vt scribit D. Augustinus sermone de prudentia ad Eremitas, *docet quomodo præsentia ordines, quomodo præteritorum recorderis, & quotidie futura prouideas.* Quæ profectò prudentiam medici imprimis spectant, qui vt Calebas ille Thestorides apud Homerum Iliad. α διονωπόλων ὄχ' ἄεις. *Augurum longè præstantissimus* videre debet.

Ὅς ἦδη τὰτ' εἶόντα, τὰτ' ἐσόμενα, ὀρότ' εἶόντα,
Quæ sunt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

Quod quidem per tria capita in Apollinis simulachro factum inuenimus, cuius pedibus insolitæ magnitudinis serpens triceps subijciebatur. Diuinus Hippocrates his verbis dat initium suis prognosticis: τὸν ἰατρὸν δοκέει μοι ἀεὶσον εἶναι, ὀρόνοια ἐπιτηδεύειν. προγνωστικῶν γὰρ καὶ προλόγων ὡς οἱ τοῖσι νοσήσει. τὰ τε παρεόντα, καὶ προσηρόντα, καὶ τὰ μέλλοντα ἔσσειν. ὅποσα τε ὡς ἀλείψασιν οἱ ἀδενείοντες ἐκδηγούμενοι πιστεύουσ' ἂν μᾶλλον γνώσκων τὰ τῶν νοσησόντων πράγματα. *Medicum prænotionem adhibere optimum esse mihi videtur. Prænotens enim, & prædicens apud ægrotos, & præsentia & præterita & futura, & quæ ægrotos prætereunt exponens, fidem utique fecerit quod ægrotorum res magis cognoscat.* Serpens apud Maronem Georg. lib. 3.

---linguis micat ore trifurcis.

Et de Martio angue Ouid. lib. 3. Transformat.

Tresq; micant lingua.

Medicus qui præterita, præsentia, & futura nouit, & recenset, trifurcam linguam non ad perniciem, sed ad salutem habere videtur.

V I.

Nodis & tenet implicitum.] Nodoso Æsculapij baculo difficultas artis medicæ significatur. Nodosa enim, aspera, intractabilia, & ἀμεγεί sunt. Ludouicus Dux Aurelianensis Caroli VI. frater baculum nodosum pro symbolo habebat, quo se ambire difficultia connotabat. Vbicunque nodi sunt, ibi & difficultates. Nodus in ligno, ascia & dolabra resistit; nodus in fune, digitis; in filo vnguibus. Verba D. Hieronymi epist. ad Oceanum, malo arboris nodo malus cuneus requirendus, ad superiora referri possunt, vt & illa Festi, Terentij in Andria, & Messenionis serui in Menæchmis Plauti, in scirpo nodum quaris, quæ difficultati quæsitæ nulla sit, applicari possunt. Horatius in arte poet.

*Nec Deus interfit, nisi dignus vindice nodus
 Inciderit.*

Quod Acron interpretans, Tunc, inquit, persona numinis debet interferi, quoties ad eò difficilis res est, vt non nisi interuentu numinis explicari possit. Virgilius vt significet Abantem Rutulis summas difficultates creare, eum vocat

---prognæ nodumq; , nouamq; ,

lib. 10. Æneid.

Nodosa ars medica.] Hippocrates lib. de veteri medicina: *Medicina, inquit, nec simplex, nec facilis.* Galenus in locum Hippocratis proximè citandum: *Artis, inquit, medicæ magnitudo vitam superat humanam, ad eò vt ab homine quantumuis diligente acindustrio nequeant & inchoari & ad finem vsque perducì.* Difficilis igitur est quia μακρῆ, sic enim eam vocat diuinus Hippocrates in ipso suorum aphorismorum limine. Quomodo nõ esset longa quæ non arctioribus terminis quàm ipsa natura coarctatur. Vtitur herbis omnibus, fruticibus, arbutis, arboribus, sentibus, plantis. Floribus non solum arborum & plantarum, sed aliarum etiam rerum, vt salis & aeris, furculis, foliis, capitulis, fructibus, ramis, acinis, graminibus, seminibus, succis, frugibus, stirpibus, corticibus, non solum arborum sed & leguminum: radicibus, liquoribus, lachrymis, odoramentis, caudicibus, caulibus, scapis, lanuginibus, fibris, resinis strigmētis; animalium, vnguibus, adipibus, vrinis, pudendis, coagulibus, cerebris, cineribus, lacte, felle, spumis, pellibus, etiam nidis vt hirundinum, qui in angina maximè commendantur. Lapidibus & integris & combustis, coribus, arenis, bituminibus. Terris etiam vt Samia, Lemnia, Armena; metallis, vermibus etiam ipsis, alijsque insectis. Hoc clarè apparet in oleis quæ vel in pharmacopoliis prostant, vel quotidie à nobis præscribuntur ad adstringendum, emolliendum, rarefaciendum, leniendum, digerendum, detergendum, agglutinandum, somnum inducendum, calculum atterendum, aliosque artis nostræ scopos. Ex floribus vt olea rosaceum, & violaceum, quæ phlegmonibus opitulatur, & cheirinum, quod neruorum doloribus, oleum de spica gonorrhææ. Olea chamæmelilicum, & de meliloto doloribus propemodum omnibus. Ex herbis vt olea de absinthio, & de menta frigido stomacho applicanda, rutaceum articulis, sampfucinum neruis, & alia quæ missa facio ne sim prolixior: sat erit vnum de singulis afferre. Ex fructibus vt oleum de mandragora quod vigiliis: ex bacis, vt oleum laurinum quod colicis doloribus: ex seminibus, vt oleum lini quod conuulsionibus: ex radicibus, vt oleum enulatum: ex lignis, vt oleum è lignis iuniperi quæ frigido vtero: ex corticibus, vt oleum de capparibus quod obstructo lieni: ex aromatibus, vt oleum caryophyllorum quod stomacho: ex resinis, oleum terebinthinum quod neruis frigidis: ex lachrymis, vt oleum

myrrhæ quod vulneribus : ex gemmis arborum , vt oleum populinum quod arthritidi : ex nucleis , vt oleum è nucleis persicorum quod obstructiouis : è granis , vt oleum è granis citri quod calculo : ex metallis . vt oleum auri quod elephantiasi : ex margaritis , vt oleum margaritarum quod paralyfi describit Andernacus : ex fœcibus , vt oleum tartari quod vlceribus : ex lithodendris , vt oleum coralliorum quod epilepsia : ex quadrupedibus , vt oleum vulpinum quod neruis & articulis frigidis : ex venenatis animalibus , vt oleum scorpionum quod renum & vesicæ calculo : ex infectis , vt oleum formicarum quod gelidis genitalibus ; è cornibus , vt oleum cornu ceruini quod dysenteria : ex caluaria , & ex hominis sanguine , quæ morbo comitiali : ex sale , quod hydropili : ex lateribus quod spasmo , conferunt . Nihil est in rerum natura quod in medici cognitionem cadere non debeat , medico vt *Æneæ* ,

----- *est vastum maris æquor arandum.*

Et in illo immenso pelago quàm multi scopuli ; Quanta difficultas vel in pulsu discernendo in myuro deficiente , myuro recurrente , caprizante , dicoro , circumnutante , vndoso , vermiculante , formicante , hectico , vibrante , conuulsiuo , serrato , & aliis . Galenus se in pulsuum doctrina addiscenda multo cum sudore diu multumque versatum fatetur . Tantula tamen est medicina pars , ab ipso Hippocrate aliquatenus deserta , ne dicam deglectam .

Magnus Hippocrates primo aphorismo suo , artis medicæ difficultatem tripliciter probat ; primo ab occasione quæ labilis est & fluida instar fluentis aquæ in materia maximè fluxa , cuiusmodi est hominis corpus . Secundò ab experientia , de qua meritò dicatur illud Horatij lib. 2. carm.

Periculose plenum opus alicui.

In ea enim agitur de hominis capite . Tertiò à iudicio quod in decernendis causarum differentiis , & prædicendis euentibus ita incertum est , vt plerumque doctissimorum medicorum turba , de eodem ægro & morbo sententiam latura , non minus quàm Troiani de equo Durateo , scinditur incerta studia in contraria . Galenus lib. 3. de different. puls. cap. 1. vitam hominis etiam triplo longiorem non suffecturam scribit , difficultatibus omnibus quæ in medicina sunt accuratè pertractandis . Auerrhoes multos medicos Arabas nouerat , posteritati tamen reliquit , vnicum duntaxat se peritum nosse medicum , doctum scilicet Auenzoar , qui in artem medicam quadraginta annos sub patris disciplina incubuerat . Num igitur , nodosa ars medica est ?

De huius scientiæ difficultate Valesius controu. lib. 7. Tam multa sunt , inquit , quæ Galenus ab optimo medico , & vero Hippocratis imitatore requirit , vt quantumuis speretis diuitiis (quas spernunt perpauca) atque contempta inani gloria (quam tamen video hodiè contemnere nullum) soli studio veritatis vacemus ; desperandum videatur , posse nos aliquando tales euadere . Exigit enim cosmographiam , & astronomiam : vt doceant ex locis & temporibus indicationes ad omnia medica opera valde necessarias . Exigit Philosophiæ illius quam naturalem dicunt , peritiam . Hæc enim docet corporis naturam , & morborum differentias , & generationem . Exigit præterea anatomes scientiam , vt pote solam loca malè affecta valentem indicare . Exigit etiam alteram Philosophiam quam ethicam vocant : hæc enim animi perturbationes sedat , quas scimus corrupendæ valetudinis solere , esse causas infestissimas . Neque hæc solum sed & rhetoricam exigit , quæ mæstos , & ægrotantes solari , timentes animare , iratos placare , furentes coercere possit : sapientiam insuper exigit & bonos mores . His accedit linguarum notitia Græcæ , Arabicæ , Latinæ , quibus omnibus insignium medicorum scripta sunt monumenta . Accedit his omnibus simplicium medicamentorum cognitio : hæc enim materiam artificii suggerit ad operandum , & præterea his omnibus præcis , reliqua medicina est per se longissima & difficillima .

Ars medica est.] Artem vocat medicinam post Hippocratem , qui lib. de Lege , artium præclarissimam vocat . Et lib. 6. de popul. morb. lib. etiam de arte . artem vocat . Post Platonem qui in Epinomid. siue legum appendice illam certis coniecturis , opinionibusque procedere dicit . Post Galenum , qui lib. definit . Medicinam dicit esse artem , quæ præest sanis victus ratione regendis , atque ægrotis curandis . Post Auerrhoem 6. colliget cap. 1. qui ait , medicinam esse artem operatricem ratione & experimento inuentam , vt sanitas seruetur & morbus arceatur . Post Corn. Celsum qui in proemio suo artem coniecturalem medicinam vocat . Nihilominus tamen scientia sæpius appellatur . Galen. lib. de fectis , ab antiquis medicinam dictam scribit , salubrium insalubriumque scientiam . Et in arte medend. salubrium , insalubrium , & neutrorum scientiam , medicinam esse dicit . Princeps Arabum Auicenna . medicina , inquit , est scientia , qua humani corporis dispositiones noscuntur , vt sanitas præsens conseruetur , vel amissa recuperetur . Arnaldus à Villanoua in sui antidotarij limine medicinam , non omnium artium vt Hippocrates , sed scientiarum nobilissimam vocat . Tractatum de calculo his verbis idem auctor orditur : Reor quòd medicina est scientia , quam diuina statuit prouidentia , fore auxiliatricem , homini que contra incommoda , & necessitatem quam genus humanum ob præuaricationem primi parentis incurrerit . Cornelius Celsus , Primò , inquit , medendi scientia , sapientiæ pars habebatur .

Vt grauissimorum auctorum discrepantia verba concilientur , supponendum est res considerari posse , primò , vel vt sunt naturales quæ opus non respiciunt , quarum propriè scientia est . Secundò , vt sunt

vt sunt artificiales, & opus respicientes, & harum ars propriè est. Tertiò, vt partim naturales sunt partim artificiales Et inter istas medicina reponitur, quæ scientia est quoad partem naturalem: attamen accidentariò quoad operationem, aliquid artis habet. Neque propterea ab artium numero excludenda est. Non secùs ac Logica, Geometria, & Arithmetica, quæ licèt aliquid artis habeant syllogismos, mensuram, numerum, verè tamen scientiæ sunt, quia non procedunt operabili modo, & componendo, quæ potior est artis ratio, sed magis analytico & resolutorio modo, quæ vnica est scientiæ ratio. Propterea cùm medicina eodem ordine ad causas & principia progrediatur, scientia est habenda, licèt aliquid artis habeat. Quia verò nullus est qui nihil eam artis habere dicat: sed qui de scientia dubitent aliqui sunt, scientiam esse ostendendum est.

Scientia entia per se considerat, non entia per accidens, non enim de mutabilibus scientia datur, vt scribit Philosophus lib. 1. post. & lib. 7. metaph. Et medicina hominem in communi speculatur, cuius naturam & substantiam cognoscit per principia & causas cognitione certa & euidenti, nisi ex intellectus infirmitate cognoscentis opinio subsequatur. Quippe inter peritissimos quosque medicos non plus est dissidij, quàm inter Mathematicos. Sic enim in hac facultate disputantur obiecti affectiones, quatenus scilicet ægrotabile, sanabile, aut sub neutra dispositione est.

Præterea medicina sua habet principia per quæ suas probat, ac sæpè demonstrat conclusiones vniuersales, non aliter quàm Physica facere solet, quales sunt quæ habentur de elementis, temperamentis, humoribus, membris, & huius naturæ quæ ad philosophicam partem spectant. Haud dispari ratione de morbis, eorùmque causis & symptomatis, vt naturaliter consequi solent, & per causas à priori, & per symptomata à posteriori demonstrant affectuum naturam. Nec aliter de ijs quæ ad simætioticam, vt de pulsibus, vrinis, diebus decretoriis, & de crisi bus attinent, sentiendum est. Ita etiam de ijs quæ ad Æthiologicam & Pathologicam, Therapeuticamque pertinent, dicendum existimo, sub vniuersalibus & necessariis conclusionibus facta consideratione, etiam si nunquam in opus dirigantur, curationem per contraria, & conseruationem per similia debere fieri, quæ cerrè vniuersalia, & necessaria existunt. Et licet quædam videantur singularia, de quibus medicina tractat, id efficit abstrahendo ab omni singularitate. Nam medica facultas de singularibus non tractat vt talia sunt, sed in genere, & in abstracto, quod est opus intellectus. Quòd si medicus aliquod opus molitur, trahit medicinam ad singularia. Quemadmodum enim illa non disputat de Platone, de Socrate in particulari, sed de homine in sola rerum contemplatione versans: ita medicus dum aliquid agit, non quærit hominem in abstracto, sed Platonem aut Soeratem. Ex quibus certum est medicinæ finem esse ens mobile ad sanitatem vel morbum: addiscentis autem, & artificis, singularium rerum cognitio, sanitatisque inductio. Neque propterea probro medicinæ scientiæ vertendum est, quasi artis nomen duntaxat habere debeat. Nam ipsa medicina dux est & magistra, & artificis finem, & omnia ad ipsum pertinentia scientifico modo, reliquarum scientiarum more, media nature contemplatione docet. Quod si quid illi practicum adiungitur, extrinsecus, & accidentariò aduenire dicendum est.

Dat sustentacula fractis. Medicina non tantùm sustentat, & recreat fractos rhogme, trichiasi, eccopie, apoplepsia, ecripsmate, cameratione, fissura miserabili, & non tantum capitis, sed & aliorum ossium fracturis cauledo, raphanedo, sicyedo, schidacedo, calamedo, alphitedo, apotrausi, (de quibus Græcos videas, maximè Paulum Æginetam lib. 6. cap. 89.) sed etiam quouis morbo fractos ac debilitatos. Sic enim vsurpat Horat. Satyr. 1.

multo iam fractus membra labore.

Illam fugat senium. Ars medica retardare potest senectutem ad aliquod tempus. Cùm enim senectus ex frigido & sicco temperamento oriatur, si arte medica impediri potest ne corpus tam citò frigescat & siccescat; impediatur etiam ne tam citò senectus ingruat. At impediri potest, impediendo scilicet ne natiuus calor ita promptè humidum primigenium depascatur, quòd fieri potest humectante victus ratione, alijsq; ad id excogitatis auxilijs vt scribit Galenus lib. 5. & 6. de sanit. tuenda. Et lib. de marasmo sic ait: *senium quidem prohiberi non potest, potest tamen impediri ne citò ingruat, idq; humectante adhibita victus ratione, qua nimirum augere possumus illam humiditatem, qua in corde iecinoreque est dispersa.* Propter quã à siccitate atque adeò à senectute distamus. Ratio retinendi corpora ne ita citò in senium vrgentibus annis rapiantur, pendet ex notitia & integra cognitione rerum non naturalium, atque ex congrua earum vsu & administratione, nam si commodè ministrentur, hominem sanum conseruant, si verò incommodè ex sano ægrum reddunt. Certum enim est quod error in victus ratione sanis hominibus morbum & morborum metam accersat, afferatque ægrotantibus mortem. At commoda administratio, opportunus dexterq; rerum illarum non naturalium vsus, qui consistit in debita quantitate, & qualitate, retinet corpus ne tam citò diffluat, fiatque senectutis præda. Mensuram autem quantitatis & qualitatis illius quæ cuique homini conuenit, vt vegetior conseruetur, cognoscere & in iis omnibus medium, & moderationem metiri difficile est: siquidem non est ita manifestum in somno verbi gratia modum constituere, cum omnis humectet plus minusue, & intentionem seu profunditatem aut leuitatem difficulter metiamur. Medicina verò id nos docet quantum humanum ingenium cognoscere potuit. Quod vt sciatur tenendum est partem esse medicinæ quæ dicitur

εγγενή, quam Galenus duplicem scopum habere scribit, primum, corpus in suo statu conseruare; alterum, si deficiat in laudabiliorem reducere, donec ευεξίαν sit adeptum. Ad quos scopos vtitur rebus quæ supra cum omnibus non naturales appellauit, aere, cibo, potu, somno, & vigilia, excretis & retentis, exercitationibus, & animi pathematis, & eorum adiunctis, vt Venere, balneo, & similibus. Hæc pars complectitur alias, *προφυλακτικὴν* præseruatoriam, quæ interdum ad therapiam vsque excurrit, *ευεξικὴν*, boni habitus procreatricem, *γυμνασικὴν* exercendi rationem, *αυδοτροφὴν* rationem educandi pueros, *ἀναληπτικὴν* rationem reparandi defectus & in naturalem habitum restituendi, & *γυροκομικὴν* rationem valetudinis senium conseruandæ. Ex quibus apparet artem medicam retardandi senium docere rationem.

Certè in pharmacopoliis plurima prostant, & à medicis multa præscripta conficiuntur, quibus impeditur ne subeant morbi, tristisue senectus, myrobalani chebulæ conditæ, electarium exhilarans Galeno falsò adscriptum, diambra, aurea Alexandrina, multaque alia antidota robur corporibus adiucientia, nonne natiuum calorem augent, & canitiem arcent? nihil hîc de auro potabili, de extractis, essentis, & magisteriis, quibus Hermetici medicina monente senectutem retrò inhibent, non quidem ad multa sæcula, arque etiam *χιλῶρον* (quæ non toleranda sit eorum iactantia) quasi.

Vita concludant hircinis faucibus auras.

Sed ad multos annos, atque etiam lustra. Placet hîc adscribere vnum duntaxat elixir, quod morborum, senij, atque adeò mortis retardandæ aptissimum decantant illi à quibus.

..... nequicquam filia marri,

Omnibus est terris, omni quæstia profundo,

addo ego.

Omnibus & flammis, omnis quoque follibus aura,

℞. Caryophyllorum,	} singul. drac. duas.	Gentianæ,	} singul. vncias sex.
Nucis moschatae,		Calamenti,	
Zedoariæ,		Foliorum sambuci,	
Zinziberis,		Rosarum albarum,	
Galangæ,		Rosarum rubrarum,	
Piperis albi,		Spicæ nardi,	
Piperis nigri,		Cubebærum,	
Baccarum iuniperi,		Aloes hepaticæ,	
Baccarum lauri,		Seminum artemisifæ & maioranæ.	
Corticis citri,		Ficum,	
Corticis arantiorum,		Passularum,	
Saluiæ,		Dactylorum,	
Basiliconis,		Amygdalarum,	
Rorismarini,		Pinearum,	
Mentæ,		Mellis albi, lib. vnam.	
Maigranæ,	Mochi optimi drag. vnam.		
Pulegij,	Sacchari optimi lib. quatuor,		

Concidantur, & in puluerem redigantur quæ debent. Infundantur deinde omnia in libris quindecim aquæ vitæ, & duodecimo inde die distillentur in balneo mariæ, & quidquid liquoris erit in excipulo biduum circuletur in fimeto, quibus peractis elixir vitæ habebitur. Ex magmate verò in cineribus vi caloris eliciatur alius liquor sanguineus, turbidus, & odoratissimus, qui vt alius circulabitur. Hæc est substantia ignea materiarum, quæ semiuiuos reficit. Qui tertio quoque die drachmam vnam primi liquoris in balneo mariæ extracti assumet, iuuentutis robore diu fruiturus est, vitamque sine morbo ad sæculum producturus. Imò si quis vultum pectusque eo tantum vnixerit, tardabit senium. Vulnere sanat liquor ille si bis aut ter admoueat. Secundus verò liquor qui rubeus est, vteri doloribus medetur, pleurididi, colicæ, obstructo lieni, dentium dolori, oris fœtori, & febribus omnibus. Si drachma vtriusque liquoris moribundo, nec amplius loquenti exhibeat, vsum linguæ statim recuperabit ille, quæ se centies expertum scribit Fiorauentus.

Celebratur aliud elixir vitæ maius dictum, quod sanitatem & balsamum nostrum radicale conseruet, senium retardet, vitamque proroget.

℞. Rad. zedoariæ,	Galangæ,
Angelicæ,	Ligni aloës,
Gentianæ,	Santali citrini, ana vnc. iij.
Valerianæ,	Melissæ,
Tormentillæ,	Mentæ rubræ,
Scorzoneræ,	Maioranæ,

Basiliconis

Basiliconis,	Spicæ nardi, ana vnciam j. semis.
Hyssopi,	Benioini,
Thymi,	Myrrhæ,
Chamædryos,	Olibani,
Chamæpityos, ana manipulum semis.	Succini,
Granorum lauri,	Mastiches, ana drach. vj.
Iuniperi,	Flor. Rorismarini,
Corticis limonum,	Saluæ,
Arantiorum siccorum,	Pæoniæ,
Semin pæoniæ,	Sthæcados,
Seseleos,	Calendulæ,
Anethi,	Lauendulæ,
Fœniculi,	Hyperici,
Anisi,	Centaurij minoris,
Citrij,	Betonicæ,
Cardui benedicti, ana vncias ij.	Lilij conuallium,
Caryophyllorum,	Tiliæ arboris, ana pugillos ij.
Cinnamomi,	Flor. cichorij.
Macis,	Rosarum rubrarum,
Zinziberis,	Buglossi, ana pugillum j.
Cubebæ,	Mellis granati,
Cardamomi,	Sacchari albi, ana libra j.
Piperis longi,	Aquæ vitæ optimè rectificatæ, libras x.
Piperis rotundi,	

Incidenda incidantur, & contundenda contundantur. Omnia hæc in matrarium capax, & hermetice clausum, ne quid exhalet, iniecta in fimo equino mediocriter calido per 8. aut 10. dies putrefiant, putrefacta fortiter exprimentur: expressio verò per cornutam, vel alembicum ad conuenientem ignem distillantur; ponendo in limbo alembici moschi drach. semi. ambræ griseæ, croci ana drachmâ j. aquâ quæ primùm ab expressione illa effluet, clarissima, & pretiosa seorsim asseruabis. Cùm verò recipiens, quod capax vitreumque esse, & optimè cum collo cornutæ adhærere debet, ne vel minimum quidem exspiret, obscurari, spiritibusque subalbidis offerri percipies, aliud eius loco, aut ipsum met repones, si prius extillatum illum primum liquorem seorsim asseruandum separaueris. Iunctoque denuò optimè, vt prius cum collo cornutæ recipiente, ignem per gradus, vt artis est, pedetentim augebis, quo prædicti spiritus subalbidi non amplius appareant. Dein aufer tuum recipiens, vt eam quæ secundo elicita est, aquam, quam matrem balsami vocant, seorsim etiam separes, adseruésque, & hæc quidem tum ad plures morbos extirpandos, tum ad conseruandam sanitatem, senium tardandum mirabili profectu conducit. Accommoda rursum prædictum recipiens, vt antea factum, per gradus auge, donec destillato primo oleo subflauo, deinde rubicundo, materiæ in fundo sicæ remaneant, nec tamen perfecte aridæ, ne qui extillarit liquor adustionem suboleat. Quibus peractis, assum. tibi aquam illam clarissimam, quam primò satis copiose elicuisti, affunde residuis fecibus, & fac vt simul per 6. aut 7. dies digerantur ad calorem balnei marie, donec aqua coloretur & flavescat, attracta scilicet magis ignea & oleoginea materiæ portione. Fœces residentes, cùm scilicet omnem tinturam suam prædictæ aquæ impresserint, seorsim ad dicendos vsus adseruentur. Post omnes prædictos liquores (seruata tamen si libuerit ex vnoquoque proportione aliqua ad effectus infra commemorandos, quibus mirum in modum profunt, & cum quoque ipsum liquorem, qui ex fecibus tinturam attraxerit, simul miscebis, vt inde pretiosissimum elixir vitæ elicias, vt sequitur procedendo. Tres itaque prædictos liquores simul mixtos per cornutam aut alembicum vitreum, nulla tamen præmissa digestionem præter mixtionem ipsam, distillabis, eademque planè ratione qua prius elementa principiaque liquorum separabis. Elicies namque primam aquam clarissimam, quam seorsim reseruabis, cùm scilicet recipiens fumo nubiloso obscurari percipies: dein mutato recipiente, accommodatoque vt prius ignem eo continuabis, donec liquorem subflauum effluere percipias, quem etiam seorsim vt priorem adseruabis. Interim dum prædictæ distillationes aut elementorum, siue principiorum duorum separationes fient, reseruatas superius fœces ad ignem reuerberij, calcinabis, ex quibus in cinerem reductis sal, vt artis est, cum prima tua aqua clarissima allines, quæ quidem aqua sale suo imbuta cum reliquis duobus adseruatis liquoribus permisceatur, vt tandem ex triangulo facias circulum, vt loquuntur philosophi, nempe vt ex tribus illis distinctis aquis, per circulationem in pelicano, ea qua decet arte factam, vna essentia erumpat, fiatque ea ratione magnum illud elixir vitæ, arcanum admirandum. Huius elixiris ineffabiles celebrantur virtutes ad curandas, & præcauendas vertigines, epilepsias, apoplexias, paralyfes, manias, melancholias, asthmata, syncopes, lipothymias, stomachi, aliarumque partium imbecillitates, cachexias, hystericas passiones, & alia id genus summa

& deplorata symptomata, si guttulæ tantum aliquor exhibentur cum aqua aut decocto conuenient morboque appropriato. Neque verò tantum morborum, sed etiam senectutis ipsius, quæ est omnium ægritudinum veluti impluuium antidotum & remedium habetur, quòd valeat elixir illud ad restorationem & conseruationem balsami nostri radicalis, si quatuor aut quinque guttulæ cum iusculo, vino, aut conueniente aliquo liquore exhibeantur. Utamur ergò sæpè hac panacea, atque etiam meliore, si superi velint, vt tardè terga det fœlicior ætas: & infœlicior, quæ senectus est, lentis suis passibus tardè veniat.

Non fugit illa senes.] Celeberrimi medici senes fuerunt, & sunt. Magnus ille Hippocrates Cous excessit è vita annos natus quatuor supra centum, aut centum sexaginta nouem ex aliquorum opinione. Galenus Hippocratis sectator doctissimus centum & quadraginta annos vixisse dicitur apud Siphoninum Grammaticum. At alij quique doctissimi Græci, Latini, & Arabes quos referre supersedeo, extremæ senectutis metam triuerunt. Medicina cum experientia esse gaudet, experientia autem non nisi multis annis comparatur.

Neque illarum affinis est rerum quas fert adolescentia,
vt cum Terentio loquar, in alio tamen sensu. Seniores exercendæ medicinæ aptissimi videntur, quia longa annorum serie experientiam rationi ac doctrinæ addiderunt: Ouidius ad Liuiam:

Æta senem faciunt.

Ecce experientiam, ecce verò doctrinam:

Γνεώσκει δ' αἰεὶ πολλὰ διδρακόμενος.

aiobat sapientissimus Græcorum ille Solon, *Assidue addiscens ad senium propero.* Hæc autem duo absolutum medicum faciunt. Vide quæ supra diximus in dictione *Barbati.*

Cæterum omnia fermè symbola quæ in hoc sunt emblemate, relata sunt à Iunio medico qui medicumuniam ita describit.

Quis Deus es? Phæbo satus atque Coronide: habes cur

Sceptrum? egris vt rex impero. quid resides?

Sit sedato animo medicus: quid verticem inumbras

Laurea? perpes enim viuit ab arte decus.

Nodoso baculo quid nitere? difficilem artem

Id notat. hinc cur stat Gallus, & inde Draco?

Cura vigil medicum decet ac custodia, quid vult

Sub pedibus canis? hoc symbolon est fidei.

Quidue tegit mentum propexa incanâque barba,

Longa atas firmat iudicium atque fidem.

Æsculapius Apollinis ex nympha Coronide filius, in deorum numerum olim receptus fuit, quoniã rudem adhuc, & vulgarem medicinæ scientiam paulò subtilius excoluisset, vt Cornelius Celsus ait: quanquam Trismegistus, interprete Apuleio, medicinæ repertorem falsò nominat.

Huius simulachrum variis modis effigauit antiquitas: nam apud Sicyonios imberbem stetit altera manu sceptrum, altera pineam nucem obtinentem, memorat in Corinthiacis Pausanias. In eadẽ historia refert à Trismegede Pario exsculptum fuisse Æsculapium in folio sedentem, baculum tenentem manu, altera caput Draconis mulcentem, cum excubante cane. Consentit in multis & Festus Pompeius lauream insuper illi attribuens. Ego collectis symbolis, & quati in vnum (quod dicitur) myconum coniectis, talem fermè medici siue. Æsculapij iconem conslo. Virum gauem repræsentato, barbato, throno insidentem, laureatum, sceptrum gerentem altera manu, nodosum baculum altera, adstantes illi hinc draconem, hinc gallum, stratumque ad pedes canem. Nunc commentis, symboliue rationes subiiciam.

VII.

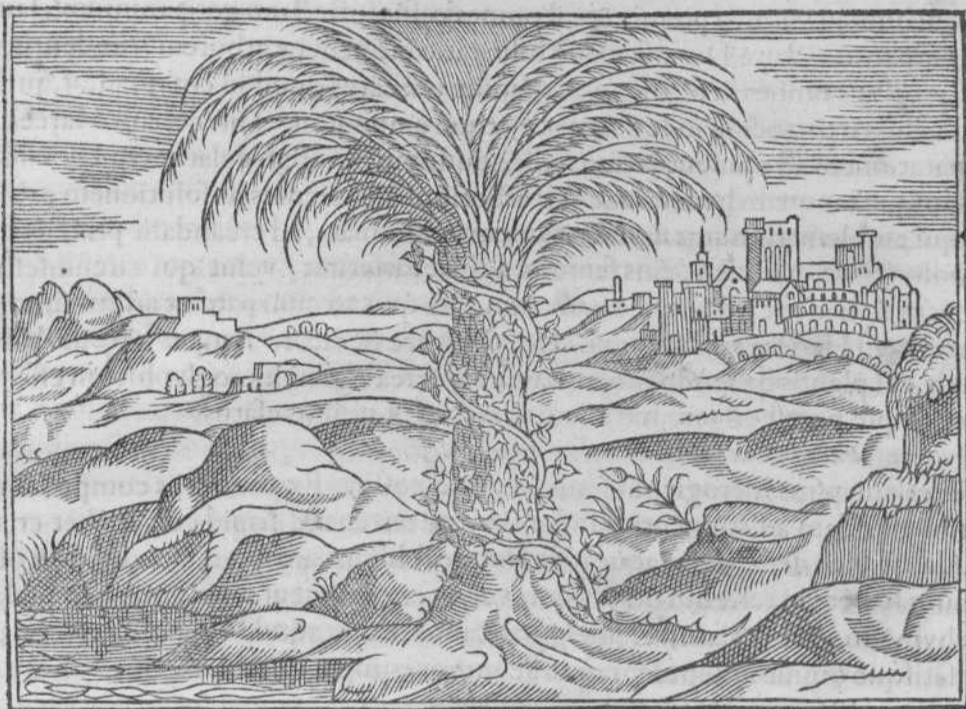
Æsculapij nomen haud temerè in medicum competit, quippe cuius sit placidè curare ægrotos, id quod Græcis sonat vocis etymon ἀσκεῖν ἰπείως. Barba illi datur velut adultæ & longæ multarum rerum experientiæ argumentum. Sedentis imago denotat, sedato animo, neque vagum esse debere: Lauream coronatum existimo, ab eximium & immortale ex arte salutari decus, quanquam Festus eò referat, quod Laurus arbor sit plurimorum remediorum. Sceptrum illi tribuitur ex Pausania, vt dignitas medici eo repræsentetur, qui regis in morè egris imperare debet: quò spectat inuectiua Gale- ni lib. 1. Therapeutices, medicos sui temporis incusantis, quòd mancipiorum ritu ægris subseruirent, ac obsecundarent: contra maiorum ab Æsculapio oriundorum morem, qui velut reges subditis, & velut duces militibus, præscribebant ægris quæ fieri vellent. Bacillum nodosum tribuit illi antiquitas, vt difficultatem significarent artis, plurimis rerum discendarum anfractibus, nodisque difficilibus inuolutæ: tametsi Eusebius hoc interpretetur ægrotorum sustentaculum, & Cornutus libro de natura deorum, quòd medici opera confirmemur, ne tam properè in morbos incidamus. Draconem assistentem dant omnes. Cornutus tum propter diligentiam in curandis ægris infomnem, tum quòd medic

medici industria ægri à morbis veluti reuiuifcant, feniúmque deponant, ferpentium more, vnde Macrobius lib. 1. Saturnal. Æsculapij & salutis fimulachtis draco, inquit, subiungitur, quia præstant vt humana corpora, velut infirmitatis pelle deposita, in pristinum reuirefcant vigorem. Præterea constat ædium facrarum, adytorum, oraculorum, & thefaurorum custodiam olim draconibus assignatam fuiffe, cum quia acutiffimè cernant, tum propter inuictas vigilias, quod fenfit & Festus. At Plinius lib. 29. cap. 4. draconem Æsculapio facrum voluit, propter remediorum que illi infunt, multitudinem. Gallus eidem adiungitur, quòd vigilantiffimum fit animal: nam follicitum & vigilantem medicum requirunt res egroti. Canis illi subiicitur, vt animal fidiffimum. Quid autem medicum magis deceat, quàm indubitata fidem, integritatémque egrotis feruare? que res Philippum Arcarnanem Alexandro commendatum habuit, licèt parricidij crimine, fed immeritò perfrictum; neque enim placet, quod Festus ait, ideò adhiberi canem, quòd canino lacte fit enutritus, quod tamen apud Lactantium etiam legitur.

DECUMBENTEM RELEVAT.

E M B L E M A X I I.

*Hederam iacentem Palma victrix subleuat.
Medicus iacenti subuenit.*

Hieroglyphica.

HEDERA hieroglyphicum { AEGROTI, & AEGRITVDINIS. num. I.

PALMA hieroglyph. { HOMINIS SAPIENTIS. MEDICI. num. II.

OC symbolum cuius medico conuenit, Auctori tamen præcipuè quadrare videtur. Cum enim non solum egritudine decumbentes homines, sed & decumbentem vetustate familiam, que de Combes vocatur, ex qua à matre oriundus est, pro viribus releuet appositè hanc sibi assumpsit animam symboli hederæ à palma suffultæ, DECUMBENTEM RELEVO. Posteaquam de nobilitate, & munere medici emblemata supra proposuit

fuit, ultimo tandem loco effectum medici proponit. ad quem cetera referuntur, qui est egros sanitati restituere, hocque emblemate exprimit.

Hadrianus Iunius emblemata habet, cum quo istud aliquid commune habet.

Pyramides Pharium monumenta perennia Regum,

Errantibus circumligat hedera sequax brachiis.

Regum opibus firmis plebs sustentatur egena:

Mentisq; constans firmitas vires perenniter.

Quæ in hos versus habet medicus ille, non omnino ab Auctoris nostri emblemate aliena sunt. Pyramides, inquit; quas otiosam ac stultam Ægyptiorum regum pecuniæ ostentationem nominat Plinius, vastæ fuerunt & insanæ substructionum moles, aliquot soli iugera complexæ, partibus fermè quatuor angulorum lateribus ab imo in acumen definentes, sic dictæ, quòd in ignis speciem, in conum extenuentur, quarum fastigiata excelitas paulatim gracilescens, umbras quoque consumit, ut præter Solinum, Ammianus scribit lib. 22. fuisse eas regum Ægypti monumenta, & inter septem orbis miracula habitas tradit geographus Strabo. Quia verò inconcussa maximè, stabilissimæque inter omnes figuras figura quadrangula, Galeno teste habetur. Hinc est, quod Monarcharum aut Regum fortunas huic comparati appositè credam: aut etiam constantis animi virum, qualem describit Q. Catulum Cicero, quem neque periculi tempestas, neque honoris aura potuit vnquam de suo cursu aut spe, aut metu dimouere. Priori rationi hedera aptè conuenit, utpote sese ipsa sustinere, prorsumque serpere impotens, ni pedamenti adminiculo utatur, ac flagellis suam muniat imbecillitatem. Talis est plebis, ac minoris conditionis status, quibus principum opes fulcimento sunt & ornamento. Neque posteriori rationi absonus est viuax, & perennis huius plantæ viror, quippe cum magnanimi & fortis viri, qui humana omnia premit, & ad omnes casus infractum gerit animum, laus cum æternitate certet, perpetuò victura. Diuersa planè hinc ratio est, hederæ arborem scandentis, ut quæ solet succum virisq; illius omnes in se rapere, ac demum enecare: quòd in eos quadrat, qui alienas opes sub titulo & prætexu patrocini in se corruant, atque emungunt. Aliter etiam Marcellinus lib. 15. hederæ comparisonem ad opulentos transtulit, apud Imperatorem delatos, qui præsidia potiorum pulsabant, iidemque tanquam hederæ excelsis arboribus adhærentes, absolutionem precibus mercabantur. Sunt qui emblematis huius significationem calumniati, ad creandam principi cuidam viro, qui hoc simbolo utitur, inuidiam, eius sensum aliò detorserunt, velut qui circumfessum tenuerit Galliarum regem, & hederæ instat circumplicatum, ne quis ad eum pateret aditus sine ipsius assensu.

Hederam iacentem.] Hedera tam imbecilla est, ut repere & iacere semper necesse habeat, nisi vel muro, vel faxis, vel plantis hærendo subleuetur. Propterea ægroti hieroglyphicum esse possit, qui in lecto iacet, nec se ipse potest erigere, nisi alienis brachiis & viribus elatus.

Pallida vix cubito membra leuare potest.

Hedera morbi etiam ipsius hieroglyphicum esse rectè possit. Ex contrariis composita est facultatibus, habet enim quiddam adstringentis substantiæ quæ terrena & frigida est, habet etiam nonnihil acris, quæ calida est. Nec deest tertia, aqueam namque substantiam quandam tepidam obtinet. Morbus ut plurimum habet vel terreum humorem, vel acrem & igneum, vel aqueum: melancholicam scilicet cacochymiam, vel biliosam, vel phelgmaticam. Hedera aquod Plinium lib. 16. ca. 34. est inimica arboribus, satisque omnibus, sepulchræque ac muros rumpit. Vnde Laberius

Vt hedera serpens vires arboreas necat,

Ita me vetustas amplexu annorum evocat.

Ita morbus, qui à contrariis originem solet ducere, inimicus est Platonice arbori, homini scilicet, sepulchra rumpit, ut in illis condantur homines.

Hedera dedicatur Lyxo, qui membra soluit. Morbus morti membra soluenti dedicatur. Mors enim præterquamquòd corpora in cinerem resoluit, potiùs quàm Iris apud Virgil.

----- nos isto corpore soluit.

Hedera circa ruinosa ædificia, & vetustate consumpta repit: morbus putrida corpora, & cacochyma, ruinosa, & senilia incolit. Aufonius:

----- ipsa senectus

Expectata diu, votis optata malignis,

Obiicit innumeris corpus lacerabile morbis.

I. I.

PAlma non tantum animal quoduis, ut vult Georg. Venetus cant. 1. tomo. 6. cap. 27. sed & ratione donatū exprimi potest, imò & inter homines appositè medicus. In palmis sexus est, nec sine maribus gignere foeminas sponte edito nemore multi cõfirmant: circaq; singulos nutare plures in eum pronas blandioribus comis. D. Ambrosius hexaemer. lib. 3. Videas, inquit, palmam, quæ dactylos generat, plerumque inclinantem ramos suos, & subiacentem, & concupiscentiæ, atque amplexus speciem prætendentem ei arbori quam marem palmam appellant pueri rusticorum. Illa ergo palma

foeminea

fœmina est, & sexum suum subiectionis specie confitetur. Vnde locorum cultores præiaciunt ramis eius dactylorum vel Palmarum semina masculorum, quibus illi fœmineæ arbori velut quidam sensus perfunctionis infunditur, & experiti gratia concubitus repræsentatur. Quo munere donata rursus erigitur, & eleuat ramos suos, & in veterem statum comam suam rursus attollit.

Guillandinus in Ægypto & Oriente obseruauit, ne fœminæ steriles sint, aut immaturum fructum perdant, mares eo interuallo feri, vt ab iis puluerem ventus in illas perferat. Quod si longius distent, quàm vt puluis odôrue peruenire possit, tum à mare funem religatum ad fœminam perducitur, vt maris fœcunda vis per eam copulam, & vinculum irrepat. Refert Iouianus Pontanus Palmas duas, marem Brundusij fatum, fœminam Hydrunti steriles diu fuisse, quòd adultæ se inuicem aspexerint, & tum quamuis longo tractu distitas fructum edidisse.

Hominem præterea refert Palma, quia in summo scapo, vbi vis eius vitalis sedet, cerebrum habet, quod Hebræi *halulab*, & Arabes *cedar* nominant, quo vel minimùm læso moritur Palma. Vide Philonem. In eo etiam hominem refert, quòd comam in cacumine habeat circumextensam, & ramos in digitorum modum protensos, & fructus quasi in digitorum figuram formatos, vnde & dactyli, hoc est, digiti vocantur. Pulpa quoque Palmæ fructuû, caryotidum scilicet, caro nuncupatur. Ex quibus hominem arborem inuersam à Platone dictum, Palma potius quàm alia arbore exprimi certum est. Imo non hominem tantum quemlibet è plebe, sed etiam sapientem Guil. Perrierius Morosoph. Embl. 83.

*Quò solet vrgeri grauiori pondere Palma,
Hoc magis emergit, surgit & in vetitum:
Sic sapiens variis fortuna casibus actus,
Fortior emergit quò magis his premitur.*

Imo non sapientem tantum, sed & Palma medicum significari contendo. Palma, Apollinea arbor est: viget, & ex Theophrasto histor. plant. lib. 4. cap. 14. diu viuit in Delo quæ insula Apollinis est medici, & medicorum parentis. Latona eundem Apollinem paritura ab Homero in hymno Apollinis Palmam amplexata describitur. Neque verò eo solùm nomine Apollinea est, sed etiam quia cum palmæ figuram solarium radiorum imitetur, antiqui sacerdotes, qui vt ait Proclus, à rebus apparentibus superiorum virium cultum adinuenerint, ab hac similitudine solare quid in Palma esse sunt arbitrati. Et apud Apuleium legas, vt notat Pierius, mystico eo sacro quo initiabatur Isidi, caput, ad solariorum radiorum similitudinem ostendendam, Palmæ candidæ foliis in modum radiorum profistentibus redimitum. Cum sol Apollo sit tum apud Macrobius sæpius, tum apud omnes, Palma solaris arbor, erit Apollinea, hoc est, medica.

His accedit, quòd Palmæ folia non decidunt, ipsiusque lignum durissimum durat longa sæcula: & ipsa Palma quæ omnium propemodum arborum diutissimè viuit: non nisi annosior fert fructus, & maturos non nisi annosissima. Ita medici qui longam vitam sæpè viuunt, quòsque inter omnes diu viuere par est, cum per illos alij viuunt, non nisi longa experientia & doctrina exculsi fructus dant maturos. Palmæ fructus siue dactyli vitæ protrahendæ conferunt. Primi Eremitæ qui austeram in omnibus vitam agebant, vsu palmularum viuaces erant. Paulus ille Eremita 113. annos vixit, cum 97. victitarit palmulis, palmacea tunica tectus in spelunca. Medici hoc Palmarum fructu exhaustis, & extenuatis vites instaurant, humorem enim uutritium quem radicalem vocamus, ac corpori arido alimentum confert, ac proinde dies & annos auget. Certè medici est vitæ augmētum dare, mortem abigere, & dies multiplicare. Palma fructus in medicina faciendæ sæpè in vsum venit, serpentibus vlceribus, & luxatis articulis prodest: In emplastris & cataplasmatibus pro pectoris morbis, ventriculi etiam, & iecoris debilitate locum habet. Vesicæ & viscerū intemperiei non inutilis est, nec vterino fluori. Aliqua etiam medicamenta sunt quæ palmularum nomen retinent, vt elect. molle diaphœnicon quòd bilem flauam, & pituitam educit, quòd colicis cruciatibus & flatulentis doloribus aptum est. Emplastrum etiam diaphœnicon, calidum & frigidum, quæ à *Φοινίξ*. Græcis palmula, deducuntur. Propter illa, medicus Palma exprimitur, qui vt illa morbis opitulatur.

Victrix.] Rem mirandam Aristoteles in octauo problematum, vt Gellius citat, & Plutarchus in septimo sympotiacorum dicit: Si supra Palmæ, inquit, arboris lignum, magna pondera imponas, ac tam grauius vrgeas, onerésque, vt magnitudo oneris sustineri non queat: non deorsum Palma cedit, nec intrà flectitur, sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur, recuruatürque. Propterea, inquit Plutarchus, in certaminibus Palmam signum esse placuit victoriæ: quoniam ingenium eiusmodi ligni est, vt vrgentibus, opprimentibusque non cedat. Romæ in Capitolio bis, bello Persei enata palma victoriâ, triumphosque portendit. Simili modo palma Trallibus in basi Cæsaris dictatoris, circa bella eius ciuilia exorta præsignificauit Plin. lib. 17. cap. 25. Origenes in fine homil. 9. in Exodum: Palma, inquit, victoriæ signum est illius belli, quòd inter se caro & spiritus gerit. Cùm hæc arbor, scribit Leuinus Lemnius, oneri renitatur, nec prementibus vrgentibusque cedat, hoc insigne incertaminibus victori decerni solet, quòd inuictum animi robur palmæ naturam referat, ac sit rei fortiter atque animosè gestæ symbolum ac trophæum. Sic martyres qui inuicti, infractoque animo aduersus Tyrannorum sæuitiam substiterunt, amicti stolis albis Apoc. palmas manibus gestassele-

guntur in victoriæ argumentum. Similiter qui iustitiam colunt & æquitatem, qui Dei hostibus se intrepidè opponunt, palmæ sunt similes. Vnde David Psalm. 91. iustus vt palma florebit. Cum enim impij, vt herba confestim arefcant, tum pietatis cultores vt palma diutissimè vigent, & subsistunt ad fructus suaues ac salubres proferunt. D. Ambrosius li. ante citato, Laurus, inquit, & Palma ad insigne victoriæ. Lauro victorum capita coronantur, Palma manus victricis ornatus est. Vnde & ecclesia ait: Dixi ascendam in Palmam, tenebo altitudines eius. Quæ eminentiam videns verbi, & sperans quòd ad eius altitudinem possit ascendere, & scientiæ summitatem, dicit: Ascendam in Palmam, vt omnia inferiora relinquat, & ad superiora contendat, ad brauium Christi. Medicus qui iacentem subleuat, hoc est, ægrum sanat, victor est morbi, cum quo prælium iniiit, quem tandem vnà cum natura profli- gat. Meritò igitur victrice palma repræsentatur.

Medicus iacenti subuenit. Vt hederam iacentem palma subducit, ita iacentes ægros arte sua medi- cus erigit. Erigatur omnis æger,

atque alios melior reuifcescat in annos.

Hoc scilicet est medicorum votum, quos fortunet à quo omnis medicina est, & sine quo mors, vbique, qui est,

DEVS OPT. MAX.

INDEX RERVM ET VERBORVM
QVÆ IN HIEROGLYPHICIS, ET EMBLEMATIS
MEDICIS CONTINENTVR.

Numerus Paginam demonstrat.

A. A Bas pugnae nodus dicitur. pag. 131 Abluentia medicamēta. 124 Abundantia per quem numerum significata. 2. 3 Accipiter Dei symbolum. 29 Acheloum quomodo Hercules repressit. 121 Acino moritur Anacreon. 113 Aconitum ex vomitu Cerberinum. 122 Adam vnde dicitur. 19 Adiuta medicamenta. 125 Adeps vnde fit. 72 Admiratio ab ignorantia. 56 Advarrov. 80 Ædiles prætextati erant. 57 Ægri & agroti differentia. 118 Ægyptij sunt Elephantici. 123 Ænigma de aranea. 22 Ænigma laterna. 54 Aer calidus & humidus est. 36 Æsculapius sub serpentis forma. 130. Epidauro Romā adductus. ibid. Æsculapij simulachrum 136. in deorum numerum relatus propter medicinam. ibid. Æsculapij simulachri symbolorum rationes. 136. 137 Æsculapij descriptio. 128. medicinae Deus ibid. erat proluxa barba. ibid. Æsculapius baculum habebat, & cur 129. cur cum angue 129. 130. Glaucom ad vitam reduxit. 129 Æsculapij baculus nodosus. 131 Æsculapius quam sedem Rotarū habuit. 130 Æstate fœmina ardent libidine. 80 Æstas spicis significatur. 64 Æstatis qualitates. ibid. Æstas cum bile conuenit. 64 Ærates homines variæ. 16. 17 Affectus. V. Passiones. 67 Adar. 67 Alba pituita est. 11 Albara quid. 94 Albugineus humor. 90 Alcestidem ab inferis reduxit Hercules. 120 Alcibiades Anyto supellectilem auferret. 36 Aleides vnde dicitur. 125 Alexander an amastus fuerit. 39 Alexandri magni cor villosum. 67 Alexander erat sanguineus. 38. 39 Alexandri virtutes variæ. 38. 39	Alægiarios. 120 Alhiddada quid. 44 Alpheo fluuio stabulum auget purgat Hercules. 121 Aluari à Luna fortunæ & infortunium. 112 Amadryades. 73 Amantes liberales. 36 Amaranthus vnde dicitur 24. vitæ symbolum. 24 Amata regina resti vitam finit. 112 Amicis liberalis. 38. 39 Amor bellorum causa. 118 Amoris symb. aurum. 111 Amoris vitia 2. Vide cupidinem. Amphixyptos. 13 Amygdalæ dicuntur tonsillæ. 98 Anacreon Poeta acino præfocatur. 113 Anaxarchi petitio. 38 Anaximander quid de hominis origine dixerit. 20 Andragoræ mors repentina. 113 Angerona dea silentij. 42 Angina quid & vnde dicitur. 88 Anginæ causa efficiens 89. causæ externæ & internæ. 89 Anima flatu significata. 114 Anima ignis. 8 Anytus in Alcibiadem amor. 36 Antigoni Epiphaniis mors. 117 Antigono responsum Menedemi. 32 Antonij prodigalitas erga Cleopatram. 36 Anteus suffocauit Hercules 124. illius mythologia. ibid. Aper Erymanthius. 121 Apis viginti quinque annos vixit. 25 Apollinis serpens triceps. 131 Apollo inuenit citharam. 35 Apollo morbos depellit. 64 Aqua carnalem prudentiā connotat. 3 Aquæ scientias connotant. 3. 4 Aquarius. 72 Ara veneris Paphiæ imbre nunquam irrigabatur. 105 Aragole abamas quid. 128 Aranea. 22 Araneus symb. mathematici. 22 Araneæ tela symbolum rei vanæ & inanis. 42 Arcus ferreus odij. 111 Arcus quid. 100 Arcus amoris cur auratus. 111 Arcum vibrans Hierogl. belli & tumultus. 111 Arcus cur datus amori. 111 Arcus barbarorum arma. 111	Argentum pituitam refert. 37 Arideus & Craterus Euripidis inuidi. 123 Aristomenij Messenij cor hirsutum. 67 ἀρρητόροσ. 71 Artemidorus grammaticus omnium literarum oblitus, & se etiam alterum crux habere. 57 Artemonis Periphoreti timiditas. 110 Arthritis v. podagra. 64 Artificiorum initia tradit Minerua. 64 Asinus rarus Hierogl. inanis operæ. 55 Asinus frigus timer. 55 Asinus Hierogl. stolidi. 55 Asinos qui abominabantur. 55 Astrologus Atlas. 59 Atheniensium fons. 2 Athenarum nomen vnde. 3 Athenæ scientiarum sedes. 3 Athenæum quid. 4 Atlas quia astrologus, locum dedit fabulæ. 59 Auaritia hydra est. 122 Auditio quomodo fit. 94 Auenzoar doctus medicus quadraginta annos sub patris disciplina studuit. 132 Auenzoar quomodo melancholiam curauit. 58 Augeæ stabulum. 121 Auicenna quomodo natos primos homines censuerit. 20 Aulici debent esse sanguinei. 37 Aurea sunt regum palatia. 37 Aureus arcus cur amori datus. 111 Aurum cum corde sympathiam habet III. amoris symb. 86 Aurigo quis morbus. 86 Auris descriptio. 94 Auri virtutes. 37 Aurum portabile. 37 Aurum sanguinem refert. 37 Aurum temperatum est. 37 Autumnus per deciduos ramos representatus. 52 Autumni qualitates. 52. in Autumno quartanæ regnant & ratio. ibid.

B.

B Aculus Æsculapio cur datus. 129

Baculus fulcimentum & auxilium significat. ibid.

Baculus Æsculapij nodosus. 131

Balbuties puerorum vnde. 73

Barba magnum hominibus ornamentum. 129

Index Hierogl.

Barba prolixa <i>Æsculapij</i> quid significat. 128	Canino lacte nutritus <i>Æsculapius</i> . 137	Cleomenes semper cum baculo. 129
Barba significat perfectionem, discretionem, & sapientiam. 128	Canina appetentia. 126	Cleopatra quanta ab Antonio accipit. 36
Barbarus hierogl. odij. 111	Canis iuxta intestina. 104	Clepsidra quid. 5
Bayardus qualis erat in bello. 65, 66	Canis hierogl. morbi. 103, 104	Clypeum habere timidi est. 110
Bella ludicra. 39	Canis Alexandri magni cor habebat villosum. 67	Cælum semina rerum habet. 43
Bellorum causa est amor. 118	Canis immolabatur Proserpinæ. 123	Cælorum vis in homines. 20, 21
Belli & tumultus hierogl. 111	Canis hierogl. diaboli. 123	Cæliacus morbus. 86
Beniuenij spectrum ignitum. 66	Canis rabidi morsus causa icteri. 47	Colicus dolor. 86
Biantis dictum de spe. 118	Canes angina corripi solent. 88	Colon intestinum. 85
Bibere pro frui. 5	Canum varia nomina. 82	Colores planetarum. 69
Biliosus. 63	Capilli veneris cur ita dicti. 80	Comprimentia medicamenta. 124
Biliosus Marte expressus. 64	quotuplices sunt. 40	Comus connotat sanguineum. 31, 32
Biliosus qualis est. <i>ibid.</i>	Caprarum cotyledones. 79	Comus quis dæmon. 32
Biliosus est calidus & siccus febris obnoxius maximè tertianæ, magnanimus, liberalis, iniuriarum victor. 66	Caput corroborantia. 125	Comi varia significata. 32, 33
Vigil, edax, rufus, pilosus. 67	Caput operire tristitiæ signum. 55. & timoris. <i>ibid.</i>	Conceptio hominis qua ratione fit. pag. 113
Bilis est ignis. 66	Caput sibi amputatum esse existimās quomodo curatus est à Philodoro. 29	Conchinus. 112
Biliosus gracilis est, & macilentus. 68	Capitis descriptio. 83	Constantis hieroglyphicum. 138
Bilis cum æstate conuenit. 64	<i>Καρδία</i> . 101	Conus quid. 13
Bilis iræ suscitabulum. 65	Carbunculati qui. 123	Cor quid. 113
Bilis est flaua. 11	Cardinalis Francisci à Turnone symbolum. 114	Cor vitæ symbolum. 7
Bilis flaua. 14	Carduis florentibus ardent mulieres. pag. 20	Cor quare pyramidali figura. <i>ibid.</i>
Bilis atra. <i>ibid.</i>	Caro porcina leucen ingenerate potest. 94	Cordis descriptio. 102
Bilis sursum fertur. 69	Caro vaccina qualis & quale eius ius. pag. 49	Corago quid. 109
omniū humorum est æstuo sissima & actuosissima. <i>ibid.</i>	Caroli Lothareni stemma. 13	Cornix hierogl. spei. 109. famelica est & sitibunda. <i>ibid.</i>
urit & exedit. <i>ibid.</i>	Caroli II. symbolum. 13	Cornix candida Rhodigino visa. pag. 110
<i>Βλεφαροντα</i> . 68	<i>Καρπος</i> . 67	Costæ quot in homine. 199
Bracmanes nascente homine ingemiscunt. 83	Caryophyllum quæ planta. 41	Contylidones mulierum umbilicum Veneris non referunt figuram. 79
Broncocele affliguntur Subalpini. 123	eius species. <i>ibid.</i>	Cotyledones. <i>ibid.</i>
Buglossum hilaritatem dat. 109	Catharrus & catharri variæ species. 125 quibus curatur. <i>ibid.</i>	Crocodilus symbolum impudentiæ. pag. 29
eius flos quomodo exhilaret. <i>ibid.</i>	Catharrus vt Achelous. 124	Cranium. 84
Bullæ pro pueris positæ. 57	Cathartica medicamenta. <i>ibid.</i>	Craterus & Arideus, Euripidis inuidi. 123
Bullæ qua figura erant. <i>ibid.</i>	quomodo purgant. <i>ibid.</i>	Crystallinus humor. 90
Bulla laribus suspendebatur exacta pueritia. 57	Causani in hominum natiuitate flēt. pag. 83	Cuniculus quid. 78
Bulla vnde dicitur. <i>ibid.</i>	Celeritas inimica prudentiæ. 44	Cupido bellorum causa. 118
Bulla homo est. 113	Cephalæa quid. 84	Cupidinis descript. 110. arcus. 111
Bulla quid. 107, 108	eius causa. <i>ibid.</i> & 85	Cupido cur for ma puerili. 110
homo est. <i>ibid.</i>	<i>Κῆπος</i> . 79	Cupidinis duo genera arcus sunt. 111
Bunduicæ factum vt animos militibus daret. 49	Cerberus trifaux. 121	Cupidinum crumena porri folio vincta. 36
Burgundus se mortuum esse existimans. 60	quomodo ab Hercule ex Auerno extractus. <i>ibid.</i>	Curricula quid. 97
Busriræ asinos abominabantur. 55	Cerebrum palmæ. 139	Cutis quid. 97. est quid medium inter carnem & neruum. 98
Butyraceum se totum esse existimans pistor. 58	Cerebrum quid. 113	Cyclamen. 79
	<i>Κηρομήντης</i> . 123	<i>Κυνάργη</i> . 88
C.	Cerui cur diu viuunt. 130	
C æcum intestinum vel ileos causant enterocolem. 98	Charadrius. 86	D.
Cæcum intestinum. 85	Chlorus color. 25	D actylorum vsus in re medica. pag. 139
Cæcum intestinum leporis quale. 50	Cholera morbus quid. 101	<i>Δασύσπρος</i> . 68
Cæsares duo repentina morte obierunt. pag. 113	eius causa. <i>ibid.</i>	Dei prouidentia in dipsaco. 80
Iul. Cæsaris liberalitas erga Seruiliam. 36	quibus temporibus inducatur. <i>ibid.</i>	Dei symbolum accipiter. 29
Calculus renum & vesicæ. 87	Cholera humida. <i>ibid.</i>	Democriti Ætoli dictum. 44
Calculorum causa materialis, & causa efficiens. 88	Cholera sicca. <i>ibid.</i>	Dente damnus significatur. 104
Callirhoe quis fons, & vnde dictus. 3	Cholidochus ductus. 69	Dentium cum morbis consensus. <i>ibid.</i>
Callirhoe fons salubris in Palæstina. pag. ead.	Chordapsus. 85	Dentis etymon. <i>ibid.</i>
Camilla mors. 115	Chiron magister herculis in medicina. 120	Desperantis hierogl. testis. 112
Candidis fausta significantur. 109, 110	Chrysocolla quis color. 24	Detergentia medicamenta. 124
	Claua virtutis hierogl. 122	Dextra calidiora sunt. 70
	Cleantus testimonium de tristitia. pag. 117	<i>Δήσις</i> . 69
	Clementia Aelxandri. 38	Diagoras Rhodius gaudio mortuus. pag. 116

& med. emblem.

<i>Διχόμοτος</i> quid.	13	Febres Hydra sunt capita.	123.126	Gymnasium vnde dicitur.	5
Dignitates per gradus significantur.	36	Felle carer equus.	64	Gymnasium quid.	ibid.
Diogenis dictum.	104	Fellea vesicula vbi est.	85	Gymnosophista nascente homine	
Diogenes quid homines dicebat esse.	108	Fernelij laus & opinio circa arthriti-	92	ingemiscunt.	83
Dioptra prudentia symbolum.	45	dem.	92	<i>Τυρός.</i>	30
Dioptra quæ planta.	80	Ferrum bilem refert.	37		
Dipfacus prouidentiam Dei ostendit.	ibid.	Ferrum odij instrumentum. 112.111.		H.	
Dipfacus quo loco prouenit.	ibid.	Festiuitas Alexandri.	39		
Dionysius Milesiaci scientia quo nomi-	4	Filij tres Diagore victores in ludis. 116		H ereditarius morbus est arthri-	
ne connotata.	4	Filum symbolum discriminis rei vilis	21.22	tis.	92
Diptra prudentia symbolum.	45	& minima.	21.22	Hai à Iosue diripitur.	110
Diptra quid.	44	Flatu anima significata.	114	Hariadenus Aenobarbus.	116
cur melancholico datur.	45	Flaua bilis.	11	Harpocrates silentij Deus.	42
<i>Δοδωνεύωνος.</i>	2.4	Flos pro iuuentute.	34.35	Hedera semper repit. 138. hierogl. æ-	
Dæmones imaginantes melancholi-	59	Flos pro puella.	34	groti.	ibid.
ci.	59	Flores symbolum veris.	33.34	ex contrariis componitur. 138. de-	
Draconi nomen datum quod acutè	130	Fontes qui erant in Elim quid signifi-	2	dicatur Baccho.	ibid.
videt.	130	cabant.	2	in ruinosis ædificijs inuenitur. ibi.	
Dryades.	73	Fons pulcher quis dictus.	3	Herculis victoria.	120.121
Duodenarius numerus & abundantia	2.3	Fons librum connotat.	4	erat medicus.	ibid.
significat.	2.3	Fœminæ humidæ sunt, otiosa, tarda,	4	Herculis in medicina magister fuit	
Duodenarij numeri perfectio.	2	molles, albicantes, laticlunæ, obe-	71.72	Thiron.	120
Duodenum intestinum.	85	siiores, &c.	71.72	Hercules plantis aliquot suum no-	
Durius Valla medicus moritur multi	113	Fœminæ quo tempore libidinoso-	80	men dedit.	121
potionem hauriendo.	113	res.	80	Hercules & Hippocratis iidem hono-	
		Fœmina frigida est.	70.71	res.	ibid.
E.		Formæ colores.	34	Hercules ad inferos descensus.	ibid.
E Benotriches.	80	Fortunæ lusus homo.	113	Hercules scyralosagittipelliger.	123
Edoardus III. Angliæ Rex mor-	117	Fracturarum species.	133	omnibus opitulans.	ibid.
tuus præ tristitia.	117	Francisci à Turbone Cardinalis di-	129	Alexicacos.	ibid.
Elephantiasis vipera medetur.	130	ctum.	129	populi seruator.	ibid.
Elephantici Aegyptij.	123	Frigus causa tremoris.	43	Herculis labores.	123.124
Elixir retardandæ senectuti proprium.	134	Fuligines melancholicorum.	62	Hercules sacrificium Saturni immu-	
pag.	134			tauit.	26
Emblemata sunt siphones.	3	G.		Herodes lauit se in Callihoe.	3
Encyclopediæ scientiam per duode-	2	G Albulæ.	86	Herpes.	124
cim fontes.	2	Galeati lepores quos vocabat		Hersilia.	56
Enterocæle quid. 98. causa illius. ibi.		carnificius.	49	Hetrusci epileptici sunt.	123
Epicuri opinio de hominis origine.	20	Galenus varia loca quibus laudat Hip-	4	Hieroglyphica quid.	52
pag.	20	pocratem.	4	Hieroglyphicorum quis inuentor.	53
Epidaurus sedes Aesculapij.	130	Galenus quot annos vixit.	136	Hieroglyphica vbi insculpta.	ibid.
Epidermis.	97	Gallos gallinaceos quomodo timet	65	Hippocomus se pontificem esse. exi-	
Epileptici Hetrusci.	123	leo.	65	stimans.	60
Equus Marti sacrabatur.	64	Ganymedes inter sidera relatus.	72	Hippocrates medicinae magister dicitur à D. Ambros.	4
Equus caret felle.	ibid.	Gaudium interdum nocet.	115	Hippocrati laudes data à Galeno.	4
Erigone laqueo vitam finit.	112	Gaudia vana.	115.116	Hippocrates vbi natus.	ibid.
Euæxia gladiatorum.	5	Gaudio quomodo mori quis potest.	ibid.	Hippocratis & Herculis communes	
Euprosynum.	108	pag.	ibid.	honores.	121
Euripides à canibus laceratus.	123	Gaudio mortui.	ibid.	pestilentiam quomodo re pressit.	ibid.
Eurysteus Herculis exercitator.	121	Gaudium est à copia puri sanguinis.	109	pag.	ibid.
Examen de quibus rebus dicitur.	52	pag.	109	Hippocrates quot annos vixit.	136
Exercitij laus.	5	Generationis symbolum puellus.	29	Hispani strumosi sunt.	123
Experientia medico necessaria.	128	Gibbosi senes vnde.	30	Historia variis pathematis referta.	
<i>ἰουένης</i>	68	Gibbositatis causa.	ibid.	pag.	115
		Gibbus vnde.	29	Homerus præ tristitia moritur.	117
		Gibbositatis species.	29.30	Homo stabulum est.	124
		Gigas Maximiliani Imp. vitulum vno	71	Homo fortunæ lusus.	113
		prandiu comedebat.	71	Hominis centrum umbilicus.	79
		Gigantes.	71.72	Hominis conceptio vi fit.	113
		Glaucoma quid.	90	Homo bulla est quacunque ratione	
		Glaucomatis causa.	91	consideretur.	ibid.
		Glaucus Anthenodius vrinandi arte.	24	Homo pendet à cælo & quomodo.	
		Dei nomen affectauit.	24	pag.	20.21
		Globi humores connotant.	10	pendet à Deo.	21
		Gradus pro dignitatibus accipiuntur.	36	Homo per lychaum figuratus.	26
		pag.	36	Homo miser à natiuitate.	83
		Gula quid.	89	Homo bulla est.	108
				Hominis hierogl. palma.	139

Index. Hierogl.

de Hominis origine opiniones anti-
quorum. 19.20	Inuidi Euripidis. 65	Leporis nomina. 49.50
Homines vesicæ sunt vento tumida
ex Diogene. 108	Iræ suscitabulum bilis. 123	Leporis marini mira antipathia im-
pulmones. 90
Homo terra est. 19.20	Iræ & animi hierogl. leo. 112	Lepus dormiendo conuier. 49
vnde dicitur. ibid.	Iræ hierogl. ignis. 126	Lepus hierogl. tristitiæ. 48
Hostus Hostilius. 56	Iracundiæ symbolum leo. 112	vigilantiæ. 49
Humanitas Alexandri. 39	Iratorum descriptio. 117	timoris. ibid.
Humidum primigenium est vt oleū.
pag. 27	Irenes abortus & mors. 68	maciei. 50
Humores metalla referunt. 37	Iubæ leonis. 113	solitudinis. ibid.
Humor triplex in viuentibus. 27	Iulij medici mors repentina. 118	edacitatis. ibid.
Humorum symbola globi. 10	Iulius Cæsar sperare non vult. 41	solertiæ. 50. 51
Humores rotundantur. ibid.	Iuuenes temerarij. 128. eorum vitia.
pag. 29	Leporina caro melancholica est. 48
Humorum colores. ibid.	Iuuenes quales sunt. 64	Leporis cæcum intestinum quale. 50
Humores corporis humani elemen-
ta. 13	Iuuentus est ver vitæ. 34	Lethusa & lethe. 75
Hyaloides humor. 90	Iuuentus est florida. 34. 35	Lethargus vnde. ibid.
Hyanche. 124		Leucæ qui obnoxij. 94
ὕβρις quis. 29	L.	Leuce quid. ibid.
Hydræ capita febres. 123. 126	L Abram Veneris. 80	vnde dicatur. ibid.
Hydra auaritia est. 122	L Lac vaccinum quale. 49	eius causa. 94. 97
Hydræ quot capita. 121. quanta ab
ea mala. 121. eius cædes. 122	Λάκκων quid. 78	Liberalitas Alexandri. 38
Hydrochous quid. 72	Λακκόπρακτος. ibid.	Liberalitatis symbolum radius fra-
ctus. 36
Hyems pituitę qualitatibus respon-
der. 72	Λαγυήσες. 68	Licinij Cecinnæ pater opio se inte-
remit. 75
Hyemis descriptio. ibid.	Lælaps quid. 82	Liuidus color frigoris soboles. 25
Hymen quid in virginibus sit. 81	Lætitia. V. Gaudium. 27	Liuij amoris infortunium. 115
Hymnides. 73	Lampades in nuptiis. 43. 44	Loci quid. 78
Hypætica medicamenta. 124	Lanea vincula Saturnum detinent, &
quid notent. 64	Λόρδοι qui. 30
Hypochondria quid. 61	Λαοσάβος. 112	Lubricantia medicamenta. 24
Hypochondriaca melancholia quo-
duplex, & vbi sit. 62	Lapis. Vide Calculum. 64	Lucerna hierogl. capitis. 55
Hypochyma quid. 90	Laqueo mortui. 57	Lucumon. 56
I.	Laribus bullæ suspendebantur. 89	Ludouicus Dux Aurelianensis bacu-
lum nodosum habebat pro sym-
bolo. 131
I Apis medicus Ægæ. 128	Laryngis musculi. 58	Lumen pro vita. 26. 27
I Asterus quid. 86	Lateritium se esse existimans. 54	Luna senescit. 13
varia eius nomina & eorum ratio.
pag. ibid.	Laternæ ænigma. 55	Lunæ vices variæ, & nomina. 13
Icteri causæ. 87	Laternæ pistoritæ artificium. 139	Lunæ lumen à sole. 13
Iecur quid. 113	Lauro capita victorum coronantur.
pag. 113	Luna symbolum vitæ. 11. 12
Iecur & eius descriptio. 86	Legatus Rhodiorum in limine expi-
rauit. 113	Lunæ vis in inferiora. 12
Ieiunum intestinum. 85	Lemouicis cuiusdam mira imagina-
tio. 58	Luna nascentibus præ est. ibid.
Ignæus est Mars. 69	Leo X. gaudio in febrem incidit, qua
diem suum obiit. 116	Luna plena calidior & humidior
est. ibid.
Ignis qualitates. ibid.	Leo nullam aut exiguam medullam
habet in ossibus. 68	Lupi angina corripit solent. 88
Ignis hierogl. iræ. 112	Leonis oculi ardent. 68	Lusitani sunt phthilici. 123
Ignem gladio ne fodito quid Pytha-
goræ. 112	Leo hierogl. phrenitidis. 126	Luxuriei hierogl. porcus. 122
Ignem ad sacrificium deferre obliti
Rhodij. 3	Leo hierogl. iræ, & animi. 123	Λυκάνχη. 83
Ignis est pyramidali figura. 7.8	Leonis iubæ. 68	Lychous symbolum hominis. 26
Ileos vel cæcum causant enteroce-
len. 98	Leo Nemæus. 122	Lychnus quid, & vnde dicitur. ibid.
Ileos quomodo differt à cæliaco &
colico morbo. 86	Leo febri obnoxius est. 66	Lycopolitæ asinos abominabantur.
pag. 55
Ileos quid & vnde dicitur. 85. eius
causæ externæ & internæ. 86	Leo simia suam febrem curat. ibid.	Lysandri Ladæmonij robur, & coc-
pilosum. 67
Ileos intestinum. 85	Leo audacissimus solus ducetos equi-
tes aggreditur. 66. nobilis, & libe-
ralis. ibid. iniuriarum vltor. 66. 67	M.
Ilicet. 82	Leo breues habet palpebras. 67	M Agnetes herbarum primitias
offerebant Chironi. 120
Imberbes qui. 67	Leonis ossa scintillant. ibid.	Malorum prælium. V. μολομαχία.
Indice silentium indictum. 42	Leo voracissimus est. ibid.	Μαυρίκηπος quid. 79
Intestina. 85	Leones fului sunt. ibid.	Martis varia adiuncta. 64
Iosue metum simular. 110	Leo est Martiæ naturæ. 64	Mares in dextra parte. 70
Impudentiæ symbolum Crocodilus.
pag. 29	Leo biliosus est hieroglyphicum. 65	Margaritam quanti Seruil e mercatus
Cæsar. 36
Inuidia diabolicum vitium. 123	Leo iracundus est. ibid.	Margiræ stoliditas. 78
	Leo rotas, gallorum cristas, & cantus
horret. ibid.	Mathematici symbolum. 22
	Leonidæ magnanimitas, & cor. 67	Maximiliani Imperatoris gigas vitulū
vnicō prandio comedebat. 71
		Maximilianus Imperator barbarorum
con-

Med. Eembl.

confuetudine delectabatur.	129	pag.	105	Odi symbolum piscis.	29
Medici eadem præstant quæ Hercu-
les.	123. 124	Morbus regius quis.	86	Odiū excitat contentionem.	118
Medici senes.	136	Morbi hierogl. hedera.	138	Odiū descriptio.	110
Medici Persarum sexagenarij.	128	Morbus per canem connotatus.	103.	Odiū hierogl. barbarus.	111
Medicinæ difficultas.	131. 132	pag.	104	Ophiucus.	129
Medicina quomodo ars, quomodo
scientia.	132. 133	Morbos depellit Apollo.	64	Oleam Pallas produxit.	3
Medicinæ partes.	134	Morbi animi.	120	Olei qualitates.	27. 28
Medicinæ Deus.	128	Morbus arquatus quis.	86	Oleum symbolum humidi primige-
nij.	27. 28
Medici munus.	130. 131	Morbus monstrum est.	126. 125	δυσρηίδυμος.	64
Medicus debet esse prudens & men-
tis acie valere.	130	Morborum organicorum species.	126	δυσφαλος quid.	79
Medicina retardare potest senectū-
tem.	133. 134. 135	Mors in vita.	30. 31	Oniton.	75
Medico duo necessaria.	136	Mors quare ossa.	29	Operire caput est tristitiæ signum.	pag.
Medicus Ænæ & Annibalis.	128	Mortis symbolum senex.	29	Opium quid.	78
Medicus quis.	61	Mars pro ira & bile.	63	Opῆιδιον muliebri.	78
Medium hominis.	79	Belli numen est.	64	Oreades.	73
Melancholicus quis propriè dicitur.
pag.	52	Mortes variorum ex leni causa.	113	Organicarū partium proprietates.	105
Melancholicorum varia phantasmata
& imaginationes. 57. 58. 59. 60. 61		Mortuum se esse existimans quomo-
do curatus.	61	Oris quæ partes sunt.	98
Melancholici tenaces, rapaces, mali-
gni/	46	Moses hieroglyphica Ægyptiorum
calluit.	52	Ossa qualia & vnde.	29
Melancholici timidi.	47	Moses & Aaron nube tecti.	110	Ossa cur mors representatur.	29
Melancholici amant falfamenta.
famelici sunt.	47	Mulier serpentem se deuorasse existi-
mans.	58	Onium Cotyledones.	70
Melancholici breuioris sunt æui, solitarij.	47	Mundus non est æternus.	42	ὄζυς.	64
Melancholici flatulenti.	50	Masculus (phindæ) verelicæ.	102	P.	
Melancholia quæ ingeniosos facit.
pag.	51	Musica delectantur sanguinei.	35	P	
Melancholicus 40. & seq.	44	Myrtus qualis planta & vbi prouenit.
pag.	81	Aralium.	74
Melancholici cunctabundi.	44	Myrtus cur Veneri dedicatur.	35	Pallidi senes & quare.	29
Melancholicorum somnus breuis.	49	Mysteria per siphones notata.	2	Palma in basi statue Cæsaris nata.	139
Melancholici taciturni 42. studij a-
mantes.	44	N.		Palma ligni natura.	139
Melancholicus humor frigidus & sic-
cus.	41	N		Palma victoria hierogl.	139
Melancholicorum tarditas.	43	N		Palma hierogl. medicus 139. hominis &
sapientis hierogl. 138. 139. in pal-
ma inest sexus.	139. 139. in pal-
ma inest sexus.
Melancholici futura præuident.	45	N		Palma femine steriles sunt si sine ma-
re sint.	139
Melancholia quid.	54	N		Papaueris species.	74
Melancholicorum timor vnde.	49	N		Papaueratæ vestes Plinio quæ.	74
Melancholici macri sunt.
lasciui sunt.	50	N		Papaueris descriptio.	74
Melancholia nigra est.	10	N		Papaueris succi noxa.	76
Μηλομαχία.	39	N		Παρανογάγην.	88
Memoriæ aduersa est pituita.	75. 76	N		Παρασυναγην.	88
Menedemi responsum Antigono.	32	N		Parca tres.	21
Meninges.	84	N		Parentes arthritici filios habent ar-
thriticos.	92
Menstruus sanguis qua & quomodo
fluit.	79	N		Partes hominis nobiles bullæ sunt.
pag.	113
Mercurius hieroglyphicorum inuen-
tor.	53	N		Pars corporis quid.	104
Meretrix sue significata.	122	N		Partes homogeneæ & heterogeneæ
quæ sint.	104. 105
Metalla humores referunt.	37	N		Partium organicarum proprietates.
pag.	105
Merus soboles.	118	N		Passiones.	114
Militibus humanus Alexander.	39	N		Passionum numerus & ratio.	115
Minerua artium initia tradit.	64	N		Passiones morbi sunt.	120
Mitriæ tres pontificis.	60	N		Passiones ventis & turbibus ex-
pressa.	114
Momoum vnde dictum.	33	N		Passiones ventis significatæ.	108
Monstrum hierogl. morbi.	125	N		Passiones morbi sunt 107. quod hu-
mores in corpore hoc in anima sūt
passiones.	ibid.
Monstrorum quot genera.	126	N		Πάθος quid.	118
Monstra ab Hercule victa vitia sunt.
pag.	122	N		Pathemata. vide Passiones.	
Monstra vitia sunt.	120	N		Paulus Eremita quot annos palma al-
tus & rectus vixit.	139
Monticulus veneris.	78	N		Pena & Viel medici quomodo mel-
ancholicum curant.	59. 60
Morbi & dentis consensus.	105	N		Περύραπος quid.	38
Morbis omni hora homines obnoxij.	105	N		Pericranium.	84

Index Hierogl.

Pesce quomodo nominant medicos. pag. 128 Peste affligi solent Sardo. 123 Phædra laqueo moritur. 112 Pharyngis musculi. 89 Phidias cur testudinem subiecit Venetis pedibus. 71 Philetas cum soleis plumbeis. 44 Philippus Acarnas. 137 Philodorus medicus quomodo melancholicum curauit. 59 Phlegma quid & quale. 14 Phlegma vide pituita. Φλεγματικός. 73 Phlegmaticus. 70 Φλέγωσις quid. 62 Φως quid & vnde. 26 Phrenitidis hierogl. leo. 126 Phthitici qui solent esse. 123 Phthisis. vide Tabem. Pilorus quid. 101 Pilosi qui & vnde pili. 67 Pilo mortuus. 113 Pinguedo vnde fit. 72 Piscis symbolum odij. 29 Pisces quare memoria non valent. 76 Pistoris Bruxellensis melancholia. 58 Pituita est alba. vide Phlegma. Pituitosorum & puerorum collatio. pag. 73 Pituita regnat hyeme. 73 Pituitosi somnolenti, pigri, hebetes, debiles, albi, moles 71. obese. 72 Pituita qualis est. 70. 71 de Placenta in cisterna faciendâ imaginatio. 58 Planetarum in hominem imperium 20. in eius ætates. 21. & in membra pag. ibid. Planetarum colores. 69 Plenilunium. vide Luna plena. Pleura quid. 99 Pleuritis quid 99. duplex est vera & notha 99. causâ externâ 99. causâ internâ 99. 100. causâ materialis. pag. 100 Plumbum Saturno adscriptum. 44 Plumbum melancholiam refert. 37 Plumbeum telum odij. 111 Pluua quæ ara nunquam madescerat pag. 105 Podagra quid 91. quid ea afficitur ibid. variâ illius causâ 91. 92. 93. per quas vias illius materia fluat. 92 Πολύπους. 64 Polypi descriptio. 45 Polypus hieroglyphicum tenacitatis. pag. 45 Polypi maligni sunt. 46 Polypi inusitata magnitudo. 46 Polypi rapacitas. 46 Polypi vsus interdictus somniis præfugire volentibus. 47 Polypi timiditas. 47 Polypi dulcia refugiunt. 47 Polypi nulli in Ponto. 47 Polypus sua ipsius brachia arrodit. 47 Polypus quid & vnde dicatur. 93 eius causâ. ibid.	Pemperani mors. 117 Πομπή. 107 Pontifex quomodo quando & vbi coronatur. 60 Populus vt lepus. 82 Porcus hierogl. libidinis 122. vide Sus. Præcipitatio vteri. vide Vteri præcipitatio. Præfugire volentes ex insomniis abstinebant à polypo. 47 Prætexta quibus data & cur. 56 Prætexta puerorum erat. 56 Procidencia. vide Vteri procidencia. Πρωτόν quid. 78 Proserpina inuida. 123 Prostata. 78 Prudentia quid. 131 Prudentiæ hierogl. serpens. 130 Prudentia carnalis per aquam connotata. 3 Psora. 97 Puella symbolum generationis. 29 Pueri cur pituita obnoxij. 73 quales sunt. 73 Puerili forma cur amor pingitur. 110 Puerorum humiditas. 29 Pulchritudo Alexandri. 39 Pulchritudo acutior sagitta. 111 Pulchritudo vide forma. Pulmonum descriptio. 90 Puppæ Veneri dedicata. 57 Purgantia medicamenta purgant expultricem facultatem excitando pag. 124 Purgandi qui ætate sunt media. 125 Purgantia hypactica. 124 Puteus latitudinis quid. 4 Pyramides Ægyptiorum regum. 138 Pyramis vitæ symbolum. 7. 8. 9. Pyramidalis figura ignis. 7. 8 Pyramides Ægypti qui reges extruxerunt. 9	S. Sabinorum descriptio. 67 Sacrificium Saturni horrendum pag. 26 Sacrificium sine igne. 3 Sacrificia Saturni crudelia. 41 Sagittæ cur amori data. 111 Sardo peste affliguntur sæpe. 123 Sanguis quomodo fit. 14 Sanguinis necessitas. 14 Sanguinei sunt longæui. 38 Sanguis quomodo temperatus dicitur, & quomodo calidus & humidus. 38 Sanguineorum qualitates. 38 Sanguis in iuuenibus abundat. 35 Sanguinei musica delectantur 35. amant. ibid. Sanguinis temperamentum. 37 Sanguinei aulicorum vitæ apti. 37 Sanguis calidus & humidus est. 34 Sanguineus. 31 Sapo in bullis quid præster. 108 Saturni fabulis quid intelligatur. 43 Saturnus melancholicum exprimit. pag. 41 Saturni sacrificia horrenda. 41 Saturni etymon. 41 Saturnus est senex. 41. 42 Saturnus vinculis detentus. 42 Saturni sacrificium horrendum. 26 Saufeius moritur dum sorbet aurum. pag. 113 Scabies quid. 97 eius causâ ibid. quod sit eius subiectum. ibid. Scæuola avaritia. 122 Schola vnde dicitur. 5 Scientiæ quid proprium. 133 in Scirpo nodum querere. 131 Scirrhus quid. 120 causâ scirrhi splenis. ibid. Σκωληκίμονοι qui. 30 Scytalofagitti pelliger Hercules & Meleus. 123 Sedum 23. cur semper viret. ibid. Seminis humani consideratio. 114 Semperiuum vide sedum. Senatores prætextati erant. 57 Senensis cuiusdam melancholia. 58 Senes cur obruta sunt oculorum acie. pag. 29 Senes quare pallidi. 29 Senes symbolum interitus. 29 Senes cur gibbosi. 30 Senes sunt prudentiores. 128. 129 Senes sunt melancholici. 43 sunt frigidi & sicci. ibid. Senectus medicina retardatur. 135. pag. 134. 135 Senectutis ductor Saturnus. 42 Senum siccitas. 29 Septenarius vita constat. 16. 17 Serpens Apollinis triceps. 131 Serpentes linguis sunt trifurcis. 131 Serpentium vsus apud medicos. 130 Serpentem se deuorasse existimans. pag. 58 Serpens

& med. emblem.

Serpens Epidaurius.	130	Tempus quid.	42.43	notata.	114
Serpens cur Æsculapio datus.	130	Temporis antiquitas.	ibid.	Veneris Paphiæ ara semper subdita	105
Serpentes iuuenescunt.	130	Tenebræ.	100	seca.	105
Serpens hierogl. prudentiæ.	ibid.	eius causæ.	ibid.	Veneris pedibus testudinem subiecit	71
Serpentium tres species.	130.131	Terra hominis mater.	19. 20	Phidias.	71
Seruilia à Iul. Cæsare amata.	36	Terræ umbilicus quid.	79	Veneri puppæ dedicatæ.	57
Silentium quo digito indictum.	42	Terra frigida & sicca.	41	Ver quomodo temperatum dicitur.	38
Smia remedium febris leoninæ.	66	Testam se factum existimans.	59	pag.	34
Sinapi oculis nocet.	109	Testis dexter qualis.	70. 71	Ver calidum & humidum est.	34
hierogl. tristitiæ ibid. vnde dicitur.	ibid.	Testudinis descriptio.	73	Ver floribus coronatur.	34
pag.	ead.	Testudo cur pedibus veneris subiecta	71	Veris symbolum flos.	33
Sinistra pars hominibus debilior	129	in tabula Phidiæ.	71	Vesicæ descriptio.	101
quam brutis.	129	Ἰναλόγος.	71	Vesicæ vento tumidæ homines sunt.	108
Sinistra pro incommodis & aduersis	129	Theristrum quid & vnde dicitur.	26	pag.	108
vsurpatur.	129	Theseum ab Orco reduxit Hercules	123	Victoriæ hierogl palma.	139
Siphon quid.	2	pag.	123	Viel medicus quomodo melancholicum	59. 60
Siphones duodecim quid.	2	Thracæ in natiuitate flent, in morte	83	curauit qui se energumenum	59. 60
Sitis pro desiderio.	5	gaudent.	83	existimabat.	59. 60
Somnia tristitia à polypi vsu.	47	Ἰσπες.	64	Vinum quomodo refert melancholiam.	61
Somnus breuis melancholicorum &	49	Tiara triplex Pontificis.	60	Viperarum vsus in re medica.	130
senum.	49	Timiditas, homine qui sit clypeo	110	Viperæ morsus causat icterum.	87
Sophia Valentinianorum.	130	rectus significatur.	110	Viperæ elephantiasis medetur.	130
Sordium Argiuarum locus.	122	Timoris signum caput opertum.	55	Virgo vita est.	22. 23
Spes cornice significatur.	109	Timor melancholiam comitatur.	55	vnde dicitur.	22
Spes & timor pariter incedunt	117. &	Timor. Vide metum.	118.	Virginitas flos est.	23
pag.	118	Timor & spes pariter incedunt.	118.	Virtutis hierogl. claua 122. tria virtu-	122
Sperare non vult Cæsar.	118	pag.	117	tis capita.	122
Spes rerum omnium dulcissima.	118	Timor melancholicorum vnde.	49	Viror symbolum vitæ.	24. 25
Spe omnia fiunt.	118	Tinnitus quid.	93	Viror quomodo & vnde fiat.	24. 25
Sphincter musculus vesicæ.	102	eius causæ multiplices.	94	Vita longissima cuius.	8
Spicis ætas significatur.	64	Tonsillæ quæ sint glandulæ.	98	Vita hominis misera.	83
Spirituum vitalium defectus vnde.	103	quis morbus.	98	Vita nobilior morte.	29
pag.	103	quæ illius causæ externæ & inter-	98	Vita longior quorum.	38
Splenis descriptio.	100	re ibid. quæ ætas illis obnoxia. ibid	98	Vitæ symbolum cor.	7
Stabulum homo est.	124	Torpedo torpidus reddit.	73. 74	pyramis.	7. 8. 9
Stranguria quid.	101	Trausi edito infante plorant & latan-	83	vitrum.	9
eius causæ exteri: &	ibid.	tes eundem efferunt.	83	scænum.	15
causæ internæ.	102	Tremoris causa.	43	Luna.	11. 12
Strumosa quæ gens esse solet.	123	Tristitiæ symbolum sinapi.	109	Vitæ nascentis symbolum plenilu-	12
Studio addicti melancholici.	44	Tristis Saturnus.	41	nium.	12
Sus lota in volutabro luti.	122	Tristitiæ signum caput opertum.	55	Vitæ deficientis symbolum luna cor-	13
Sus hierogl. meretricis.	122	Tristitia quantum noceat	116. qui	niculata.	13
Suspensio mortui.	112	mortui.	117	Vita semper breuiatur.	7
Symbolum quid.	39	Tubas audire qui & cur nolabant.	55	Vita iter est.	7
Synalus medicus Annibalis.	128	pag.	56	Vita per virginem connotata.	22. 23
Synanche suæ afficiuntur.	124. 126	Tullus hostilius prætexta est vitus	56	per florem.	23
Syncope quid.	102	pag.	56	per semperuium & amaranthum	23. 24
externæ causæ ibid. causæ inter-	103	Tumultus & belli hierogl.	111	pag.	23. 24
na.	103	Tumultus belli filia.	118	per virorem.	24. 25
		Tunica quid.	81	per lucem.	26. 27
		Tunica quæ planta & quid per eam	105	Vita ad mortem iter est.	18
		connotetur:	105	Vita est militia.	118
		Turbinibus passiones expressæ.	114	Vitæ fragilitas.	15
		Tympanum auris.	94	inconstantia.	ibid.
				Vita hominis quam fragilis.	113
				Vitia monstra sunt.	120
				Vitia monstra sunt.	122
				Vitreus humor.	90
				Vitriarij cuiusdam melancholia.	58
				Vitrum symb. vitæ.	9
				Vitri fragilitas.	9
				Vitrum ex quibus fit.	9
				Viuento morimur.	30. 31
				Viueria.	86
				Vmblicus Veneris.	79
				Vmbilicus centrum est hominis.	79
				Vmbi	

Index Hierogl.

Vmbilicus concupiscentiæ symbo- lum.	79	Vrina se habere flumina existimās.	58
Vmbilicus veneris quomodo Græcè dicitur.	79	Vrsatus Iustinianus præ tristitia moritur.	117
Voluulus quid.	85	Vteri præcipitatio quid 98. eius cau- sâ 98. 99. vteri ligamenta.	99
Voluptatis ara.	42	Vuz acino mortuus.	113
Vsbanitas Alexandri.	39	Vxor Tourri gaudio mortua.	116

X.

X *Avδέκομος.* 67
 Xenocrati quinquaginta talenta mittit Alexander. 38. 39

FINIS.

Extract

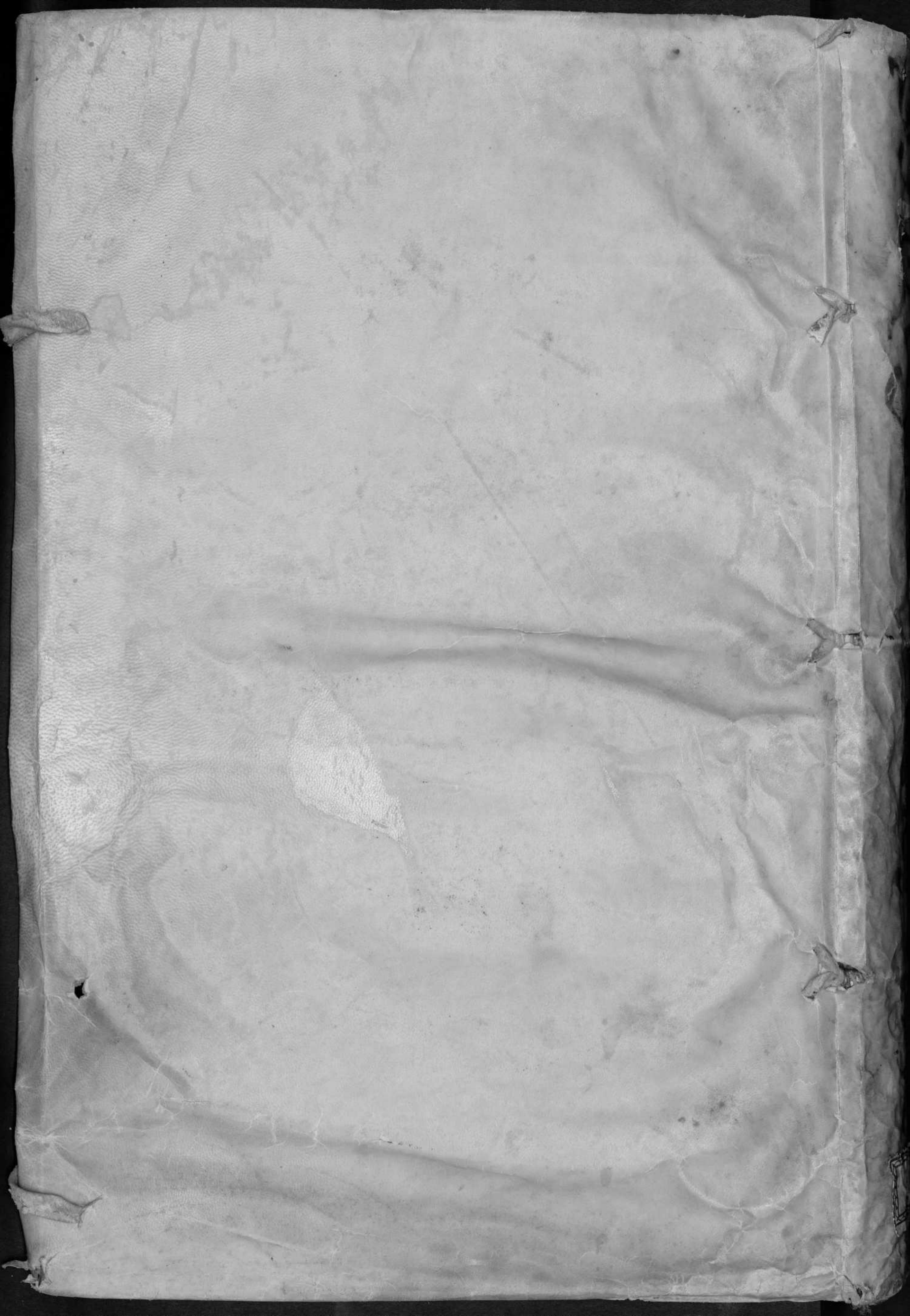
Extrait du Priuilege du Roy.

LOVIS par la grace de Dieu Roy de France & de Nauarre. A noz amez & feaux, Concelliers, les gens tenans noz Cours de Parlement, Maistre des Requestes Ordinaires de nostre Hostel. Baillif, Seneschaux, Preuosts, ou leurs Lieutenants. Et à tous noz Iusticiers, & Officiers qu'il appartiendra, Salut. Paul Frelon Marchant Libraire à Lyon. Nous a fait Remonstrer que cy deuant, il à fait imprimer les Hieroglyphiques de Pierius, diuisees en cinquante huit liures, & joint à iceux deux liures de Hieroglyphiques, de Cœlius Augustinus Curio, tant en Latin qu'en François, avec traictez dudit Pierius. Sçauoir, *pro Sacerdotum Barbis declamatio, & poemata varia*, & six autres liures de Hieroglyphiques, recueillies par plusieurs gens doctes. Et fait grauer figures des Emblemes, & Hieroglyphiques expliquez, laquelle impression estant debitee, ledit Frelon pour donner aux gens studieux, plus ample cognoissance des Hieroglyphiques, Auroit deliberé y faire adiouster ceux d'*Horus Apollo Niliacus*. Comme aussi les Emblemes, & Hieroglyphiques, faits par Maistre Louys de Caseneue Docteur en Medecine. Mais d'autant qu'il luy coustera beaucoup pour dresser la coppie & impression desdicts liures, il craint que les ayant mis en vente quelque autre Libraire ou Imprimeur ne vueille pareillement les imprimer, qui seroit frustrer l'exposant, du traual & des frais par luy faits, requerant sur ce nos lettres. A ces causes, desirant fauorablement traicter l'exposant, nous luy auons permis, & permettons, imprimer, ou faire imprimer les susdicts liures, tant en Latin qu'en François, separement ou conjointement en telle forme & caractere que bon luy semblera, Iceux vendre & distribuer, l'espace de six ans. A commencer du iour qu'ils seront acheuez d'imprimer. Faisant deffences à tous autres libraires & imprimeurs de les imprimer, ne vendre en cestuy nostre Royaume, & pais de nostre obeyssance, ny les alterer, soit par abbrege de l'ordre, & methode de ceste derniere Edition. Sans le consentement de l'exposant, sur peine de confiscation des exemplaires, & de mil liures d'amende, la moitie à nous applicable, & l'autre moitie audit Frelon, & en outre de ses despens dommages & interestz. A la charge toutesfois, de mettre deux exemplaires en nostre Biblioteque, auant que les exposer en vente suiuant nostre reglement, à peine d'estre descheu du present Priuilege. Si vous mandons que du contenu en ces presentes, vous faciez jouir ledit exposant plainement & paisiblement, & à ce faire souffrir & obeyr tous ceux qu'il appartiendra en mettant au commencement ou à la fin dudit liure ces presentes, ou vn extrait d'icelle. Voulons qu'elles soient tenues, pour deuement signifiées, & que à la collation foy soit adioustée, comme au present original, Nonobstant opposition ou appellation quelconque. Clameur de Haro, Chartre, Normandie, & lettres à ce contraires, car tel est nostre plaisir. Donné à Paris le douziesme iour d'Auust, l'an de grace, mil six cens vingt cinq, & de nostre regne le quinziésme.

Par le Roy en son Conseil.

PIQUET

157

157

157

157

157

157

157

157

157

157

157

157

44
967